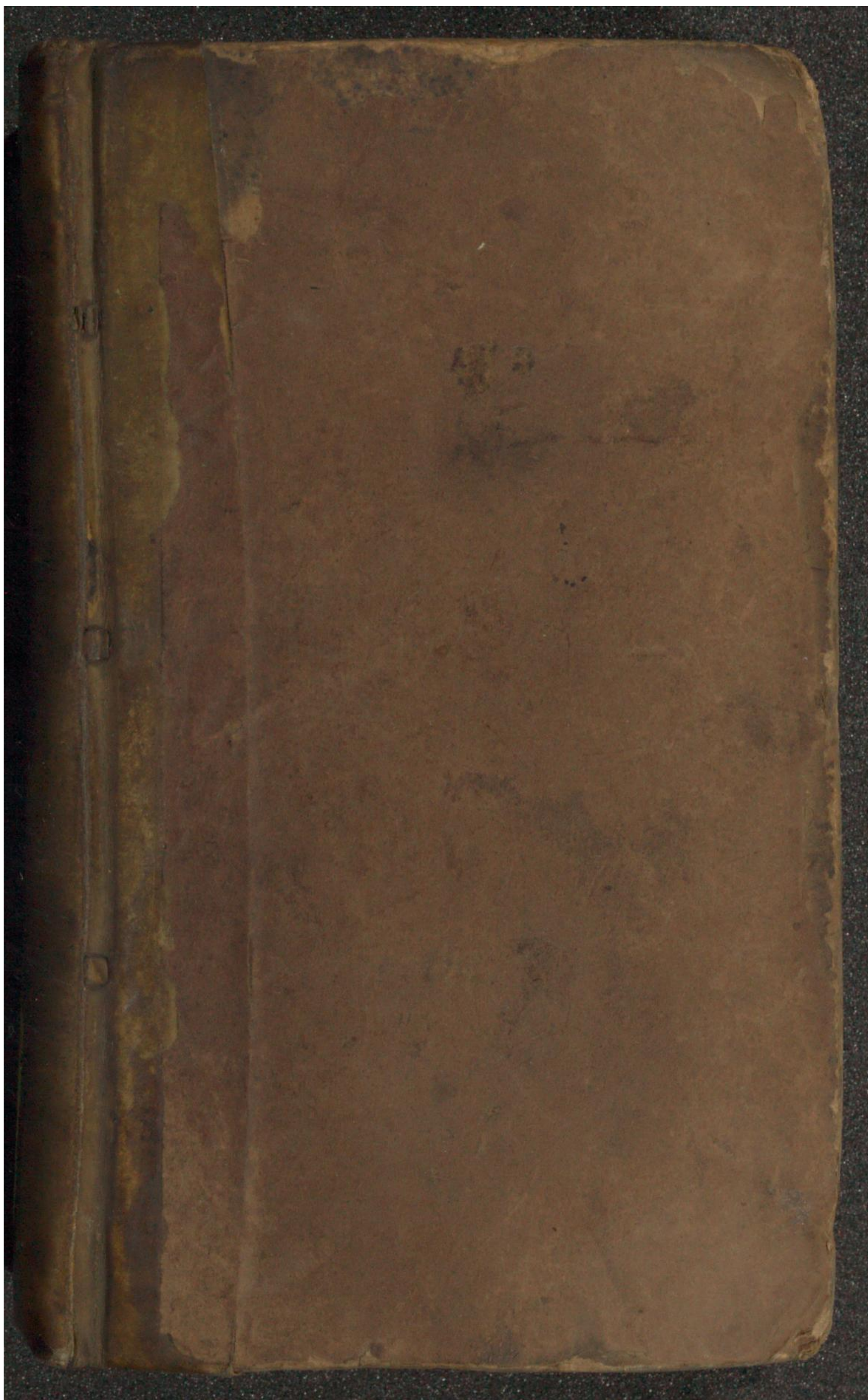
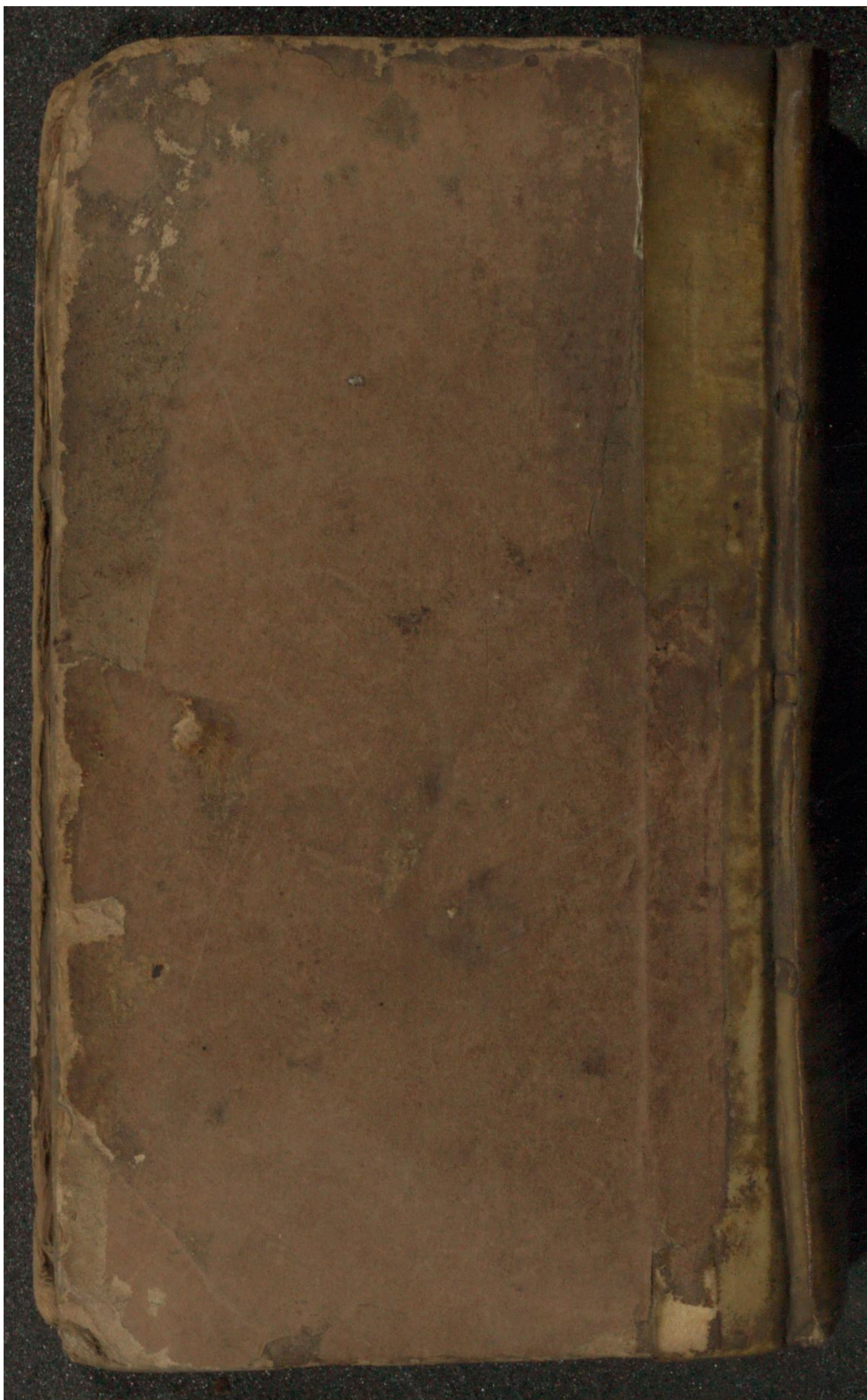

A
X
o.1

9.

A.x.o.1

HIPPOCRATIS COI APHORISMI

Græce & Latine;

Brevi enarratione; fidaque Interpretatione ita illustrati, ut ab omnibus facile intelligi possint.

Cum historiis, observationibus, cautionibus, & remediis selectis.

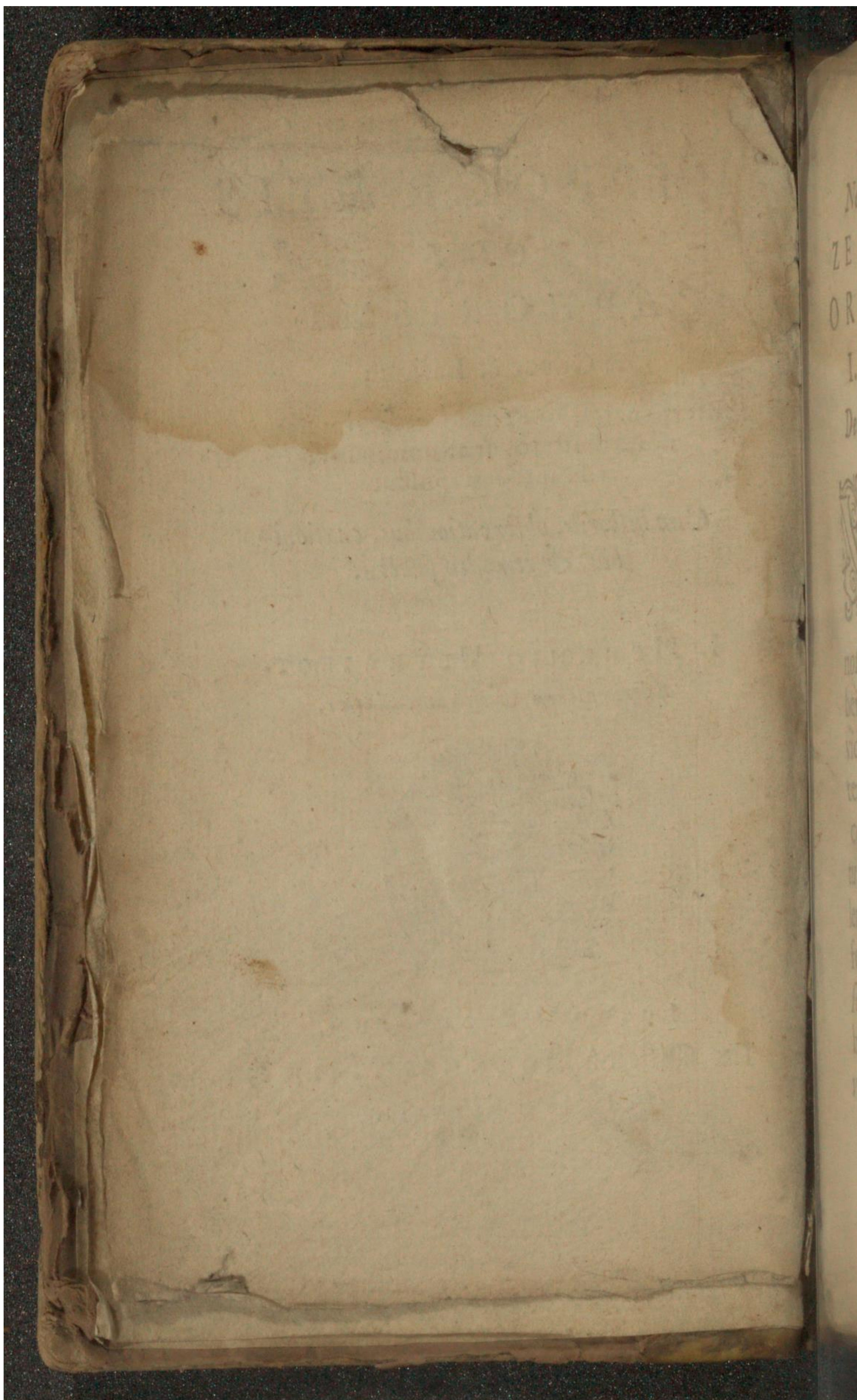
A

I. HEURNIO ULTRAIECT.

Editio altera, multa emendatior.

LUGDUNI BATAVORUM,
Ex Officinâ IOANNIS MAIRE,
cIↄ Iↄ c XXXVIII.

Nobiliß. ac Ampliß.

ZELANDIÆ
ORDINIBUS
I. HEURNIUS
Dedicat consecratque.

VIRI Nobilissimi, ORDINES Amplissimi, hoc inditũ à natura genio nostro videmus, ut nullus lubenter etiam infelix artifex videat à se profecta opera intercidere. Quare & ego hoc communi stimulo concitatus, obnixè laboro ut vitalem auram meis operibus inferam. Hinc est quod studiose hoc egi, ut à succi plena brevitate in longissimum ævum excurrere possint. Verum

rum cum jam illa ad typum parata inſpicerem, in iiſque viderem quam tenui ingenii filo hæc contexta forent, & quam implicata & manca illa claudicarent: novo quodam ſtabilimento illa erigẽda eſſe judicavi. Nec quicquam deprehẽdi ad fulciendum ſtabilius, quam ſi in publicũ prodirent veſtro, ORDINES Ampliſſimi, nomine, qui illa vitali aura perfundere, meamque obſcuritatem in ſplendidam lucem evocare poteſtis. Et cur hanc ego fiduciam de vobis non concipiam? Quinã fidi magis patroni & fautores fuerint vobis, Viri Illuſtriſſimi? omnia enim vobis adſunt quæ ad tutelarem vim quis ſibi

ſibi vovere poſſit. Quis enim non fatetur vos principem locum in defendenda Republica marino robore obtinere? loquor jam nõ de cæteris bonis quę cum aliis communia habetis, ſed de iis quę ita veſtra ſunt, ut non ſint peculiaria aliorum: quid enim pulchrius quam propriis bonis florere? Marina certe gloria veſtra eſt: quis unquã fortius prælia illa inivit? quis auſis majoribus maria occupavit. Sileo jam de ſingulari veſtra pietate, prudentia, fortitudine, liberalitate, magnificentia, quæ immortali gloria vos ornant decorantque. Quare merito vobis hoc Opus, ORDINES potentiſſimi, conſecrandum duxi; cer-

to ſciens, Magnitudine illu-
ſtris nominis veſtri non pa-
rum fulgoris ipſi acceſſu-
rum; utque obſervantiæ in
vos meæ monumentum ali-
quod extaret: quod certo
ſcio ad honorem meum fa-
ciet, & ad hæc Commenta-
ria tuenda atque exornanda
plurimum proderit. Valete.
Ex Academia Leydæ in Ba-
tavis. Anno cIↃ IↃ c I.

Ami-

Amico Lectori.

AMice Lector, semper in ea sententia fui, Commentatorem egregie suo functum esse munere, dum mentem authoris quem illustrandum suscepit, aperuit: optimosque illos interpretes esse, qui paucis sineque diverticulis id agant. Nescio enim quo modo quorundam prolixitas, dum quæstiuncularum male feriatarum mole lectorem gravant, aciem mentis retundere soleat, alacremque lectoris cursum spinosis sentibus retardare, ac mentem lectoris in diversum ab authoris, quem interpretandum ceperunt, instituto ac meta rapere: quorum sane scholæ χολαὶ, ἢ διατριβαὶ κατατριβαὶ recte dici possunt. Quare ne & ego vestrum tempus inutiliter tererem, solum divini Galeni *ac doctißimi* Holerii *illique additarum scholarum* Duretianarum *morem sequi volui. Hi enim inter cunctos quos hactenus vidi, hanc laudem aßecuti fuere. Qua-*

re in his commentariis imitari hos decrevi. hisque, aperte dico, plurimum debeo. nam in meum usum ex illis plurima transtuli. Nam ut benè Flavius Albinius dicebat, fructus legendi is est, ut æmuleris quæ in aliis probes: & quæ maxime in aliorum dictis mireris, in aliquem usum tuum opportuna derivatione convertas. Aphranius quoque insignis poëta, cum responsum offerret his qui eum insimulabant, quod plura sumsisset à Menandro: fateor, inquit, accepi non modo ab illo, sed ut quisque habuit quod conveniret mihi, & à Latino quoque quodcunque me non posse facere melius credidi. Non puduit Virgilium millia versuum ab Homero transferre, & affectus omnes imitari: qui etiam à Theocrito, Apollonio & ab Hesiodo plurima accepit. An non ipse Cicero à Platone & Demosthene magna ex parte decurrit? Quin testatur Clearchus se vidisse eum Iudæum à quo didicit

ipse

ipse Aristoteles. An non principes Medici, Aëtius, Oribasius, Paulus Ægineta, Alexander Trallianus, Actuarius, ad verbum eadem plerumque scribunt? an illi propterea ex omnibus theatris consentientibus manibus explosi fuere? Stat itaque apud me firma sententia, omnium æmulorum σκώμματα infracto animo ferre, modo aliquis ex meis scriptis usus ad homines perveniat. Ad gloriam si hæc edere voluissem, potuissem sane omnia splendidiora & ab aliorum scribendi charactere aliena omnino reddere; ad usum vero vestrum, Lector amice, meliora facere non potui: Mihi enim discipulisque meis illa consarcinaram, non aliis. Dicta sunt quædam eodem modo ab aliis? qui eadem de re scribunt, an omnino diversa prodere debent? Estne scapha vocanda scapha? an veritas non una & eadem? Quo modo quæso hi Avicennam, Paulum, Aëtium, Oribasium, plurimosque veteres Me-

dicos doctißimos, si viverent, exciperent? qui verbotenus fere ex Galeno & veteribus aliis Medicis cuncta sua exscribunt. Potuissent sane Doctißimi hi viri, si voluissent, aliter: verum utilitati, non propriæ gloriæ cuncta dedere. An non omnes dogmatici ex Oceano illo medendi, Galeno, hauriunt? quid quæso quod ab aliis bene dicitur fere apud illum non deprehendas? Cur quæso aliis licet ab eo fonte haurire magis quam mihi? Prodis inscitiam tuam, cum apud alios plurima quæ legis, existimas esse ab eorum ingenio, cum à Galeno & Hippocrate fluxerint: mox si aliis scriptis ea inserta vides, inde abducta putas. Sane tuam imperitiam prodis, qui nunquam Galeni scripta perlustrasti. ut nescias; hi & nos inde derivamus rivulos nostros. Methodi medendi libros tres (jam ter impreßos) ante tredecim annos edidi. quid deprehendas lib. 1. & 2. commune cum aliis qui de Me-

thodo

thodo ſcripſere? at tertio libro, dices, ubi agis de prima Indicatione, plurima ex aliis traducta in uſum tuum. an quæſo turpe imitari ac optima quæque in uſum Reipubl. prodere commodiore forma ac elegantia? Confer methodum doctiſſimi Fernelii, Ferrerii, Pernumiæ ac aliorum cum noſtra; clariſſimæ illorum doctrinæ cedam lubenter & merito; at uſu, ad utilitatem tuam, ne his quidem cedam. Ita jam in hoc opere ingreſſus ſum gurgitem vaſtum, ſperans à bonis viris patrocinium, ne invidorum maledictis obruar. Nam in ſtudioſorum gratiam atque utilitatem malui periculum detrectantium ſubire, quam fructu, ſi quis eſt à Deo Opt. Max. per meos labores paratus, eos defraudare. Tuo itaq; tempori, Lector amice, ut conſulerem, paucis mentem Hippocratis, & lucide aperui, quod, abſit invidia dicto, Momus μωμήσεται θᾶσσον ἢ μιμήσεται. *Velim qui hæc ringunt, ac ita qui livent*

in aliena scripta, tentare velint ut hæc meliora faciant: nulli enim ad gloriam clausa janua. Quid enim potius optem, quam ut breviter apertam Hippocratis sententiam videam? sed sat scio, difficiliorem rem dicent quam unquam putarant. Quare, an non, Lector amice, tu ita mecum?

Mome favere decet prodesse volentibus: ergo,
Carpere vel noli nostra, vel ede tua.

Decreveram nuper totum Hippocratem ita brevibus commentariolis nostris illustrare: si sententiam muto, ringenti Momo, lector amice, hanc culpam, non mihi, dabis. Vale, optime ac amice lector, & his quæ commodis vestris dicantur, benigne ac fœliciter fruere.

In CL. V.

I. HEURNIUM

Medicinæ Doctorem eximium.

DVm facit Hippocratem Romana voce loquentem
Heurnius, an factus Heurnius Hippocrates?

Ludebat amico F. D.

HIPPOCRATIS COI APHORISMORUM

LIBER I.

Enarratione ac Interpretatione I. HEURNII illustratus.

ARGUMENTUM, AC INSCRIPTIONIS RATIO.

INscribitur hic liber à Cælio Aureliano, Liber explanatorius Aphorismorũ. Possit non incõmode etiam inscribi Liber Definitionum, sive Placitorum veterum, aut Liber Determinatorum. Nam priscorum mos erat multa notare, de quibus per otium iudicarēt. Erant rerum observationes, & nonnullæ rationes nondum digestæ, necdum constitutæ, nec definitæ. talia sunt quadã in libris Epidemiôn. In aliis scribebãt mature excogitatas, certas ac determinatas sententias. tales sunt hi Aphorismi. Ita Democritus, post varias determinationes, librum scripsit Electorum, χειροτονητῶν. ita Aristoteles scripsit exotericos & acroamaticos. Sed hi aphorismi

Mos antiquus in scribēdis libris.

rismi

Laus Aphorismi propria.

Quid Aphorismus.

1. libri argumētum.

rismi tanto ingenio cōscripti sunt, ut antiquitas existimarit hoc scriptum omnē vim ingenii humani superare. Est autē Aphorismus sententia generalis ac gravis, brevis, ac vera. His in Aphorismis præcepta traduntur cognoscendi, prædicendi, atq; curandi. Primo hoc libro continentur præcepta bene ac convenienter cuique medendi, cautione quadam remediorum, in diæta & pharmacia. Quo modo scilicet his sit utendū in qualitate, copia, tempore, modo & occasione: indicationibus ductis à morbi specie, more, ac motu: deinde à viribus, & à peculiari cujusque natura & consuetudine. Docet enim hoc primo libro modū reficiendi eos qui adhuc morbo tenentur. Quin hæc omnia, Aphoristica quadam brevitate. Cui præcipua apud veteres gloria erat. unde Pindarus,

Brevitatis laus.

* βαιὰ δ' ἐν μακροῖσι ποικίλλειν, ἀκοὰ Σοφοῖς.

** hoc est, at pauca in prolixis argumentis, vario sermonis artificio edisserere, auditio est pro sapientibus.*

EOs vero, ne ab Hippocratica indole abiremus, omnino breviter & nervose explicavimus. In his secutus sum Galenum solum & Holerium, & adjecta illi Scholia Duretiana; Hoc triumviratu, ut brevior in his sim (prolixa enim odi) contentus. Satis superque enim is commentator officium fecit

Heurnii in his consiliū.

fecit, qui Authoris sui obscuram sententiam illustrem fecit. Vbi tamen res, ac tua, Lector, utilitas suasit, selectissima quædam publica feci remedia; & non raro ex autopsia fidem Aphorismi (quamvis nec hac ii egeant) firmavi. ne quis putet, in effœta hac mundi senecta, humanam naturam hanc ab illa veterum degenerasse. His benigne utere.

I. Ὁ 1 βίος 2 βραχὺς, ἡ δὲ 3 τέχνη 4 μακρὴ, ὁ δὲ 5 καιρὸς ὀξὺς, ἡ δὲ 6 πεῖρα 7 σφαλερὴ· ἡ δὲ 8 κρίσις 9 χαλεπή. Δεῖ δὲ οὐ μόνον 10 ἑωυτὸν παρέχειν τὰ δέοντα * ποιέοντα, ἀλλὰ καὶ τὸν 11 νοσέοντα, καὶ τοὺς 12 παρεόντας, καὶ τὰ 13 ἔξωθεν. *Præfatio Hippocratica.* * ποιεῦντα,

1. Vita 2 brevis, 3 ars vero 4 longa: Sed 5 occasio *momentosa [& magni momenti;] 6 empirica periclitatio 7 periculosa, 8 judicium 9 difficile. Neque vero 10 Medicus modo sic comparare se debet, ut faciat quod facto opus est: Sed & 11 æger, & qui presto 12 sunt, & quæ foris 13 incidút. * *opportunitas.*

Hortatur nos hoc Proœmio, ut tempus & diligentiam adhibeamus ad hanc artem.

1. Vita duobus modis accipitur apud Hippocratem. nam Aphorismo quadragesimo quinto libri secundi, significat diætam, vel vitæ & victus rationem. hoc vero loco denotat curriculum tempusque nostræ vitæ. *Vita quid significet Hippocrati.*

2. Vita

Vita cur brevis.

2. Vita qua fruimur brevis eſt, inquit Saluſtius, quia anima vegetatrix non diu remanet in calore nativo, fato, & caſu. Fato, ob perennem effluxum triplicis ſubſtantiæ ejus, unde corpus noſtrum conſiſtit. Dum enim flammat ac micat calidum nativum noſtri corporis in humido primigenio, ejus humidi ſubſtantia abſumitur. Non aliter ac in lampade oleum à flamma exhauritur: quod ni abſumeretur, flamma non micaret. Ita & in nobis, niſi calidum nativum ſplenderet, non viveremus. at dum id ſplēdet, abſumit oleum ſuum in quo vivit ac micat ejus flamma, hoc eſt, humidum primigenium exhauritur. Adeo ut vivere noſtrum, nihil aliud ſit quam mori. Nec à victus ratione eadem analogia reſarcitur: quo enim quid propius abeſt ab ortu ſuo, eo uberrimo ac benigniſſimo rigatur calido humidoque nativo. Caſu etiam anima vegetatrix non diu remanet in calore nativo; nam facile is rerum adverſarum appulſu extinguitur, ut divino afflatus elogio monuit nos Divus Iacobus, cum interrogat ita nos; ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὶς γάρ ἐστιν, ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα ἀφανιζομένη, hoc eſt, Quæ enim eſt vita veſtra? vapor enim eſt, qui ad exiguum tempus apparet, & deinde evaneſcit. Hic vapor evaneſcit, ac opprimitur facile hæc micans vitæ flammula à diætæ vitio, loci infamia, cœli morbo, venenata qualitate, vel impedimento partis principis, cujus officio vita carere nequit, à phlegmone, aliave noxa quæ maraſmum infert. Recte Sophocles,

Iac. c. 4.

* Ὦ θνητὸν ἀνδρῶν καὶ ταλαίπωρον γένος,
ὡς οὐδέν ἐσμεν, πλὴν σκιαῖς ἐοικότες.

** hoc eſt, ô mortale miſerumque genus hominum, quam nihil ſumus, ſed umbris ſimiles.*

Ita quod non inconcinne ludio ille Lucianus, in Charonte reddidit, cum hominis vitam bullis ſimilem dicit, quæ ſimul atque natæ ſunt, evaneſcunt: aliæ paulo durant. Per

ſe vi-

se vita nostra brevis est. Quin etiam brevis ea dici potest, si cum arte Medica committatur, quæ sane longa est. Quasi dicat Hippocrates, propterea summa brevitate tradi hæc ars debet: talis autem hæc est ratio, quæ per apotelesmata, Aphorismis inclusa, traditur.

3. Vocat Hippocrates Medicinam plerumque artem. Ne longior sim, quo modo recte artem illam aut scientiam appelles, breviter demonstravi libro primo nostrarum Institutionum Medicarum, capite secundo. Hic sane ab Hippocrate artis nomen latius sumitur, nimirum pro historia omnium quæ ad Medicinam attinent, ut sic hanc liceat describere artem, Ars medica est naturæ, affectionum salubrium, insalubrium, & neutrarum, item signorum, causarum, & diætæ, chirurgiæ, & medicamentorum historia, sive descriptio & cognitio. *Ars quid Hip.*

4. Hæc autem ars est longa, ob difficultatem, & rerum discendarum copiam. Ardua est naturæ nostræ contemplatio; ac corporis œconomia laboriose cognoscitur. quin causæ morbificæ distinguuntur non facile, ut tandem ad sanitatem tuendam, aut revocandam inde remedia docte in usum ducas; quæ ipsa etiam tempore egent, ut ea internoscas, quaque vi excellant. Adeo ut Medicina nihil sit prolixius, nihil arduum magis. nam hæc jam dicta, vel usu, vel judicio noscuntur: hoc difficile est, & longi temporis; ille, periculi plenus. Si itaque vita est brevis, & ars hæc longa; breviter illa & per Aphorismos doceri debet. hoc est, exacte, breviter, & aperte, ut ait hic Galenus. nam artis prolixitas, superat hominis vitam. *Medicina cur longa.*

5. Hoc est, **tempus** actioni opportunum. [illegible], momentum, vertit Suetonius in vita Iulii. propterea statim arripi debet: quia *Occasio quæ, & ejus necessitas.*

perit

perit & fugit illico, quod materia noſtri corporis ſit fluxa à cauſis internis & ab his quæ ſunt à foris. Sed nemo præſentem agnoſcit occaſionem, niſi ille qui judicio & experientia excellit. Hujus opportunitatis momenta redire nequeunt, ut præclare dicebat Procopius. Eo non fruſtra Porcius Latro L. Catilinam ita compellat: Num in negociis agendis ignoras ſequendas temporũ opportunitates, & in occaſione rerum deſidiam ac tarditatem omnem quam diligentiſſime fugiendam? Mirabiliſſimæ quidem ſunt Deorum voluntates, & fortunam cum abire permiſeris, fruſtra poſtmodum diſcedentem ac fugiẽtem ſis imploraturus. & reliqua. Et ut recte medicinam facias, recte medendi momentanea interdum eſt occaſio, & captu difficilis: qua elapſa, inclinatio fit ad mortem, vel ad deterius. Vt
1 Inflammatio illius membranæ quæ coſtas intus ſuccingit. ſi quis laborarit ex pleuritide; primo fere die, niſi ſecetur vena, conclamatum erit: nam jam influxit ſanguis in coſtarum membranam; nec ita, ut prius, dum influebat, averti
2. Venæ ſectio. poteſt phlebotomia. Ita occaſio medendi, dici poteſt curationis anima. Hæc occaſio præceps eſt, & acuta adeo ut nullam amplitudinem habeat, qua revocari poſſit. nam aliam ideam, motum ac morem, illico ſumunt cauſæ morbificæ, & corpus noſtrum ſubito mutatur à ſuo ſtatu. Propterea ſapienter Pindarus
πυθ. Δ. ιζ. laudat ἰατρὸν ἐπικαιρότατον. Recte etiam Saluſtius dixit, prolatando magnas opportunitates corrumpi: facto & non conſulto opus eſſe in periculo. Quare in præcipiti morbo, debent Medico omnia comperta eſſe, quæ ad tecmarſin pertinent: quo illico reſiſtat morbo, nec medendi occaſio elabatur. Cautiones ergo medendi in promptu ſint, ut, quæ celerem & inſtabilem habent motum, (ut ita cum Cæſare loquamur) ad nutum adminiſtrentur.

tur. Hac difficultate motus Hippocrates, scripto testatus est apud Democritum, se nondum ad finem medicinæ pervenisse. Quid igitur est occasio? Respondet Hippocrates, in qua tempus non multum. Tempus vero, in quo occasio est. Occasio est, * ὁ ἁρμόσιος χρόνος. unde Hesiodus: *Opportunum tempus.*

* καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. **Occasio omnium rerum prima est.*

Puto καιρὸν ὀξὺν non male verti posse, citam occasionem. nam ita Homerus,

Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη. *Iliad. γ. vers. 364.*

6. Πεῖρα triplici ratione accipitur. Primo significat eam experientiam, quæ rerum sensibus perceptarũ observatione nititur: ut, cum dicimus hoc album, illud nigrum. Secundo, est experientia, quæ naturam imitatur: ut, totum majus esse sua parte. Tertio, capitur in malam partem, & significat periclitationem: ut, si quis viderit pleuritico convenienter exhibitũ fuisse hydromel, omnibus indifferenter pleuriticis absq; peculiaris naturæ distinctione exhibere velit. At Hippocrates scripsit, illud calamitosũ esse biliosis & megalosplãchnis. Quin ipsa prisana, qua nihil salutarius in pleuritide ad nutricatum dari potest, calamitosa est pleuriticis, si non loco & jure exhibeatur. Quare elegãter scripsit Galenus primo libro De alimentorum facultatibus, capite septimo, ubi ait, ne id universim dicam, potis non es ut alicujus rei facultates experientia commode explores, si non prius exacte compertum habueris affectum cui adhibetur id quod exploratur, sive id sit potus, sive cibus, sive pharmacum. ὕλη γάρ ἐστιν βοηθημάτων, ἡ τῶν τοιούτων γνῶσις, οὐκ αὐτὰ τὰ βοηθήματα. id est: quippe affectuum cognitio est materia remediorum, non ipsorum remediorum cognitio. Quod etiam eleganter olim Herophilus dicebat, Remedia ipsa nihil esse, &, re-

Experiẽtia quotuplex & quid.

3. lib. Acut.

medias

media esse manum Dei. ut nimirum in usum flectuntur.

7. Nam remedia vim suam amittunt, ac retinent, aut novam acquirunt, pro varia eorum quibus exhibentur natura, ac ex morbi motu. ut ptisana integra debetur pleuritidi, jam à mitigato expectorato. oxymel pleuriticis, hystericis nocet: reliquis prodest. In judiciis etiam hæc experientia valde fallit: ut si quis viderit haimorrhagiâ finē imponi causo, (quæ propria ejus crisis est) idē si viderit substiliū sanguinis causo supervenire, non existimabit illud calamitosū esse. Ita urina alba diversas affectiones indicat: phrenitidē & intercadū frigus. Colicus à frigidis succis, rebus calidis fere fugatur: colicus à bile natus, à rerū calidarū acerrima vi nascitur. Qua fronte hic Empiria ab his, medicinam faciet? Certo scio me iis non me velle curandum dare, qui quoties raphanū vel piper comedi, ilico in atrocissimum colicum dolorem trahor. Absint à nobis illi: nam ut monet sapiens Pindarus,

In remediis non est sanitas.

* κουφότεραι γὰρ ἀπειρέτων φρένες.

Ὀλ. Εἰδ. η.

** Leviores enim inexpertorum mentes.*

Et sane periculosè fallax experientia, & fallaciter periculosa, dū ea tentat in fabrica humana, quæ longa diē non sunt probata: temerariæ enim experientiæ finis, est certa mors. Atrocissimū sane facinus temerare humanum corpus, domiciliū perpetuæ animæ, ac spiritus sancti habitaculū. Alia est experientia quæ judiciū jungit, ut observatio in affectionis modo quæ versatur, & in ejus consecutione, non sine judicio. De hac respōdebat olim Lasus, interrogatus quidnā esset sapientissimū? Experientia, respōdit. Sed temeraria experiētia periculi est plena, nisi Deus ipse interdū succurrat: sæpe enim ita periclitāti evenire videmus quod Mario apud Salustium, ubi ait: hic forte correcta Marii temeritas gloriā ex culpa invenit.

Stobæus fol. 705.

nit. Nascitur enim hæc temeritas ex infœlici imprudentia, quæ pleraque & se præcipitat.

8. Quod judicium versatur in distinctione similium ac dissimilium morborum, caussarum, corporum, signorum, & remediorum; ex qua distinctione optime perspecta, cognoscendi, prædicendi, ac medendi ratio, comparatur. Præclare Celsus: Est perpetuum in Medicina quod fieri debet, non tamen perpetuum est quod sequi conveniat. Siquidem multa latent in corpore ignota medico, multa intercidunt propter peccata ægrorum & ministrorum.

9. Hoc sane difficile: nam illa similia & dissimilia non facile cognoscũtur: adeo ut in his sæpe judicium fallatur. Ita quædam, quæ symptomaticôs eveniunt in signis, putamus criticôs supervenire morbis. Et quoties caussæ similes illudunt! imo interdum contrariæ. taceo de corporum temperiebus. Quare Salustius scripsit, Magis naturæ industriam hominum, quam vim, aut tempus deesse. Multa plerumque solitaria ratio suadet, quæ usus coarguit. Quare accedat judicio experientia: alioqui, ut ait Salustius, utrumque per se indigens; alterum alterius auxilio eget. Potius * tamen judicio, quam solitariæ experientiæ standum, ut asseruit, præter Galenum, sapientissimus Philo, ubi ait, * Τὰ μὴ σὺν λόγῳ, πάντα αἰσχρὰ, ὥσπερ τὰ σὺν λόγῳ, κόσμια. Crisis autem apud Hippocratem sumitur duobus modis, pro morbi solutione, & cum mutantur res ægrorum in melius, vel in deterius. hic autem accipitur pro diorismo trium illarum rerum, quibus Galeno absolvitur definitio Medicinæ. Est itaque magni temporis hæc discere, & difficulter in usũ ducũtur, ni usus mature accedat. & inutilis est usus, nisi præceptis firmetur. quare præclare hoc Nazianzen[9]:

Iudiciũ cur difficile.

Initio Iugurth.

Iudicio potius standum quam experientiæ.

** Quæ absq; ratione fiunt, omnia sũt turpia, quæ verò cum ratione, omnia decora.*

In initio Artis Medicæ.

* ἀτελὲς

** hoc est, æquè imperfecta sunt, tum actio sine ratione: tum ratio sine actione.*

* ἀτελὲς ἄλογος πρᾶξις καὶ λόγος ἄπρακτος.

Quare vetus poëta Afranius ita in Sapientiam ſcripſit, Vſus me genuit, mater peperit Memoria.

10. Captando medendi occaſionem, doctus uſu & ratione. In Medico requiritur ſcientia medendi ſingularis, virtus ſumma, authoritas, & fœlicitas prope divina.

11. Parendo, & fideliter referendo: quæ duo ægri officia ſunt.

12. Vt pharmacopœi, clinicæ mulieres, & chirurgi.

13. aër, lintea, ſtragula, lectus, odores, nuncium, ſtrepitus, & quæ ſunt ejuſmodi.

Digreſſio & Experientiæ bona laus.

q. d. paciſcor vobiſcum hac lege, meos Aphoriſmos veros fore, ſi nihil delinquatur ab his tribus. Experientiam tamen, judicio ſtabilitam, vehementer commendamus. Nam uſus efficaciſſimus rerum omnium magiſter. quin talibus experimentis, inquit Plinius, optime creditur. Imo, inquit Cicero, uſus omnium magiſtrorum præcepta ſuperat. meritoque hæc exclamat apud Homerum.

De Orat.

---------νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα
Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρηια
-------*Novi & ſcio ſingillatim*
Quæ bona, quæ mala ſunt.

Hæc ſane omnes artes protulit, ut ait Manili⁹,

Per varios uſus artem experientia fecit,
Exemplo monſtrante viam.

Sed quis ejus Parens? ætas.

-----*feris venit uſus ab annis.*

Ovid. 6. Metam.

Γηράσκω (dicebat Solon) δ' αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος.

Aßidue addiſcens, ad ſenium propero.

Purgationis tecmarſis.

II. Ἐν τῇσι 1 ταραχῇσι τῆς κοιλίης, καὶ τοῖσιν ἐμέτοισι 2 τοῖσιν αὐτομάτως γινο-

γινομένοισιν, ἢν μὲν 3 οἷα δεῖ καθαίρεσθαι, καθαίρωνται, ξυμφέρει τε, καὶ εὐφόρως φέρουσιν· 4 ἢν δὲ μὴ, 5 τοὐναντίον. Οὕτω δὲ καὶ ἡ 6 κενεαγγείη ἢν μὲν 7 οἵη δεῖ γίγνεσθαι γίνηται, 8 ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως * φέρουσιν· ἢν δὲ μὴ, τοὐναντίον. 9 Ἐπιβλέπειν οὖν δεῖ καὶ 10 χώρην, καὶ 11 ὥρην, καὶ 12 ἡλικίην, καὶ 13 νούσους, ἐν ᾗσι δεῖ, ἢ οὔ. * ἔχουσιν Mer.

II. In 1 commotione & profluvio alvi non mediocri, & 2 vomitibus ultro obortis, siquidem 3 qualia purgari oportet excludantur, confert, perferuntque alacriter. Sin 4 minus [convenienter ferantur,] 5 contra. [damnis etenim augentur.] Sic etiam vasorum 6 evacuatio, si 7 qualem moliri necesse est fiat, 8 confert, feruntque exfacili, [& allevantur;] sin minus, contrarium illis evenit. 9 Despicere ergo oportet 10 regionem, 11 tempus, 12 ætatem, & 13 morbos in quibus opus est, aut non.

Theorema hoc ab experientia est profectum. Laboravit admodum antiqua ætas hac in re, & ipse Erasistratus difficillimum esse dicebat, discernere inter ἔκκρισιν & σύντηξιν. Sed hoc theoremate Hippocrates decisionem adferens, nos prudentissime ablegat ad euphoriam & dysphoriam. Gal. ad Thrasyb. 28.

1. Nam latius patet verbum Græcum, quam ut perturbatio, ejus vim explicet. significat enim exuperantiã validam. Et accommodatur 3. acut. 13.

deje-

Argumentum hujus libri. dejectionibus criticis & symptomatibus. Hoc autē libro agit Hippocrates maxime de evacuationibus, sive vi naturæ, aut morbi, vel artificiosa molitione usui venerint. Nam definierat Medicinam esse ablationem & adjectionem. De ablatione, Aphoristicas distinctiones inchoatur. & quo eventu hæc eveniant; & quibus cautionibus in usum ducantur: & qua relligione pharmacia, phlebotomia, & diæta ad hanc rem sit utendum. Hic maxime de Purgatione agere videtur. Sed purgatio aliquando accōmodatur menstruorum profluviis, & lochiorum à partu excretionibus: *Dictio purgatio quid significet.* Proprie autem est eorum humorum qui qualitate in vitio sunt evacuatio. Humores enim quatuor modis in vitio sunt, qualitate, copia, mixtione, & viribus, & propriæ substātiæ corruptione. Duplex est purgatio, universalis, & particularis. & utraque triplex; critica, symptomatica, & artificialis. Critica fit vomitu, sudoribus, urinæ profluvio, haimorrhagia, dejectionibus. Universalis purgatio est, cum humor unus aut plures, æquabiliter toto educitur corpore. Particularis est, cum pars corporis sua deponit excrementa: ut cerebrum per nares, palatum, & aures. Artificiosa purgatio est, quæ fit artificiosa inditione. Hæc artificiosa præscribitur ad quatuor. ad evacuationem circumflui humoris; ad revulsionem, cum eo revocamus humorem, unde excurrit; vel ad derivationem, ut cum fertur humor per loca ex eventu incommoda, ut si nares ulcere fuerint obsessæ, materiam eo fluentem ducemus in eos: tandem ad coeffusionem, ut si ab imperfecta crisi restibilis fuerit materia morbifica, cui natura par non est, ei auxiliares porrigimus manus, hoc est, quod illa incepit peragimus, alvum ducendo, vel si utero tentarit illa evacuationem, menses

mensés provocando. idem de sudoribus, narium profluvio, urinarumq; ductu intellige.

2. Quibus excluditur humor, qui in toto corpore in vitio erat, sive criticôs, sive symptomaticôs ferantur. Nam quicquid fit sine artificiosa molitione, dicitur ultro fieri.

3. Hoc est, si humor excludatur qui in vitio est. ita ut nulla ratio desideretur in humore qualitatis, quantitatis, excernendi temporis (ut si die critico) & modi. Tunc enim ea exclusio restituet œconomiam naturalem, quæ ejus humoris præsentia impediebatur; & partes nutritioni dicatas ab omni injuria vindicabit. Hæc accommodari debent ad omnia vacuationum genera. Ut humor fertur anarrhopos vel catarrhopos, per loca lege naturæ cõmoda vel incommoda, intro, foras, alio quo oportet, καθ' ἴξιν. Ut in causo, per haimorrhagiam morbifica materia, juveni καλῶς excluditur; seni, per dysenteriam. ita enim convenienter naturæ fertur. Quæ etiam toto genere calamitosam ideam gerunt, sæpe vidi excrementa salutariter exclusa fuisse, sed cum euphoria abibant. Ita in mulieribus sæpe aterrima per febres dejici vidi & evomi cum euphoria salutari. his lien ante in vitio fuerat. Hoc evenit Principi Auraicæ in potenti febri: terrebatur ipsa admodum: jussimus eam bono animo esse. *Histo-ria.*

4. Si talis non critica, sed symptomatica fuerit purgatio: ita ut vi morbi fiat, labefacta naturæ vi.

5. Non juvat, sed ægrum labefactat.

6. Quæ artificiosa fit molitione, ad imitationem naturæ. κενεαγγείη Hippocrati fere est, cibi abstinentia. hic autem, κατ' ἐξοχὴν, ea evacuatio, quæ medicamẽtis purgantibus suscipitur. Natura vacuat ea quæ ex vasis in alvũ influxere, propterea ταραχὴν appellat, sed

Medicus evocat eos ſuccos qui adhuc ſunt in vaſis, hinc eſt quod hanc vocet κενεαγγείαν.

7. Si in hac nulla ratio deſideretur qualitatis, nec quantitatis, nec uſus, nec temporis.

8. Expulſa morbi cauſa, vel revulſa cauſa antecedente, aut derivata cauſa conjuncta, damnis augentur; nam æſtu incandeſcunt, jactatione fatigantur, quia materia cunctando putreſcit: tum in Sympathiam trahit partes nutritioni dicatas, nam metaſtaſi affligit, unde etiam ſpaſmus.

Cur judicium difficile.

9. Præcedens theorema fuit experientiæ: ſed hoc quod jam ponit eſt judicii. Sententia Hippocratis hæc eſt: Naturæ molitio, in purgatione molienda, eſt imitanda: quia Natura eſt ſui diligens conſervatrix. Sed videndum, num illa purgatio ſit critica editaque naturæ vi, vel an ſymptomatica; Prior enim eſt imitanda, non poſterior. Diſtinctio autem horum ab experientia pendet, quo Medicus hanc naturalem agnoſcet: illam vero ſymptomaticam. Docet enim hoc Aphoriſmo rationem experientiæ & judicii, ut demonſtret, quod primo Aphoriſmo ſcripſerat, judicium difficile eſſe, & experientiam periculoſam, propoſito exemplo admodum perſpicuo. Diſtinctio autem num purgatio ſit illa critica vel ſymptomatica, conſiſtit in effectionis modo.

Circumſtantiarum ratio habenda eſt in evacuationibus moliendis.

10. Ut intelligas quid, quantum, quo modo, & quamobrem evacuandum ſit, collineandum ad ea, quæ denunciant humorum in corpore dominatum. Inter hæc eſt Regio. nam ut ea fuerit calida, frigida, humida, aut ſicca vel ventoſa, & ut communis in ea victus ratio initur bilioſa vel pituitoſa, aut alterius facultatis, ita variis ſuccis circumfiuent corpora.

11. Adde gravis aëris mutationes. Nam mutationes inſignes, quæ in ipſa tempora inci-

cidunt, & temporum defectiones, maxime pariunt morbos. Ventres mirum in modum mutat aër. Et æstate bilis, autumno melancholia fatigat corpora. Sed tamen stricto in frigore, ac ardenti in cœli æstu, ægrè ferunt purgationes validas ægri. Quare pharmaca his rationibus moderabimur.

12. Nam senes & pueri pituitæ, juvenes bilis dominatu tenētur; alia ætas in sanguinē, alia est prompta in melancholiam. Senes & pueri, non gravibus pharmacis tentandi: quod hi facile exhauriātur: illi, quod exhausti sint.

13. Num causam agnoscat venenatam vim; aut succum pepasmi capacem, quique remediis naturæ vim augentibus secreti καλῶς excludi possunt. Et ipsi fere morbi loquuntur suas causas. ardentes febres à bile, ut & tertiana; quartana à melancholia nascuntur. Intemperies sine materia, purgationem non admittit. Addite, partem morbo obsessam, & periodorum vicissitudines: & paroxysmorum ideas, nec modos. Tandem symptomata loquentur qui humores abundent. Ducuntur illa, ex corporis mutata qualitate, in colore, charactere, & mole. ita flavedine si fœdetur corpus, indicio erit bilem lascivire: si plumbeo turgeat livore, frigidum succum in vitio esse denunciabit. Secundo, ducuntur ab excrementis. quæ examinantur in substantia, qualitate. ut si lenta & viscida prodeant ex corpore: pituita ibi molesta erit. Tertio, ex actionibus læsis: ut si pulsus celerrime ac frequentissime movetur, contractioque si ejus raptim fiat, calida à materia id fere evenire judicabimus. Qui ergo succus corpus fatigat, is purgari debet: ut si serum sanguinis, inquit hic Galenus, modum excesserit, vacuetur: si flatus, excutiantur: si pituita, hæc, & non sanguis, educatur.

Morbi indicant vacuationis rationem & symptomata.

Iudiciũ & usus Axiomata pariunt. Firmissima Axiomata, demonstravit Hippocrates, in libro De Veteri Medicina, (ubi contra Gorgiam Leontinum, & discipulos Poli vindicat medicinam Æsculapidum ab injuria novæ illorum inventionis, quæ soli judicio absque usu nitebatur) proficisci ex usu observatis rebus in corpore humano, & ex judicio usibus illis confirmato. Quasi dicat, per varios morbos ex diversis causis ortos, notatum est alios aliis excretionibus finitos fuisse præclare ad salutem: tu itaque cum arte instituis abductionem humorum, talia educas, quæ in tali morbo nisi naturæ cum euphoria excludi solebant. Sed agitne etiam Hippocrates hic de copia educendi humoris? Respondemus, cum Medici dicunt copia peccare humores, plerumque intelligunt succos probos, cum sola copia in vitio sunt. Qualitate vero eos in vitio esse asserunt, etsi id non fiat absque quantitate, attamen cum potissimum qualitate in vitio sunt. nam eorum copia minime pressisset naturam, nisi qualitas prava fatigaret. Quale itaque est purgandum: quantum autem vacuandum alio modo.

Num de copia hic agat educendi humoris.

Phlebotomia tecmarsis. III. 1 Ἐν τοῖσι γυμναστικοῖσιν αἱ ἐπ' ἄκρον 2 δεξίαι 3 σφαλεραί, ἢν ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἔωσιν, οὐ γὰρ δύναται 4 μένειν ἐν τῷ αὐτέῳ, οὐδὲ ἀτρεμέειν. 5 Ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἀτρεμέουσιν, οὐδέ τι δύναται ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι, 6 λείπεται ἐπὶ τὸ χεῖρον. Τουτέων οὖν ἕνεκα, τὴν δεξίην λύειν 7 ξυμφέρει μὴ βραδέως, ἵνα πάλιν ἀρχὴν ἀναθρέψιος λάβῃ τὸ σῶμα. 8 Μηδὲ τὰς ξυμπτώσιας ἐς τὸ ἔσχατον

ἄγειν.

ἄγειν. 9 σφαλερὸν γάρ. ἀλλ᾽ ὁκοίη ἂν ἡ 10 φύσις ᾖ τοῦ μέλλοντος ὑπομένειν, ἐς 11 τοῦτο ἄγειν. 12 ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ κενώσιες, αἱ ἐς τὸ ἔσχατον ἄγουσαι, σφαλεραί· καὶ πάλιν αἱ ἀναθρέψιες αἱ ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἐοῦσαι, σφαλεραί.

III. Athletarum 1 Euexia quæ 2 ad ſummum (diſtentionis) evaſit, 3 periculoſa : [natura] enim 4 ſuo ſtatu manere non poteſt, neq; ocioſa quieſcere. 5 Poſtquam ergo in ocio non ſit, nec jam tum ad ejus bonitatem quicquam adjungi cum poſſit, 6 reſtat ut labatur in deterius. Quo fit, ut talem euexiam ſine cunctatione 7 ſolvere oporteat, ut corpus [redintegratâ nutritione,] iterum augeſcat. Nec 8 tamen extrema inanitio eſt molienda, qua vaſa omnino concidant; illud enim periculi 9 plenum : ſed cujuſmodi natura 10 fuerit ejus qui perferet, eo uſque 11 educendum. Porro 12 autem ut vacuationes ad ſummum ductæ periculi plenæ ſunt : Sic rurſus ſummæ refectiones, periculoſæ.

Et alibi ait, athletæ, quos ab exercitatione gymnaſticos appellamus, bonam habitudinem non habent. Et Plato inutilem athleticam molam dicit. Huic ſane conſtitutioni quanto plus accedit, eo plus periculi accedit, & ſecuritatis decedit. Quicquid

Athletica plenitudo cur periculosa.

De euexia c. 3. De Repub. 2. l. 8.

enim ad summum pervenit, inquit Seneca, ad exitum properat. Ignis quo clarior fulsit, eo citius extinguitur. Hinc dicebat Cornelius Celsus, si plenior quis & speciosior, & coloratior se ipso factus videatur, suspecta habere sua bona debet. Sed causam jam videamus, cur habitissima hæc constitutio tanti periculi sit. Inprimis metus est, ne tenellula illa vasa (in quibus fervet sanguis) partium spirabilium, ac hepatis dehiscant: vel ne extincto calido nativo nimia sanguinis ab ubertate præcipiti virium lapsu rapiantur homines: vel ne interceptis carotidum viis, spiritus vitalis aditu ad cerebrum prohibeatur: unde parva apoplexia, si conferatur cum ea, quæ fit ab interceptis spiritibus animalibus: dum hi exitu prohibentur à cerebro.

Euexia quid.

1. Euexia est sani habitus perfectio. Quando absolute euexia, & citra adjectionem ponitur, semper in bonam partem accipitur; cum addito vero, in malum: ut hic additur athletarum. Non docet hic Hippocrates ex proposito, rationem curandi athletas: sed rationem curandi per venæ sectionem. Mos est Hippocratis, ut proposito familiari exemplo. rem quam docere velit evidentissime ostendat.

Hippocratis mos. Gal. De bona habitudine cap. 3. Athletarum corpora.

2. Quibus turgent vasa totaque corporis moles à circumfluo sanguine. Quod ut athletæ vasta corporis gaudeant mole, propterеaque larga manu pastum cum ineant, ventriculus bene concoquat (quia partes quæ circumstant validæ & solidæ sunt,) digestio fiat ex facili, per tenuia intestina ac venas mesaraïcas: Sanguinis autem generatio, appositio, & agglutinatio, si hæc consequantur, metus erit ne habitus ille nimium impleatur, ut locum non habeat tandem, quo appositum contineat. Quod Athilæ regi Hunnorum perhibent evenisse: qui una animam cum sanguine evomuit inter pocula.

3. Propterea magnus ille Græciæ dux Philopœ-

lopœmen athletas derisioni habuit cum ignominia & probris. Utpote qui vasta corporis gauderent mole, quæ ad res gerendas & ad sanitatem tuendam est incommoda. Quamvis enim, ut præclare Livius ait, prævalida corpora ab externis causis tuta videntur: attamen suis ipsa viribus onerantur. Quare recte Quinctilianus, Pravior omni fame sagitta. Gladiatoriam hanc Saginã exagitat admodũ Galenus. *Athletæ ridiculi, Plutarchus in vita Philopœm. In προτρεπτικῷ λόγῳ fol. 2. & præcedẽtibus cap. 7. C.*

4. Propter affluxus & effluxus perennitatem. Nam ea naturæ sive animæ vis est corpori concessa à summo Deo, ut id conservet quod habet: nimirum corpus, ea ratione qua habet nutriendo, quod fit coquendo & assimilando succos nutricios. In hac officina occupata est perpetuo natura. unde cuncta gyrat & volvit. Hoc dicebat etiam Euripides, τοιαῦτα τὰ βροτῶν· οὐδὲν ἐν τ' αὐτῷ μένει. Elegãter etiam propugnator ille Christianæ pietatis Arnobius: Quicquid fulcitur rebus extraneis; necesse est esse mortale, & habere ad periculũ viam pronam, ubi aliquid cœperit deesse quo vivitur. *Initio libri septimi adversus Gentes.*

5. Nihil enim in hoc mundo, suo statu permanet, luna, & quicquid sub ipsa, varia idea ludit. Unde Lucanus.

In se magna ruunt. Lætis hunc numina rebus
Crescendi posuere modum. *2. lib.*

Ita fato placuit, inquit Seneca, nullius rei eodem semper loco stare fortunam. Nihil enim mutationis periculo exceptum, non terra, non cœlum, non totus hic omnium rerum contextus. Certis eunt cuncta temporibus: nasci debent, crescere, extingui.

6. Omnis enim calor perit triplici de causa, ubertate nutricatus, vel nutricatus ab inopia, vel eventatione cum privatur: adde contrariæ vel violentæ rei occursu. Id conspicuum est in flamma ellychnii. Si enim oleo fraudetur, vel ab eo si obruatur, vel si cucur- *Calor perit triplici de causa.*

bita ei injiciatur, vel aqua affundatur ei copiosa, extinguitur.

7. Laxabimus talem habitum copiosa evacuatione, maximeque Phlebotomia, hoc est, larga sanguinis emissione. Videmus ex corporibus bene habitis, per vulnera, incredibilem interdum sanguinis copiam efferri sine noxa. Illustrissimus Aurantiæ Princeps Guilielmus *Historia.* Nassovius Antverpiæ à latrone læsus sclopeto in collo, ita ut jugularis vena magna illa maximam copiam sanguinis funderet, per plurimos dico dies, cum cottidie plures libras sanguinis emitteret, salvis viribus evasit. Non enim potuit sisti illa fluxio. Tandem quidam strepto digestivo illito ac involuto colcothare id perfecit.

Sanguis quousque abduci nō poßit. 8. Non tamen eo usque id agendum, dum præceps omniū viriū incidat lapsus: vel dum sanguis ex tota œconomia corporis abducatur. non enim is ex habitu corporis duci debet.

9. Inde enim metus erit apoplexiæ, syncopes, ac exhaustionis calidi nativi, unde atrophia, & decoloratio.

Scopi emittēdi sanguinis. 10. Qualis intemperies fuerit corporis: & qualibus humoribus sit circumfluum corpus. qualis habitus textura. nam densa duraque corpora ferunt ex facili venæ sectionem.

11. Hoc est, indicatio copiæ educendi sanguinis non solum est accipienda ex affectus præter naturam magnitudine, sed ex inspecta ægri natura communi & propria; eaque insita vel adventitia, intemperamento, habitu, humorum dominatu, consuetudine, atque diæta. Hoc est, quantum vires ferant, est perpendendum, ut in Synochis, cum ad lipothymiam usque effluere sinimus, si vires id admiserint. Ita veteres sex libras eduxere: hoc est, uncias septuaginta duas. Nos idem egimus aliquando; sed in summa symptomatum pleuritico-rum

rum vehementia, cum virium robore.

12. Summa enim ac præceps illa immutatio œconomiæ nutritiæ, vires pessundare solet. Hactenus de tutela sanorum in circũfluo sanguine, qua nimirũ cautione ille abduci debeat. Iã de ægris agit. q. d. Ut hi qui habitissima corporis constitutione sunt præditi, non extrema inanitione sunt exhauriendi: ita multo minus cæteri homines vacuationis indigi.

IV. Αἱ 1 λεπταὶ καὶ 2 ἀκριβέες δίαιται, καὶ ἐν τοῖσι 3 μακροῖσιν ἀεὶ πάχεσι, καὶ ἐν τοῖσιν 4 ὀξέσιν, οὗ 5 μὴ ἐπιδέχεται, 6 σφαλεραί. Καὶ πάλιν αἱ ἐς τὸ 7 ἔσχατον λεπτότητος ἀφιγμέναι δίαιται, 8 χαλεπαί. Καὶ γὰρ αἱ πληρώσιες αἱ ἐς τὸ ἔσχατον ἀφιγμέναι, 9 χαλεπαί.

IV. Diætæ 1 tenues & 2 accuratæ cum in morbis 3 diuturnis in totum 4 periculosæ, tum etiam in 5 acutis morbis, maxime si 6 loco & jure non præscribantur. Iterum 7 extreme tenues diætæ 8 periculi plenæ. Nam & renutritiones quæ ad summam pervenere, 9 periculo plenæ.

Hippocrates, qui Medicinam definierat, esse ablationem & adjectionem, ab ablatione, (qua occasione ea in usum sit ducenda) auspicatus est hos Aphorismos. Nam acuti morbi pendent à materia auferenda; Ea autem aufertur purgando, sanguinem educendo, ac crisim promovendo coctione ac virium tutela: quod obtinemus à diæta recte instituta ad ideamque morbi comparata. Ac demonstrat, tenuem accuratamque diætam, decantatam

ac summè etiam probandam per morbos acutos, in illis tamen periculosam esse, si loco non adhibeatur. Scopus Hippocratis est, ut Diætam præscribat in qualitate, quantitate, & occasione. Significat Diæta victus rationem quæ suscipitur edendo, bibendo, & vitæ instituto. Diæta autem vel victus ratio multiplex erat antiquis; φαύλη, ὑποφαύλη, & σκεθρὰ, quæ etiam ἀκριβὴς dicebatur. Diæta φαύλη, opponebatur τῇ ἀκριβεῖ, hoc est, accuratæ. Erat enim hæc quælibet facilis ac vulgaris, nec magni negotii diæta, simplex, susque deque habita: dum modo salsis, modo assis utimur: modo saturi, modo semisaturi. Diætam vero ὑποφαύλην vocat Hippocrates subvulgarem, mediam inter accuratam & vulgarem, estque μετρίη, hoc est, mediocris. quæ ptisana, oleribus, piscibus mollibus, cucurbita, obsoniis liquidis constat; nō validæ naturæ, sed vulgaris, attamen cum delectu: ut si tantum bis die cibum capiamus: & si semisaturi de mensa decedamus. Ἀκριβὴς succo ptisanæ vel melicrato cōstabat. Diæta autem tenuis est triplex, tenuis simpliciter, tenuissima, & exquisite tenuissima. Exquisite tenuissima debetur his morbis qui quarta die finiuntur, & hæc est abstinentia in totum: modo æger ferat. Tenuissima diæta præscribitur his morbis, qui septimo die suam absolvunt historiam. hæc utitur melicrato oxymelite, succo ptisanæ. Tenuis simpliciter diæta, debetur illis morbis qui in decimumquartum diem excurrunt: ptisana integra his dicata est. Si longius excurrat morbus, appellatur is, acutus ἐκ μεταπτώσεως, hoc est, ex degeneratione. hic ita dicitur dum quadragesimum diem attigerit. huic præbetur ptisana integra. Qui ultra hos repunt, longi vocantur.

Diæta multiplex antiquis.

Vulgaris diæta.

Subvulgaris diæta.

Diæta tenuis triplex.

1. Ut si ptisanæ colatæ porrigatur exigua copia, semel in die. Ut fit dum vigor in procinctu est, & etiam mox à crisi. Nam ut fuerit motus morbi, ita tenuari diæta debet: nam semper medicus ad vigorem morbi futurum colli-

collimare debet. Si ita anxie morbus premit naturam, ut mox vigor futurus videatur (ut tertio, vel quarto die ad ſummum veniat:) ilico inedia præſcribatur. Attamen ea cautione ut æger illi par ſit. Quare collinea etiam ad vires. Quod ſi vires non ferant tantam inediam: ilico, hoc eſt primo die da ſorbitionem: ne cogaris cum ad vigorem ventum eſt, cibum dare ob fractas vires. Hoc eſt igitur quod dicit periculoſas eſſe tenues diætas in morbis acutis.

2. Scilicet morbo & ejus cauſæ dicatæ. ut hydromel accurate cõvenit pleuritidi, nã meabiles facit pulmones, expectorata promovet.

3. Scilicet ultra decimumquartum diem protenſis, crudos morbos hic conſiderat, non acutos κατὰ μετάπτωσιν. Ea enim lex teneri debet hiſtoriæ præſcribendæ diætæ in hiſtoria morbi, dum perſeverat, ut ineunte morbo à pleniore manu veniatur ad parciorem, uſque ad ſtatum. A ſtatu contra, à parciore ad pleniorem. Ne poſtea, appetente criſi, cogare alere, cum jam hoc non decet.

4. Qui cum magnitudine & vehementia celeriter ſua procurrunt tempora univerſalia, ſive hi modi acuti ſint febres eſſentiales, ſive cum febre conjuncti, ut phlegmones.

5. Quia progreſſus fieri debet, à pleniore manu, ad tenuiorem: quo integris viribus per inediam, morbi vigorem ſummum tranſigat. In vigore enim de cibo vereri oportet. ergo ante vigorem plenius ægri habeantur. Quare ſi prolixius aliquantulum excurrerit morbus, ut in ſeptimo vel decimoquarto die ad vigorem veniat; & ſi primis diebus æger fraudatus fuerit ſuo genio, quo quæſo modo vigorem per inediam tranſiget?

6. Quamvis, inquit, morbo dicatæ ſint illæ tenues diætæ, tamen periculum habent, niſi

commode & opportune in usum ducantur. Nam accurata, inquit, diæta si non convenienter præscribatur, nocua erit: ut hydromel est tale, ut ad accuratam pleuritidis diætam spectet. Nam alas pulmonum expandit, expectoratum attenuat, vires firmat, adeoque omni hac efficacia pleuritidi convenit: non tamen convenit omni pleuritico. Si enim is fuerit picrocholos aut megalosplanchnos, noxium ac perniciosum erit melicratum: quamvis alioqui foco morbi & ipsi morbo sit dicatum. Nam ita non adhibebitur convenienter cujusque naturæ nec majoris affectionis habita ratione. Natura enim indicat sui conservationem, ut morbus sui depulsionem. De naturæ autem conservatione nunc agit. Is enim nobis esse debet scopus, ut æque cum morbo pugnemus, atque naturæ studeamus. Illud autem observabile est, Accuratam diætam duplicem esse. Unam quæ sanis adhibetur: ut si quis certâ mensurâ & numero cibos capiat, nec latum unguem ab ea regula discedat; hujus meminit proxime sequenti Aphorismo. Alter est accuratus victus, qui præscribitur accurata copia & specie, qui morbo & ejus foco dicatus est, atque naturæ communi tuendæ. Sic, ut jam dixi, melicratum est pleuriticis accurata diæta, quia nutrit, & materiam parat ad exclusionem, & pulmonum lobos expandit. Tenuis itaq; diæta jure non adhibetur, quando non habetur ratio peculiaris naturæ, & majoris, ut modo dixi, affectus. Tenuis victus loco non adhibetur nec tempore, per morbos acutos. primo, si morbus acutus sit cum virium infirmitate. secundo, si quidem morbus acutus sit cum virium robore, sed cum infirmitatis metu. tertio, si ex sicco; factus sit humidus. Nam si integræ sint vires, sine infirmitatis metu, & morbus per-

Accurata diæta.

acutus,

acutus, inediam præscribemus. sin vires prostratæ, aut robustæ quidem, sed cum infirmitatis metu, hoc est, si homo sit obnoxius syncopæ, in initio statim genio fruatur, habita primũ provisione totius enemate aut phlebotomia. Si jam humidus sit factus morbus (eo enim sicco existente curationi potius operam dabimus) cibum offeremus ad laterum robur. si hic tenuem præscripseris, lædes.

7. Ut omnimoda alimenti abstinentia.

8. Si præscribatur ineunte morbo, qui non cito venturus est ad vigorem. vel in picrocholis, hi enim non ferunt inediam: vel si qua ex causa adsit infirmitatis metus. Nam ita, ad crisin, post tridui inediam, cogentur ad cibũ.

9. Repentina œconomiæ naturalis immutatione, in temperamento, habitu & actione: unde cruditates ab oppressione. Et sane natura repentinam mutationem ab ocio ad negocium ægerrime ferre solet.

q. d. Quid igitur fiet, si primum in morbo acuto fraudaveris ægri genium, mox, cum ad vigorem ventum fuerit, si tunc subito cibum dare cogaris? Si quis subsultim legat hunc Aphorismum, existimet Hippocratem rejicere aut accusare diætam tenuem & tenuissimã. Minime: hanc enim summe laudat ubique, hac enim nihil fœlicius præscribi potest in morbis acutis & acutissimis: imo necessario his debetur talis victus. Sed jure & loco præscribi debet: quod si id non fiat, erit periculi plenus talis victus. Quasi dicat; Discipuli, audivistis me in schola hac Æsculapidum, semper celebrantem & decantantem summam vim, & necessitatem diætæ tenuis & tenuissimæ per morbos acutos: tamen cavete ne eam præscribatis, nisi jure & loco. Quia quamvis accurata ea sit, tamen periculum inveniet, nisi jure & loco in usum ducatur.

Tenuis diæta utilissima est.

Nec

Nec alia diæta tamen præscribi debet in morbis acutis, quam illa tenuis. sed ut dixi, tunc salutariter præscribetur, cum jure & loco imperatur.

Tenuis diæta importune præscripta damnosa est.

V. Ἐν τῇσι 1 λεπτῇσι διαίτῃσιν 2 ἁμαρτάνουσιν οἱ νοσέοντες, διὸ μᾶλλον 3 βλάπτονται. 4 Πᾶν γὰρ τὸ ἁμάρτημα, ὃ ἂν γίνηται, μέγα γίνεται μᾶλλον ἐν τῇσι λεπτῇσι, ἢ ἐν τῇσιν ὀλίγον ἁδροτέρῃσι. Διὰ 5 τοῦτο καὶ τοῖσιν ὑγιαίνουσιν σφαλεραὶ αἱ πάνυ λεπταὶ καὶ καθεστηκυῖαι καὶ ἀκριβέες δίαιται, ὅτι τὰ ἁμαρτανόμενα χαλεπώτερον φέρουσι. 6 Διὰ τοῦτο οὖν αἱ λεπταὶ καὶ ἀκριβέες δίαιται 7 σφαλεραὶ ἐς τὰ 8 πλεῖστα τῶν 9 σμικρὸν ἁδροτέρων.

V. Quinetiam in diæta 1 tenui in 2 vitio sui sunt ægri, propterea damnis augentur. 3 Omnino enim magis tenui diæta, [loco non adhibita] 4 quam paulo pleniore peccatur. 5 Quę causa etiam est cur tenuis admodum stata & accurata diæta, sanis etiam sit periculosa, quod ejus delicta gravius illi ferant. 6 Ergo tenuis accurataque diæta 7 paulo pleniore, in 8 plura, est periculosa 9 magis.

Non excludit hoc Aphorismo diætam tenuem simpliciter: (est enim hæc summe necessaria morbis in acutis) sed tenuem non suo loco præscriptam. Locum autem habet ante morbi statum: dum enim

enim sensim eo venitur, sensim à pleniore victu ad tenuiorem progressus fieri debet. Quare si morbus aliquantulum longius excurrerit, vel si æger inediæ impatiens fuerit (ut si picrocholos fuerit) & imbellis, si ineunte morbo tenuem præscripseris diætam, non poterit integris viribus ad vigorem venire, nec ut decet, vigorem sine cibo sustinere. Vult paulatim diætam mutari. i.e. Amara bilis abundans

1. Si inconsiderate præscribatur, non recte perspecta morbi specie ejusque motu, ita ut nesciant vigoris tempus: neglectaque ægri natura ac robur si fuerit. Ita enim, ad vigorem dum ventum fuerit, in cibum cogimur gravi cum noxa. indeque calamitosi evadunt morbi, qui sua natura pepasmi capaces erant: idque non aliunde, quam quod non suo loco æger tenuiter habitus fuit. q.d. Si morbus fuerit acutus, & imbecilles vires, cui succurrendum? viribus. Nam tenuis victus vires aliquo modo minuit. *Indicatio à viribus.*

2. Mutatione cõmunis & peculiaris cujusq; naturæ & consuetudinis. Cum scilicet à diæta tenui inconsiderate præscripta, ad plenioré se conferunt ante pepasmum seu crisin. Ac si diceret; diæta tenuis loco non adhibita, hoc est, cum nescias quando vigor morbi in procinctu erit, nec de robore ægri sibi constat, periculosa est: Quod cum progressus fieri debeat à pleniore victu ad parciorem; nimirum cum vigor in procinctu est; hic contra tu agas, & male. nam post biduum vel quatriduum dum ad crisin ventum fuerit, plenius nutrire debebis, ob titubantes vires. Propterea summus medendi præceptor in libris De morbis acutis scripsit, minus damni illos inferre, qui ineunte morbo Cyciona (hoc est pessimum cibum ex variis rebus coactũ) præscribunt: quam hos, qui ad vigorem dum ventum est, ptisanam (hoc est optimum cibum)

ægri-

ægris offerunt. Vehementer enim hi (non loco præscripta diæta pleniore) percellunt etiam ventriculi actionem, habitū & temperamentum. Deinde ratione etiam consuetudinis in vitio sunt, quod nimirum venter jam biduum aut triduum feriatus, subito ab ocio ad negocium, nempe ciborum coctionem, cogatur.

3. Ratione sui. nam, præter vim morbi plurima sibi accersunt funesta symptomata, cum ab inopportuna inedia, subito in cibos coguntur. hinc etiam vigiliæ, & morbi pepasmo contrariæ, crebri micātes ex oculis ignes: aurium flatus sonori, manuum tremor, sudatiunculæ.

4. Ineunte videlicet morbo. quia defraudatum ventrem cibo & potu, ad crisin (ubi minime cibus deberet dari: sed jam ob præcedentem inediam necessario datur) dū venitur, exercet: cum id minime deberet fieri. Exempli causa; Qui ineunte morbo vescuntur cibo susque deque habito, peccant: melius enim sibi consulerent, si optima diæta uterentur. Non tamen tam peccant, qui ea ineunte morbo, pleniore manu utūtur, quam qui post tenuem diætam inconsiderate præscriptam, tertio vel quarto die cogitur, ob genium fraudatum, cibum sumere optimum, qualis est ptisana.

5. q. d. Si sanis quoque corporibus inutile est, juxta inediam, edisse, ubi aliqua necessitas famem fecit; quanto inutilius est in corpore quoque ægro? Tenuis diæta sanorum hominum est, ut est, si quis semisatur à mensa discedat. Stata diæta est, si quis semel die cibum capiat. Accurata diæta, si naturæ consentaneis utatur. Mutatio ergo tenuis diætæ erit, si quis solitus semisatur surgere, nunc se ad satietatē expleat. Statæ mutatio erit, si semel edere consuetus, bis cibum capiat. Accuratæ mutatio erit, si naturæ consentaneis & similibus

Tenuis diæta quid sit. *Stata diæta quid.* *Accurata diæta quid.*

vesci solitus, ut imbecillibus, nunc fortibus vescatur. Et quia tales sani homines qui stata & accurata illa diæta utuntur, eam jam pro lege naturæ habent: si eam violarint, læduntur. Affliguntur à tali diæta ægri, nam vires inde fatiscunt, & homines non ferunt subitariam illam ciborum mutationem.

6. In quibus fit progressus à parciore manu, ad pleniorem: cum contrarium fieri deberet.

7. In quibus fit progressus à pleniore manu, ad tenuiorem.

8. Scilicet incommoda impingens vel peccans. vel, si plura incommoda sunt. Quare cum rari morbi sint, in quibus citra periculum tenuissimum victum instituas: erit sane ut plurimum periculosior.

9. Quia gravis semper mutatio est ab ocio ad negocium, ratione morbi, & ægri. nam cum vẽtriculus jam per biduum vel triduum non coxit, nec turguit à cibo, neque maduit, jã subito hæc cuncta subit natura. cum enim ad crisin venitur, avertitur à mitigatione ac exclusione materiæ morbificæ, ad coctionem ciborum. Sed in mediocribus morbis, ubi mediocri victu utendum, ubi exactam illam diætæ instituendæ regulam non satis compertam habet, in parcitatem inclinare præstat: facile enim quid adjeceris.

VI. Ἐς δὲ τὰ 1 ἔσχατα νοσήματα, *Inediæ*
αἱ 2 ἔσχαται θεραπεῖαι ἐς ἀκριβείην, *ubi loc⁹.*
κράτισται.

Sed tamen ad morbos 1 extremos, 2 extrema ad unguem curatio præclare facit.

Quasi dicat, ne quis existimet à nobis damnari tenuem victum in morbis acutis, hæc enim, & nulla

alia

alia his dicata est. Correctio hic est quodammodo præcedentis Aphorismi. Docet enim nonnunquam cibi abstinentiam præscribendã esse in illis morbis, quorum historia brevis est futura, ut si tertio vel 1. Morb. 16: *quarto die, robusto ægro, sit finienda. Galenus de hoc themate contra Erasistratũ disputat. Ille enim hoc evertere conabatur, volens à levioribus inchoãdam curationem. Verum quidẽ id esse in morbis, qui dant inducias, fatetur Galenus, ut si sit pugnandum cum quartana, cum hydrope. Sed cum morbus non dat inducias, & ægri si sint in mortis periculo, usum habeat hoc theorema: Extremis morbis extrema debentur remedia. Dicuntur autem extremi morbi, qui summe naturam oppugnant, non autem expugnant; quia desperatis non sint adhibenda remedia. Conjũgatur hic Aphorismus cum sequente.*

1. In quibus symptomatum plena sunt omnia. Ut si qui oriuntur à Symptomatica translatione, dum effunditur prava materia à parte ignobili, in partem principem, cujus partis officio vita carere nequit. vel qualitate venenata calamitatẽ qui minantur. aut impedimento nobilis partis funesti sunt: vel causarũ magnitudine, aut symptomatũ vehemẽtia terribiles.

2. Ut diæteticæ, pharmaceuticæ, & chirurgicæ. Contrariorum enim æquali excessu pugnandum est cum morbo. Ita aliquando usui erit diæta quam tenuissima, pharmacia exquisita, & crudelis chirurgia.

Tenuissimã diætam postulat acumen morbi.

VII. Ὅκου μὲν οὖν κάτοξυ 1 τὸ νούσημα, αὐτίκα τοὺς 2 ἐσχάτους πόνους ἔχει, καὶ τῇ ἐσχάτως 3 λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρέεσθαι. ὅκου 4 δὲ μὴ, ἀλλ᾽ ἐνδέχεται ἁδροτέρως διαιτᾶν, τοσοῦτον ὑποκαταβαίνειν, ὁκόσον ἂν ἡ νοῦσος μαλθακωτέρη τῶν ἐσχάτων ᾖ,

VII.

VII. Ergo si morbus sit 1 peracutus, in promptu 2 laborum sunt summa omnia, ac tum quam 3 tenuissima diæta est utendũ. 4 Quod si non est (morbus peracutus) ut ut pleniori diætę locus sit; Pro eo [à tenui diæta] discedendum, ut morbus extremis fuerit levior.

Quasi dicat, Sed ne quis putet diætam pleniorem tenui anteponendam, proferam quod pro concesso habetur à Cnidiorum magistris medendi, qui dicebant magnam mutationem, magnæ mutationi esse opponendam. Ita ratiocinatur; ubicunque laborum summa sunt omnia, inedia est utendum. Sed hoc evenit in peracutis.

1. Vt si actionem tollat per quam est vita: ut syncope, phrenitis ardentissima, parotis in juvene, pleuritis in sene.

2. Nam celerrime suam absolvunt historiam, celerrimeque veniunt ad suum statum, in quo Symptomatum incidentium & judicantium sunt omnia summa.

3. Nimirum tota morbi historia, ad tempus usque ipsius crisis, & ad diem pepasmi. Nam est eadem causa pepasmi & pepseos, nimirum natura. Cumque utrumque eodem tempore efficere non possis, potius ad pepasmum quam ad pepsin convertenda hic ea natura videtur. Quia potius pugnandum hic est cum morbo, quam naturæ studendum. Huc accedit, quod si exhibeatur cibus cum symptomatum æstu, id est vehementia, mutuas illa duo, cibus & symptomata, operas præstabunt, idque in ægri perniciem. Ut ptisana in Pleuritide sicca. Nam cum cogitur ad cibum coquẽdum, cum causam morbificam domare atque excludere deberet, dimidiatis quasi opibus ita destitui-

tur

tur natura. Quare etiam à cibi averſione ſymptomata ingraveſcunt.

4. Hoc eſt, progreſſus facere oportet à pleniore diæta, ad tenuiorem, pro hiſtoria morbi, & viribus ægri: quo integris viribus æger ad vigorem veniat, ut tunc, cum jure debet, loco abſtineat à cibo; alioqui fractis viribus cadet, in longiore morbo: vel cibum cogeris dare in vigore; quod minime decet. Virium maxime ratio habenda. Ita Galenus hic, in exquiſite peracutis, concedit aliquid ſucci ptiſanæ, vel melicrati; & hanc tenuiſſimam diætam vocat.

In ſtatu non nutriendũ.

VIII. Ὁκόταν δὲ ἀκμάζῃ τὸ νόσημα, τότε 1 καὶ τῇ λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρέεσθαι.

VIII. At vero cum effloreſcit morbi ſtatus, cumque ille viget maxime, 1 tum pertenuiſſime diæta uti perutile.

1. Ne cibo ad pepſin natura converſa, à pepaſmo & criſi avocetur. Ut enim ex perſpiciẽtia hiſtoriæ morbi, modo tenuis, modo alius exhibetur victus, ſic in omni morbo, ſive longo, ſive brevi, quam tenuiſſima diæta in ſtatu eſt utendum. Ac ſi diceret, in peracuto morbo, ut tota morbi hiſtoria quam tenuiſſima diæta eſt neceſſaria: ita in aliis, cum ad vigorem ventum fuerit; progreſſu convenienter facto ex perſpicientia hiſtoriæ morbi, & virium ægri. Quia, qua ratione peracutis tota hiſtoria ſit ea tenuis diæta neceſſaria, eadem ratione utilis hæc eſt in ſtatu aliorum nõ acutorum. quod natura potius ſit convertenda ad pepaſmum, quam ad pepſin. Vis enim morbi affligit magis naturam, quam exhauſti ratio: ideoque ad expellendum morbum potius convertenda eſt natura. Eo etiam tempore ſunt

maximæ

maximæ phlegmasiæ. est enim vigor nihil, quam morbi maximum symptoma. Progrediendum itaq; à victu pleniore ad parciorem: paulatim deducendo. Agit enim hic de diæta tenui. Dicet quis, Hippocrates tamen in pleuritide ubi ante vigorem expectoratum procedit commode, auget cibum; & quo plenius id expectoratur, eo liberalius vult ut quis pastum ineat. At ad vigorem maxime procedit expectoratū: Igitur tunc plenius nutriendum esse; quod huic Aphorismo repugnat. Respondemus: In vigore abstinendū à cibo esse, ubi vires materiæ copia & agitatione opprimuntur: non autem ubi vires ab exhaustu premuntur. Nam tunc etiam in vigore ipso præscribit cibum Galenus. Non enim infirmitate doctum Medicum terrere debet, sed causa infirmitatis. Causa autem infirmarum virium est oppressio, vel exhaustus. Cum itaque jam in pleuritide expectorata apparent, metus est ne vires cadant ab exhausto: itaque quo plus expectoratur, eo plus cibo adjiciatur.

Vigor quid. *1. Aph. 7. Dubitatio. 1. Acut. 26.* *10. Methodi.*

IX. 1 Συντεκμαίρεσθαι δὲ χρὴ καὶ τὸν νοσέοντα, εἰ 2 ἐξαρκέσει τῇ διαίτῃ πρὸς τὴν ἀκμὴν τῆς νούσου, καὶ πότερον ἐκεῖνος 3 ἀπαυγήσει πρότερον, καὶ οὐκ 4 ἐξαρκέσει τῇ διαίτῃ, ἢ ἡ νοῦσος πρότερον ἀπαυδήσει 5 καὶ ἀμβλυνεῖται.

A viribus indicatio.

IX. Sed 1 una scienter colligere oportet, an æger 2 tali diætâ ad morbi vigorem sufficiat, ac 3 num prius ille deficiat, nec ei 4 satisfiat diætâ: an vero morbus ante frangendus, 5 atque considat.

Retundatur.

1. Unà ſcilicet cum morbi hiſtoria: cujus diſtinctio ex ſpeciei & individui ratione peti debet. Colligitur ex ſymptomatibꝰ. ut ex corporis mutata qualitate, in colore, charactere, & mole: & ex mutatis actionibus cerebri, cordis, hepatis: tum ex iis quæ excernuntur: in quibus examinatur ſubſtantia, qualitas, quantitas, modus tempuſque excernendi; adhibita diligenti diſtinctione ſignorum, cauſarum, corporum, ſimilium vel diſſimilium. τεκμαίρεσθαι eſt ex ſignis tecmeriis aliquid colligere. Tecmerium autem ſignum eſt ſignum ſyllogiſticum, quo poſito, neceſſario aliquid ſequitur: ut, Peperit, igitur concepit: & ut ait Poëta,

Et jam ſumma procul villarũ culmina fumant.

Tecmarſis quid. Ex his ſignis Tecmarſis abſolvitur. Eſt autem Tecmarſis, bene atque viritim medendi ratio: hoc eſt, in quibuſque & in individuis regula.

2. Hoc eſt, tecmeriis ex ſignis colligere debemus, num æger tenui aut tenuiſſima diæta, illabefactis viribus, ad vigorem morbi perveniat. Propterea perluſtrabimus an vires ægri cum ſecuritate ac ſine metu infirmitatis ſint validæ: Vnde id noſcemus? ex communi propriaque ægri natura. *Natura ægri in quibus.* Communis natura, eſt inſita & adventitia: ſpectataq; in temperamẽto, habitu, humorum dominatu, conſuetudine, atque diætâ. Propria natura, ut ſi homo ſit picrocholos, aut phlegmaticus. Hi enim inediam facile ferunt: illi, nequaquam. Specta igitur num corpori adſit ſucci alibilis copia, ex victu liberalius ante inſtituto: ex ætate, tẽpore hyberno, vel alio, regione frigida. Nec non vide, num aliquid præceſſerit quod vires labefactare potuit, ut ſunt mœror, immoderata venus, & ſimilia. Vis autem communis naturæ & propriæ eſt, ut ſit ſolidiore, non raro, non muccoſo habitu corporis: non ſit obnoxius Syncopæ, non habeat ſtomachum exquiſitiori ſenſu præditum.

3. Si

3. Si virium infirmitas adſit ab exhauſto. Nam hæc ſola virium infirmitas ad cibum exhibendum cogere poteſt. Putet forte aliquis ſatis fuiſſe ſi tantum dixiſſet, an * ἐπαυδήσῃ: recte tamen addit, & non † ἐξαρκέσῃ. ut ſi ex cacochymia iniquis rigetur corporis ſuccis, à praviore victu ante inſtituto: vel ſi ætas hoc non ferat. hoc eſt num adſit etiam metus mox futuræ infirmitatis.

* *deficiat.*
† *par ſit.*

4. q. d. Cum multis de cauſis vires videri poſſint infirmæ, oppreſſione, & ſpirituum collectione, à peculiari natura, partis alicujus affectione, ab exhauſto ob morbi magnitudinē, cibi abſtinentia: non ſolum tum infirmitatem, ſed ejus cauſam animadvertes. nam pro varia infirmitatis cauſa, varia quoque proviſio eſt adhibenda. Ab exhauſto quidem ſi labaſcant vires, cibo & potu hanc infirmitatem vincemus: Non autem pariter ſi ob alias cauſas illæ conſpirarint. Nec enim ſpectanda eſt virium infirmitas, ſed ejus cauſa: nam plures egent evacuatione, quibus tamen vires ſunt infirmæ. Ridiculus autem eſt, inquit Hippocrates, qui ægro ab inedia exhauſto cibum non exhibet: attamen gravius peccat is, qui ægrum ex morbi vehementia deficientem cibat.

5. In tres Scopos intendere debet, qui victum recte præſcribet, in vires ægri, hiſtoriam morbi, & ſingulos morbi paroxyſmos. de quibus mox Aphoriſmo decimo. Docet hoc Aphoriſmo quantum ſit adjiciendum. à viribus id indicatur. Nam his labentibus, etiam in vigore, dicit hic Galenus, alimus. Primo ergo examina vires: quæ ſi imbecilles videntur, cauſam indagabis imbecillitatis, num ea ſit oppreſſio vel exhauſtum. Dein ſpeciem, morem, atque motum morbi. Poſtea morbi tempora. Hæc cum viribus confer.

Sensim deducendum à victu pleniore.

X. 1 Ὁκόσοισι μὲν οὖν αὐτίκα ἡ ἀκμὴ, αὐτίκα 2 λεπτῶς διαιτᾶν. ὁκόσοισι δὲ ἐς ὕστερον ἡ ἀκμὴ ἐς 3 ἐκεῖνο καὶ πρὸ ἐκείνου μικρὸν, ἀφαιρετέον ἔμπροσθεν δὲ πιοτέρως διαιτᾶν, ὡς ἂν ἐξαρκέσῃ ὁ νοσέων.

X. Quibuscunque 1 igitur morbi summus vigor in procinctu est, extemplo 2 tenuem diætam victitent. Quibus vero seriùs futurus est morbi vigor, & eo 3 ipso tempore [vigoris,] & paulo ante est deducendum. Antea vero liberalius indulgendum, ut æger par esse possit.

1. Hoc evenit morbis peracutis.

2. Credito naturæ pepasmo, à provisione habita totius corporis & partis morbo obsessæ, phlebotomiâ, pharmaciâ, ac redintegratione temperiei.

Sensim deducendum.

3. Cum vi morbi opprimitur natura: non autem ab exhausto sui. De cunctis morbis jam pronunciat. Sensim fiat semper deductio. In cunctantiore crisi, tribus vel quatuor diebus ante sensim incipies deducere; ita, eoque filo, ut crisis tempus inediam excipiat. Nam in crisi ita decertat natura, ut nullum aliud tempus ad curandum, pepasmumq; perficiendum habitura sit. Cumque illa, eadem vi pepasmum molitur quâ pepsin: ad hanc non abducatur. Sed dices, Hippocrates libro 1 De victus ratione, huic Aphorismo contradicere videtur, ubi ait, Cibum augendum esse usque ad morbi vigorem. Ergo, inquit Hippocrates, quo major apparet purgatio, eo plenius ptisanam exhibebis, donec ad crisim ventum sit.

Objectio Aph. 25.

Respon-

Respondeo, Sensus ibi Hippocratis est, Nunquam exhibendam esse ptisanam, quamdiu morbus fuerit crudus: ne natura à suo opere & materiæ mitificatione avocetur: sed morbo jam humido facto, ea est exhibenda. ut ita firmior reddita natura, excludat materiam mitificatam. Crisin ibi vocat perfectam morbi solutionem. Cum eo venitur, vult tenuissimum victum observari, ne natura ab instituto avocetur. Nec ea mens est Hippocratis, ut plena manu pastum quis ineat cum procedere ante pleuritidis crisin absolutã expectoratum cæpit: sed tenui victu, ut ptisanæ succo vel melicrato, ut firmemus vires, partesque spirabiles robustiores reddamus, quo præclare excludant expectoratum. Quare tenui diæta id agendum est, tunc, ut si talis pleuritis excurrerit aliquantulũ longius. Propterea etiam Galenus ibi in commentario dicit, Hippocratem jubere ne hi ad plenam diætam se convertant ante biduum à crisi, sed ut in tenui diæta persistant. Quare in his morbis ubi tota materia morbifica non continetur in corpore usque ad crisin, ut in pleuritide, ibi auge ptisanæ copiam, ad analogiam expectorati quod jam commode procedit. Ea tamen cautione, ut ante crisin abstineas à cibo, cum ea jam in procinctu est. Augemus autem cibum tenuem ubi procedit expectoratum, quo firma reddantur latera ad exclusionẽ materiæ morbificæ. Dicet quis, ubi symptomata sunt vehementissima, ibine coctio perfectissima? Respondemus, De morbis frigidis ac de solis intemperiebus id non recte asseri: sed bene de morbis acutis qui febrem habent acutam. Adestne in vigore summa putrefactio? non videtur. nam ibi coctrix vis triumphat. id indicant excreta cocta. Si itaque in vigore, est materia morbifica edomita, unde tam gravia ibi

 sym-

ſymptomata? Quia ibi materia maxime coquitur, ac valde attenuata jam eſt, ac agitatur, calorque ſe erigit altius, ac totam jam materiam movet, cum prius ſolum ea quæ computruerat moveretur pars. Tempus autem non ſimpliciter, quatenus tempus, indicat quantum cibi dandum ſit, ſed facultas affecta. coindicat enim.

XI. Ἐν τοῖσι a παροξυσμοῖσιν 1 ὑποστέλλεσθαι χρή· τὸ προστιθέναι γὰρ βλάπτει. καὶ ὁκόσα κατὰ 2 περιόδους παροξύνεται, ἐν τοῖσι παροξυσμοῖσιν ὑποστέλλεσθαι χρή.

XI. In a paroxyſmis à cibo abſtinendum eſt, nam ejus acceſſio damno eſt. Quin etiam quæ periodis 2 quibuſdam ingraveſcunt, in horum paroxyſmis abſtinere oportet.

a. Paroxyſmus eſt deterius periodi tẽpus. Periodus eſt reditus ab uno paroxyſmo ad aliũ.

Cur non alendi in Paroxyſmis ægri.

1. Nam eo tempore reflui ſunt cuncti ſucci ad centrum corporis, unde opprimitur anxiaque evadit reſpiratio, ac alvina regio ab impuris ſuccis incurritur. Si cibum tunc dederis, in impuritatem ille abit, ac diſtento hypochondrio opprimitur pectus: unde anxia reſpiratio, ac calor cordis major. his adde, quod à pepaſmo ad pepſin male avocas naturam. in ſe incrementa ducit morbus, ſive ille ſit phlegmone, obſtructio; vel à plenitudine, aut à putredine natus. Opprimitur enim horum mole. Hoc ita Celſus; Initia morborum famem, ſitimque deſiderant. Si vero fracta fuerit natura ab exhauſto; ut ſi acerrimi ſucci immodeſtis exercitiis torridove à Sole & inedi a

dia exardescant, genio ilico indulgeat. Alioqui non ante cibum dabimus, quam ad pedes descenderit calor.

2. Ut in asthmate, arthritide, colico, dolore capitis, cardialgia. Quemadmodum superioribus Aphorismis agit de universalibus morbi temporibus, ita & hic de particularib⁹: quæ nihil aliud sunt quam paroxysmorum distinctiones. Paroxysmus est autem id tēpus, in quo ægrius habet æger: vel gravius periodi tempus, hoc est, tempus id, quod æger febricitat. Periodus autem est tempus intensionis & remissionis. hoc est, intervallum inter unum insultum & alterum. Sic cottidiana periodus est viginti quattuor horarum: in tertianis, quadraginta octo: in quartanis, septuaginta duarum. Paroxysmus est vel intermittentium vel continuarum. Continuarum paroxysmus tria tantum habet tempora, nimirum principium, augmentum, & statum. nam declinatio non continetur in paroxysmo. Ideoque in declinatione continuarum, cibum exhibemus. In intermittentibus vero expectanda est perfecta apyrexia; si vires ægri id patiantur, nec peculiaris naturæ conditio obstet. Paroxysmus intermittentium quattuor habet tempora, quæ in tertiana, exempli gratia, sic designes. Antesignani paroxysmi dicuntur episemasiæ, ut cum quis oscitationibus vel pandiculationibus prehenditur. Deinde si rigeat. Illud tēpus dicitur principium. Cum æger modo rigore afficitur, modo incalescit, dicitur anomalia vel inæqualitas paroxysmi. Ita tunc afficiuntur, quod humor morbificus feratur ad ventriculum, unde sæpe vomitus. Periodicus enim rigor maxime excitari solet, vitio superioris ventris. Cum flamma erumpit in totum corpus æqualiter, dicitur auxesis vel augmentum. cum jam symptomatum summa

Quid sit Paroxysmus & Periodus.

Paroxysmus continuarum.

Paroxysmorū intermittentium tēpora.

sunt omnia, & febris est in æstu, dicitur status & ἀκμή. Ubi demum calor ad pedes descendit, κατάβασις dicitur & declinatio. cujus quidem duæ sunt partes, una quæ statui proxima, & dicitur παρακμή, altera est ἄνεσις, hoc est intermissio. Hanc sequitur ἀπυρεξία, cum calor universus evanuit. & tunc datur tuto cibus. Hanc sequitur διάλειμμα, in quo perfecta intermissio. In paroxysmo stimulis bilis agitatur ventriculus ac vellicatur. hinc falso creditur infirmitas, quæ non est ab exhausto: ideoque nec cibum requirit.

6. *Epid.* 5.35.

XII. Τοὺς δὲ 1 παροξυσμοὺς καὶ τὰς 2 καταστάσιας δηλώσουσιν αἱ 3 νοῦσοι, 4 καὶ αἱ ὧραι 5 τῶν ἐτέων, καὶ αἱ τῶν 6 περιόδων πρὸς ἀλλήλας *ἀντεπιδόσιες, ἤν τε καθ' 7 ἡμέρην, ἤν τε παρ' ἡμέρην, ἤν τε καὶ διὰ πλείονος χρόνου γίνωνται. Ἀτὰρ καὶ τοῖσιν 8 ἐπιφαινομένοισιν, οἷον ἐν πλευριτικοῖσι, πτύελον, ἢν 9 αὐτίκα ἐπιφαίνηται ἀρχομένου, 10 βραχύνει· ἢν δ' 11 ὕστερον ἐπιφαίνηται, μηκύνει· 12 οὖρα, καὶ 13 ὑποχωρήματα καὶ 14 ἱδρῶτες, καὶ 15 εὔκριτα καὶ δύσκριτα, καὶ βραχέα καὶ μακρὰ τὰ νοσήματα, ἐπιφαινόμενα δηλοῖ.

*ἀναποδόσιες.

XII. Iam vero 1 paroxysmos & 2 status morborum ipsi pro 3 se 4 quique morbi aperient, & anni 5 tempora, & statæ 6 periodorum vices interque se reciprocationes, 7 si cottidianæ illæ fuerint,

fuerint, tum si alternis diebus repetant, tum si majoribus intervallis. Eo quoque pertinent 8 ephiphænomena: ut si ineunte pleuritide expectoratum 9 ilico appareat, brevis 10 est morbus: si autem 11 serius, diuturni. Quin & 12 urinæ & 13 dejectiones, & sudores, ut 14 apparuerint, 15 secundi aut sinistri morbos judicii, breves aut diuturnos fore significant.

1. Hoc est, deteriora periodorum tempora, tam in continuis, quam in intermittentibus. Ut ex eorum perspicientia, loco diæta exhibeatur, cum jure debet exhiberi. Nam jure exhibeatur, ab editis pepasmi signis: cum jam excernitur materia morbifica: Vel cum jam vires laborant ab exhausto. Loco exhibetur, silente paroxysmo. Paroxysmi & status morborum indagandi, quo cibus recte instituatur. Dixerat ante, in vigore & paroxysmis à cibo esse abstinendum: jam docet unde noscas futurum vigorem & paroxysmos.

2. Hoc est, quatuor morborum tempora: unde provisio copiæ ciborum ducitur. Statum constitutionemque morbi is exploratum habet, qui compertum habet an morbus is sit acutus, peracutus aut lõgus futurus, quoq; tẽpore in vigorẽ sese sit elaturus. Et à morbi vigore futuro, ægriq; viribus, tota generalisq; lex instituẽdi victus pẽdet: ut singillatim offerẽdi cibi occasio ex singulis capiatur paroxysmis.

3. Ut peracuti fere intra quartum diem ad summum vigorem veniunt: tertianæ, septem periodis: quartanæ, diuturnæ, biliosi, imparibus: mixti, paribus: cottidianæ, cottidie moventur. Pleuritis & Phrenitis tertio fere die:

morbi ventris, hepatis, empyema, & tabes cottidie se movent, magisque sub noctem: melancholici quarto die.

4. Hoc est, pro morbi cujusque specie, magnitudine, more, & motu. quæ quatuor variantur, pro morbi essentia, materia morbifica parte obsessa, symptomatis comitantibus morbum, & prout fuerint causæ morbificæ. A specie morbi; nam si quartana affligit, tarda veniet crisis. Deinde magnitudo & vehementia morbi: ut si causus vehementissima, jam jam crisin dabit. præterea mos morbi, hoc est clementia & pravitas, si pestifer sit. Id notamus ex epiphænomenis. tandem motus morbi si sit celer, in propinquo crisin esse denotat; ut si anticiparint protracti paroxysmi.

5. Nimirum præsens tempus & præteritũ. Præsens, ut vere & autumno maniæ eveniunt, æstate causi. Præteritum, ut si hyemem aquiloniam, pluviosum Ver exceperit, æstate dysenteriæ mulieres fatigabunt. Plenus est his exemplis tertius liber Aphorismorum. Nam hinc evadunt morbi longi aut breves, eucriti & dyscriti. Febres Autumnales longæ sunt, vel calamitosæ. tardat hyems morbos: æstas, maturat. Hæc novisse, profuerit ad diætam loco præscribendam. Ita scimus æstivos morbos biliosos esse, triduanoq; impetu ferri: alio modo ferri, qui aliis temporibus nascuntur. His adde consimili ratione, res non naturales, & naturales. quæ ad calorem & squalorem, corpus nutare faciunt, tertianarios: quæ ad madorem, cottidianarios: quæ ad frigus siccum, quartanarios motus præbent.

6. Ut si paroxysmi antevertant, si sint vehementiores & longiores. Nam brevẽ aut diuturnum fore morbum, intelligimus ex paroxysmorum incrementis. Incrementorum vero ratio ex periodis peti solet. Nam quo hæc tria con-

consociata fuerint vehementiora, eo crisis citius editur. Prior ergo paroxysmus cum sequēti conferatur. Etenim ubicunque incitatæ naturæ, & inchoati pepasmi significatio fit, ibi exacti principii & signa jā jam futuri vigoris eduntur. Nam paroxysmi anticipatio, signum est irritatæ naturæ: diuturnitas absolutæ putredinis, vehementia inchoati pepasmi signum est.

7. Ut cottidiana, tertiana, quartana, quintana, septana, nonana. Dicuntur autem statæ periodorum reciprocationes, cum pro rata portione periodi sibi succedunt.

8. Hæc enim pepasmum & cruditatem denunciant, indeque tempus crisis subindicant, res diætetica utilissima. Hic subauditur τεκμαίρεσθαι χρὴ, hoc est ratiocinari oportet.

9. Hoc est, si primo die vel postridie. Si nimirum ita appareat, ut apparere debet, nullaque ratio desideretur in ejus qualitate, copia, & excernendi modo. Signa epiphænomena ducuntur ex corporis essentia, actionibus, & excrementis. Ne principii homonyma vox fallat. Id denotat hoc præsens temporis punctum divisionis expers: alioqui, ut hic, significat universale morbi principium. Nam si intra quatriduum id apparet coctum, septimo die liberabitur. Hæc Galenus hic in Anaxionis historia eleganter demonstrat.

10. Est signum brevitatis, & causa. si nimirū illud sputum nec sit tenuius nec viscosius. Sed dices, Hippocrates sectione 1. libri 2. Epidemiôn scripsit, τὰ δὲ κρίνοντα ἐπὶ τὸ βέλτιον μὴ αὐτίκα ἐπιφαινέσθω, hoc est, quæ in melius decernunt & judicant, non statim apparere debent. quo modo ergo dicit hic ptyelon præclare ilico apparere? Respondemus, Quædam signa critica esse quæ apparent ad speciem crisis futuræ: alia ad tempus criseos apparent.

Ad tempus, ut coctionis signa: hæc quovis tempore apparentia, bona sunt. ut si nubecula quarto die in urina appareat, septimo die fiet crisis. Sed quæ ad speciem crisis apparent, non sunt bona, nisi primum signa quæ ad tēpus apparēt præcesserint. Ut si ineunte morbo facies rubore suffundatur, & marmarygæ adsint, malum. Sin post coctionis signa hæc evenerint, haimorrhagia jā jam adferet crisin.

11. Non prima vel secunda septimana. ut in Anaxione.

12. In morbis venenosi generis. in quibus & signorum, & causarum criticarum rationem obtinent.

13. In morbis ventris inferioris. aut cum per dejectiones fit è toto corpore aut è vicinis partibus humoris excretio.

14. Quantitate, qualitate, tempore, & excernendi modo.

15. Quia omne excrementum propriam conditionem & speciem refert ejus partis unde emanat. Hoc Aphorismo illud agitur, ut cautionem cibandi observemus relligiose. Hoc est, an jure quis cibum capere debeat, an non: tum ejus copiam ac qualitatem. Docent hoc nos morbi historia, & ægri vires. Occasionem vero ineundi pastus, hoc est, ut loco & tempore exhibeatur cibus illis qui suo jure eū capere debent, ostendūt paroxysmi particulares. Nam quinque vel sex horis ante paroxysmum exhiberi debet cibus, si quis sit exhibendus. Porro quattuor notæ deducunt nos ad scientiam historiæ morbi & paroxysmorū: primo, morbi species: secundo, anni tempora: tertio, periodorum statæ vices: quarto, epiphænomena. Ut generalem autē totius historiæ morbi victum constituas, noscas oportet, quando ad statum summumque suum vigorem venturus sit morbus: Hoc indicant paroxysmorum anti-

Occasio nutriendi ut captanda, ubi nutriendū est.

Unde Paroxysmi futuri noscantur.

anticipationes, durationes & vehementiæ: Unde adde & cæteræ quæ hic Hippocrates. At futuri mox paroxysmi indicant, singula cibo congrua tempora. Ut breviter dicam, Duo sunt ex quorum cognitione recte instituitur diæta, nimirum historia morbi, & ægri vires. Historiam morbi, hoc est, quando morbus ad vigorem summum venturus sit, agnoscimus ex his quatuor: ex specie affligentis morbi; ex anni tempore, statis ex periodorum vicissitudinibus, & ex epiphænomenis signis. Secundum, quod notare debeamus, erat robur virium, de quo sequenti Aphorismo agit.

Unde vigor innotescat.

Anacephalæosis in praxi utilissima.

XIII. Γέροντες 1 εὐφορώτατα νηστείην φέρουσι, δεύτερον οἱ 2 καθεστηκότες, 3 ἥκιστα μειράκια, πάντων δὲ μάλιστα 4 παιδία. τουτέων δὲ αὐτέων ἅπερ ἂν τύχῃ αὐτὰ ἑωυτῶν 5 προθυμότερα ἐόντα.

* νηστείῃ.

XIII. Senes (1 quibus est cruda viridisque senectus) inediæ patientissimi sunt: mox homines 2 constantis ætatis: nequaquam 3 adolescentes: maximeque omnium 4 pueri: atque omnino qui id ætatis fuerint 5 alacriores.

In victu instituẽdo spectanda est ætas.

Superius docuit artificiose colligendum esse morbi vigorem & paroxysmos, quo tuto ægrum ad statum ducamus diæta, loco & jure præscripta. Hic jam alteram partẽ explicat instituendæ diætæ, quæ ducitur à viribus, cum securitate, vel cum metu infirmitatis. Nam ut antea diximus, ut recte instituatur, scire debemus num sit morbus perperacutus, peracutus, acutus, vel longus: deinde vires ægri quales sint. Iam de viribus. Explicatur enim virium robur ex communi & propria cujusque natura, & humorum ex dominatu hoc modo. Puerorum vires

Secunda Indicatio à viribus.

 valent

valent quidem, sed cum infirmitatis metu: senum vires valent, securitate quadam: ergo hi pervenire possunt ad statum morbi, in omnimoda cibi abstinentia. Nam si etiam in his alimenti inopia genius defraudetur, habet ipsorum calor in promptu fomentum, nempe pituitam, quæ in sanguinem verti potest.

Senes cur inediam non ferãt & qui.

1. Etenim hi non admodum laborant ab exhausto: nam densescit jam eorum corpus, humoresque crassescunt, & jam dominatu melancholici humoris tenentur, & habitus densitate. Ac flos caloris nativi his jam sopitur. Accedit & illud, quod sint φλεγματίαι τὰ ἄνω, adeo ut subjectionis sensus non æque titillet ventriculum. Porro νηστείην vertimus inediam, quia vocabulum jejunium & abstinentia est ambiguum. Quod autem Galenus intelligit hac voce paucum quodammodo cibum; bene id quidem, si generaliter intelligas senes, ut etiam ἐσχατογέροντας, id est, decrepitos includas, quos sæpe & pauco cibo fovere oportet. Sed si solũ intelligas virides senes, intelligi potest inedia: nam illi senes, bonis suis rebus, inediæ sunt patientissimi, nimirum à 50. ad 67. annum, hoc est ὠμογέροντες, quos crudos appellamus. nam proxime ab his ponit τοὺς καθεστηκότας.

2. Iisdem de causis, sed non tam validis, à 35. ad 50. annum.

Pueri non ferunt inediam.

3. Nam dissipabile est horum corpus: & facile suctum sentiunt, à 15. fere, ad 25.

4. Nam exhauritur horum corpus crescendo ac augendo in omnem dimensionem: & quia semini sanguinique parentum proximũ, propterea que tenellulum, facile exhauritur, ad decimum annum usque.

5. Ob vim calidi nativi, qua circumfluunt; id quo majus fuerit, eo majori egent nutricatu, & hi in perenni fere motu versantur corporis

poris & animi, unde valide exhauriuntur. Pueri itaque atque adoleſcentes nequaquam ferunt inediam, tum ratione naturæ communis: laborant enim ab exhauſto ob caloris robur, & materiæ ſubtilitatem, tum ob meatuum libertatem, ſeu corporis laxitatem raritatemque, quæ tres ſunt in nobis effluxionum cauſæ. Tum etiam ratione peculiaris naturæ, quia ſunt picrocholi *τὰ ἄνω*. Sed objicies, multi ſenes ſunt annatâ etiam naturâ picrocholi *τὰ ἄνω*. Reſpondet Hippocrates, quod ea quæ in ſenibus ſurſũ fertur *φλεγματοῦται*, hoc eſt, pituiteſcit. quod fieri etiam ibidem docet, iis, qui utuntur oxymelite diluto. Atque hinc adeo eſt, Quod quibus juvenibus, ob caliditatem & raritatem, alio delata bile alvus fuerit ſiccior, iis, ſenibus laxetur. 2. *De victu acut.*

XIV. Τὰ 1 αὐξανόμενα, 2 πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον a θερμόν. 3 πλείστης οὖν δεῖται τροφῆς· εἰ δὲ μὴ, τὸ σῶμα 4 ἀναλίσκεται. Γέρουσι δὲ ὀλίγον τὸ θερμόν. διὰ τοῦτο ἄρα ὀλίγων 6 ὑπεκκαυμάτων δέονται. ὑπὸ πολλῶν γὰρ ἀποσβέννυνται. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ πυρετοὶ τοῖσι γέρουσιν οὐχ ὁμοίως ὀξέες, ψυχρὸν γὰρ τὸ 8 σῶμα.

XIV. Quæ 1 corpora incrementis augeſcunt, 2 plurimũ habent *a* calidi nativi, proptereaque 3 plurimo egent alimento, alioqui horum corpus 4 tabeſcit. Senibus vero parum caloris ſupereſt: quo fit ut paucis 6 fomitibus

tibus contenti sint, nam copiâ extingueretur facile. Quæ causa est cur senibus non ita sint febres acutæ, frigidum enim est eorum 8 corpus.

Ratio superioris Aphorismi.

Calidum nativum quid. a. Calidum nativum est humidum primigenium, spiritu & calore perfusum, cujus hyparxis est semen. Hoc enim materiam & causam efficientem corporis continet. Id calidum innatum appellat Hippocrates, animam Aphorismo quinto, sectionis quintæ, libri sexti Epidemiôn. Alimentum autem beneficio caloris nativi ejusque ratione, nostræ naturæ est familiare. Igitur quo propius absunt alimenta à vita, eo plus habent succi altilis, quia nihil nos alit, nisi & ipsum alatur & vivat. alimur enim similibus. Aurum igitur potabile, si tale reddi possit, nullam habet vim nos alendi, quia inter aurum solidum & potabile nihil interest præter concretionem, fusionem. Homo nec purioribus elementis vivere potest, tantum abest, ut destillatis inanimatarum rerum vivat alaturve.

1. Quibus promotio fit ad ulteriorum terminum, servata pristina continuitate, & forma, quod nulli arti datum est. ubi & quibus tanta vis naturæ est, ut agat in partem abditam, ita ut, dum additur, totum augeatur. Ab anima enim illud habent omnia quæ vivunt, quod auctionem & diminutionem accipiunt κατὰ τοὺς ἐναντίους τόπους, dicit Aristoteles: οὐ γὰρ ἄνω μὲν αὔξεται, κάτω δὲ οὔ, ἀλλ' ὁμοίως ἐπ' ἄμφω καὶ πάντῃ τρέφεται. Hoc est, Secundum locos contrarios. non enim sursum quidem augentur, deorsum vero minime, sed æque in ambas partes. hæc Aristoteles 2. lib. de anima 2. Quasi dicat, tale corpus duobus simul contrariis motibus movetur, scilicet superius & in-

ferius. Verum naturale corpus sive fuerit simplex, sive compositum, sursum tantum, vel deorsum solum movetur, ex vi dominantis elementi, Igitur quod contrariis simul motibus fertur, id illi erit ab alio principio, scilicet ab anima.

2. Cujus actio est nutritio atque augmentum, cum scilicet tale quippiam quale est id quod ipsum habet generatur.

3. Nam ubi ita vegetat atque viget calidum nativum, exhauritur corpus incrementum ducendo, unde sequitur connaturalis materiæ succique nutritii exhaustio.

4. Effluxus copiâ, & affluxus inopiâ. Diffluit facile eorum calidum nativum, quia est aëreum & humidum.

6. Ducta Metaphora ab oleo & lignis aridissimis, quibus exigua flamma conservatur.

8. Nec inflammationes tam sunt calamitosæ senibus, excepta peripneumonia & pleuritide. Idque non ratione inflāmationis, sed defectus virium, quæ ad expectoratum promovendum necessariæ. Si tamē valida corripiantur febre, periculi plenū. nam causæ immanitatem denunciant, quæ frigidum hoc corpus in flammam abripit. accedunt effœtæ vires, ac extra naturæ lineam longe abducta temperies. *Senes impares sunt inflammationibus partium spirabilium.*

XV. Αἱ 1 κοιλίαι χειμῶνος καὶ ἦρος 2 θερμόταται φύσει. καὶ ὕπνοι 3 μακρότατοι. ἐν 4 ταύτῃσιν οὖν τῇσιν ὥρῃσι καὶ τὰ προσάρματα πλείω δοτέον. καὶ γὰρ τὸ ἔμφυτον θερμὸν πλεῖν *ἔχουσι τροφῆς οὖν 5 πλείονος δέονται. a σημεῖον αἱ ἡλικίαι, καὶ οἱ ἀθληταί. *ἔχουσι & ἔχει.

XV. Insignes 1 capacitates internæ hyeme

hyeme & Vere sunt naturâ 2 calidissimæ, & somni 3 longissimi: iis 4 igitur temporibus cibi accessio est adjungenda. nam cum calidi innati plus habeant, eo fit, ut iis 5 majore nutricatu sit opus: cujus *a* rei documento nobis sunt ætates & athletæ.

Anni tempus copiam cibi indicat.

Copiam cipi indicat etiam anni tempus. Quo enim tempore vires ab exhausto & substantiæ triplicis effluxu magis laborant, eo magis imminet periculum infirmitatis, eoque plus refectioni studendum: Sed vere & hyeme magis laborant. Unde consectarium est, Vere & hyeme plus tribuendum esse refectioni quàm aliis anni temporibus.

Sensus Aphorismi.

κοιλίαι quid.

1. κοιλίας vox significat insignes capacitates internas, præsertim partium nutritioni dicatarum. Interdũ indifferenter significat omnem capacitatẽ, ut sunt etiam interstitia musculorum, in quæ si sanguis delabatur, vel gangrænat, vel suppurat, vel expirat. Insignes ergo capacitates internæ, hyeme & Vere sunt calidissimæ, parvæ autem nequaquam.

2. Calore fluente (qui consistit in sanguinis spiritu arteriarum & venarum) non fixo. hoc evenit per aliud frigus à foris, colligit in internis calorem illum. Ita regio frigida hoc etiam facit, frigus colligit ac impedit ne dissipetur substantia calidi nativi.

Somni cur longi.

3. Beneficio illius caloris qui ventres occupat: quia quo ventres calidiores, eo sanguis absolvitur perfectius. Quoque major copia bene confecti sanguinis, eo anathymiasis suavis major. Hac autem fruitur cerebrum de nocte instaurationem spiritus animalis & sui, quo hæc major, eo somnus longior. Noctium autem prolixitas suis tenebris intro concludunt calorem; lux vero foras evocat, & nox est die frigidior.

4. Qui-

4. Quibus calidiores ſunt ventres, & ſomni longiſſimi.

a. quaſi dicat, quacumque ratione augetur calor, majorem nutricatum requirit. pueri enim calore nativo circumfluunt: & etiam athletæ, qui excitant exercitio calidũ nativũ.

5. Nam intro actus calor ſi prædio ſuo non fruatur, extinguitur. Docet hoc Aphoriſmo Hippocrates hyeme à calore nativo interna maxime calere. Unde forte quis exiſtimet æſtivo tempore calidis cibis ac generoſis vinis utendum eſſe. Reſpondemus hos falli: Nam Hippocrates non aſſerit calere hyeme ſimpliciter interna: ſed dicit ea circumfluere calore nativo: hoc eſt blando illo ac naturæ conſentaneo. Quare quacumque de cauſa exuitur id ſuo blandimento, degener à natalitia illa vi evadit. Sive enim nimium frigeat, ſive nimium æſtuet, deſinet hac parte nativum dici. Æſtate autem æſtuat nimium, quare ejus nativa vis acciditur ab illa quam tunc concipit flamma: & exiguum tunc eſt calidum nativum. Si tunc aromata vinave generoſa propinaveris, validius extra naturæ lineam abripietur, & fiet hoc modo calor nativus proſtratiſſimus. Quod vero interdũ flagrante ita æſtu per æſtatem, à pauco vino recreentur aromatico vires, id fit quod cruditates interdum ventriculum occupent, quodque ſpiritus exhauſti ſint. Hinc ſolemnis per Italiam invaluit mos, ut primo Auguſti die Malvaticum propinetur. Sed largior uſus vini tunc nocuus eſt ſemper. *Quæſtio.*

XVI. 1 Ὑγραὶ δίαιται πᾶσι τοῖσι πυρεταίνουσι 2 ξυμφέρουσι, μάλιστα δὲ 3 παιδίοισι, καὶ τοῖσιν ἄλλοισι, τοῖσιν οὕτως 4 εἰθισμένοισι διαιτᾶσθαι.

XVI. Dix-

XVI. Diætæ 1 humidæ febricitantibus omnibus 2 accommodatæ sunt, maxime vero 3 pueris, atque aliis qui sic diætam 4 instituerunt.

De ciborũ qualitate.

1. Lib. De Diæta.

Hactenus de copia; jam de qualitate ciborum. Quo enim genere ciborum utendum sit ei cui per febres necessarius est diætæ usus, docet hoc Aphorismo; videlicet cibo humido. Scribit alibi Hippocrates, Cibus humid⁹ imbecillis, sitis expers, coctu facilis, & liquidus. Hæc enim quatuor requirit Hippocrates ad diætam humidam: imbecillitatem, sitis carentiam, concoctu facilitatem, utque sit liquidus.

Cibus imbecillis quid.

Quæ quattuor in ptisana potissimum considerare docet. Dicitur autem cibus imbecillis, qui est alienæ qualitatis expers: qui non est fortis, neque acrimoniam aliquam relinquit in stomacho, neque vapores attollit ad caput. Hujusmodi quoque cibum frigidum esse docet Hippocrates, ubi ait, αἱ ἀσθενέες δίαιται, ψυχραί.

6. Epid. 4. 17.

Defenditur Hippocrates.

Quare frustra quidam cavillantur, Hippocratis sententiæ adjicientes, & frigidæ: ut quod humido cibo necessario includatur. Hujusmodi ergo victus imbecillis optime convenit febricitantibus, quia extinguit calorem febrilem ventriculi æstuantis, ac spirabilium partium.

Cibus sitis expers.

Debet is quoque esse sitis expers: hoc est, frigidus & humidus: quia alioqui febricitantibus febrem augeret. Hac enim ratione interdicit Hippocrates pleuriticis melicrati usum, si sint πικρόχολοι τὰ ἄνω: *quod iis sit sitiferum.*

Eupeptos.

Huc accedit, quod & concoctu facilis debeat esse: ne tanto facilius à calore languido conficiatur.

Liquid⁹.

Postremo liquidus, nam cum calor nativus effœtus quodammodo langueat, hac potissimum ratione calori nativo respondebit, atque simul naturæ studebit, & morbi pepasmum juvabit.

Vt in usum vertendus sit hic Aphorismus.

Scribit itaque hic Hippocrates, Victum humidum febricitantibus convenire: Intellige, cum jure & loco adhibetur: quasi tale instituat ratiocinium: Quicquid est hujusmodi ut æque naturæ studeat at-

que cum morbo pugnet, id convenienter cuique febricitanti potest exhiberi. Hujusmodi autē est ptisana, utpote quæ inter cerealia cibaria ita reliqua superet, ut nullum sit quod omnes ejus vires obtineat. Nam stomacho tumultum non infert, nec fluctuationes aut flatus parit, si modo bene coquendo intumuerit, & ita omnes deposuerit flatus. tota est æqualis, & facile eam ventriculus amplectitur: quia ventriculus calore febrili æstuans, modico gaudet contrariorum usu. Cum ergo à ventriculo conficiatur, egregie studet naturæ. Eadem quoque pugnat cum morbo, quia frigiditate & humiditate sua calorem febrilem infringit. humorem putrem febrilem, si fuerit pepasmi capax, leniendo præparat ad pepasmum: si vero fuerit is pepasmi expers, ipsum excludit & deturbat obstructionesque viscerum tollit. Sed objicies, Hydropicis, quorum affectio febrem habet conjunctam, non convenit victus humidus. Respondent, Hippocratem hoc intellexisse de his, qui laborant ex febre essentiali: sed hydropicorū febris est symptomatica. Verū hæc solutio est nulla: nam & de symptomatibus & de essentialibus agit febribus. Hic enim Aphorismus ex eo loco sumptus est ubi agit Hippocrates de pleuritide, ad quam præscribit ptisanam. Dicemus ergo, quod ineunte febre si immineat periculum hydropis, venam secabimus, interdicemus usum vini, cibabimus diæta refrigerante & humectante. Nam si major ratio habenda sit causæ quam symptomatū, pugnandum est cum febrē. Perfecto autem hydrope, potius pugnandum est cum symptomate, quam cum causa, quod aqua ibi hærendo putrescat, & in sui contagionem viscera cuncta trahat.

Ptisanæ laus.

Objectio.

1. Qualitate & consistentia liquidæ, sitis expertes.

2. Quod acrimoniam caloris infringant, obstructa liberent, materiam pepasmi capacē concoquant, expertem vero excludant, nec naturæ negocium faciunt, nec alvum superant.

rant, quæ eſt aphthodes in omni febre valida.

3. Qui natura ſunt humidi, & qui ſimilium uſu gaudent. & natura ſuo ſtatu conſervatur ſimilitudine ſubſtantiæ.

4. Nam ſtudendum eſt naturæ inſitæ & aſcititiæ, atque una pugnandum cum morbo.

XVII. Καὶ οἷσιν 1 ἅπαξ, ἢ 2 δὶς, καὶ 3 πλείω καὶ 4 ἐλάσσω, καὶ κατὰ 5 μέρος. Δοτέον δέ τι καὶ τῇ 6 ὥρῃ καὶ τῇ 7 χώρῃ, καὶ τῇ 8 ἡλικίῃ, καὶ τῷ 9 ἔθει.

XVII. Quin etiam quibus conſentaneum eſt 1 ſemel aut 2 bis die [paſtum inire] quibuſque 3 pleniore aut 4 parciore manu & quo 5 progreſſu fieri oporteat. Sed concedendum eſt aliquid 6 tempori, & 7 regioni, & 8 ætati, & 9 conſuetudini.

Cum jam perſpectum nobis fuerit jure ptiſanam exhibendam eſſe, & quo loco, (quod animadvertimus ex perſpicientia virium ægri, hiſtoriæ morbi, & paroxyſmi:) tum vero illud conſiderandũ eſt, quo modo ſit exhibenda, quod ex iiſdem elucet, ut in pleuritide cum os humeſcit, num bis vel ſemel exhibere de die, & num larga manu vel aliter, & num ſemper ut inſtituiſti.

Quo modo.

1. Ut ſi expectorato nondum madeſcat os, vireſque id ferant, ut ſemel tantum comedat in productiore aliquantulum morbo.

2. Si os à ptyalo madeſcere ceperit.

3. Quoque uberius procedit expectoratum, eo pleniore manu dandum; quo inde firmiora reddita latera, fœlicius expectorent.

4. Si nondum expectoratum procedit, nec homo ſit picrocholos ſed phlegmatias, nec vires proſtratæ languëant.

5. Scilicet, qua ratione, vel vicissim & paulatim. numque id eodem ductu agendum ut instituisti: quid aliter agendum.

6. Quo tempore vires ab exhausto laborant.

7. Nā in frigidis regionibus multū dandū.

8. Nam pueri alacriores, inediæ sunt impatientes.

9. Ne œconomia naturalis solvatur ac immemor officii sui reddatur, immutatione tēperamenti, habitus, & actionis. Ut κτ μέρος recte intelligamus, scire debemus hoc referri ad occasionem mutandi cibi in qualitate, copia, & numero. Ut num integra ptisana vel ejus cremor sit exhibendus, quæ ratio ducitur ex morbi & ægri natura, quibus nimirum modo invitamur ad cibum exhibendum, modo avocamur. Examinatur enim hoc aphorismo an, ineunte ptisanæ usu, mitificato scilicet jam morbo, integram ptisanam sumere debeat, vel num potius solum cremorem ptisanæ: & num eam parca manu. Et num ita præbendum, non tam ratione morbi, quam ægri: quia revocat ventriculum ab ocio ad negocium. Dein postridie, ubi ptisanæ jam ventriculus assuevit, & quo certiora pepasmi indicia morbus dederit, eo pleniore manu tū in qualitate, tum in frequentia & quantitate ptisanam sumet. In quantitate, quia magna copia; in qualitate, quia ptisanam integram: in frequentia, quia bis die sumet. idque ratione morbi, naturæ tū communis tum ægri. Neque ab hoc ptisanæ usu cessabit (quia sine intermissione viribus est opus) usque ad morbi absolutionē; nisi astrictior fuerit alvus, qua venter distenditur, difficultas spirandi augetur, & caput symptomatis plethoricis affligitur: hoc solum casu semel die tantum præhenda est ptisana. & altera pars diei insumenda est in provocanda alvi dejectione. Dicit

τὸ κατὰ μέρος quid sit.

Alvo constricta quomodo transigendum.

autem

autem Aphorismus, aliquid dandum esse consuetudini; quia quorum ventriculus semel aut bis humescere, intumescere, concoquere consuevit; si defraudetur, mutata consuetudine, temperamentum, habitum, & actionem immutat. Addit, concedendũ aliquid esse regioni & ætati: nam iis aut ex inopia laborant vires, aut augetur calidum nativum.

Consuetudini aliquid dãdum.

Cibi quando bene & male ferantur.

XVIII. 1 Θέρεος καὶ φθινοπώρου σιτία 2 δυσφορώτατα φέρουσι, χειμῶνος 3 ῥήϊστα, ἦρος 4 δεύτερον.

XVIII. Æstate 1 & Autumno cibos 2 ægerrime ferunt, Hyeme 3 facillime, mox 4 Vere.

κατὰ μέρος explicatur, hoc est, quo progressu cibus augeri debeat in copia & frequentia.

1. Hic explicatur superius κατὰ μέρος. Cum scilicet jure & necessario bis de die, & pleniore manu cibos capere debent jam mitificato morbo. Iam itaque quo progressu id fieri debeat docet. Nam officii vacuitate alvus reddita est ignavior, cum siccus esset morbus: accedit jam quod æstate languet calor nativus, quodque natura ægre se convertit ab ocio ad negocium.

2. Quod eo tẽpore calor nativus quasi effœtus languescat, & autũno densantur corpora.

3. Quod ventres tunc sint calidissimi, & somni longissimi.

4. Magis enim evaporat quam hyeme calidum nativum. Ad constituendam itaque victus τέκμαρσιν, valet plurimum temporũ distinctio. Ac si diceret, is qui jure genio indulget jam, (editis pepasmi notis) post bidui vel quatridui inediam à dato cibo affligitur: propterea que summa provisione est opus in cibi qualitate, copiâ & frequentiâ: tum vero pluribus damnis augetur æstate quam hyeme, autumno quam Vere, si quid peccatum fuerit

fit in cibi qualitate, copiâ, vel frequentiâ. Si quis dixerit, Nutritio eſt vacuati repletio: ſed æſtate plus vacuatur, hyeme minus: Quare æſtate plus exhibendũ quam hyeme. Reſpondet Galenus: Utroque tempore magnam fieri evacuationem. Æſtate quidem quia calor nativus, (cujus hyparxis conſiſtit in blandiſſimo calore) eſt languidior & pori patentiores, unde ſudores fluunt craſſiores. In hyeme vero quia pori magis ſunt aſtricti, & calor nativus major, magis per inſenſibilem effluxum vacuantur homines. Quia quo calor eſt vehementior, eo magis effluxus fugit ſenſum.

Hyeme cur plus dandum.

XIX. Τοῖσιν ἐν τῇσι 1 περιόδοισι παροξυνομένοισι 2 μηδὲν διδόναι, μηδ' 3 ἀναγκάζειν, ἀλλ' 4 ἀφαιρέειν τῶν προσθεσίων πρὸ τῶν κρισίων.

XIX. In morbis qui 1 per circuitus recrudeſcunt, nihil eſt 2 exhibendum, neque ulla ratione 3 adduci quis debet ut aliquid exhibendum putet: ſed contra demenda 4 cibi acceſſio ante criſes.

q.d. Decipimur ſpecie infirmitatis. Si enim vires vi morbi languent, non exhibebis cibũ: ſed ſi ab exhauſto laborant. Hippocrates hic loquitur de progreſſu ad infirmitatem: ſuperius egit de progreſſu ad ῥώμην. Finitur hoc Aphoriſmo tractatus decimus ſextus à diæta, nam ſequẽtibus Aphoriſmis redit ad vacuationes & purgationes unde hunc librũ auſpicatus fuit. Definiverat enim Hippocrates medicinam additionem & ablationem. Ab ablatione inchoans, primis Aphoriſmis egit de ablatione materiæ morbificæ (nam inde pendent morbi acuti) venæ ſectione & purgatione. Sed quia cibo opus eſt

In Paroxyſmo abſtinẽdum.

Ordo Aphoriſticus Hippocratis.

ſemper

semper: quo modo is institui debeat, ne augeatur materia morbifica ex sinistro ejus usu, hactenus egit. Videtur autem prima fronte idem esse hic Aphorismus cum undecimo superiore: nequaquã tamen est. Nam licet demonstratio hujus ex illo sumenda est, alius tamen est utriusque scopus. In illo enim agit de occasione cibi exhibendi: hic agit de utendi modo: ut hic Aphorismus usus distinctionẽ contineat. Ac si diceret, Ventũ est ad id tempus, ut qui jejunavit triduum, biduum, aut quatriduum, cibos jure debeat capere, (mitificato nimirum jam morbo, ad comparandam, corporis infirmitatẽ) larga manu vel parciore, bis vel semel, prout morbus id exigit. Quæstio itaque nunc est, ex quo cœperit uti ptisana, an ea semper, sine intermissione uti debeat. Respondet libro secundo De victu eorũ qui ex acutis morbis laborant, Quod si modo alvus astrictior ab ea non avocet. Nam hoc casu prius injiciendus est clyster. Addit Hippocrates adhuc aliam exceptionem, hoc modo: Ex quo ptisana uti cœpistis pro viribus comparandis, ea sine intermissione uti debetis, modo non laborarit ex eo morbo qui per circuitus ingravescit. Quia in ejusmodi eo ipso die, quo circuitum faciet morbus, debebit abstinere in totum, & perfectam intermissionem in iis expectabis. In continuis vero remissionem observabis.

Sensus Aphorismi.

Periodus duplex.

1. Periodus est duplex, universalis, & singularis. Universalis dicitur Hippocrati ἔφοδος, hoc est appulsus morborum, ut dicimus quaternarium primum, esse primam periodum. Singularis periodus est totum illud tempus accessionis & remissionis. Hoc igitur Aphorismo videtur circuitus & pro universali & pro particulari periodo accipi posse.

2. Ne avocetur natura à pepasmo ad pepsin. & eo tempore alvus impura est, affluxu materiæ morbificæ.

1. Prognost.

3. Id est, nulla necessitate coactus quis exhibere tunc cibum debet. accipitur enim τὸ

ἀγαγ.

ἀναγκάζειν passive: nec satis commode id quidam reddunt (neque cogere.) nam quando coges ægrum, cui judicas non esse exhibendum cibum? Quasi dicat, decipimur infirmitatis specie: dum non recte nobis perspecta est causa infirmitatis, ut propter illam cibum exhibendum putemus. Non enim ad omnem infirmitatem cibus est exhibendus: nam cum ad varias causas vires deficiant, si illæ vi morbi langueant, non exhibebit cibum: at si ab exhausto fiat virium infirmitas, jam solum vires cibum requirent. *ἀναγκάζειν quid.*

4. Antequam nimirum adjungendam putes cibi accessionem, jam deducas.

XX. 1 Τὰ κρινόμενα καὶ τὰ 2 κεκριμένα ἀρτίως, μὴ 3 κινέειν, μηδὲ 4 νεωτεροποιέειν, μήτε φαρμακείῃσι, μήτε ἄλλοισιν 5 ἐρεθισμοῖσιν, ἀλλ' ἐᾷν.

XX. Quæ 1 judicantur perfecte, quæque 2 judicata sunt exquisite, nullo modo 3 movenda neque 4 novanda, neque medicamentis purgantibus, neque aliis 5 irritamentis, sed missa facienda. *Cautio.*

1. Cautio pharmaceutica. Superioribus Aphorismis egit de qualitate & quantitate evacuationis, nunc docet tempus & modum evacuandi, & qua cautione usus eorum iniri debeat. Quæ itaque, dicit, judicantur, nimirum propria crisi. quia quot sunt morborum ideæ, tot sunt & κρισίων differentiæ, tamen quo natura viam affectat, eo maxime criseos inclinationes fiunt. Ex quibus duobus principiis, hanc colligas definitionem: Propria Crisis est quæ secundum morbi ideam, pro foco ipsius, *Crisis quid.*

& pro

& pro natura ejus qui judicatur, inclinationes facit. Dixi in hac Definitione, Pro natura ejus qui indicatur: Quia febris ardens in juvene, per haimorrhagiam: in sene, per dysenteriam judicatur. Talia autem perfecte judicantur, quæ ante significata fuere signis apparentibus ad speciem & tempus futuræ crisis: quæque commode effunduntur in qualitate, quantitate, tempore, & excernendi loco & modo. Hujusmodi autem crisin dicimus non perfectam, si in illa desideretur ulla harum rationum. Ut, non est perfecta crisis Phreniti ci, si quarto die profundit stillatim paucum & sincerum sanguinem. Etenim desideratur ratio temporis: nam quæ paribus diebus accedunt, paribus indicari debent; quæ imparibus, imparibus. Desideratur etiam ratio in modo excernendi: nã stillatim illi manat sanguis, qui debebat ferri ἀθρόως, hoc est, confertim. Peccat etiam hæc excretio in quantitate: nam paucum emanat: etenim nihil paucum est criticum. Postremo in qualitate, syncerus sanguis stillat: etenim nihil sincerum est bonum. Nihil recte fit, quod ante significatum non fuit, signis apparentibus ad tempus criseos; id est, signa pepasmi præcedere debent crisin. Quare signa apparentia ad speciem crisis, incerta & calamitosa sunt, nisi præcesserint signa & temp⁹. Nam illæ excretiones sunt symptomaticæ. Quare, Felicem crisin signa pepasmi præcedere debent, & symptomata perturbationes criticæ. quæ duplicia sunt; quædam enim apparent ad tẽpus, alia ad speciem futuræ crisis. Quæ signa nisi præcesserint, excretionem talem nequaquam criticã, sed symptomaticam vocabis. Signa quoque ea ad speciem criseos incerta sunt & calamitosa, nisi præcesserint signa ad tempus crisis. Exempli causa, Laboret aliquis juvenis ex febre ardẽte. Si ap-

Perfectè quæ judicentur.

Crisis imperfecta.

Exemplum practicum.

Si apparuerint illi die quarto in lotio ſigna pepaſmi, dices hunc judicandum die ſeptimo. Si vero ante ſeptimum diem appareat facies rutila, micantes oculi, & reliqua talia ſigna, dices eum per haimorrhagiam judicandũ. Ut ſi ſigna pepaſmi non præceſſere, nam ea ad tempus criſis apparent, erit ſymptomatica excretio. Si vero illa haimorrhagia ita fiat, ut in illa nulla ratio deſideretur, dices illum criſin perfectam fuiſſe. Atque ut acuti morbi excretione, ita diuturni morbi abſceſſu judicantur: Hoc eſt tranſlatione materiæ ab una parte in aliam: Niſi tamen eum ab abſceſſu liberarit urina copioſa, quemadmodum evenit ſervo Archigenis. Abſceſſus autem perfecti hæ ſunt conditiones, ut fiat die critico, longiſſimeque à parte affecta, & κατ' ἴξιν, id eſt, è directo, & in partem totius materiæ capacem, ut liberet ægrum. Uno verbo, Neque morbo ſit impar, neque naturæ ſit impar. Morbo par eſt & naturæ, bubo pone aures. exanthemata morbo ſunt imparia, & naturæ paria. hydrops in febrem, naturæ impar, ſed morbo par.

Abſceſſu qui judicantur.

2. Ita ut nulla ſuperſit mala empyreumatis qualitas ignea: cujus ſigna ſunt ſitis, & oris ſiccitas, nec etiam reſtibilis ſit materia morbifica: cujus ſigna ſunt amaritudo oris, cibi inſuavitas, & dejecta appetentia. Sed ut ſit integra redintegrataque œconomia naturalis in aſſumendis & excernendis: & vis vitalis ac animalis memores ſint ſui officii. Sive ſit ἐν ταραχῇ critica, ſive vacuatione critica.

Empyreumatis, & materiæ morbificæ ſuperſtitis nota. 6. Epid. 2. in initio.

3. Quatuor complectitur, vacuationem, coëffuſionẽ, quod συνεκχυμοῦ dicit Hippocrates, revulſionem, & derivationem. Quæ quattuor ita dicuntur, quod evacuare dicimus, quoties ſine diſtentione partis aliquid educimus. Effundimus, cum quod deeſt evacuationi excitamus: revellimus humorem qui

Coëffuſio quid.

Revulſionis & derivationis diſcrimen.

fertur per loca lege naturæ non consentanea: derivamus eum, qui fertur quidē per loca lege naturæ consentanea, sed ex evētu dissentanea.

4. Est verbum agricolarum: & significat hoc loco alterationē caloris vel frigoris. q. d. non est locus alterantibus: quemadmodum pragmatici id moliuntur sæpe syrupis & similibus imprudenter. Novare cum dicit, collineat ad empyreuma: cum ait Movere, ad materiam morbificam respicit.

Simonis exanthemata. 5. Ut lenientibus, balneis, clysmis, &c. Et tamen modum reficiendi præscribemus. Scribit Hippocrates, male Simoni ad exanthematum curationem à Medicis præscripta fuisse medicamenta vomitoria. Quia illa Simonis exanthemata, nihil aliud erant quam crisis quædam in cute vestigia. Porro, inquit, si quis calida fovisset, juvari ægrum potuisse. q. d. cum hujusmodi perfectæ crisis vestigiis, est pugnandum Topicis. Atqui hoc est quod præcipit Hippocrates, ubi ait, Ubi fauces ægrotant, aut tubercula nascuntur in corpore, excretiones inspiciendas esse. Nam si excretiones fuerint laudabiles, corpus erit integrū. Quare in his abstinendum: Si enim recte movet natura, excitabis tu importunâ pharmaciâ hypercatharsin: si tu κάτω, illa fortasse ἄνω.

Medicus sit spectator, non actor. Cautio. Suadeo ne quis in ipsa crisi pharmacū ad coëffusionem propinet: supersede diem unum aut alterum. Id enim longe tutius: nescis enim quonam abeat natura: quæ enim segnescere videtur jam, ac languide excrementa excludere, hanc mox vivida quadam vi maximā succorum copiam deposuisse vidimus. Quod si quid irritamenti à pharmaco accessisset, in fluxum calamitosum facile se laxasset.

XXI. Α῎ι δεῖ ἄγειν, ὅκου ἂν μάλιστα

λιστα ῥέπῃ. 3 ταύτῃ ἄγειν διὰ τῶν 4 ξυμφερόντων χωρίων.

XXI. Quæ ducenda, 1 sunt eo 2 ducenda quo 3 maxime natura viam affectat, per loca 4 lege naturæ cōmoda.

Præcedenti aphorismo de perfecto naturæ motu egit: jam de imperfecto, cum nimirum natura languide movet, adeo ut medica manu opus sit. Hæc sit naturæ adjutrix. Agit enim hoc primo libro De purgatione, cum mutatio fit sive ad robur sive ad infirmitatem virium.

1. Est illud necessitatis verbum, recidivæ metum subindicans. Cum nimirum superest materia morbifica à præcedente morbo, quæ non integre crisi exclusa fuit. Vel si turgeat iniqua materia.

2. Intus, foras, sursum, deorsum, nam quot sunt morborum ideæ, tot sunt differentiæ motuum humorum.

3. Morbi gravioris metu, & ne ruat materia in partē, cujus officio vita carere nō potest.

4. Quasi dicat, ægri vires valeant, nec sint loca ex eventu incommoda. Quare non satis est ut moliamur purgationem eo quo natura & humor viam affectat. Ut si quis polypo obsessus etiam catharris obnoxius sit narium: abducet medicus doctus eum fluxum apophlegmatismis ad palatum & os. Ita in dysenteria minime totum corpus per afflicta intestina evacuamus: licet sæpius scrupulo uno aut altero rhabarbari & corticum myrobalanorum ea, quæ intestinorum involucris concepta sunt, excludamus. Ex hoc Aphorismo sumitur Definitio Purgationis: Quæ est humoris qui in vitio est, quo natura vergit, per commoda loca exclusio. *Purgatio quid.*

XXII. 1 Πέπονα φαρμακεύειν, καὶ

 κινέειν,

κινέειν, μὴ 2 ὠμὰ, μηδὲ ἐν 3 ἀρχῇσιν, ἢν μὴ 4 ὀργᾷ· τὰ δὲ 5 πλεῖστα οὐκ ὀργᾷ.

XXII. Concocta 1 medicamento purgare ac movere oportet, non 2 cruda, neque 3 ineunte morbo, nisi materia 4 turgeat: plurimum 5 vero non turget.

Purgatoria occasio, & quibus opus sit ad purgandum. 2. Alim. facult.

Aphorismo hoc agitur de occasione purgationis. Ubi observa quod natura expellat: medicamentum vero attrahat: Quia naturæ officium est concoquere, segregare, expellere. Naturæ autem deberi expulsionem, docet Galenus ubi agit de piris, ubi dicit, Naturam usu pirorum roboratam, malum exclusisse. Quod si igitur nec Naturæ expellenti, neque medicamento attrahenti cedit humor, id fiet quod alibi dicit Hippocrates; Quod medicamentum frustra exhibitũ liquefaciat & consumat ea quæ morbo resistunt. Hoc est, partes solidas & harum virtutem atteret: adeo ut morbus fiat ex eventu lethalis.

Purgatoria remedia cur lædant.

Hinc sequitur, quod si eo tempore quo neque naturæ expellenti, neque medicamento attrahenti humor cedet, medicamentum porrexeris, illud nihil aliud præstabit quam calorem febrilẽ augere. Quare sint concocta, hoc est, vi naturæ mitificata, & ad temperiei mediocritatem reducta. Sed dices, si natura perferre potest ut ea quæ turgent ineunte morbo excludantur, quare non feret ut etiam cruda extrahantur? Respondemus, quæ orgasmo feruntur, facili remedio abduci possunt, nam sponte concitantur: quod crudis negatur, nam violentia hic opus esset, & frustra.

Quæstio.

Purgationi bonæ tribus opus est.

1. Quia ad legitimam purgationem, quæ artificiose præscribitur, tria sunt necessaria, naturæ vis, meatuum libertas, & materiæ præparatio. Quamvis igitur ineunte morbo naturæ vis sit robusta, plus tamen valet materiæ contumacia ad avocandum nos ab exhibitio-

bitione medicamenti purgatorii, quam naturæ robur valeat & invitet ad hujuſmodi exhibitionem. Porro concoctionis duo ſunt genera, una eſt rei naturalis, id eſt, rei coquendæ, in coquentis naturam commutatio: & dicitur pepſis. Altera, rei præter naturã, quæ ut cauſa morbifica, à natura vincitur, & mitificata naturæ vi, ad excretionem præparata jam eſt: & coctionis particeps dicitur. Quamvis enim partibus ſolidis non aſſimilatur: attamen ideam gerit partis ejus ubi ſuppurat. Utriuſq; autẽ coctionis ſola natura eſt cauſa, hoc eſt, virtus partium ſolidarum. Nam calor præter naturam nullam vim mitificandi habet. ideoque quæ coquuntur & quæ mitificantur non cauſis efficientibus, vel ſola materia differunt. Nam res quæ ſuppuratur concepit quidem in ſe calorem præter naturam: verum is nihil præſtat ad mitificationẽ. Ideoq; refert tantum quoddam veſtigium partis alterantis: ſed plane ipſi aſſimilari nequit. Recte dicebat ex hoc Aphoriſmo Seneca: In morbis nihil eſt magis periculoſum, quam immatura medicina. Et Livius: Medici plus interdum quiete, quam movendo & agendo proficiunt.

Coctio duplex.

Conſ. ad Helv. lib. 22.

2. Sunt variæ cruditates: quot enim ſunt genera coctionum, tot genera ſunt cruditatũ. Quædam enim cruditas pepſi corrigitur, quædam pepaſmo. Sic pituitam dulcem dicimus eſſe crudam, quæ cocta abit in ſanguinem, & partibus noſtri corporis tandem aſſimilatur. Hanc quoque cruditatem habere dicitur bilis in ſuo genere, cum redditur copioſior, & dum conſiſtentia in vitio eſt. Rnrſus cruditatis quæ ſub pepaſmũ cadit duo ſunt genera. Nam quædam cruda tantum ſunt, ſed pepaſmi capacia: ut eſt ſanguinis in phlegmone. Alia vero cruda pepaſmi ſunt expertia: qualis erat illa bilis, in peſtilenti conſtitutione, ſegregata à

Cruditates quot.

3. *Epid.* 3. sanguinis massa. Dicuntur igitur hoc Aphorismo cocta, quæ vi partium solidarum sunt mitificata. Hæc talia pharmaco trahenti, & naturæ expellenti cedent, ac inoffenso cursu effundẽtur. Cruda si valido pharmaco tentaveris, liquefacies ea quæ morbo resistunt, fietque inde morbus lethalis. Sit itaque pharmacum analogum materiæ coctæ, ne, si fortius id fuerit, cruda moveas una. tunc per ἐπίκρασιν abduces, cũ partim cruda partim cocta illa fuerit. Et abstinebis tunc ab elateriis, id est, agitatoriis; ut agaricum, elleborum, peplium.

2. Quo tempore symptomatum mutatio potissimum incidit. q. d. Quamvis principium morbi videatur aptissimũ tempus esse ad purgandum: quod videlicet Natura nondum vi morbi fracta, cum adhuc sit robusta, tũ symptomata levissima, tamen major est vis avocandi à purgatione, in materiæ hoc tempore contumacia, quam invitandi ad purgationem in naturæ robore. Vocat hoc loco principium id tempus, in quo cruda sunt omnia, hoc est quattuor primos dies. Sed objicies, Incipientibus morbis, si quid movendum videtur, move. Respondemus, non esse movenda in principio ea cruda, quæ morbo sunt propria: sed ventriculi & intestinorum impuritas excludi potest.

3. Aph. 29.

Principium morbi quid.

4. Hoc est, nisi materia pepasmi expers, quasi furore percita, modo huc, modo illuc feratur, ob copiam & malignam qualitatem, crebramque symptomatum mutationem adferat. quod ineunte morbo, si usui venerit, fieri solet, non autem provecto. Varia autem symptomata profert turgens materia, ut varia fuerit pars, quam incurrit, temperamento, actione, usu, & essentia. Quemadmodum in phreniticis mirabilem symptomatũ mutationem experimur, ut modo visu solo, modo auditu solo

Symptomata varia unde.

Phreniticis cur varia.

ſolo, modo lingua ſola, modo aliis delirent partibus. At cum fixus eſt humor, fere fit ut ſymptomata humoris morbifici vim & partis obſeſſæ naturam ſequantur. Alioqui, cum is fixus non eſt, idem, dico, humor in diverſis partibus, diverſa movet ſymptomata. Ratio autem, Quare hæc materia ita varie in partes ruat, locumque commutet, eſt, quod noſtræ naturæ ſit diſſentanea uſque adeo, ut nulla pars ne ad punctũ quidem temporis eam perferre queat. Et omnis pepaſmus tempore oboritur à vi partium ſolidarum: quare cum eam nulla pars ferat, coqui hæc iniqua etiam materia nequit. Primo ergo tempore molienda eſt ejus evacuatio. In eo autem humore qui pepaſmum recipit, ut ſunt ipſius pepaſmi gradus, ſic quoque purgationis eſſe debent. Nam ut primum concoctum aliquid fuerit, ita id rhabarbaro purgabis, ut natura ea parte humoris cocti exonerata, reliquum concoquat facilius, ſi copia naturam videas opprimi. Vox orgaſmi tranſlata eſt ad ægritudines quæ properant & celeriter moventur, & præcipue cũ laborantis ſenſus ab inconcinno motu ſpirituum & humorum irritatur. Perſius Satyra 3, *1. Crit. 9.*

Turgeſcit vitrea bilis.

Virgil.

Turgent in palmite vites.

5. q. d. Plures morbi acuti ſequuntur materiam ſtabilitam.

XXIII. Τὰ χωρέοντα μὴ a τῷ πλήθει 1 τεκμαίρεσθαι, ἀλλ' ὡς ἂν χωρέῃ οἷα 2 δεῖ καὶ φέρει εὐφόρως. καὶ ὅκου δεῖ μέχρι 4 λειποθυμίης ἄγειν, καὶ 5 τοῦτο ποιέειν, ἢν 6 ἐξαρκέσῃ ὁ νοσέων. *Non ſatis eſt plurima evacuari.*

XXIII. Quare excretiones non à

 copiâ

copiâ aut numero 1 metiri oportet, sed prout qualia 2 decet feruntur, & ægri ferunt ex facili. Nam si vel ad 4 lipothymiam usque movendum sit, faciendum 5 id sane, modo æger 6 par esse possit.

a. Non enim satis est plurima evacuasse, sed quæ in vitio sunt. quãtitate itaq; opus est, sed non quavis: verum tali qua excluditur morbifica materia, ita ut euphoria sequatur. Intelligit per excretiones, quaslibet effusiones. ut in pleuritide trahet sanguinem, dum color mutatur.

1. Hoc est, scienter colligendæ sunt ex euphoria & excrementi pravitate, sive illæ arte vel sponte fiant.

Duo vacuationis justæ signa. 2. q. d. Duo sunt justæ vacuationis tecmeria in omni vacuatione, ægri alacritas, & humoris qui in vitio est excretio. Observavi interdum quædam excreta mole parva, attamen vi magna, fuisse, ac ægros liberasse. Id evenit *Historica observatio.* quam plurimis dum pestilens illa febris, quam Hungaricam appellabant, grassabatur Anno septuagesimo secundo supra millesimũ quingentesimum. Manabat tunc quibusdam hac in febre sanguinis substillũ è naribus exiguum, *Problema practicum.* verum illud erat purpureum roseoque fulgore micans: merus namque is sanguis erat arterialis nimia flamma incãdescens. Ita illi evadebant. Unde sæpe mecum cogitavi, Num salutariter in his arteria aperiri potuisset. Sed quis audet? Doctiores quæso hac de re cogitent.

Symptomata quæ indicent curationem. 4. Ut in symptomatibus quæ aut magnitudine aut malignitate suas causas vincunt, in tristi dolore cynanche, ut nimirum inflãmatio extinguatur, & ut orgasmus revocetur.

5. Ut fuerit species & essentia morborum, perio-

periodorum, causarum, symptomatum, foci, & criseos, ita debet esse qualitatis cujusque rei vacuandæ ratio. Nam ex iis quanta esse debeat vacuatio discendum est: adhibita tamen ratione naturæ tum communis, tum propriæ ægri, quæ sæpe avocat. Nam Melancholici larga manu, idque medicamentis valentioribus, purgari possunt: biliosi parce, & clementioribus. illi per inferiora, hi per superiora, modo non sint tabidi. Habenda quoque est ratio temporis, præsentis & anteactæ vitæ. Signum autem justæ purgationis est sitis, excitata non quidem à qualitate medicamenti, sed ab evacuatione. Sed pugnare videtur hic Aphorismus cum tertio superiore, ubi vetat Hippocrates, Ne quis ad extremum evacuet etiam habitum athleticum. Nam si hic qui maxime evacuationis est indigens minime eam fert, multo minus eam perfert, qui ea minus eget. Certe ubi symptomata causas sui effectrices vincunt, tum majoris emolumenti gratia ad lipothymiam est evacuandum. Hæc lipothymia fit exhausto vel irritato stomacho, non autem corde. Non enim hic loquimur de syncope cardiaca, sed de ea quæ fit male affecto ventriculo. Est enim cardiaca Syncope, præceps omnium virium lapsus, corruptis spiritibus & partib' solidis à mixtione alienæ qualitatis, vel vi caloris, marasmo, repletione, aut inopia alimenti. Ita Diagoras lætitia periit. Fit itaque ex subito spiritus motu aut vacuatione, alteratione, vel interceptione. Lipothymia itaque est cum virium integritate: syncope non. Quare hic non eo ducitur evacuatio, ut vasa concidant. Neque rursum hic loquimur de ea syncope, quæ quibusdam in initio venæ sectionis evenit ex metu, à collectione spirituum: neque de ea, quæ fit ab acri humore vellicante superius os ventri-

Quæstio.

Syncope quid.

triculi: (in talibus, qui huic lipothymiæ obnoxii sunt, inquit Galenus, resupinis venam aperire solemus.) Sed de ea sola quæ fit ratione evacuationis. Sed dices, quando poterit æger par esse si animo deficiat? Certe lipothymia quidem est infirmitas. sed hujus infirmitatis restituendæ ratio est consideranda. Quædam enim facile restituitur: ideoque in virtute naturæ multum spei est collocandum, si partes solidæ fuerint integræ.

6. Parem hic vocat Hippocrates eum, qui sine infirmitatis metu, ad tempus potest illam lipothymiam ferre: ut cui corpus non sit rarum, sed solidum, succi plenum, ab anno vicesimo quinto ad quadragesimum usque, cum partium solidarum integritate, aëre temperato. Sed cum raro illa adsint, raro ita evacuandum. Animadversione dignum quod scribit hic Galenus: usu, inquit, nobis compertum est, evacuationes ad lipothymiam ductas sæpe profuisse. Ineuntibus causis phlebotomia ad lipothymiam ducta refrigerat totum corpus dico, febremque extinguit: alvusque solvi ab hac & sudores manare solent, non sine maximo commodo. In maximis vero doloribus, inquit, non majus novi remedium, quam phlebotomiam vel apharmaciam, ubi opus est, ad lipothymiam ductam.

Evacuatio ad lipothymiam ubi necessaria.

XXIV. Ἐν τοῖσιν ὀξέσι πάθεσιν 1 ὀλιγάκις, καὶ ἐν 2 ἀρχῇσι τῇσι 3 φαρμακείῃσι χρέεσθαι, καὶ τοῦτο 4 προεξευκρινήσαντας ποιέειν.

In Acutis morbis quando purgandum.

XXIV. In morbis acutis 1 raro, ac ineunte 2 morbo (si id faciendum) 3 pharmaciæ est locus. Atque id, adhibito

hibito

hibito ante 4. singulari judicio, faciendum.

1. Quod morbi acuti pharmacorum calidorum vi ingravescant: & quod illi fere excretione critica finiantur. quos autem in morbos perfecta incidit crisis, raro locus est purgationi. Et sæpe orgasmo non concitantur succi: vel si id evenerit, corpus non est εὔφορον.

1. Si nimirum materia turgeat, ut solet turgere morborum principiis: tunc enim mutatio symptomatum fieri solet, non autem cum jam provecti sunt. Non ultra secundum diem dicit Galenus hic, illud agendum. nam his diebus turgent humores, vires firmæ sunt, necdum febris incanduit ab æstu.

3. Ne vires frangantur, febris calor augeatur, efferaque materia in nobilem partẽ ruat.

4. ἐξ auget, id est, Adhibita cautione & provisione virium ægri & peculiaris naturæ, symptomatum concomitantium, & anteactæ vitæ vel diætæ. Quia qui pravo victu usi sunt, non ferunt pharmaca. Sit corpus εὔφορον, nec ulla phlegmone sit in hypochondriis. Morbos acutos fere omnes Naturæ beneficio judicari docet Hippocrates. Raro itaque eos purgatione curamus. Si tamen aliqua purgatio necessaria fuerit, ea ineunte morbo est ineunda. Quia omnis mutatio symptomatũ fit ineunte morbo. Atque hac purgatione excludimus, aut cacochymiam; aut materiam morbi effectricem. Si itaque plus commodi quam incommodi attulerit pharmacia, illius ineatur usus. Dicit Hippocrates singulari quodam judicio hæc agenda esse. q. d. sit paratum corpus ad pharmaciam, & observa quonam tempore crisis sit futura. Paratum minime erit corpus ad pharmaciam si circumfluat crudis, lentis, crassis succis: sive flatibus distenta fue-

6. Epid. 2. 9.

rint hypochondria. Et ſi urina (index acutiſſimæ febris) flammea fuerit, aut ſi phlegmones internæ adſit ſuſpicio, ac meatuum obſtructio. Age itaque medendi Methodo, ac primum videnum ſit purgandum. Deinde num quid obſtet? de quibus ante jam diximus. Verumtamen clyſmis, ac alviducis medicamentis, ubi opus eſt, laxabimus alvum. Hæc enim non venoſum genus tentant: ſed ſolum eam pravitatem ſuccorum prolectantia, qui in inteſtinis ac præcordiis à ſanguinis maſſa ſeparati hærent, effundunt. Ego tali utor;

Laxans medicina utiliſſima in acutis.

Accipe Caſſiæ recenter extractæ unciam cum ſemiſſe, mannæ electæ unciam: ſyrupi roſati laxativi uncias tres: pulpæ tamarindorum, ſi velis, ſemunciam: miſce: fiat electarium liquidum: Utatur uno cochleario alternis diebus. Magno excipiatur vaſe hoc pharmacum; nam turget fermentaturque.

XXV. Ἢν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρωνται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσι· τὰ δὲ ἐναντία, δυσχερῶς.

XXV. Si qualia purgari oportet excludantur, confert, perferuntque alacriter. Sin contra, difficulter ferunt.

Hic Aphoriſmus apoteleſma eſt præcedentium quattuor Aphoriſmorum. Nomen enim οἷα complectitur quinque conditiones cujuſque laudabilis purgationis. Ut fiat in morbis in quibus convenit: ut humor morbificus educatur: ea copia qua decet: cocta materia: per l: ca commoda. Differt hic Aphoriſmus à ſecũdo hujus libri Aphoriſmo, quod ibi de ultro obortis fluxibus agat: hic de iis qui fiunt artificioſa molitione, ad naturæ imitationem comparata.

HIP-

HIPPOCRATIS COI APHORISMORUM

LIBER II.

I. HEURNII

Paraphrastica versione, & brevibus ad obscuriora loca Notis sive Commentariolis illustratus.

I.

Ἐν ᾧ 1 νοσήματι 2 ὕπνος πόνον 3 ποιέει, 4 θανάσιμον· ἢν δὲ 5 ὠφελέῃ, οὐ 6 θανάσιμον.

I. Quo in 1 morbo 2 ſomnus 3 laborem parit, 4 funeſtum: Sin autem 5 juvat, nihil 6 funeſtum.

De corpore & ejus variis affectionibus hoc ſecundo libro agit Hippocrates: & de purgatione cacochymiæ ſive ſuccreſcentis, ſive ſuperſtitis in morbis acutis. In initio hujus tradit refectionis præcepta victo jam morbo, abſolutaque criſi. Hoc eſt, ut habendi ſint illi, qui jam à morbo convaluere. Nam hi aliter nutriri debent, quam eo tempore cum ad vigorem ibant. Et quia in his imbecillitas quædam remanet, proptereaque quia cacochymia quædam ſuccreſcit, ea purganda eſt: propterea etiam agit de purgantibus. Nam primo libro tradit modum reficiendi eos, qui adhuc morbo detinentur. Ante-

quam

quam autem eo veniat, (videlicet ad Aphorismum octavum,) initio proponit quædam generalia præcepta Rerum non naturalium. Quæ præcepta sunt veluti quidam loci communes, ad rerum futurarum demonstrationem. Ac primum quidem agit de somno, quem docet non minus perniciosum esse, si in aliquo delinquat, quam victum. Sensus itaque hujus Primi Aphorismi est: Si unde plurimum opis & auxilii expectatur, inde periculi accessio adjungatur, plane id fuerit funestum: Atqui à somno in morbis acutis, multum expectatur præsidii. Cujus quidem Propositionis Minoris veritas hac ratione perspicietur. Nam ut calor nativus intus vel foras viam affectat, ita somni & vigiliarum inclinationes fiunt. Quod si itaque caloris nativi ita sit constituta hyparxis, ut sanguinis, spirituum, & arteriarum humiditatis (in quibus tribus calor ille nativus residet) sit optima constitutio in qualitate, quantitate, & consistentia, nulla quoque somni vel vigiliarum desiderabitur ratio. Nam cum illorum trium effluxus ac vapor similis sit ipsis subjectis bene constitutis, somnus concitabitur dulcis & suavis. Est enim somni materia vapor quidam benignus sanguinis, spiritus, & humidioris arteriæ, qui per venas jugulares & carotidas, per arterias fertur ad cerebrum, & sensum communem vincit. Dixi somni materiam esse vaporem benignum. Nam Aristoteles quidem bene definivit somnum, sed rationem male reddidit, ut qui in duobus peccaverit: Primo quod primum sensorium nominavit cor: Secundo, quod putaverit primum sensorium vinciri à multo vapore frigido. Hujusmodi enim vapor non somni, sed soporis potius causa est. Est enim triplex causa comatis; ut refrigeratio, qualis in Hermocrate; oppressio à materia frigida; & resolutio. Somnus ergo naturalis cibos felicius concoquit, materiam morbificã mitificat, & symptomata omnia minuit. Nam somno vindicantur pueri à calamitosissimis morbis, Vigilia cõtra; nam

Somni causa.

6. Epid. 4.14. & Com. ad hunc Aphorismum.

Somnus quid.

Somni effectus.

reli-

relinquunt materiam crudam, ac indomitã. Quales autem fuerint vapores ad cerebrum elevati, talis erit & somni cõditio. Si enim vapor fuerit acrior, somnus erit vel paucus, vel tumultuosior. Si materia somnifera copiosior vel craßior, pro vero somno tumultuosus erit, qui laborem adjunget. Porro hic nõ agit de somno qui evenit ineunte paroxysmo, sed qui fit in ejus fine: nec de eo qui imperatur interdiu iis qui laborãt ex phlegmone visceris alicuj⁹. Sed agit de eo somno hic qui loco præscribitur, & qui loco conciliatur, hoc est, in declinatione paroxysmi. Tribus opus est ut quis placide dormiat, cerebro temperato, vapore benigno, & animo quieto. Vnde Virgilius: At non infœlix animi Phœnissa, nec unquam Solvitur in somnos oculis, nec pectore noctem Accipit. Nam amore Æneæ inquieta mens erat. ***Tribus ad somnũ opus.***

1. Hoc est, in cujus morbi paroxysmi declinatione, extra tempus criseos.

2. Somnus fit cum (quamvis non quiescat) sese relaxat primum sensificum, quo spiritus animales redintegrentur. Hoc autem evenit à blandioribus vaporibus sublatis sanguine ac suavi pituita in cerebrum: quibus refrigeratis ac in roscidum madorem coactis, nervorum meatus oblinuntur, & quasi obligantur. Propterea Galenus Aphorismo hujus tertio dicit, somnum fieri, primo sensifico, hoc est cerebro refrigerato: ut vigiliæ ob primi sensifici calorem. ***Somnus ut fiat.***

3. A vapore, qui qualitate, copiâ, & consistentia in vitio est, & à cerebro male affecto.

4. Nam inde ingravescunt symptomata: somni vitio autem, manet invicta causa morbifica, cujus coctio expectatur à somno.

5. Si in somno æger allevetur, mitificato etiam morbo.

6. Nam superstitem vim naturæ denunciat, cujus vi superatur morbus: eamque esse potentem materiæ morbificæ.

II. Ὅκου παραφροσύνην ὕπνος παύει, 2 ἀγαθόν.

II. Ubi (enim) ſomnus delirii vacuitatem adfert, 2 bonum.

Confirmatio præcedentis Aphoriſmi. Hoc enim argumento eſt, naturam de morbo, id eſt, de materia morbi triumphare: eoque magis, quod eam depellat affectionem (nimirum delirium) quæ magis ingraveſcit cũ aut ſomni materia aut cerebrum in vitio eſt. Intelligendus eſt hic Aphoriſmus de eo delirio, non quod fit propria affectione cerebri, qualis eſt primigenia, ut phrenitis, cujus ſymptoma eſt febris, ſed de eo quod fit per metaſtaſin materiæ, à febre, cujus ſymptoma eſt delirium. Nam illud primigeniũ delirium à ſomno magis accenditur. Vbi vero in delirio ſymptomatis humor tranſlatus mitificatur ſomno, ſignificatio fit bonitatis materiæ, & vigoris caloris innati: & quod vapores benigni rigant cerebrum (unde ſqualor contractus cerebri miteſcit) profecti à ſanguine benigno viſceribuſque integris. Quaſi dicat, Vt calamitoſum, ſi unde plurimum opis expectabatur (ut à ſomno) inde plurimum mali proveniat, ſic contra. Si à ſomno: unde in morbis viſcerum, plurimum metuitur, viſcera ea ſomno recreentur, & morbi viſcerum mitificentur, ſomnus ille erit maxime ſalutaris & neceſſarius. Delirii, graviſſimi mali, meminit: ſub eo reliqua complectens.

Deliriũ quale à ſomno miteſcat.

2. Eſt enim ſignum jam jam adfuturæ ſalutis. Nã nulla res magis delirium auget quam ſomnus, ſi cauſa in cerebro ſit concepta.

III. 1 Ὕπνος, 2 ἀγρυπνίη, ἀμφότερα τοῦ 3 μετρίου μᾶλλον γινόμενα, κακόν.

III. Somnus 1 & 2 vigilia, utraque

que si 3 immoderata sint, malum.

Est enim somnus, authore Aristotele, δεσμὸς τοῦ πρώτου αἰσθητικοῦ, id est, Vinculum primi sensifici. Est ergo somnus non tam quies quam relaxatio quædam primi sensifici ab assiduo opere: dum nimirum occupatur cerebrum in spirituum animalium instaurationem, quibus fuerat penè exhaustum sentiendi, cogitandi, & movendi assiduitate. Mulcebra autem cerebri est suavis anathymiasis: quæ si vitium traxerit, profundiorem illum facit, vel eum serpere grata quiete non patitur. Vt enim quis placide dormiat tribus opus est, cerebro temperato, anathymiasi benigna, ac animo quieto. *Somnus.*

1. Quare immoderatus somnus metastasin morbificæ materiæ ad caput significat, unde excoctum redditur corpus ac languidum.

2. Nam cerebrũ exhauriunt spiritibus, parentes cruditatum omnium vigiliæ. Et inde significatio adfertur squallidioris cerebri, ac iniquæ anathymiaseos, aut metastaseos in cerebrum.

3. Hæc mediocritas revocanda est ad naturam propriam & communẽ ejus cui somnum adhibemus. Nam alia est mediocritas somni in puero, alia in sene. Rursus alia est mediocritas somni in eo qui septem diebus vigilavit continuis. Nam si is postea somno correptus, duos integros dormiat dies, hic somnus non erit immoderatus. Expẽdendæ enim sunt caussæ naturales somni & vigiliarum: & in utroque necessitas naturæ. Caussa enim somni naturalis est vapor benignus in cerebrum illatus. Non neglecta interim & ipsius cerebri consistentia: ita pueri sunt humido cerebro: ac proinde longiorem somnum requirunt: Contra senes, quia sicciori & minus calido, breviorem. Causæ vero naturales vigiliarũ sunt, caloris nativi explicatio. Necessitas naturæ in somno, est attendenda ex ratione copiæ caloris *Somnus mediocris quis dicatur.*

loris

loris nativi ejus cui somnum adhibemus, & ratione vigiliarum quæ somnum præcesserint. Necessitas vero naturæ in vigiliis est expendenda, ad actiones animæ & corporis præclare obeundas. Erit ergo somnus immoderatior, si has causas & necessitatem excesserit: Vigiliæ immoderatæ erunt, si supra quam actiones requirunt, fuerint longiores. Ut autem sanitas in symmetria conservetur, oportet omnia esse moderata.

Somni ac vigiliarum necessitas unde.

Mediocritas optima.

IV. Οὐ 1 πλησμονὴ, οὐ 2 λιμὸς, οὐδ' 3 ἄλλο οὐδὲν ἀγαθὸν ὅ, τι ἂν μᾶλλον τῆς 4 φύσιος ᾖ.

IV. Neque 1 satietas, neque nimia cibi 2 abstinentia, 3 neque aliud quippiam salutare quod supra 4 naturam fuerit,

Nam naturæ integritas in moderatione consistit.

1. Id est, succi altilis & alimenti copia.

2. Id est, genii defraudatio.

3. Eleganter hoc idem dixit Phocylides, ubi ait:

* Μέτρῳ μὲν φαγέειν καὶ πιέειν, καὶ μυθολογεύειν.
Πάντων μέτρον ἄριστον· ὑπερβασίη δ' ἀλεγεινή.

* Moderate cibum potumque sumas, & loquaris. Modus omnium optimus: excessus autem vitandus est.

4. Supra naturam nimirum insitam, ascititiam, communem & particularem ejus cui adhibentur. Accedente etiam particulari corporis conformatione. Ratio hujus Aphorismi est: Quia noxia sunt illa quæ immutant ægri temperamentum, habitum, actionem ventriculi & partium nutritioni dicatarum. Fame enim tollitur ventriculi habitus, hypochondria suspenduntur, nidorulenta eructantur,

tur, biliosa ad caput attrahuntur. Quasi dicat, ante vigorem & post eum cave, ne cogaris subito tale quid in usum vocare. Prudenter igitur institue, ne unquam immodice inanias aut repleas.

V. 1 Κόποι 2 αὐτόματοι φράζουσι 3 νούσους.

V. 1 Lassitudines 2 ultro obortæ arguunt [futuros] 3 morbos.

1. Lassitudo est duplex, laboriosa, & ultro oborta. Laboriosa dicitur illa, quæ fit à labore: ut cum quis immoderato exercitio etiam consueto se fatigat, vel cum se ab ocio ad exercitationem transfert. Ab immoderato exercitio fieri morbos docet Hippocrates ubi ait, Hac ratione fiunt causi cum venulæ arefactæ ad se attrahunt biliosos & acres humores, ex quorum putredine, coacervatione, & motu in majoribus venis & arteriis excitatur ardens febris, aut cũ in simis partibus hepatis ii coacervantur. Atque hujusmodi fuit lassitudo Adolescentis qui in Mendacii inventus foro latebat. Lassitudo vero ultro oborta est triplex, inter quas una ulcerosa dicitur, , in qua ulceris sensio quædam excitatur. Cujus caussa est cacochymia, & cruditas pepasmi expers. Altera est lassitudo tensiva, qua corpus distenditur: hujus causa est plethora. Tertia lassitudo dicitur phlegmonosa: cujus causa est cacochymia, una cum plethora: atque in hac videntur partes tensæ quasi æstu quodam conflagrare. Ratiocinatio hujus Aphorismi talis est; Quicquid est hujusmodi ut cacochymiam, plethoram, vel utramque hanc affectionem significet, id morbum arguit. At hujuscemodi est lassitudo ultro oborta. Nam si humor alieno in loco continetur, is ei parti cui non assimila-

Lassitudines variæ.

4. De victus rat. acut.

4. Aph. 31.

3. Epid. 2. hist. 8.

Causa omnium fere morborum.

milatur est molestus. Ibi ergo cunctando putrescit, carnem erodit, atque hinc sensio ulceris. Si vero sanguine, supra vires vel vasa, corpus distendatur, in hujusmodi lassitudine tremor sequetur ab oppressione virium: ut in Pythione accidit. Lassitudo est affectio corporis, in qua si vel minimum quis moveatur: sensio quædam excitatur phlegmonosa, aut ulcerosa, aut tensiva.

3. Epid. 1. Lassitudo quid.

2. Id est sine exercitio corporis, nullaque à causa manifesta.

3. Quoniam ulcerosa cacochymiam, tensiva plenitudinem, phlegmonosa utramque affectionem significat. Nam ex his plerique nascuntur morbi.

VI. Ὁκόσοι 1 πονέοντές τι τοῦ σώματος, τὰ 2 πολλὰ τῶν πόνων ἐκ αἰσθάνονται, τουτέοισιν ἡ 3 γνώμη 4 νοσέει.

VI. Quicumque 1 ex parte aliqua corporis laborant, & nullo 2 modo eam læsionem percipiunt, iis 3 mens 4 laborat.

1. Quibus nimirum adest impactio rei naturam lædentis, sive impressio rei in sensum delatæ. Nam, ut ait Galenus, πόνος non levem causam significat, sed magnam: non enim omnis alteratio doloris sensum excitat. Nam proxima doloris causa est solutio continui. Porro reddidi [laborat] & non [dolet] quia latius patet laborare quam dolere: nam pulmones laborant, sed non dolent, cum sint sensus expertes.

7. De placitis Hip. & Plat. 14. πόνος quid.

2. Id est ἐπίπαν, ut nos cum Philotheo reddidimus: vel si placet, verte Magna ex parte, sive longis ex intervallis, aut plerunque: nihil enim interest: nam ad vicissitudinem sympto-

ptomatum referri debet. Si, dicit, causas dolorificas non apprehendunt. Nam dolor non percipitur sensu; sed causa dolorifica.

3. Non per se, sed ex eventu. Quoniam ad locum dolentem, subsidii ergo, distracti spiritus, qualitatem dolorificæ impressam sensoriis instrumentis non communicant aut repræsentant sensui cõmuni, qui alioqui indicat passiones factas in sensoriis. Dicuntur autem partes corporis laborare, quando justam doloris causam in se concipiunt. Ita phrenitici nesciunt se sitire, ac raro & magnum spirant. Hoc est; ut pariter laborent ex rebus naturæ necessariis. Cum scilicet absentia doloris adest, præsente doloris causa, eaque urgente. *Dolor ut fiat.*

4. Significat hic sensum communẽ & imaginationem: est enim politicus quidam loquendi modus. Qui philosophice hunc Aphorismum explicare volet, consulat Doctissimi philosophi Zabarellæ caput penultimum libri de sensu agente. Ubi propriam sententiam suam proponit. Quando, dicit, mens laborat vel ægrotat, hoc est, corrupta est, alio impedita est, aut debilitata est. Vide Galenum 7. Methodi 6. fol. 179. & seqq. Dicere vult Hippocrates, Cum tales homines rerum necessariarum ad suam vitam obliti, has non admittunt, cogendi sunt. Ut phreniticis etiam nolentibus venam pertundimus frontis tandem. Cum talis quidam potare nullo modo volebat; quidam ex astantibus corpori illius insiliit, ac vi os ejus aperuit, ac aquæ plenas amphoras infundebat. Hic quamvis eam aquam ad trabes usque fere expueret maxĩmo impetu, plurimam tamen aquam nolens bĩbebat. Victus frigore aquæ algidissimæ, dormire incepit. Mox sudor erupit: ita vi vitam retinuit.

VII. Τὰ ἐν 1 πολλῷ χρόνῳ λεπτυνόμενα σώματα 2 νωθρῶς ἐπαναστρέφειν δεῖ. Τὰ δ' ἐν 3 ὀλίγῳ, 4 ὀλίγως.

Exnutritionis cautio.

VII. Quæ 1 longo tempore extenuata sunt corpora, 2 lente reficere oportet: quæ vero 3 brevi, 4 celeriter.

Cautio in renutritione eorum qui convalescunt, nondumque evaluere. Complectitur hoc uno Aphorismo, exacto jam morbo, refectionis tecmarsin. Vt enim est extenuationis vel perfectæ, vel inchoatæ, vel momentaneæ, vel diuturnæ ratio: ita quoque refectionis ratio esse debet. Nam quidam primo qaaternario extenuantur, exhaustis solis spiritibus & succis.

Extenuatio varia.

1. Quæ jam ad marasmum devenere, cujus indicium est cutis distentio cum pallore. Omnis autem extenuatio evenit cum imminuitur distributio, & augetur fluor. In extenuatione inchoata cutem laxari: & eandem in perfecta extenuatione distendi docet Hippocrates exemplo ocrearum, quæ admotæ igni plurimum quidem fiunt laxiores, deinde vero contrahuntur. Hanc extenuationem solet Hippocrates in Coacis vocare duritiem. In acutis morbis fit perfecta extenuatio brevi tempore, ut primo interdum quaternario: & hæc est lethalis. Non dicit quæ perfecte sunt extenuata, sed quæ longo tempore, quia consideravit & rationem partium solidarum, & rationem alimenti ad naturam aliti. Consideravit etiam rationem œconomiæ naturalis in coquendo, digerendo, & excernendo multum immutatam. Quo enim diutius vacavit pars nutritioni dicata à suo officio, eo difficilius ad suum institutum redit.

2. Ut

2. Ut ptiſana, & colatitiis juſculis. Hoc eſt eupeptis, ac meabilibus, ſitiſque expertibus. Sunt enim jam ſolidæ partes immemores officii ſui, alvuſque officii vacuitate reddita eſt ignava. νωθρῶς, id eſt, paulo negligentius, id eſt, minus in nutritionem corporis oportet incumbere. Connivent enim ſiccitate partes ſolidæ: quare tenuia quæ permeare poſſunt dari debent, ut lac muliebre, aſininũ quoque.

3. Cum non adeo mutata eſt naturæ œconomia: hoc eſt ventriculi, hepatis, venarum meſarrhaïcarum. Cujus extenuationis ſignum eſt, cutis laxitas cum pallore. Nec enim jam dum ſolidæ partes excidere officio.

4. Cibis naturæ communi & peculiari conſentaneis: ut reſarciatur id quod exhauſtum eſt. Bene igitur illi adminiſtrentur in qualitate, copia, & infrequentia. Celeriter, dicit, quia aut eſt inchoata extenuatio, vel quia hic vis partium ſolidarum plurimum valet: & ideo debet exhiberi alimentum ſucci alibilis plenum. Aut vero eſt perfecta extenuatio, non quidem ab exhauſto; ſed à cauſa morbifica quæ adhuc manet, ut ab ingenti calore attenuatio. quia tam pauco tempore non eſt adeo immutata naturæ œconomia, quin ſimile alimentum ſit exhibendũ. Vide ſexti Epidemiôn 3. 29. Unde hic Aphoriſmus eſt ſumptus.

VIII. Ἢν ἐκ 1 νούσου τροφὴν 2 λαμβάνων τις, μὴ 3 ἰσχύῃ, σημαίνει 4 ὅτι πλείονι τροφῇ τὸ σῶμα χρέεται. Ἢν 5 δὲ τροφὴν μὴ λαμβάνοντος, τοῦτο γίγνηται, χρὴ εἰδέναι, ὅτι 6 κενώσιος δεῖται.

Refectionis modus. Vide Hippoc. 6. Epid. 2.20. 11.

VIII. Si quis à 1 morbo cibum 2 capiens 3 non confirmatur, 4 pleniore id arguit

arguit corpus nutricatu uti. Quod si nec 5 capienti idem contingat, 6 vacuatione tum opus esse pro certo habendum.

Sensus Aphorismi hujus est, Qui perfecte morbum depulit, in eam curam debet incumbere, ne copiosiore diæta gravatus in morbum incidat. Qui vero imperfecte convaluit, non poterit diæta recidivam evadere, nisi plene evacuatus fuerit. Imperfecte autem convaluerit, cui post vigesimum diem crisis evenerit.

1. Absoluta morbi historia, & eo naturæ statu qui describitur à declinatione ad pristinam valetudinem.

2. Cibum appetens & se naturaliter invitans, cum naturali ab exhaustu laboret. Cumque ab his alvina absit impuritas, appetunt.

3. Si non recuperat vires, à desiderata nutritione ob cibi vitium, aut naturæ infirmitatem, quæ non admittit assimilationem.

4. Nam longo tempore extenuata corpora lente reficere oportet. fatiscunt enim partes nutritioni dicatæ nimia cibi satietate ita, ut nec recte coquere, distribuere, assimilare, nec excernere queant. Quare hi fraudare aliquantulum genium suum deberent.

5. Id est, non appetenti, resoluta facultate appetitrice ab intemperie ac materia superstite à febre per ventriculum diffusa: non autem à resolutione alvina, quæ fit à nimia satietate. Appetentiam horum dejicit alvina fœditas. Et venosa impuritas facit quod edendo nihil proficiunt in mole & calore. Hoc est quod dicebat Hippocrates in Epidemiorum libro: Qui ventres habent calidos, carnes habẽt frigidas. Hoc est, quabus fœda quadam putredine vel inquinato sanguine viscera ac venæ scatent,

ſcatent, his non prolectatur ab habitu corporis talis ſanguis. tantum autem caloris habent partes, quantum habent ſanguinis. Unde friget his caro, quod illum calidum & quaſi putreſcentem ſanguinem non admittant.

6. Ad excluſionem reſtibilis materiæ morbificæ quæ impuram reddit œconomiam naturalem. Hæc materia vacuabitur per ea loca quo natura viam affectat: Utq; fuerint ipſius morbi ideæ, cauſæ, foci, criſeos, periodorum vel paroxyſmorum ratio, ita præſcribendum erit pharmacum. Appetentia illa cibi ſignum eſt morbi perfecte judicati, ſuperſtite ſola naturæ infirmitate, ſed nulla ſuperſtite morbi materia, ita ut vacuatione opus non ſit. Ut eſt quædam analogia ſenſus ſuctionis ad ſuctionem; ita & ſuctionis ad exhauſtum. Quia autem à valido exhauſto excitatur vehemens appetentia, periculum eſt ut proportione non poſſit reſpondere affluxus effluxui: fractis jam partibus ſolidis, quarum munus eſt concoctio. Nam licet appetendi officium non deſideretur: tamen coquendi, ob collapſum ventriculi habitum & temperamentum, & ſimiliter partium nutritioni dicatarum vis languet. Hincque adeo accidit, ut hoc cibo non corroboretur corpus, ſed ipſum etiam debilius fiat: eo quod vires à cibi copia opprimantur. Sed quare non dixit, Hujuſmodi corpus quod appetendo & cibum ſumendo nihil proficit, purgatione indigere? Reſpondemus: Quia hic loquitur de ſtatu naturæ à morbo, non de ſtatu naturæ qui eſt tempore morbi. Nam qui ex boulimia laborant, purgatione indigent. Sed hic non loquitur de ea vehementi appetentia quæ ſolum ſenſum ſuctionis ſequitur, (ut evenit in boulimia à materia frigida) ſed de ea ubi ſenſum ſuctionis præceſſerit ſuctio: & ſuctionem exhauſtum, quod *Objectio.*

haud

haud evenit in boulimia. Subitaria cibi ſatietas eſt admodum periculoſa ab inedia. Meminit Hippocrates mulieris, quæ ſeptimo die perfectiſſime judicata fuerat excretione critica, in qua nulla deſiderabatur circumſtantia, nullo ſuperſtite empyreumate, nullaque materia morbifica. Hæc cum ſe liberalius cibo invitaſſet, poſtridie obiit.

3. Epid.

XI. Τὰ 1 μὴ καθαρὰ τῶν σωμάτων, ὁκόσον ἂν θρέψῃς, μᾶλλον 2 βλάψεις.

XI. Corpora 1 impura quo plus alimenti aſſumunt, eo 2 pluribus damnis augentur.

1. A criſi non perfecta, abſoluta jam morbi hiſtoria, ea quæ cacochymia inde, vel ex congeſtione (à fracta œconomia corporis) corpus fœdat: quæ in triplici corporis regione conſiſtit. Omnis enim cacochymia à morbo ſuperſtes pepaſmi eſt expers. Igitur ante refectionem prius hæc auferenda. Cacochymiæ autem ſuperſtitis ab imperfecta criſi ſignum eſt, appetitus proſtratio, (ut docuit præcedenti Aphoriſmo) ubi tamē juſtæ appetentiæ cauſa adfuerit, nimirum exhauſtum, & ſuctio venarum, cum tamen deſit ejus ſuctionis ſenſus: reſolutâ à cacochymiâ ventriculi virtute appetitrice. Sed dices. Quid ſi poſt criſin ſolũ empyreuma relinquatur? Reſpondemus, id vix fieri poſſe, ut hoc ſolitarium relinquatur: quandoquidem illius empyreumatis focus eſt cacochymia.

Dubiũ.

2. Cacochymiæ acceſſionem adjungens in omni regione corporis: ex alimenti corruptione. Dicat quis, Celſus ait, ubi multum eſt materiæ vitioſæ, optimum eſt multum materiæ optimæ miſcere. Reſpondemus: illum hoc dicere ex Hippocrate, qui in Epidemiis ait, illos

Dubium ex nutritione.

à peſte

à peste evasisse, qui se liberaliter invitabant. Id etiam Arabes detorsere ad cibi copiam. Sed Hippocrates loquitur de illis, qui aliquo modo aliquid assumebant: nam plerique moriebantur, quod cibum capere non poterant. Quare pharmaco excludi is succus debet: vel sensim is exigatur, ac novo nutricatu redintegrentur labefactati atque superstites adhuc succi. Ita copiam succorum pravorum accides, ac temperabitur pravitas humoris. Appellant hoc per epicrasin curare. *Epicrasis quid.* Quasi dicat Hippocrates, purga corpus impurum. Sed hæc impuritas occupat alvinam regionem, venosam, & habitus corporis. *Ex situ humoris purgandum: & nota contaminatæ regionis corporis.* Si alvinam, id indicat dejecta apparentia, fastidium & oris amaror: si venosam; id significatur quod edendo nihil proficitur: si habitus corporis sit, phymata & pruritus hoc denunciant. Præscribe ergo levia, mediocria, vel valida, prout remotior vel propior ab alvo, regio corporis occupata fuerit à cacochymia. Pharmaco ergo hoc utor fere in omni tali cacochymia: nam varie flecti potest ad naturam ægrorum & ad variam materiam morbificam. *Remediũ purgans valde securum.* Accipe rhabarbari optimi drachmam vel drachmas duas, aut sesquidrachmam: agarici recenter trochiscati semidrachmã vel drachmam: aut ejus loco foliorum senæ drachmas duas vel tres: Cinnamomi scrupulum: Zinziberis semiscrupulum; vel anisi semidrachmam: macera hæc tota nocte in vini albi & aquæ endiviæ cujusque sescuncia; colaturæ adde mannæ drachmas sex: vel unciam: & syrupi rosati laxativi unciam.

X. Τὰ σώματα χρὴ, ὅκου ἄν τις βούληται καθαίρειν, εὔροα ποιέειν. *Purgationis tecmarsis.*

X. Atqui si quispiam corpora pur-

gare voluerit, meabilia ut reddat est necesse.

Perseverat in cautionibus refectionis à morborum imperfecta crisi. Quasi dicat, in impuro corpore quid agendum? Purgandum. Quo modo? reddēdo corpus εὔροον. Redditur corpus meabile, si præstemus ut medicamento attrahendi & naturæ expellenti materia cedat. Id quod fiet excitata naturæ vi, liberatis obstructis, præparata materia, postremo comparata corporis, humoris educendi, & medicamenti analogia. Vbicunque enim hæc fuerint, ibi fœliciter suscipitur purgatio, authore Galeno: eo libro quo eleganter hic Aphorismus à Galeno enarratur. Porro naturæ vis excitanda est cibo & quiete, ut docuit Hippocrates quarti hujus decimotertio: denique fotu. Secundum erat, ut materia præparetur, ut si tenacius adhærescat materia in partibus nutritioni dicatis, præparetur medicamentis attenuantibus & incidentibus; ut oxymelite, mulsa, origano, tragorigano, sirupo capillorum veneris. Liberantur obstructa lenioribus frictionibus, potu incidendi vi prædito, & si materia sursum viam affectat, irritamentis vacuatoriis & clysmis. Analogia vero corporis, humoris purgandi & medicamenti, in eo consistit, ut medicamentum & qualitate & quantitate sit consentaneum naturæ communi & propriæ ejus, cui adhibetur, ratione speciei & generis causarum, paroxysmorum, periodorum, & loci affecti. Vt enim hæc variant, ita & medicamentum debet esse aliud & aliud, etiam in eodem genere morbi. Nam non omnibus naturis est exhibendus elleborus: nec semper decoctum guajaci convenit laborantibus ex venerea lue. Aliquando enim hoc malum in solis spiritibus, aliquando in tenuissima parte sanguinis, aliquando in humoribus, aliquando in partibus solidis se immergit. Debent præterea pharmaca esse ὁμότροπα, ut docet Hippocrates in libris de victu acutorum.

Vt fiat corpus εὔροον.

Lib. quos & quãdo Purgare oportet.

Verum

Verum difficilis hic movetur Quæstio, An quotiescunque purgandum est, ibi tum præparatione sit opus. Respondemus, quod non: ut cum materia turget: nam eodem die ea est educenda, ne vis naturæ labefactetur. In talibus enim cunctari est periculosum ubi materia non dat inducias. Hippocrates quoque in fractura calcis eodem quoque die, si absit febris, ad elleborum venit, non præparato etiam corpore. Verum id facit majorum symptomatum metu. Necessario enim fracturam calcis sequitur putredo tendinis illius maximi trium musculorum suræ, qui calci inseritur, unde valide in tali fractura contunditur, unde convulsio: insignesque nervi afficiuntur & arteriæ, unde delirium & febris. Et si materia à sanguine sit segregata, ut in colico & hydrope, non ea est præparanda: sed corpus sit meabile: id fit aperientibus. Cacochymiæ debetur purgatio. Hæc autem concipit corpus aut ab imperfecta crisi: vel succrescit à pleniore victu post crisin. Hæc autem succrescens triplex est, aut alvi, aut generis venosi, aut habitus corporis. Prima cognoscitur ἀποσιτίᾳ: secunda, quod edendo nihil proficiant, quia caro non attrahit, & propterea non fit suctio; nam qui ventres habent calidos, carnes habent frigidas, inquit Hippocrates. Cum enim cacochymia sanguis fervet, hunc abnuit caro, nec eum prolectat: Cum vero caro suo genio, non fruatur, friget: tantum enim caloris habent partes, quantum sanguinis. Cum pharmacia gravi utendum est, qua triplex regio corporis purgetur, libera reddatur alvus clysmis aut lenientibus electariis, aperiantur viæ venarum, atteratur lentescens materia. In ellebori usu, balneo & fotu fundat se humor: cibis liquidis madefacientibus fruantur: & hausto pharmaco corpus move. His modis emollescent quasi meatus, & laxiores evadent. Quo modo parari elleborum debeat, quo tuto propinetur: scripsimus prolixe libro secundo Methodi nostræ ad Praxin.

Varia cacochymiæ species, & notæ earum.

Refectio. XI. Ῥᾷον a πληροῦσθαι 1 ποτοῦ, ἢ 2 σιτίου.

XI. Facilius est refici 1 potu, quam 2 cibo.

Pertinet hic Aphorismus ad cautionem ejus, qui à morbo perfecte convaluit.

a πληροῦσθαι figurate accipitur, nempe non pro repleri, sed pro recreari ac refici. namque iis facilius est refici potu.

1. Id est, alimento liquido, sitis & alienæ qualitatis experte, & concoctu facili. Iis præsertim qui à diuturno morbo convaluerunt, aut alioqui ab exhausto qui multum laborant. Ita tabidis lac asininum præscribimus. quod ut tenue, ita facile venas attenuatas & nimia macilentia conniventes subit, abstergetque una, & nutrit.

2. Cum enim alvus effœta jam, illis sit impar, quod ægre talia coquantur, tarde distribuantur, infœliciterque apponantur corpori, fractis partibus solidis diuturnitate morbi, metus erit ne fiat congestio novæ cacochymiæ, unde reviviscit morbus. Nos tale præbemus; *Restaurans.* Accipimus pullum, coquimus in magna aquæ copia dum exossetur: totum contundimus, ac reddimus decocto, adjecta pauca mace. tandem totum succum fortiter exprimimus cum pullo. Eo succo utimur.

XII. Τὰ 1 ἐγκαταλιμπανόμενα ἐν τῇσι νούσοισι 2 μετὰ κρίσιν, 3 ὑποστροφὰς ποιέειν εἴωθεν.

Cautio in renutritione. XII. Morborum 1 reliquiæ quæ à 2 crisi supersunt, reciduos 3 morbos parere consueverunt.

Quasi

Quasi dicat, His opus est purgatione. Alioqui quicquid puri in impurum infuderis corpus, contaminabitur, ac novus recrudescet morbus.

1. Id est, materia morbifica, aut empyreuma. Horum notæ sunt siccitas oris, inappetentia, agrypnia, languor.

2. Quod tota materia morbifica non fuerit exclusa, vel ob fractam naturæ vim, aut meatuum angustiam, vel materiæ contumaciam.

3. Die critico, vel periodo critica sequenti proxima. Nisi purgando, vacuando occurras, vel alterando. Quare plerumque jubemus ut quinto vel sexto die, cum jam convalescunt, assumant tres vel quatuor pilulas de hiera cum agarico, vel mastichinas, vel syrupum laxativum, aut pilulas Ruffi, vel aliquid Rhabarbari, vel passularum purgantium.

XIII. Ὁκόσοισι 1 κρίσις γίνεται, τουτέοισιν ἡ νὺξ 2 δύσφορος, ἡ 3 πρὸ τοῦ παροξυσμοῦ· ἡ δ' 4 ἐπιοῦσα 5 εὐφορωτέρη ὡς 6 ἐπὶ τὸ πολύ.

XIII. Quibuscunque 1 propinqua est crisis, nox eo 2 paroxysmo superior 3 gravis est: quæ vero nox 4 succedit [crisi,] 5 maximam partem 6 facilis est. *Signa crisis antecedentia, & consequentia.*

Tradit hoc Aphorismo signa antecedentia & consequentia speciem crisis; quæ nos deducunt in cognitionem criseos perfectæ & imperfectæ. Nam à crisi est nutriendum. Verum ut tuto id agas, noscas oportet, num sit purgandum; vel si hoc non est, num materia sit superstes morbifica: Verum id noscesex specie crisis. Duplicia enim sunt signa critica, quædam apparent ad tempus, quædam ad species *Signa critica duplicia.*

ſpecies Criſis, ſuntque ſymptomata perturbationis criticæ: de illis agit Aphoriſmo vigeſimo quarto: de his hic jam. Symptomata autem perturbationis criticæ vel ſunt argumenta cauſæ antecedentis. ut diſtentio mollis hypochondrii, argumentum eſt materiæ ad caput viam affectantis. Vel ſunt argumenta cauſæ conjunctæ, ut marmarygæ. Hæc autem ſymptomata quæ præcedentem noctem reddunt gravē, non ſunt ſymptomata morbi propria, ſed ſupervenientia. Hæc autem ſigna diligenter ſunt Medico obſervanda., ut ſciat num perfecta ſit criſis, ut vel in refectionem vel in purgationem incumbat. Si enim imperfecta fuit, juſſit præcedens Aphoriſmus tunc purgandum eſſe. Sed quo modo id deprehendam? hoc jam hic docet.

1. Quibus certamen naturæ & morbi eſt in procinctu.

2. In quam nimirum incidit criſis. Nam omnis criſis fit in paroxyſmo. Quare quæ paribus diebus accedunt, paribus judicantur: quæ imparibus, imparibus.

3. Nam gravia ſymptomata præludant: ut jactationes, diſtentum hypochondrium torquet, gravitas colli & capitis, deliria, micāt venæ & arteriæ in collo & temporibus: hæc cum eveniunt, jam jam ſuperveniet haimorrhagia. Dyſphoria illa ex velitatione illa eſt quā init morbifica materia cum natura, dum illa bonos ſuccos à malis ſecernit, ut mox eos excernat: tunc vapores huc illuc moventur.

4. Quæ paroxyſmo critico ſuccedit.

5. Quod triumphata ſit materia morbifica, ac à natura eliſa.

6. Quod fere morborum acutorum perfecta ſit criſis. Quæ ſi ſolum inchoata fuit, non ita facilis eſt nox, quæ critico paroxyſmo ſuccedit. In omni criſi parium & imparium ratio conſideratur.

XIV. Ἐν τῇσι τῆς κοιλίης ῥύσεσιν, αἱ 1 μεταβολαὶ τῶν διαχωρημάτων ὠφελέουσιν, ἢν μὴ ἐς τὰ 2 πονηρὰ μεταβάλλῃ.

XIV. In alvi profluviis [criticis ultro obortis] 1 excrementorum varietates juvant, nisi excrementa in 2 prava mutentur.

Dat signa adjuncta crisis, posita in excretione critica propria cujusque morbi: ut, cognoscimus dum crisis adhuc fit, an sit futura perfecta an imperfecta, ut, absoluta crisi, intelligamus quid sit opus facto. Et quia duobus modis fit crisis, vel per excretionem, vel per abscessum; in hoc Aphorismo meminit excretionis: in sequenti vero abscessus. Meminit tamen, more suo, unius tantum excretionis, ut quod de una dixit, de omnibus dixisse censeamus: Ut enim est naturæ inclinatio & morbi idea, ita quoque crisium fiunt inclinationes. Quod si igitur in ipsa excretione critica aliqua desideretur ratio, (etiam dum ipsa crisis fit) vel revulsione, vel derivatione, vel aliquo simili naturæ est occurrendum. Tenenda enim est optima ratio cujusque excretionis criticæ, quo facile defectus observes. Eleganter Hippocrates in Philisco omnia sinistra crisis vitia simul perstrinxit, in ipsius hæmorrhagia.

Ut notetur num sit crisis perfecta vel imperfecta.

1. Quasi dicat, Ea demum excretio critica expetenda venit, quæ qualitate non est sincera, hoc est, non sui seri naturalis expers. Porro damnantur excrementa meraca, quia hujusmodi arguunt aut colliquationē à putredine, vel à resolutione partium solidarum, vel exhaustum ab extremo calore, serum naturale exugente. Varietate vero excrementorū variæ partes se exonerant, unde robur partium, ac

Meraca excrementa mala.

ac excrementorum domabilis qualitas significatur.

Ab excrementis judicium ut ineundum.

2. Hoc est, nisi in pejus mutatio fiat, & illa excretio validæ putredinis aut colliquamēti soboles sit. Exemplum, ut, si quis hodie pituitam salsam in tenesmo excernat: Cras vero si levia & alba, quia colliquatur adipis tenuioris intestini aliquid, argumentum caloris præter naturam: Si deniq; tertio die excernat colliquamentum flavum, læve, & paucum, fit transitus à tenuiore adipe ad crassiorem: Si quarto die excludat ramentosa: quinto, caruncula s, jam actum est. Contra, Si primo die putria excernat, deinde meliora, post optima: bona illa erit mutatio. Hippocrates de his agit libro secundo Prognosticôn.

XV. Ὁκου 1 φάρυγξ νοσέει, ἢ 2 φύματα ἐν τῷ σώματι ἐκφύεται, τὰς 3 ἐκκρίσιας σκέπτεσθαι. Ἢν γὰρ 4 χολώδεες ἔωσι, τὸ 5 σῶμα ξυννοσέει. Ἢν δὲ ὅμοιαι τοῖσι ὑγιαίνουσι γίγνωνται, ἀσφαλὲς τὸ σῶμα 6 τρέφειν.

XV. At vero 1 ubi fauces ægrotant aut 2 tubercula è corpore pullulant, 3 excretiones considerare oportet. Nā si biliosæ 4 fuerint, interna viscera 5 unà ægrotant: Quod si sanorum excretionem præ se ferunt, corpus alere tutum est.

De crisi per abscessum.

Hic Aphorismus alteram speciem perfectæ crisis, quæ fit per abscessum, continet: ut intelligamus, oborto abscessu num reficiendum sit, an purgandum. Morbus omnis acutus exscretione judicatur, nisi aut mase-

materiæ contumacia, aut naturæ infirmitate, aut meatuum angustia, natura ab excretione ad abscessus sese convertat. Nam si in haimorrhagia non satis effluat, parotides fiunt. Abscessus est Hippocrati decubitus humoris in aliam partē. Sunt autem abscessuum duo genera apud Hippocratem, unum fit per excretiones, quo in genere continentur omnes excretiones criticæ: aliud fit per repositionem, ut cum materia decumbit ab una parte in aliam. Atque hoc posterius genus proprie & κατ' ἐξοχὴν dicitur. Abscessus. de hoc ita Hippocrates, Abscessus raro fit his, qui rigent, ut febri ardenti. Omnis abscessus sanitatis consequutionem adfert, si materia procul à morbo abscedat. ut in peripneumonia si in crura depellatur materia. Sin peripneumonia abeat in parotidas, abscessus ille specie est lethalis. Bene etiam abscessus eveniunt postquam materia morbifica fuerit mitigata: si die critico elidatur. Nam si materia cruda deferatur in partem, ea ibi pepasmum non recipiet, sed illius partis substantiam labefactabit: cujusmodi illi Herpetes erant qui crura occupabant. Itē expectati veniunt abscessus à partibus superioribus ad inferiores, & ab interioribus ad exteriores, & à partibus nobilioribus ad ignobiles. Nam pleuritides male degenerant in peripneumoniam: bene ex adverso evenit. Item si effluat in partem totius materiæ capacem. vide historiam Critonis & neptis Temeni. Præterea fiat κατ' ἕξιν. Porro tot sunt abscessuum, quot & tumorum genera. Quædam enim sunt apostemata, quædam pustulæ, quædam vomicæ. Apostematum materia non est segregata à concretione sanguinis, neque propriæ substantiæ vitio laborat, sed tantum qualitate, vel mixtione. Pustulæ fiunt ex omni genere materiæ, quæ à concretione sanguinis est segregata, & substantiæ corruptione in vitio est: ut herpes à bile, carbunculus à sanguine, cancer ab atra bile, struma à pituita. Vomicæ sunt in quibus pus conceptum est. Sic furunculus degenerans in suppuratum,

Marginal notes: 6. Epid. 1. 12. — 3. lib. Epid. — 6. Aph. 25. — 2. Epid. — Abscessuum genera. — Apostema quid. — Pustula quid. — Vomica quid.

 ratum,

ratum, est vomica. Vomicæ aliæ sunt naturales, in quibus continetur pus album, leve, & æquale. Aliæ sunt contra naturam, ut meliceridcs, atheromata. Icterus est veluti quædam pustula totius, quæ fit à bile segregata à sanguinis concretione. In Aphorismo per morbũ faucium intelligit parotidas non quidem omnes, sed tantum pituitosas. Per phymata intelligit omnem tumorem corporis exterioris, vel omnem affectionem partium externarum, quæ intrinsecus venit, ut sunt tumores, pustulæ, ulcera, vomicæ, exanthemata. Hic mos est Hippocratis. Sic per τραύματα intelligit omnes eas affectiones quæ extrinsecus accidunt, ut contusiones, fracturas, luxationes & similia. Bonus abscessus dicitur is, qui cum ortus sit die critico, neque natura est impar neque morbo. Nam parva exanthemata sunt morbo imparia. Parotides & morbo & natura sunt impares: morbo quidem, quia fiunt in parte quæ non est totius materiæ capax: natura, quia in parte in qua decumbit materia, graviora excitat symptomata. Bubones vero natura quidem sunt impares, sed morbo pares.

Phymata.
6. Epid. 1. 13.
τραύματα.

1. Ut in Parotidibus etiam pituitosis. & cum phlegmone fauces obsidentur, vel aphthis. Dixi, in Parotid. pituitos. omnis enim parotis rubra, cum inflammatione, suppurationis expers, recidivæ metum adfert: & aliquando, quamvis particeps sit coctionis, nisi urinæ convenienter ferantur, est lethalis, ut famulæ Archigenis.

2. Ut 6. Epid. 2. 33. in historia Simonis. Etenim Natura nonnunquam in peripheriam corporis succos deponit crassiores, quam ut per ἄδηλον διαπνοὴν recludi possint.

3. Ut dejectiones alvi, & urinas.

4. Quia agitur hic de morbis acutis. Si nimirum adsint empyreumatis & materiæ morbificæ superstitis argumenta, ut amaritudo in ore & siccitas, sitis, nausea. Nam interdum

dum crisin molitur natura, & flavæ & nigræ redduntur urinæ: hic nihil agas.

5. Ideoque Purgatione est opus: nam corpus pravis occupatur succis in internis partibus. Si natura ipsa id commode agit, spectatores erimus, non actores. Quin si dyspnœa adfuerit cum exanthematibus, interdū ad phlebotomiam venimus. Ita nobilissimæ comitissæ Egmondanæ Franciscæ, Admiralii filiæ, venam pertundi jussi, cum exanthemata non satis prodirent, idque fœlici successu. *Historia.*

6. Quia corpus est purum, quod non facile fert purgationes. Sic in icterico febre defuncto, & exanthematibus puerorum, lædit pharmacia, balnea conferunt.

XVI. Ὅκου 1 λιμὸς, οὐ δεῖ 2 πονέειν.

XVI. Corpore 1 inedia confecto, non laborandum.

Cautio restaurandi.

1. Id est, ubi fraudavit quis genium suum: ut à crisi, cum morbo defunctus jam convalescere incipit, nondum autem evaluit. Ita exhaustis non est præscribenda purgatio, nec venæ sectio, nec sudoris evocatio, nec quicquam tale. Ineunte vero morbo aliter agendum, integris viribus: tunc enim non adest fames: at in statu morbi adest fames. *6. Epid. 4. 3.*

2. Ne calor accensus in æstum degeneret, neve etiam ad infirmitatem à fame & inedia contractam, majoris infirmitatis accensio adjungatur. Λιμὸς, id est, fames, apud Hippocratem duobus modis accipitur: uno modo pro annonæ caritate, altero modo pro inedia, & fame non solum animali, sed etiam naturali: ut hic sumitur. Ac si diceret, Quicumque perseverante morbi historia suo genio defraudatur, majoris emolumenti causa, (ne videlicet avocetur natura à pepasmo ad pepsin) cui ea

ratio-

ratione imperatur fames, quod nimirum ficco adhuc morbo, prius in ejus curam sit incumbendum, quam naturæ studendum: hujusmodi, inquam, laborare non debet. Secundo, quicumque absoluta morbi historia longo tempore exhaustus fuerit, ob infirmitatem partium solidarum, hic quoque laborare non debet. Et gravis est mutatio ab ocio ad negocium. In inedia fuit æger, non ilico ad coquendi laborem veniat ventriculus. Ita etiam si peripneumonia anginæ tandẽ superveniat, vena non est secanda, nam vires languent. Tertio quoque, cænare consuetus, suum defraudans genium unius diei spatio, ob negocia domestica, neque hic quoque tum laborare debet. Nam cum hujusmodi corpus laboraret in fame affluxus inopiâ, si addatur effluxus copia, malum malo cumulabitur, & fiet malum incurabile, quod ad magnitudinem causæ accedat vitium defectus.

XVII. Ὅκου ἂν τροφὴ 1 παρὰ φύσιν πλείων ἐσέλθῃ, τοῦτο * νοῦσον ποιέει. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ ἴησις.

XVII. Ubi nutrimentum ultra 1 naturam capitur, 2 morbum facit: argumento est & ipsa sanatio.

Convalescentes nec labore nec nimia ciborum copia sunt fatigandi. Superiori Aphorismo quasi universali theoremate summam præsentis Aphorismi complexus est: hoc ergo utemur ad præsentem Aphorismi demonstrationem. Vult autem Hippocrates præsentem Aphorismum illis accommodare, qui cum à morbo convaluerint, liberalius se cibo & potu invitant. Hujuscemodi enim iterato laborant, & periculosissime. Hoc docuit Hippocrates exemplo mulieris, quæ septimo die plene judicata cum se eo- dem

dem die liberalius invitasset postridie obiit, non sine ratione. Nam calor naturalis partium solidarum infirmitate laborans strangulatur, si multo cibo prematur. Etenim convalescentes ut labor frangit, ita etiam repletio.

1. Cum naturæ vires opprimit copia & frequentia vel qualitate, aut cum non certa occasione, sed inopportune præbetur. Referenda est autem semper cibi sumpti mediocritas ad naturam ejus cui exhibetur. Nam panis siligineus hujusmodi cibus studioso erit, fossori vero non erit; habita etiam ratione consuetudinis, quæ est altera natura. Ita qui consuetus est non cœnare, si etiam parum in cœna sumat, supra naturam cibum capit. nam licet ex Hippocratis mente dixerimus hunc Aphorismum applicandum esse convalescentibus, generaliter tamē etiā ad sanos referri potest.

2. A cacochymia. nam in putredinem trahentur succi. Attamen diversum pro natura hominis & humoris conditione procreabit morbum. Cujus quidem morbi diagnosis, ut dicebat Herophilus, tritemporea est; hoc est, ex tribus signis, tempore distinctis, deprehenditur. antecedentibus, ut ex mali cibi usu ultra naturam: & ex lassitudine ultro oborta. ex conjunctis, ut ex symptomatibus propriis humori morbifico, & parti afflictæ. & ex consequentibus, hoc est, ex curatione: ita Hippocrates vasculo ad pectus admoto explorat an sit pleuritis vera, an solius costæ dolor. Sic in proposito hujus Aphorismi exemplo, si purgationem vel venæ sectionem adhibeas ei, qui se multo cibo ingurgitavit, eventus docebit mali causam, à juvantibus & lædentibus ducta indicatione. Cum itaque ultra naturam quis pastum init, gravis calamitas toti corpori imminet. Totum corpus dividimus in triplicem regionem, nimirum alvinam, venosam,

Σημείωσις τρίχρονος quid.

ſam, & in habitum corporis. Quid negotii adferat his ultra naturam cibus? Sane cum ejus evictioni par non ſit alvus, crudos ſuccos profert, unde venti qui opprimunt diaphragma ac reſpirationem anxiam faciunt: vel in putredinem degenerant, unde ab acri ichore exeduntur inteſtina, hinc teneſmi ac diarrhœæ. Venoſum etiam genus fatigat infarctu, unde putreſcunt ſucci nutricii; hinc cauſi. Habitum etiam corporis fœdat macie ac ulceribus.

XVIII. Τῶν τρεφόντων 1 ἀθρόως καὶ 2 ταχέως, ταχεῖαι 3 καὶ αἱ διαχωρήσιες γίγνονται.

Alimẽta. XVIII. Eorum quæ 1 affatim & 2 celeriter nutriunt, celeres etiam 3 exiſtunt excretiones.

Continet hic Aphoriſmus ſignum conſequens juſtæ & legitimæ refectionis. Ratio itaque Aphoriſmi eſt, Æqualis eſt in corporibus bene conſtitutis ratio concoctionis, diſtributionis, & excretionis. Vt ſi celeriter fit coctio, celeris tum quoque fiat diſtributio, tum ſuperfluitatum excretio. Nam vulgo dicitur, qui bene digerit, bene egerit. Improprie hic utitur voce τῶν τρεφόντων, pro cibis, qui proprie non nutriunt, ſed quibus fit nutritio. Convaleſcentes durioribus cibis non ſunt fatigandi, ne nimia mora opprimant naturam, ac cacochymiam accerſant. quaſi dicat, quos plenior victus gravat, reſici debent potu. nam ut antea dixit, facilius eſt reſici potu quam cibo.

1. Affatim, refertur ad ſubſtantiam alimenti. quia affatim id nutrit, quod alioqui convenienter exhibitum, ventriculus æqualiter conficit, totuſque in ejus mitificationem incumbit. Talis eſt ſuccus carnis, ptiſana, pulticulæ quæ habent ſubſtantiam aëream, humidam, ſpirituoſam.

2. Ut

2. Ut ſunt alimenta εὔπεπτα, quæque nullam alienam qualitatem in ventriculo relinquunt, nec ullam ſtomacho quæ perturbationem adferunt, ſed ſunt unicuique naturæ conſentanea: quoniam nullum alimentum, ut etiam nullum medicamentum, omnibus eſt idem. Cuncta enim hæc dicuntur πρὸς τι. ταχέως, refertur ad tempus, ut ilico alant, cum quis eorum uſum init.

2. Cum enim hi cibi ſunt eupepti & meabiles; facile coquuntur, diſtribuuntur, & excernuntur ex facili. Et reciproce, quia facile excernuntur mitigata, indicio eſt ex facili cocta ac diſtributa fuiſſe. Excernuntur alvo, urina, ſudore, vapore. Qui vero per ſanitatem uſum ineunt eorum quæ facile mitigantur, inde ducunt ſuccum qui facillime exhauritur; nec ita longævi ſunt. At qui denſioribus fruuntur, prolectant inde ſucum nutricium minime diſſipabilem: ſuntque longævi. ut qui porcina & bubula carne ſe ſaturant, vires bovinas inde hauriunt. Sed ſi quis mitigare nequit illa duriora, illa fœta illi erunt in omnem calamitatem: reſpondeat cibus calori nativo.

XIX. Τῶν 1 ὀξέων νουσημάτων οὐ πάμπαν 2 ἀσφαλέες αἱ προδιαγορεύσιες, οὔτε τοῦ θανάτου, 3 οὔτε τῆς ὑγιείης. *Prognoſis difficilis.*

XIX. Acutorum 1 morborum non omnino, & ſine 2 dubio interitus aut 3 ſalutis ſunt prædictiones.

Prædictio non ſit temeraria: ne quidem in acutis morbis, quamvis eorum ſit propria criſis: ita ut hac ratione certiſſimi eventus eſſe deberent. nam acuti etiam morbi aliquãdo, quamvis raro fallunt. Attamen intra quartum decimum diem cuncti judicantur.

1. Hos

1. Hoc est, febrium essentialium & symptomaticarum, quæ cum vehementia sua percurrunt tempora universalia, non sine summa celeritate.

2. Quod signorum, causarum & corporum distinctiones difficillimæ sint; ac sæpe evenit, ut similitudine decipiatur optimus quisque medicus.

3. Multo minus temporis & speciei crisis, ejusque perfectæ aut imperfectæ. Sed quid hoc est, quod non omnino certæ & sine dubio in acutis sunt prædictiones? an in alios etiam morbos cadit crisis quam in acutos? Certe crisis proprie dicta cadit in hos solos. Hoc vult; Quamvis eorum propria sit fere crisis, à pepasmo materiæ morbificæ, & abs cretismo naturæ, (unde certa deberent duci præsagia) in admodum paucis tamen morbis acutis sunt certæ prædictiones: nam non cuncti illi sunt bene morati & eucriti. Sequuntur enim hi efficientis causæ naturam, cujus maxima est inconstantia. Ut cum tempestates non tempestive fiunt. quemadmodum apud Hippocratem in illis morbis, in quibus ad generationem acerrimæ bilis per tempus caniculæ, accesserat ejusdem corruptio & suppressio, vi tempestatis austrinæ & pluviosæ. unde metastasi redduntur interdum lethales subito, qui primi leviusculi apparebant: ut nonnunquam, ex adverso, calamitosissimi qui videbantur, defervescunt diadosi. Ut recte dixerit Celsus, monstra in Medicina evenire. Quare ut recte præsagias, nota naturæ triumphantis vel triumphatæ argumenta constantia & firma: constetque tibi de morbi specie, parte affecta, humorum motu ac quiete, trium facultatum robore, & de diebus criticis.

Acuti morbi etiam fallunt.

1. Epid.

Prædictio ut prudẽter instituatur regula.

Οʹκό-

XX. Ὁκόσοισι νέοισιν ἐοῦσιν, αἱ κοιλίαι 1 ὑγραί εἰσι, τουτέοισιν ἀπογηράσκουσι 2 ξηραίνονται. Ὁκόσοισι δὲ νέοισιν ἐοῦσιν, αἱ κοιλίαι 3 ξηραί εἰσι, τουτέοισι πρεσβυτέροισι γινομένοισι 4 ὑγραίνονται. *Conditiones variæ corporũ.*

XX. Quibus juvenibus profuſior 1 eſt alvus, iis ſeneſcentibus 2 contrahitur. Et quibus in adoleſcentia fuit 3 aſtricta, affecta ætate 2 ſolvitur.

Cauſa una cur morborum acutorum non indubiæ ſint prædictiones, nimirum ob varias corporũ conditiones, quas diſtinguere difficile eſt. Hunc locũ interpretatur Celſus libri primi capite tertio. Quaſi dicat Hippocrates: Natura hominis ejuſdem non eſt ſemper una & eadem. Atqui varia corporis conditio, diverſas etiam excitat criſes, & in eadẽ ſpecie morbi: quia quo natura vergit, eo maxime criſium inclinationes fiunt. Imo varia corporis conditio facit eundem morbum, nunc ſalubrem, nunc lethalem. Nãm ſenex facillime evaſit. Item varia conditio, morbos ex eventu, facit incurabiles.

1. Ob bilis acerrimæ proventum, expultricem extimulantis: & ob alvi infirmitatem à nimio æſtu.

2. Quod tunc bilis mitior reddita pituiteſcat, ſitque dilutior, craſſior, minuſque acris. Intellige, modo cætera ſint paria, hoc eſt, modo eadem ſit diætæ conditio. Accedit, quod etiam temperamenti immutatione, ſanetur vetus ille alvi æſtus, qui imbecillitatem alvo adferebat.

3. Corporis raritate, hepatis calore, & bilis ad ſuperiora tranſlatione.

4. Corporis denſitate, & ob hepatis remiſ-

ſum

ſum calorem, & ob contrarium motum bilis. & hinc eſt quod cauſi plerumque in ſenibus judicentur cruentâ dyſenteriâ, quod Bioni evenit. Galenus ſequenti Aphoriſmo quadrageſimo tertio, ultimis verbis commentarii ſui, addit huic ſententiæ, plerumque. Intelligenda hæc, ut ſemper ſervetur in utraque ætate eadem victus ratio. Sunt hic enumeratæ quinque cauſæ à Galeno quæ ſtringunt aut

Alvi laxæ vel ſtrictæ cauſa. laxant alvum. bilis excluſio ex folliculo fellis in inteſtina, & facultatis appetentis, retentricis, coctricis, expultricis robur aut languor: ut hæ facultates in ventriculo, inteſtinis, & hepate fuerint validæ aut infirmæ.

XXI. Λιμὸν 1 θώρηξις λύει.

XXI. Famem 1 caninam 2 thorexis eximit.

Vini generoſi vis.

Cautio reſtaurandi. Si quis à morbo convaleſcens præter inſtitutũ ab exhauſtis laborarit, ob inediam unius diei, quam imprudenter ſubiit, contineat ſe, frigoris, caloris, ac laboris ut ſit expers. cibum capiat parciori manu quã conſuevit, nec eum quidem ſiccum ſed humidum & pinguem, bibatque vinum non aqueum ſed generoſum, κιῤῥὸν vocant Græci, hoc eſt, gilvum.

1. Fames eſt genii defraudatio. Ea tamen duplex eſt, naturalis, & non naturalis. naturalis fit ab exhauſtu & ſuctione. non naturalis naſcitur à ſectionis ſolo excitato ſenſu, nullo præcedente exhauſtu. Hanc exuit thorexis. Nam ejus cauſa eſt ſtomachi intemperies frigida & ſicca, vel acidus ſuccus qui ſtricto quodam frigore cogit ſanguinem venarum ventriculi. Verum laxat ventriculum, eumque calefacit thorexis.

2. Id eſt, vini generoſi potio dulcis & pin-

Thorexis quid. guis. Thorexis vocabulum eſt politicum. idem enim eſt ac ſi dicas armaturam quandam thoracis.

racis. nam vini generosi potio thoracem armare ac calfacere videtur. Ita à vini largiore usu quidam jactant, se contra frigora sumsisse armaturam.

XXII. Ἀπὸ πλησμονῆς ὁκόσα ἂν νοσήματα γένηται, 1 κένωσις ἰῆται, καὶ ὁκόσα ἀπὸ κενώσιος, πλησμονή. καὶ τῶν ἄλλων ἡ 2 ὑπεναντίωσις.

XXII. Quemadmodum enim qui à satietate eveniunt morbi 1, vacuatione curantur, ita qui à vacuatione proficiscuntur, satietate: Ac pari ratione aliorum adhibita mediocri 2 contrarietate.

Hic Aphorismus causam continet cur famē caninā thorexis solvat. Non agit hic Aphorismus de omnibus in universum morbis, sed de iis tantū symptomatibus & malis, quibus urgentur ii, qui à morbo ultra naturam cibum capiunt, vel genium suum qui defraudant. Hujusmodi autem symptomata describuntur libro secundo De victus ratione in morbis acutis, ut distentio ventriculi, corporis infirmitas, ructus acidus, oris amaritudo, cardiogmos. Ideo dum dicit Morbos incidere à satietate, καταχρηστικῶς hujusmodi symptomata intelligit. Illæ enim solæ affectiones curātur refectione vel vacuatione, quæ sunt ἐν γενέσει. nam causam adimunt pepasmo materiæ morbificæ, & partis restitutione.

1. Quasi dicat, quicquid rectum est, id moderatum est, omnisque excessus expers: ergo si-quid deest, adjice: & ex adverso.

2. Id est, paulatim & non repente, si in usum veniant, cum æquali contrariorum usu fruendum est, ὑπεναντίωσις est moderatus contra-

trariorum uſus. Et naturæ intemperatæ, modico contrariorum uſu gaudent.

XXIII. Τὰ ὀξέα 1 τῶν νουσημάτων 2 κρίνεται ἐν ταῖς 3 τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρῃσι.

XXIII. Acuti 1 morbi intra dies 2 quatuordecim 3 judicantur.

1. Enati ab humore calido & tenui cum febre continua eſſentiali. Nam qui acumen habent ob partem principem quam occupant, in criſin non veniunt, ut apoplexia. Loquitur ergo de acutis qui febrem eſſentialem habent, quique ſimpliciter Acuti dicuntur.

Criſis.

2. Tunc enim incidit ſubita mutatio ad ſalutem vel mortem, ad melius vel deterius. Hæc mutatio celeritate & vehementiâ motus perficitur: qui certamine naturæ & morbi ſuſcipitur; motu, putredine & ſynathroiſmo perficitur. Hinc lõga eſt quartana ab indomita materia. Et quantum ulterius morbi proceſſerint, tantum ea perturbatio, quæ præcipitem immutationem fecerat, langueſcit.

Qua ratione acuti morbi omnes 14. diebus judicentur.

3. Quod longiſſimum eſt. Nam quos in morbos frequentes & magnæ cadunt mutationes, brevi judicentur neceſſe eſt, ſi non impediatur ejus curſus diætâ aut pharmaciâ. Numerus hic quatuordecim dierum vel ad hiſtoriam morbi, vel ad proſtheſin eſt referendus. Ad proſtheſin, cum primum qui languebat morbus poſt paucos dies in acumen & vehementiam explendeſcit. hoc enim non feret natura ultra quatuordecim dies. Hæc vehementia interdum primo die exiliit, nonnunquam quarto die, aliquando ſeptimo. Hinc

Tardioris cauſæ criſis.

eſt, quod quidam decimo ſeptimo die ad criſin veniant, alii vigeſimo. Quare ſi morbus peracutus fuerit, tertio vel quarto die judicacatur

catur. Si fuerit perperacutus, quinto vel ſeptimo criſin ſubibit. Quod ſi acutus ſimpliciter ſit, & ſi ineunte morbo vehementia quædam adſit, is decimoquarto judicabitur. ſed ſi is uſque ad quartum diem modeſte afflixerit, ac dein acerbius, is decimoſeptimo finem inveniet. ſin repſerit ſine acumine ad ſeptimum uſque diem, ac tunc ſi emicare vis ejus inceperit, is ad vigeſimum provehetur. Si vero acerbior aliquantulum preſſerit acutus ab initio morbus, undecimo die judicari poterit, vel etiam anno. Quare comperta tibi ſit ſemper magnitudo morbi, & motus ejus. Concludit hic eleganter Galenus, ubi ait, Nullus morbus, qui cum primum invaſit celeriter movetur, decimumquartum diem ſuperavit. Quare cum ad eam vehementiam erigit ſe, ab eo tempore etiam decimum quartum non prætergredietur: nam ultra illum diem natura illam vexationem acerbam pati nequit. Si ſe remiſerit, tunc excurrit longius: nam, inquit Galenus, ſunt quidam morbi qui inæquali moventur filo, qui diebus quibuſdam vehementer premunt, ſed mox eam vehementiam exuunt.

XXIV. Τῶν ἑπτὰ ἡ 1 τετάρτη ἐπίδηλος. ἑτέρης 2 ἑβδομάδος ἡ ὀγδόη ἀρχή. Θεωρητὴ δὲ ἡ 3 ἑνδεκάτη· αὕτη γάρ ἐστι τετάρτη τῆς ἑτέρης 4 ἑβδομάδος. Θεωρητὴ δὲ πάλιν ἡ ἑπτακαιδεκάτη· αὕτη γάρ ἐστι τετάρτη μὲν ἀπὸ τῆς 5 τεσσαρεσκαιδεκάτης· ἑβδόμη δὲ, ἀπὸ τῆς ἑνδεκάτης.

De ſeptimanis quæ per quaternarios digeſtæ ſunt.

XXIV. Septenorum 1 quarta eſt

index: octava 2 secundæ septimanæ initium. Observabilis & ipsa 3 undecima: 4 alterius enim [secundæ septimanæ] quarta existit. Iterumque dies decimus septimus observabilis: is enim à quartodecimo 5 quartus est: & ab undecimo septimus.

Docuit nos ad crisin excurrere morbos acutos intra dies quatuordecim. Cum vero signa quæ ad speciem crisis apparent, (ut antea docuimus) calamitosa sint, nisi præcesserint signa apparentia ad tempus crisis: jam docet quibus diebus illa (quæ ad tempus apparent) elucere soleant. quasi dicat: Si decimus quartus dies est criticus. Qui ergo dies sunt indices dierum criticorum?

1. In acutis; vel periodi in intermittentibus. In acutis autem vehementibus, ille septenarius numerus referri debet ad historiam morbi: in acutis vero qui primum mitiores, ad prosthesin, id est, symptomatum accessionem. Est autem quaternarius index septenarii, quod eâ periodo ephodos fiat naturæ & morbi. Est quartus dies index septimi, quia nihil fit septimo die critico, nisi illius signum edatur die quarto.

2. Altera hæc secunda septimana finitur decimoquarto die, eodemq; die illo decimoquarto incipit tertia septimana. Ita tres septimanæ terminantur vigesimo die. Ita etiam tres sequentes quadragesimo. Primi illi duo septenarii sunt disjuncti. Primus autem septenarius ex duobus quaternariis est constitutus. Quod autem in acutis morbis dies est, hoc in intermittentibus est periodus. Quare inepte rogant Medici in intermittentibus, quot dies æger laboraverit. Synapheia est junctura & coitio dierum; ut cum idem dies finis est secundæ

cundæ hebdomadis, & initium tertiæ. Diazeuxis vero eſt ſeparatio.

3. Si ad hiſtoriam morbi referatur. Nam critici ſeptenarii rationem obtinere poteſt, ſi referatur ad proſtheſin (hoc eſt, ſymptomatum efflorescentiam) quæ incidit die quarto.

4. Cujus initium eſt octavus dies. Sunt itaque duæ primæ hebdomadæ ſecretæ à ſe invicem: undecima hæc dies, ſecundæ hebdomadæ quarta eſt.

5. Unde fit, ut judicis quoque rationem obtineat, ſi referatur ad proſtheſin quæ in undecimũ diem cadit: indicandi vero rationem obtinet, ſi referatur ad viceſimum diem. Criticorum dierum tria ſunt genera: quidam ſunt indicantes ἐπίδηλοι, & quidam judices; alii vero intercalares. Indicantes ſunt in quibus apparent ſigna ad tempus vel ad ſpeciem criſis. Iudices ſunt, in quibus fit critica excretio vel abſceſſus. Intercalares, quibꝰ abſolvitur id quod in die judice deſiderabatur. Ad vigeſimum uſq; diem per quaternarios aſcendimus, quorum vis poſt vigeſimum diem perit. Et tunc demum ad quadrageſimum uſque diem aſcendimus per tres ſeptimanas. Iterumque prima ſeptimana harum eſt integra, ſecundæ autem finis erit initium tertiæ, ut 27. 34. 40. Horum quoque vis poſt quadrageſimum perit. nam à quadrageſimo (ibi enim omne acumen deſinit) aſcendimus per vicenarios, uſque ad centeſimum. Sed objicies, Hermocrati recruduit febris viceſimo quarto die. Ergo vis quaternariorum durat ultra vigeſimum diem. Reſpondemus, eam recruduiſſe eo die, non ex conflictu naturæ & morbi, ſed, quemadmodum ibi commentatur Galenus, ex putredinis vi ſparſa per totũ corporis habitum; extincto pæne calore nativo: nam undecimo die factus fuit comatoſus. *3. Epid. 1. Hiſtoria.*

Crisi etiam opus est quartana.

XXV. Οἱ 1 θερινοὶ τεταρταῖοι τὰ 2 πολλὰ γίνονται 3 βραχέες· οἱ δὲ φθινοπωρινοὶ 4 μακροὶ, καὶ μάλιστα οἱ 5 πρὸς τὸν χειμῶνα συνάπτοντες.

XXV. Æstivæ 1 quartanæ 2 maximam partem sunt 3 breves ; autumnales vero sunt 4 longæ ; maximeque quæ 5 proxime absunt ab hyeme.

Est ætiologia superioris: ut acuti diebus, ita longi mensibus judicantur. quasi dicat, In essentia dierum criticorum continentur quartanæ, quamvis sint difficilis judicii: quasi dicat, nemo defungitur quartana sine crisi.

1. Quæ diætæ vitio in æstatem incidunt, indeque primigeniæ nascuntur quartanæ, non erraticæ, non symptomaticæ. Æstivas vocat
3. Epid. quartanas, quemadmodum alibi carbuncu-
1. Epid. los æstivos: non temporis sed diætæ vitio e-
3. 4. natos. Loquitur enim hic de æstate quæ naturalem suam servat conditionem. Limitatus est hic Aphorismus ad solas quartanas essentiales & primigenias; quia hæ solæ periculi sunt expertes.

2. Si enim non à diæta, sed ab inclementia aëris nascantur, ubi serosus humor æstu absumptus est, longæ evadunt.

3. Quod cœli beneficio facilior appareat pepasmi & excretionis ratio. Aëris enim calidi conditio pepasmum juvat: & meatuum eo tempore libertas excretionem promovet. Intelligo tamen hic, modo vires sint validæ, ut ad naturæ vim accedat peculiaris cœli conditio.

4. Magnitudine causæ, difficultate curandi, &

di, & symptomatum accessione. Magnitudinem causæ facit aëris quod præcessit vitium, ac improba victus quæ præcessit ratio. exhausto enim corpore per æstatem, si accesserit diætæ vitium, superstite empyreumate ab æstate, unde contracta fuit hectica quædam intemperies, difficiles accedunt quartanæ. Difficultatem curandi fecit materiæ contumacia, & meatuum eo tempore angustia.

5. Quia nihil exudat, & materia est contumax. quasi dicat, ut concedam hyeme ventres esse calidos, tamen propter materiæ contumaciam & libertatem meatibus negatam, quæ fundi nequit, longa fit. Quoniam dixerat superius acutos morbos quatuordecim diebus judicari, recte docuit quidem, quandoquidem id obtinent morbi ratione sui, & substantiæ suæ, vel speciei: fiunt tamen crises celerius vel tardius, ut temporum anni accesserit ratio varia. Hoc ex quartanarum historia hoc Aphorismo docet. Quia temporibus bene moratis morbi qui incidunt bene quoque sunt morati: qui vero incidunt temporibus male constitutis, inconstantis sunt & incerti judicii. Meminit autem Hippocrates quartanarum, quasi dicat: Ea quæ tradita sunt de crisibus & de diebus criticis, non solum accommodari debent ad morbos acutos, sed etiam ad diuturnos. Ut ostendat Medicum nunquam falli posse, si modo probe tenuerit regulam dierum criticorum. Nascuntur etiam quartanæ symptomaticæ ab infarctu jecoris vel splenis: hæ tertio mense excretione morbificæ materiæ excluduntur per urinas nigras aut per hæmorrhoidas. Aliis semestri tempore ad novam æstatem, quibusdam nono mense, ut Iunio, quo, inquit doctissimus Holerius, cerasia sunt matura. unde, inquit, vulgo persuasum est, ea sanare quartanas: quod tamen Anni ca-

Sensus Aphorismi.

ni calor facit. Quod hic ſcribit de longiſſimo morbo, id eſt, quartana, idem de omnibus intelligendum eſſe aſſerit hic Galenus. Ubi emicuit natura, & cum urina non ſit inflammata, purgetur electario Indo, & confectione Hamech. Et altero die ſumat ex aceto vel vino drachmam hujus pulveris. Accipe zedoariæ, galangæ, zinziberis, cujuſque drachmam: ſumat ante paroxyſmum. Quidam ipſa hora novilunii ſcindunt venam ſiniſtram ſalvatellam. Sed id non agatur die paroxyſmi. Thaddæus ter ante ternos paroxyſmos drachmam dabat radicis gentianæ recentis ex malvatico vino, frigide.

Remedia.

XXVI. 1 Πυρετὸν ἐπὶ 2 σπασμῷ βέλτιον 3 γενέσθαι, ἢ 4 σπασμὸν ἐπὶ 5 πυρετῷ.

XXVI. Etenim 1 febrem 2 convulſioni ſupervenire ſatius 3 eſt, quam 4 convulſionem 5 febri.

Quaſi dicat; non ſolum ordinaria naturæ & morbi ephodo & criſi curationem recipiant morbi, ſed etiam accedente à foris beneficio, eove diſtituti, diutius protrahuntur, vel celerius curantur. Nam hac ratione in puerorum epilepſia non explicatur ætatis mutatio, ſi ſupervenerit quartana. Sic hoc loco, ante convulſionis ordinariam pepaſmi diem, ſolvit convulſionem ſuperveniens febris. Demonſtratio autem Aphoriſmi hæc eſt; Omnis affectio hectica partium ſolidarum eſt inſanabilis. Convulſio autem ab inanitione ſymptoma eſt partium ſolidarum exhauſtarum. Febris autem exhaurit partium ſolidarum humidum primigenium. Ergo convulſio febri ſuperveniens, eſt ab inanitione. Contra, febris materiam convulſionis mitificat, diſſolvit & excernit; nervos ſiccitate ſolidat. Ergo bonum eſt, convulſioni

Beneficio quodam non ordinario ſolvi morbos.

sioni supervenire febrē. Sic singultus dysenteriæ superveniens, sic tremor pleuritidi, & convulsio iis quibus caput est sauciatū superveniens, est funesta. Sed dices ex Hippocratis sententia, Convulsio febri superveniens in pueris nō est lethalis. Respondemus, considerandum esse, an ea cōvulsio quæ febri supervenit, instrumenti solius vitio accidat, an principis facultatis vitio, ut dentium stridore per somnium: hoc enim est calamitosum, nisi ita dormire consueverit, inquit Galenus: ut accidit in his, quibus musculi massceteres sunt breviores. Nisi id vitium ergo instrumentorum vitio eveniat: quemadmodum in pueris febricitantibus incidit convulsio ob genus nervorum imbecille: nam musculi his facile velluntur. Secundo dicet quis, Scribit Hippocrates in Coatis, si una cum febre convulsio incidit, eodemque die remittit, bonum: & febri finem imponit. Respondemus, quod convulsio quæ ineunte febre incidit, si nihil præcessit quod vires labefactarit, nec dum infirmitatis adfuerit metus, periculi est expers. nam ea convulsio fit à repletione à materiæ motu, à venis ad musculos. Ideoque evacuatur venæ sectione vel purgatione: Sedatur, quod longissimum est, tertio die. Ab inanitione cum nobilis vir acerbissimis doloribus à convulsionis vi natis, fere necaretur, D. Guillandinus eum jussit totum cado olei immergi: unde præclare recreatus fuit.

Quæstio. 3. Progn.

Remediū cum historia.

1. Si analogia fuerit materiæ morbificæ, non minor nec major. Quare si ultro obnascatur ea, erit fœlicior eventus. quidam quo febrem accersant propinant castoreum, vel assam fœtidam ex vino cum melle.

2. A repletione, quæ fit à materia frigida, & subito invadere solet.

3. Nam discutit materiam crassam. dicit id satius esse: nam non semper juvat.

4. Ob inanitionem. Corallum proprietate juvat. *Coralli proprietas,*

5, Ardenti ac exhaurienti, ob curandi dif-

ficultatem: longâ enim die opus est ut resarciatur exhaustum: interim febris, incendium, & convulsio urgent ac prosternunt.

Contra præstigia Magorum.

XXVII. Τοῖσι μὴ κατὰ 1 λόγον 2 κουφίζουσιν, οὐ 3 δεῖ πιστεύειν· οὐδὲ φοβεῖσθαι λίην τὰ μοχθηρὰ γινόμενα 4 παραλόγως. Τὰ γὰρ πολλὰ τῶν τοιούτων ἐστὶν ἀβέβαια, καὶ οὐ πάνυ τοι διαμένειν οὐδὲ χρονίζειν εἴωθεν.

XXVII. His quæ sine 1 certa ratione deprehensaque causa 2 levant, acquiescendum 3 non est: neq; verendum admodum de iis, quæ abs re 4 & sine causa prava apparent. Horũ enim plura sunt instabilia, nec admodum in suo statu manere, nec diutius cunctari possunt.

Hoc Aphorismo excluduntur omnes vetularum & veneficarum præstigiæ & imposturæ, quæ carminibus colloque appensis subito morbos levant sed qui postea recrudescant. Pericles dux prudentissimus Atheniensis, passus est in magna illa peste quædam carmina sibi e collo suspendi. Quod factum ita prudentibus displicuit, ut postea sine honore vixerit, autore Plutarcho.

1. Sine causis & signis criticis, morbo & naturæ consentaneis, iisdemque justis. Ut si in causo, sine ullis præambulonibus notis ad tempus futuræ crisis, substillum oboriatur sanguinis puri, guttis paucis manans; infida allevatio erit, si quæ sequatur. nihil enim paucum est criticũ. vel si per morbos acutos, qui summa symptomatum feruntur vi, sine ulla

ulla excreta materia, allevari videantur ægri, infida illa ſpes eſt. Nam morbi acuti habent ſuam hyparxim in materiâ, qualitate & copiâ vitiosâ, quam ſecerni & excerni oportet.

2. Hoc interdum evenit à titubante naturæ vi, qua de cauſa nulla ſuſcipitur naturæ cum morbo ephodos. Ut etiam cum maximus ardor in hexin migrat, ſua mala non æque ſentiunt ægri. Ita pleuritis in phthiſin, colicus dolor in paralyſin: pertinaces vigiliæ per febres acutas in ſoporem calamitoſe commigrant.

3. Ut apparet in Hermocrate, qui undecimo die apprime levatus fuit: ſed fruſtra: nulla enim excluſio critica præceſſerat. Veritas hujus Aphoriſmi oſtendi poteſt exemplo eorum qui à rabido cane demorſi fuere: nam quo diutius hi mali expertes eſſe videntur, eo gravius ægrotabunt. Nam virus illud intus vires colligens, tandem ſubſtantiam partium ſolidam labefactabit. Quo vero celerius ſe produnt ejus ſymptomata, eo facilior erit morbus. *Canis rabidi morſus.*

4. Cujuſmodi ſunt perturbationum criticarum ſymptomata, & notæ jam jam futuræ excretionis per dejectiones, haimorrhagias, ſudores, & quæ ſunt ejuſmodi: ut validus rigor, vel febris excandeſcens, ſubitaria ſpirandi difficultas. Cum enim ſigna pepaſmi illuxerint perfecti, ſi quid gravius incubuerit ab re, non male vereri oportet: triumphalem enim manum mox natura efferet. Cum enim jam ſigna appareant, quæ notant ſpeciem mox futuræ criſis, nos conſolantur ſigna quæ præceſſere ad tempus criſis. Hæc ergo vulgo metum, Medicis ſpem adferunt.

XXVIII. Τῶν πυρεσσόντων μὴ παντάπασιν ἐπιπολαίως, τὸ διαμένειν

Virium dignotio. & num excursurus sit morbus in longũ tempus.

2 καὶ μηδὲν ἐκδιδόναι 3 τὸ σῶμα, ἢ καὶ συντήκεσθαι 4 μᾶλλον τοῦ κατὰ λόγον, μοχθηρόν· τὸ μὲν γὰρ 5 μῆκος νούσου σημαίνει, τὸ δὲ 6 ἀσθένειαν.

XXVIII. Si febricitanti nec omnino 1 leviter, ſuo ſtatu maneat corpus, 2 nihilque concedat 3 morbo, aut hoc etiam plus 4 æquo gracileſcat, calamitoſum: hoc enim diuturnitatem 5 morbi, hoc vero 6 infirmitatem ſignificat.

In morbis acutis diagnoſis prolixi morbi aceſſœtarum virium unde ſit petenda. Hoc enim Aphoriſmo conſiderat peculiarem ægri naturam, ut inde cognoſcatur quam brevis ſit futura morbi hiſtoria. Magna ejus vis poſita eſt in habitu corporis: hoc eſt, in denſitate vel raritate. & humorum congenitorum conditione, ad celerem vel tardam morbi ſolutionem. Superiore enim Aphoriſmo oſtendit externo beneficio morbum longiorem vel breviorem fieri. hic autem, ut dixi, peculiarem ægri naturam conſiderat.

1. Non dicit ſimpliciter febricitantium, ſed non leviter febricitantium. nam qui non leviter febricitant, juſtam habent extenuationis cauſam, vim caloris, genii defraudationem, ac per patulos poros exhauſtum. Sed ſi mediocris, dicit, febris fuerit, non graviſſima, non leviſſima.

2. Id eſt, ſi nihil à ſtatu ſuo immutetur priſtino, in corporis mole. modo uberioris alimenti oblati jam excuſatio adferri non poſſit.

3. Acuto.

4. Dicit μᾶλλον τοῦ κατὰ λόγον. Id eſt, plus æquo: relatione facta ad vim febris, ita ut nulla excuſatio adferri poſſit, ætatis puerilis

vel

vel ſenectutis, neque regionis, neque temporis anni, neq; peculiaris ægri corporis, nam corporum raritas & humorum tenuitas ad macredinem via eſt, per ἄδηλον διαπνοὴν, vigiliarum, curarum, inediæ, maximæ febris, diuturni morbi, motus. Et ſi appareat facies illa cadaveroſa.

5. Ob corporis denſitatem & plurimam crudam materiam morbificam: quæ duo ſequuntur pepaſmi & excretionis difficultatem:

6. Quæ mala ut ſignum, & ut cauſa. ut ſignum, quia arguit vim caloris præter naturam cuncta diſſipantia. ut cauſſa vero, quia non ſolum in hoc caſu ſunt diſſipati ſpiritus & humores, ſed etiam ſunt exhauſtæ partes ſolidæ. Exhauſtis autem partibus ſolidis, omnis ratio pepaſmi deſideratur. Hinc eſt quod in effœto ſenio, per morbos non bene ſit ſperandum.

XXIX. Ἀρχομένων 1 τῶν νούσων ἢν τι δοκέῃ 2 κινέειν, 3 κίνει. 4 ἀκμαζουσῶν δὲ ἡσυχίην 5 ἔχειν βέλτιόν ἐστιν. *Evacuationi quando locus.*

XXIX. Ineuntibus 1 morbis ſi quid 2 movendum videatur, 3 move: nam iis 4 vigentibus 5 quieſcere ſatius eſt.

Abſolutis his quæ ad diætam acutorum morborum pertinent, redit ad purgationes. Spectat enim hic Aphoriſmus ad explicationem aphoriſmi vigeſimi ſecundi & vigeſimi quarti libri primi.

1. Quo tempore mutatio ſymptomatum fit potiſſimum. Ineuntibus itaque morbis: Id eſt, in initio univerſalis temporis morbi, vel periodi aut paroxyſmi ſingularis. Hoc eſt, in prima incurſione, vel intra primum quaternarium, cum adhuc cruda ſunt omnia. Vide- *Vbi initio purgandum.*

tur incrementum etiam complecti, nam ilico περὶ ἀκμῆς loquitur. Ubi materia ſegregata eſt à materia morbifica. ut quæ in ventriculo & meſaraicis conſiſtit. Hæc ſine dubio in initio eſt educenda, quæ ſæpe obtinet propria ſymptomata. Sed febrilia materia non eſt tentanda pharmaco, niſi cocta ſit tota in morbis acutis, imitatione naturæ: vel in longioribus morbis aliquo modo ſit cocta.

2. Ut ſi humor vitium faciat in prima corporis regione, aut ſi materia morbifica turgeat, quod fere fit ineunte morbo, non autem cum jam provectus fuerit: quia omnis orgaſmus cadit in principium morbi.

3. Ut ſi quis initio paroxyſmi vomituriat, exhibebis oxymel, ut evomat, ineunte paroxyſmo, per ſuperiora: in declinatione aut intermiſſione, per inferiora abduc: Liberior ab hac ſarcina reddita natura, quod reliquum eſt mitigabit facilius. In initiis enim morborum vires ab exhauſtu plerumque non laborant. Nam hic Aphoriſmus non collineat ad tempora morborum, ſed ad vires, auctore Galeno, libri ad Thraſybulum capite trigeſimo octavo. Phlebotomiâ vel pharmaciâ materia educatur; & orgaſmus revellatur, quo morbi acerbitas minuatur.

Gal. lib. Quos & quando purgare oportet.

4. Cum nimirum incendii & ſymptomatum plena ſunt omnia. Eo enim tempore, dicit hic Galenus, animalis fatiſcit facultas: quamvis alioqui vitalis & naturalis eo tempore maxime vigeant.

5. Ne à pepaſmo, cui incumbit, natura avocetur, nec ab inclinatione ſua avertatur, materiaque nec cedat medicamento attrahenti, nec naturæ excludenti: tum, antequam corpus incendio maxime conflagret.

Cur initio purgandum.

XXX. Περὶ τὰς 1 ἀρχὰς ϗ τὰ 2 τέλη,

2 τέλη, πάντα ἀσθενέστερα· περὶ δὲ τὰς ἀκμὰς, 3 ἰσχυρότερα.

XXX. Nam 1 principio & fine 2 morborum imbecillia ſunt omnia: in vigore vero 3 vehementiſſima.

Ætiologia præcedentis Aphoriſmi.

1. Quaſi dicat, ad vires validas, ineunte morbo (quamvis premantur à cauſis morbificis) accedit infirma ſymptomatum vis, ſine ullo incendii majoris metu: quo fit, ut ſi quid eo tempore movendum ſit, convenienter moveri poſſit. Nam licet materia quidem in initio contumacior ſit, tamen eam contumaciam in initio corrigere poteſt naturæ vis integra adhuc, nec dum ſymptomatum vi languida. In initio ergo invitat materia, ſuadet naturæ vis, non avocat ſymptomatum gravitas. Nam ineuntibus morbis, nondum irritata eſt natura à perfecta putredine. *In declinatione cur purgandum.*

2. In declinatione, materiæ præparatio, & effœta ſymptomatum vis occaſionem purgandi ſuppeditabit, ſi quid à morbo relictum ſit. Tametſi enim eo tempore natura languida ſit, & morbi vehementia fracta, ob materiæ tamen præparationem purgare licebit. Nam edita jam ſunt pepaſmi ſigna, & phlegmaſia eſt ſublata.

3. In perfecta putredine & irritatâ naturâ.

XXXI. Τῷ ἐξ ἀῤῥωστίης 1 εὖ σιτέοντι, μηδὲν 2 ἐπιδιδόναι τὸ σῶμα, 3 μοχθηρόν. *Ubi purgandum & à cibo demendum.*

XXXI. Cui à morbo cibum optime 1 capienti non 2 confirmatur corpus, 3 malum.

Convenit hic Aphoriſmus cum octavo.

1. Si plena manu paſtum ineat, cibique appetentia adſit.

2. Si corpus non proficiat mole & colore.

3. Ut ſignum labefactatæ naturalis œconomiæ, & exhauſtarum partium ſolidarum: ut cauſa recidivi morbi, præſertim ſi quis liberalius ſe invitet. Deme itaque ex copia alimenti, & pharmaciâ exige cacochymiam: abnuit enim corpus tale alimentum. Dicebat enim Hippocrates, Qui alvos habent calidas, hoc eſt, cacochymiâ fœdatas, carnes habent frigidas, hoc eſt, non attrahentes ſuum nutricatum ex illo ſanguine cacochymiâ fœdato. Purga rhabarbaro, vel agarico & foliis ſenæ: deinde uſum pilularum de hiera cum agarico, adjecto pauco rhabarbaro, ineat.

Notæ perfectæ vel inchoatæ criſis.

XXXII. Ὡς τὰ πολλὰ πάντες οἱ 1 φαύλως ἔχοντες, κατ' 2 ἀρχὰς μὲν 3 εὐσιτέοντες καὶ μηδὲν 4 ἐπιδιδόντες, πρὸς τῷ τέλει πάλιν 5 ἀσιτέουσιν. οἱ δὲ 6 κατ' ἀρχὰς μὲν ἀσιτέοντες ἰσχυρῶς, 7 ὕστερον εὐσιτέοντες, βέλτιον 8 ἀπαλλάσσουσιν.

XXXII. Fere fit ut qui male 1 affecti ſi 2 ineunte cibi uſu avide cibos 3 capiunt, ac nihil 4 edendo proficiunt, ad extremum 5 inappetentes fiunt. Contra, 6 qui ineunte cibi uſu, nihil omnino appetunt, paulo poſt 7 edendo appetentes, 8 meliore ſunt loco.

1. Id eſt, qui nondum evaluere, ſed convaleſcunt jam à morbo, ita ut adhuc ambigua fruantur valetudine.

2. Illud

2. Illud principium non refertur ad tempus principium morbi, ſed ad principium uſus ciborum. Hoc eſt, cum jam primum neceſſario, vel jure aut loco cibum capere debent. Neceſſario capit cibum cui vires ſunt infirmæ; vel robuſtæ quidem, ſed cum infirmitatis metu. Iure capit, cum ſigna coctionis elucent: ut in pleuritide cum os ægri humeſcit ab expectorato. Loco vero, cui clyſmate ſubducta fuerit alvus. *Quid ſit cibũ neceſſario, jure & loco capere.*

3. Excitata non quidem ventriculi appetentia à ſuctione: ſed ſenſus ſuctionis excitatur à parvo & acido quodam humore, qui forte excidit à liene, vicinis partibus: hinc falſa excitatur appetentia, ſine ulla ſuctione, propter corporis impuritatem. *Falſæ famis cauſa.*

4. Nam venter conficere non poteſt quantum appetit. Ita etiam in præſente morbo, ſi quis appetat & comedat liberalius, avocatur natura à pepaſmo.

5. Quod tandem facultas reſolvatur quæ eſt cibi appetens, adjunctæ cacochymiæ vitio: quia ventris impuritas, omnium confuſio. Quaſi dicat, Itaque purga alvinam regionem à tali pravo ſucco qui falſam appetẽtiam excitat. Da caſſiæ unciam, cum ſpecierum hieræ ſimplicis ſcrupulo, vel duobus cum ſcrupulis. *Vſus Aphoriſmi.*

6. Ab immutato ventriculi temperamento, habitu, & actione, ſcilicet ſine ulla humoris depravatione.

7. Reſtituto ventriculo.

8. Et reſtituuntur: nam recreatur alvus quæ aſitiam pepererat. Ergo præſtat abeſſe appetitum, quam adeſſe appetitum cum abſentia ſuctionis. Nam fit interdum, ut humor putris circa os ventriculi oberrans, aut calor febrilis, ciborum faſtidium adferat, citra ullum vitæ diſcrimen. Et quia illa impuritas adeſt

adest in ventriculo, propterea suctionis sensus non adest, quamvis alioqui naturalis adsit causa suctionis, nimirum exhaustum.

Ab animalis facultatis robore notæ prædictionũ.

XXXIII. Ἐν πάσῃ νούσῳ τὸ ἐρρῶσθαι 1 τὴν διάνοιαν, καὶ εὖ ἔχειν πρὸς 2 τὰς προσφορὰς, 3 ἀγαθόν. τὸ δὲ a ἐναντίον, 4 κακόν.

XXXIII. In quovis morbo * animo bene 1 valere, ac rebus convenienter 2 datis gaudere, 3 bonum. a Contrarium vero, 4 malum.

**Mente.*

Quasi dicat, quamvis acutorum omnium morborum non indubitatæ sint prænotiones, tamen qui juncti sunt cum actionum integritate, tandem vi naturæ domantur.

1. Hoc est, sine ulla verborum absurditate, si neque indecora corporis compositione, & morum dissimilitudine, sineque præsentis laboris indolentia: sique potest imaginando, ratiocinando, in memoriam revocando suum officium facere. Hinc significatio fit, cerebrum, meningas, diaphragma integra esse. Διάνοια, γνώμη, νοῦς, idem Hippocrati.

2. Hoc est, bene coquere, distribuere, & excernere. Gaudere, id est, proficere usu. Alvinæ œconomiæ integritatem hæc denunciant, ventriculum, jecur, correcte agere.

3. Salutare. nam bonis fit & apparet ægri rebus, eo quod contra materiam morbificam pugnet integræ naturæ virtus, bonitate naturæ si morbi superantur tandem: quod Cleonactidæ evenit.

a Delirium semper malum: ut in Cydis filio, & in uxore Hermoptolemi.

3. Epid.

4. Nam ex iis, facultatum, quarum potentiâ corpus administratur, virtus aut infirmi-

tas

tas significatur. Male autem ad morbi vim accedit naturalium virium imbecillitas.

XXXIV. Ἐν τῇσι 1 νούσοισιν ἧσσον 2 κινδυνεύουσιν, οἷσιν ἂν οἰκείη τῆς 3 φύσιος καὶ τῆς 4 ἡλικίης, καὶ 5 ἕξιος, καὶ τῆς 6 ὥρης, ἡ 7 νοῦσος ᾖ μᾶλλον, ἢ οἷσιν ἂν 8 μὴ οἰκείη κατά τι τουτέων.

Dissentaneus morbus periculosior consentaneo.

XXXIV. In 1 morbis minus 2 periclitantur, quorum 3 naturæ, 4 ætati, & 5 habitui, & 6 tempori 7 congener est magis morbus, quam quibus 8 nulla ex parte est consentaneus.

Disputatio exigit ut agat de difficultate curationis, eo quod quidam morbi ratione naturæ & similium, sunt calamitosi vel salutares. Adeoque horum ratione evenit. ut qui specie sint morbi salutares, quibusdam tamen sint funesti. Videtur autem prima fronte absurdissimus hic Aphorismus, & qui minime omnium demonstrari possit. nam quoties ad exitiosam vim morbi, accesserit naturæ consensio, periculosissime se habere debet æger. Vt si tabidus naturâ (quales hi quibus alarum more scapulæ in dorso prominent: nam pectus his angustum est) in tabem inciderit, maxima ex parte moriuntur, ex Hippocratis sententia, ubi ait, Moriebantur quorum natura vergebat ad phthisin. Item adolescens calidissimus si in calidissimam febrẽ inciderit, quomodo non potest periculosissime laborare? cum malum malo cumuletur, & ad intemperiem ipsam calidam accesserit morbosa intemperies calida. Hæc omnia solvo unica ratione. Et quod morbi pares magnitudine, causâ symptomatis & curandi opportunitate facilius curantur in iis quibus sunt congeneres, quam in aliis: Abitum enim extra natura

Absurditas Aphorismi refellitur.

1. Epid.

Solutio.

turæ lineam non grandem significant.

1. Magnitudine causæ, symptomatum vehementia, & curandi opportunitate paribus. Committite talem morbum cum duobus corporibus, quibus est diversa contrariaque conditio.

2. De vita, aut de actione corporis. nam immanis causa morbifica non facit illũ morbum, propterea que non tanta symptomata urgent: & hæc causa est, quod facile curentur.

Quæstio 1. Probl. 79. 3. Id est, temperamento universi corporis. Sed objicies ex Aphrodisæo: Æthiopes moriuntur ex febribus ardentibus: quæ illis sunt congeneres. Respondeo: hoc illis evenit quod pauca quæ illis est natura aërea, hic extinguatur facile magnitudine symptomatum, non magnitudine causæ. Scoti vero sua in patria magnitudine causæ magis opprimuntur: nam bilem hyeme procreant.

4. Ætas enim vertit corporis temperiem: & in ea sunt humorum variæ conditiones, qui modo sursum, modo deorsum viam affectãt. Infanti lumbrici, juveni tertiana, evenit.

5. Conformationi corporis universi, & singularum partium.

6. Nam eucriti fiunt morbi, qui commodis sibi temporibus eveniunt.

7. Essentiâ, materiâ, periodo, paroxysmis, & symptomatis.

Quæstio 1. Prog. 41. 8. Caussæ enim immensam denotat potentiam: ut si senex excauso laborârit media hyeme. Difficultatem adfert Galenus, & ex eo Avicenna. nam Galenus author est, Peripneumoniam pituitosam minus periculi habere quam biliosam. Pulmonum autem temperies est calida, minimeque frigida. Quare pituitosa pulmonis phlegmone parti non erit analoga: ergo & periculosior. Quidã respondent temperiem esse distinguendam, in natu-

ralem

ralem & ascititiam: nugæ. Intellectus Aphorismus accurate pro se respondebit. Dicit Hippocrates eos morbos minus calamitosos esse, qui analogiâ respondent temperiei, & talibus. Ex qua sententiâ male inferas, Hic morbus est analogus tẽperiei ægri: ergo minus periclitatur. Nam vix fieri potest, ut aliquis morbus reperiatur, qnin ratione alicujus rei non sit analogus: & ratione alicujus rei sit analogus. Ut causus juvenẽ implicans humidum, frigidum & pituitosum, illi est analogos ratione ætatis; non analogos à temperie. Est tamen minus huic periculosa, quam seni calido & sicco, cui analogos erit ratione temperiei, at non illi erit analogos ratione ætatis: Attamen huic periculosior evenit. Itaque non ad unam solam temperiem debemus collimare, sed cuncta intueri oportet. Ita inflammatio biliosa pulmonis, analoga ejus compagini & structuræ & habitui. Nam habitus esse potest mollis vel durus, rarus vel densus. Pulmones sunt molles, non duri: sunt rari, non densi: sunt laxi. si habitum inspexerimus, facile animadvertemus biliosam inflammationem minime esse analogam substantiæ pulmonum: attamen temperiei pulmonum analoga est hæc inflammatio biliosa. Quare Avicenna ex Galeno bene dixit erysippelatodẽ phlegmonem pulmonis periculosiorem esse pituitosa. Nam licet biliosa sit analoga ratione temperiei: attamen est maxime dissentanea ratione habitus & compaginis. Idem dicendum de raucedine senum: nam vires illorum stupent.

XXXV. Ἐν πάσῃσι τῇσι νούσοισι τὰ περὶ τὸν 1 ὀμφαλὸν καὶ τὸ ἦτρον 2 πάχος ἔχειν, 3 βέλτιόν ἐστι· τὸ δὲ σφόδρα λεπτὸν 4 καὶ ἐκτετηκὸς, 5 μοχθηρόν. Ἐ-

πιφα-

πισφαλὲς δὲ τὸ τοιοῦτον καὶ πρὸς 6 τὰς κάτω καθάρσιας.

XXXV. In omnibus morbis si 1 crassum 2 abdomen fuerit, melius 3 est. Contra quando valde est tenue 4 valdeque consumptum, 5 calamitosum. Est enim, ita affectum esse, periculosum 6 ad infernas purgationes.

Hoc Aphorismo specialiter docet, quam vim habeat in omnibus morbis naturæ œconomia. Vt enim sunt affecta hypochondria, ita salutis spes affulget aut à morbis periculum imminet. Vnde summam Aphorismi hac ratiocinatione cõplectamur. Quicquid est ejusmodi, ut ex eo significatio fiat bene affectorum viscerum, & ejus beneficio melior fit naturalis œconomia, id præclare tum facit tum apparet ad salutem. Sed hypochondria bene affecta, bene affecta esse significant viscera: & eorum beneficio naturalis œconomia est melior in coquendo, distribuendo, & excernendo. ergo.

Abdominis partes & nomina earum.

1. Per ἦτρον intelligit eam partem abdominis quæ pube & umbilico definitur: Latinis hæc pars dicitur sumen & aqualiculus, & alio etiam nomine Græcis dicitur hypogastrium. Hoc loco Hippocrates per τὰ περὶ ὀμφαλὸν, καὶ τὸ ἦτρον, duobus extremis notatis, omnes partes abdominis complexus est. Porro abdomen, epigastrium Græcis, definitur cartilagine xiphoide, costis nothois & pube. Abdomen anteriore parte distribuitur nominibus duobus, nimirum stomachi, & hypogastrii. Stomachus definitur cartilagine xiphoide, & umbilico, hypogastrium vel ἦτρον ab umbilico ad pubem. Abdomen vero à lateribus distinguitur: equidem partes à nothis costis ad umbilicum hypochondria appellantur: quæ deinde sunt

ſunt partes, uſque ad os iſchii, dicuntur lagones vel ilia. Has itaque cunctas partes hic intelligit.

2. Τὸ πάχος ἔχι, eſt abdomen bene habitum eſſe, hoc eſt, æquale eſſe, ut nulla tumoris interni ſuſpicio adſit: ſed ut in omnibus partibus æqualiter ſit affectum calore: utque nulla parte quam altera ſit durius. Nam ſi durius fuerit, hæc durities erit recens, vel vetus. & utraque cum borborigmo, vel ſine. Durities recens (vel rectius diſtentio) cum borborigmo, flatum ſignificat. Vetus cum borborigmo hecticam intemperiem inteſtinorum notat, & hydropem minatur. Recens ſine borborigmo cum torminibus, phlegmonem viſcerum, ex quo materia quædam exudat, quæ tormina movet. Vetus ſine borborigmo, ſcirrhum ſignificat. Sit æqualiter affectum: Nam ſi ſuperiore parte ſit calidus, dices ibi focum febris eſſe. Sic εὔσαρκον & λαπαρὸν, æquatum, in mediocritate contractionis & diſtenſionis poſitum. Abdomen itaque ſit craſſum. nam conſtituitur id ex cute, adipe, panniculo carnoſo, octo muſculis: accedit peritonæum, omentum: His fovetur calidum nativum, maxime in frigidis illis partibus umbilici ac aqualiculi. Vide hiſtoriam ejus qui in Dealcis horto jacebat, & Hermocratis. Ex abdomine itaque bene vel male habito facile judicari poteſt hepatis conditio, ob vicinam operis ſocietatem & ob vaſorum communionem.

3. Nam inde ſignificatio fit, focum febrilem abeſſe à partibus nutritioni dicatis. & cauſa eſt quod œconomia naturalis, abdomine bene habito, meliore ſit loco.

4. Si ſit inæquale calore, tumore, mollitie, vel tenue, id indicat ſpoliari ſubditas partes, naturâ frigidas, ſuo tegumento ac ſtragulo? unde

unde coctio in his deterior redditur, maxime ad umbilicum, & aqualiculum.

Abdominis præstantia in significando.

5. Quod ex eo partes nobiles incendio conflagrare significetur. quasi dicat, alias partes exui per febres sua mole, non ita malum: at semper hoc malũ in abdomine: nam in promptu nutricatus prædia sunt alvo, unde pinguescat: aliis non æque, nisi hinc petant. Indicium est hæmatoseos ac alvinæ coctionis fractæ.

6. Quia beneficio abdominis, hujusmodi fiunt excretiones, ac intestinorum vi: quæ fomite suo spoliata, languent. Multi ob musculorum abdominis tenuitatem nulla ope excernere possunt. Totum itaque abdomen medicis tentandum est, ut noscant quænam ejus partes vehementius caleant, aut tensæ sint, an inæqualitate præditæ. Adeo interdum extenuatam aqualiculi partem deprehendi, ut arteriarum quæ in lumbis sunt, manifestissime pulsum tetigerim.

Medicis tangendum abdomen.

XXXVI. Οἱ 1 ὑγιεινῶς ἔχοντες τὰ σώματα ἐν τῇσι φαρμακείῃσι καθαιρόμενοι, 2 ἐκλύονται ταχέως, καὶ οἱ πονηρῇ 3 τροφῇ χρεόμενοι.

Sanitate restituta abstinendum à pharmacia.

XXXVI. Qui 1 sunt sano corpore, dum pharmaciâ purgantur, celeriter 2 exolvuntur, atque hi qui 3 pravo utuntur nutricatu.

1. A perfecta absolutaque crisi cum his restituta est sanitas, quamvis illi tuberculis scateant. Vel etiam hi, qui integra valetudine fruuntur in temperamento, conformatione, & quatuor humorum congenitorum æquabilitate. Nam sanitas est vel primigenia, vel restituta. Restituta, abacto jam morbo per excre-

excretionem vel per abſceſſum. Per excretionem, ut ſudorem, hæmorrhagiam, dejectionem alvi, urinæ profluvia. Per abſceſſum, ut icterum, tubercula toto fuſa corpore, tumores tibiarum non impares morbo & naturæ. Qui ſunt in reſtituta ſanitate, ſunt in neutra conſtitutione, & ad morbum inclinant.

2. Quod à morbo ſuperſit naturæ infirmitas. & etiam quia pharmaci vis labefactat partes ſolidas, & ſanguinem bene conſtitutum reſolvit. ἐκλύονται, hoc eſt, in ſyncopen incidunt: pharmaci acrimoniâ, ſucci alibilis hypercatharſi, reſolutione partium ſolidarũ.

3. Quia cum viribus imbecillis humorum incidit corruptela. Ubi cacochymia, ibi diſtentæ manent à ſanguine venæ: quia ſanguinem illum malum reſpuunt carnes, nec ad ſe trahunt. A venis itaque à copia obſtructis, exudat putris vapor in ſtomachum, dum hujuſmodi materia vacuatione tentatur: unde in Syncopen ſtomachicam cacochymici incidunt. In hujuſmodi itaque corporibus utendum eſt epicraſi: hoc eſt, tali curatione quæ paulatim ſuſcipitur: id quod malum eſt evacuando, & paulatim id quod ſalutare eſt reponendo. Hoc bene fit, exhibendo ſyrupo de cichoreo cum rhabarbaro, quarto vel quinto quoque die, prout requirit ratio morbi, ægri temperies, & vires: electatio ſantalorum cum rheo in tabellis, lacte aſinino. Et ſi phlebotomia opus fuerit, parce id fiat: ut natura parum ab onere levetur. Solvuntur ergo horum vires facile à pharmacia ob caloris nativi infirmitatem, aut ob vapores tetros, qui humoris agitatione nobiliſſimas partes infeſtant: Accedit humoris corrupti acrimonia, qua partes ipſæ vellicantur. Senſus Aphoriſmi eſt, Æquè peccant qui medicamentũ purgans exhibent ſano corpori, & perfecto ubi excluſa eſt mor-

Cacochyma corpora ut ſint curanda.

Senſus Aphoriſmi.

morbifica materia, atque is qui cibum exhibet superstite materia morbifica, & impuro adhuc corpore. in his autem qui non reduce, sed sanitate primigenia fruuntur, pharmaca vim inferunt partibus sanis, ac colliquant eas, & nutricios succos fatigant, quia cum delectu quodam attrahunt, unde animi vires atterũtur disjectis spiritibus. Ultima pars hujus Aphorismi etiam ad Hydropicos spectare videtur: victu tenuante & remediis εὔεϱον debet corpus reddi; & magnis intervallis purgare convenit. κακὸν δὲ κείμενον μὴ κινητέον. Ergo non secundum cacochymiam est exhibendum remedium, ut in puellabus fœdis coloribus præditis, & ictero nigro, cibariis melius vinces mala, quæ affectioni remedio sunt.

Hydropici ut purgandi.

XXXVII. Οἱ εὖ 1 τὰ σώματα ἔχοντες, φαρμακεύεσθαι 2 ἐργώδεες.

XXXVII. Qui 1 secura sanitate fruuntur, hos purgare 2 grave est.

Sanis pharmacia inutilis.

Quasi dicit, non solum his incumbit præceps omnium virium lapsus, verum atrocibus aliis involvuntur calamitatibus, qualis est syntexeos perenne profluvium cum perenni febre. nam liquat carnem, indeque tunc delectu quodam trahit sibi simile.

1. Qui bene morato sunt corpore, à moderato omnium succorum habitu. unde nutritio fœlix. Unde habitus bonus, solidus & succi plenus.

2. Quia pharmacum quidem trahit, at natura retinet. quasi dicat, si in primigenia hoc fit sanitate, quid ergo eveniet in restituta? ubi, quamvis integri fuerint succi, languent tamen vi morbi fractæ vires.

Usus.

XXXVIII. Τὸ σμικρῷ χεῖρον 1 πόμα καὶ σιτίον, 2 ἥδιον δὲ, τῶν βελτιόνων μὲν, ἀηδέ.

Ægris aliquid dandum.

ἀηδεστέρων ἢ, μᾶλλον ϛ αἱρετέον.

XXXVIII. Cibus & potus paulo 1 deterior, ſuavior 2 tamen, melioribus quidem, ſed inſuavioribus eſt 3 anteponendus.

1. Quamvis naturæ non ſit ita conſentaneus, nec tam bene exhauſto reſpondens, nec æque cum morbo pugnans. Paulo deterior, dicit; nam ſi damnum maximum adferunt, non exhibebimus.

2. Ut in cauſo aquæ frigidæ potus, ſubſtantiæ proprietate, non tam in ſpecie, quam in individuo, inſitaque ſimilitudine à temperamento. Atque hæc conſiderantur in ſpecie: quia avium montanarum caro, item omnium animalium bifidorum & ruminantium, homini in ſpecie eſt conſentanea. In individuo, quia quibuſdam caro etiam vervecina non eſt grata, licet in ſpecie ſit conſentanea. Pertinet etiam hoc ad delectum earum rerum quas expetunt ægri: nam gratificandum eſſe ægris docet Hippocrates 6. Epidemiôn 4. 8. Suavius dicitur primis qualitatibus, ut calidus vel frigidus potus; ſecundis, ut ſapore.

3. Quod ventriculi complexu ex ea ſuavitate majorem reficiendi vim acquirat. Spes omnis bonæ coctionis conſiſtit in arcto complexu ipſius ventriculi. Pertinet hic Aphoriſmus ad rationem diætæ quæ convaleſcẽtibus præſcribi ſolet. Scopus eſt, ut doceat omnem cibi mutationem, cum in ægris tum in convaleſcentibus metiendam eſſe non ſolum in quantitate & utendi modo, ſed etiam in qualitate. Optimus itaque cibus eſt qui æque cum morbo pugnat, atque naturæ ſtudet, qualis eſt ptiſana. Atque quo propius vel longius ab hoc opere abeſt cibus, eo eſt ab optimo

Cibus optimus quis, & quis deterrim⁹.

mo propior vel remotior. Deterrimus enim est, qui nec naturæ studet, nec cum morbo pugnat. Deterior itaque hoc loco dicitur is cibus, qui minus cum morbo pugnat, quique minus naturæ studet.

XXXIX. Οἱ πρεσβῦται τῶν νέων τὰ μὲν 1 πολλὰ 2 νοσέουσιν 3 ἧσσον. ὁκόσα δ' ἂν 4 αὐτέοισι χρόνια νοσήματα γένηται, τὰ πολλὰ 5 ξυναποθνήσκει.

XXXIX. Seniores, affecta ætate, 2 minus juvenibus 1 maximam partem 3 ægrotant. Sed quicunque diuturni 4 ipsis eveniunt morbi, fere 5 commoriuntur.

1. Nam si non convenienter naturæ vixerint, magnis se malis involvunt. ita si vita juvenilis intemperans, tradiderit senectuti corpus effœtum.

2. Rarius, & non tam acutis morbis tentantur; nam frigidum est senum corpus: propterea tam calamitosa vehementia symptomatum iis non supervenit. Ita parotides quæ in senes incidunt, non tam sæva habent symptomata pathognomica ut in juvenibus, neque tam grave senibus supervenit delirium.

3. A morbis, causa, loco, essentiâ, & motu paribus. Quia juvenes integris viribus contra causas morbificas pugnant, nec nisi à validis dejiciuntur: senes optima diæta fugant magna mala.

Morborũ diuturnorum causa.

4. Triplex est causa diuturnioris morbi; pepasmi difficultas, ægri & medici culpa, & partis principis inflammatio, quam sequitur atrophia. Hoc autem Aphorismo unicam pepasmi difficultatem consideramus. Nam qui mor-

morbi diuturni sunt ægri vel medici culpâ, tum partis principis inflãmatione, tam commoriuntur juvenibus quam senibus. Hi morbi sunt vel σύντροφοι, vel increscentes: dicuntur σύντροφοι, hoc est, cognati & connutriti, quorum hyparxis consistit in naturali vitio, vel temperamenti, vel conformationis ejus qui ægrotat: Sic epilepsia puerorum est morbus σύντροφος. Ita dysenteria senum. increscens morbus dicitur, qui vires acquirit eundo, increscente auctaque mali caussa. Ut etiam podagra, arthritis omnis, calculus.

6. Epid. 5.6.

Qui morbi syntrophi, & increscentes.

5. Vitia renum post quinquagesimum annum sanata esse non vidi, inquit Hippocrates. Dices; morbi syntrophi desinunt coctione, solutione, & rarefactione. Respondeo, si sint increscentes illi, ob pepasmi difficultatem, non solvuntur: sed ad exitium protrahuntur. Tales morbi sunt plerumque qui à frigore. nam curari debent hi πεπασμῷ, λύσει, vel ἀραιώσει. Sed effœtæ vires, corporisque senilis densitas, materiæque contumacia obstant his. Hos ergo erige vino, ac cibo eupepto, & frictionibus. Sunt autem tria genera diuturnorum morborum: in primis sunt morbi cognati, ut seni tussis; alii sunt syntrophi, quasi dicas, connutriti, qui diu multumque nos exercent, ut epilepsia pueros, quæ vitio diætæ alitur: increscentes, ut podagra, calculi.

Qui incurabiles.

6. Epid. 5.6.

Morborum diuturnorũ differentia.

XL. 1 Βράγχοι καὶ 2 κόρυζαι τοῖσι σφόδρα 3 πρεσβύτῃσιν 4 οὐ πεπαίνονται.

Senum mala.

XL. 1 Raucitates & 2 gravedines senio 3 confectis 4 non mitificantur.

Prædicit jam qui morbi sint insanabiles, & sanabiles quinam sint: & primum adfert exemplum diuturni morbi, quo firmat præcedentem Aphorismum.

1. Raucitas hoc loco non eſt vox illa clangoroſa à febre ardente, ſed vitium laryngis & faucium à diſtillatione: ſignificat omne genus catarrhi.

6. *Epid.* 2. Κόρυζα generaliter omnem catarrhum
2.45. ſignificat. Proprie autem eſt affectio narium primigenia, vel ſuperveniens.

3. Ob frigus corporis.

4. Quaſi dicat, multo minus alii morbi qui raucitates ſuperant, ut aſthma, & phthoe raucitatis ſoboles, & peripneumonia ab acerrima diſtillatione, nephritis, arthritis, dolor colicus, & ſplenicus, tuſſis. Raro hæc illis ſanantur: nam vel rarefactione aut diſſolutione ſuperare in frigido corpore nequeunt hæc mala: reſtat una coctio, quæ ægre hic etiam ſuum officium facit.

XLI. Οἱ 1 ἐκλυόμενοι 2 πολλάκις καὶ 3 ἰσχυρῶς 4 ἄνευ φανερῆς προφάσιος, ἐξαπίνης 5 τελευτῶσι.

XLI. 1 Qui 2 frequenter & 3 vehementer & 4 abs re deficiunt, 5 repente moriuntur.

Tribus ſequentibus Aphoriſmis agit de illis morbis qui toto genere ſunt lethales, hoc eſt, in quamcumque ætatem, in quamcumque regionem quemcumque anni ſtatum, quamcumque in naturam ac tēperiem inciderint. Talis ut ſit ratiocinatio, Quicquid eſt ejuſmodi ut actionem, per quam eſt vita, omnino tollat, (ſi accedat difficultas curandi ex affectionis cauſæque morbificæ magnitudine, & ſymptomatum vi repente oborta) id eſt incurabile, in quamcumque ætatem, ſexum, fortunam, tempus anni, vel regionem inciderit.

1. Nam Syncopa cardiaca reſpirationem adimit ſæpe. Quæ hic annotat Hippocrates, ſigni-

significationem adferunt cordis male affecti, idque per idiopathiam. Nec levi, sed ex gravi admodum affectione cor laborare; adeo ut illa nox calorem spiritusque vitales dissipet, ut si Erysipelas cor occuparit: unde dissipatur spiritus vitalis, extinguiturque calidum nativum, usulque respirationis tollitur. Dicet quis, Hystericæ tamen vivunt sine respiratione: Resp. transpiratione recreatur exilis harum calor. Et hæc affectio manifestam habet causam. Lipothymia differt à Syncope: nam in lipothymia adest subitus spiritus animalis motus, & vehemens: fit subito motu spirituum ad partem affectam, attamen fons integer manet.

2. Ex magnis causis quæ cor affligunt. unde dissipatio spirituum, ut in peste ab aura pestifera, vel oppressio. Et quidem imbellem habent vim vitalem.

3. Corruptela spirituum & solidarum partium, id est, qui non facile revocantur à Syncope.

4. Sine causa manifesta: nulla exhausti ratione: nec ulla incidente affectione quæ cor in sympathiam ducat. Quamvis causæ manifestæ graves idem agant; sed non ita subito moriuntur.

5. Sublato omni respirationis usu, per spiritus vitalis & caloris dissipationem: immutato cordis temperamento & habitu, morbi alicujus contagiosi, venenati, aut pestilentis vi. Labefactata vis vitalis, cæteras in consensum rapit. Da aquam theriacalem, cum aqua cinnamomi & cum aqua boraginis. *Remedium.*

XLII. Λύειν ἀποπληξίην 1 ἰσχυρὴν 2 μὲν ἀδύνατον, ἀσθενέα 3 οὐ ῥηΐδιον.

XLII. Apoplexiam 1 fortem dis-

curere impossibile 2 est: debilem 3 vero non facile.

1. Cum resolutum est cerebrum, indeque meatus connivent; ut exitus non pateat animali spiritui ad nervos; unde thorax cum dilatari non possit, interceptis spiritibus motoribus, respiratio in stertorem abit: nec motus aut sensus afflatur cæteris partibus. Cumque inducias non de symptomatis hujus vis, remedia adhiberi non possunt.

Stertor unde.

2. Ob curandi difficultatem, quia caussa conjuncta non facile tolli potest. Nam priusquam remedia adhibueris, æger moritur, sublata omni respiratione. Nam aucto respirationis usu, impuro calore nativo à collectæ fuliginis copiâ, sequitur stertor: à stertore, respirationis sublatio, dein mors.

Apoplexia cur lethalis.

3. Hæc potissimum venæ sectione curationem suscipit. Attamen ægre sanatur ob symptomatum incidentium vim repente funestã, quæ adimit omnem spirandi facultatem. In hac aditu ad cerebrum prohibetur spiritus vitalis, interceptis carotidibus arteriis & venis jugularibus. Ita distinguit Avicenna magnam à parva apoplexia: nam in forti consistit vitium in illis meatibus qui sunt ex cerebro: cujusmodi sunt nervi, ventriculi cerebri, & radix dorsalis medullæ. In debili vero vitium consistit in meatibus qui eunt ad cerebrum, ut venæ jugulares, carotides arteriæ, rete mirabile: quod fit à sanguine crasso, vel tali vapore. Curatur illa, si intra dies septem febricula illa analoga supervenerit, quæ discutit flatus, nec illi ita supervenit paralysis, nam frictionibus & quassationibus interdum evanescit ille flatus etiam. vel si hæmorrhoides profluxerint, quæ revellunt crassum sanguinem. Apoplexia autem tollit respirationem sublato motu thoracis, ita ut vitium hoc consistat in in-

Quid sit magna vel parva Apoplexia.

instrumento movente. Debilem vero apoplexiam non comitantur tam vehementia symptomata; & solebat in paralysim abire plerumque. Quo modo Apoplexia vere nulla parva aut debilis sit, abunde demonstramus Libro De Morbis Capitis, ubi De Apoplexia. Quare ubi abest magnitudo caussæ cum pari Symptomatum vehementia conjuncta, nec cadit remediis, nec dat inducias ut ea adhiberi possint: propterea lethale. A provisione *Curatio.* totius corporis, rade caput ea parte ubi sunt futuræ, & impone illi emplastrum ex sinapi, castoreo & aceto forti. Brachiaque & crura ilico stringe vinculis: Iubeque fricari manus & pedes nitro, cum sale. Sub lingua ponatur castoreum. Deinde saphaia vena utriusque pedis aperiatur. hinc manus vena tundatur. tandem nasi, vel jugulares. Postridie Clyster repetatur. Accipe castorei & euphorbii cujusque scrupulum: id totum infletur radici linguæ. id extrahet pituitæ maximam copiam per palatum horæ spacio.

XLIII. Τῶν 1 ἀπαγχομένων καὶ 2 * καταλυομένων, μηδέπω δὲ 3 τεθνηκότων, οὐκ ἀναφέρουσιν, οἷσιν ἂν 4 ἀφρὸς ᾖ περὶ τὸ στόμα. * καταλυομένων.

XLIII. Qui 1 strangulantur aut 2 resolvuntur, necdum tamen 3 animam efflarunt, non restituuntur, quibus os 4 obsitum spuma est.

Multiplices sunt morbi toto genere lethales. Primo, per quos tollitur actio, per quam est vita: ut Morbi respiratio, nutritio. Secundo, quorum hyparxis in lethales intemperie æquali partis alicuius, vel totius consistat, ut est marasmus, & sphacelus. Quia nulla intemperies æqualis curationem recipit, eo quod sunt quadruplices

tunc labefactetur omnis naturæ vis, quodque temperamentum ipsum perierit. Tertio, quorum materia est pepasmi expers, ut elephantiasis, cancer. Palliatam quandam curationem hæc recipiunt, curationem nequaquam. Quarto, quorum focus tam longe abest, ut eo pervenire nequeat integris viribus medicamentum, ut evenit in calculo qui est in vesica.

1. Hoc est, quibus larynx opprimitur: id fit tumore, laqueo, à vertebra colli retorta, & in angina, quæ fit ex inflammatis propriis musculis laryngis.

2. Interceptis cerebri nervis, & carotidibus arteriis, tunc enim sensu & motu destituuntur.

3. Nondum mortui sunt: nondum exstincto vel suffocato calore vitali.

4. Vel quibus circum os spuma apparet. Nam in corde (ob motum accisum thoracis) intercepta fuliginis copia tantū fervoris pulmoni infert, ut propriam illi humiditatem exprimat: unde gignitur spuma illa. Quare longe aliam caussam agnoscit hæc spuma, quam illa quæ eliditur in epilepsia. Ab hac ergo prompte extinguitur & strangulatur calor nativus, nam intercipiuntur omnino fuligines. Quomodo spuma gignatur, eleganter explicat Galenus in commentario hujus Aphorismi: & etiam libro 2. Prognosticôn 47. & 7. Aphorismorum 30. A provisione habita totius corporis, seca venas sub lingua: & si non juvat, jugulares in collo externas. Et gulæ insuffletur pulvis hirundinum. & foris admove emplastrum ex nido hirundinis cum aceto. Si ad pus abeat, ut rumpatur. Accipe myrrhæ drachmas duas: sinapi drachmam: morsos diaboli, scabiosæ cujusque manipulum: eoque ex aqua ad libram: colaturæ adde mellis optimi, & dianuci, singulorum uncias duas: fiat

Spumæ generatio.

Remedia.

fiat gargariſmus. Et ad ruptionem facit hoc emplaſtrum, Accipe farinæ tritici, hordei, ſeminis fœnu græci, cujuſque uncias duas : radicum liliorum uncias tres : ficus ſex: liniſtici, chamæmeli, meliloti, malvæ, cujuſque ſemi manipulum : fermenti acris drachmas duas : decoctis ut decet ex aqua, fiat cataplaſma, dolorem ſedans, Accipe medullæ pomorum ſub prunis coctorum uncias octo: butyri recentis uncias duas: pinguedinis gallinæ ſeſcunciam : lactis muliebris uncias tres: farinæ hordei unciam : bulliant ad ſpiſſitudinem : in fine adde vitellos ovorum duos : & parum croci.

XLIV. Οἱ 1 παχέες σφόδρα κατὰ 2 φύσιν, 3 ταχυθάνατοι γίγνονται μᾶλλον τῶν 4 ἰσχνῶν. *Graciles & obæſi.*

XLIV. 1 Qui naturâ valde ſunt 2 craſſi, celerius 3 moriuntur quam 4 graciles.

Oſtendit Hippocrates quod habitus & naturæ corporis magnas habeant oppo tunitates vel difficultates curandi. Nam natura craſſi citius afficiuntur, triſtius ægrotant, & difficilius curantur gracilibus.

1. Hoc eſt, primigenia conformatione, non autem à diæta, ſed à frigore nativo.

2. Craſſorum duo ſunt genera, quidam etiam craſſi ſunt ocio, ab affluxus copia, & effluxus inopia. de quibus hie non loquimur, ut neque de athletis. Propterea addit Valdè. hoc eſt, qui ſunt obeſi, venis anguſtis; corpore craſſo, ſed parvo, oſſibus quoque parvis: Cervices quidem videntur habere craſſas, ſed tenues ſunt, nam oſſa obducta ſunt magna mole. Atque corpus hi habent inperſpirabile.

3. Quia ſpiritus calidumque nativum non poteſt in tot annos vitam producere; & œconomiæ naturali non tam bene conſulitur, ob frigus, in craſſis, atque in gracilibus. Cum autem in morbos inciderunt, ægre illis defunguntur, ob caloris nativi infirmitatē, corporis denſitatem, venarumque anguſtiam. Hinc etiam obnoxii ſunt corruptioni ſuccorum.

4. Non quidem qui ſunt extenuato corpore ab exhauſtu & evacuatione: Sed qui natura ſunt lacertoſi & nervoſi homines. Qui pectore ſunt amplo, ſcapulis amplis, quibus ampla ſunt oſſa & venæ. Qui capite ſunt magno, & cum inclinantur, cervicem magnam oſtendunt. Etenim prodidit Hippocrates, Ut caput eſt & cervix, ſic reliqua ſunt quæ ab his oriuntur tanquam à principio. oſſa enim à capite æſtimanda ſunt: ab oſſibus nervi & muſculi. Itaque graciles habent majores opportunitates ad bene vivendū, & redeundum ad ſanitatem, ex corporis conformatione, caloris nativi copia, & meatuum libertate, denique quod corpus habeant εὔπνουν ac perſpirabile. Euſarcum corpus optimum eſt: atque ſi inde abeas, tenue opimo fælicius eſt. Quaſi dicat Hippocrates, per morbos itaque non tam bene ſperandum de tali corpore, ac de tenuiore. Nec æque tuto valide purgari poterit; nec inedia macerari, nec ſanguinis abductione inaniri. Omnia itaque hic fiant cum cautione & non violenter: cunctatio vincat præcipitium. Hic recte in uſum flectas illud Thucydidis, Ἀ'μαθία μὲν θράσος, λογισμὸς ἢ ὄκνον φέρει: Inſcitia fiduciam, prudentia cunctationem gignit.

6. Epid. 1. 3. & 6. Epid. 4. 25.

Uſus Aphoriſmi hujus.

XLV. Τῶν 1 ἐπιληπτικῶν τοῖσι 2 νέοι-

σιν

σιν ἀπαλλαγὴν αἱ μεταβολαὶ μάλιστα τῆς a ἡλικίης, καὶ τῶν 3 τόπων, καὶ τῶν 4 βίων ποιέουσι.

XLV. Finem 1 epilepsiæ 2 juvenibus adferunt *a* ætatis, 3 loci & 4 victus mutatio.

Exempli causa proponit morbum syntrophon. Vt enim acutorum morborum non omnino certæ sunt prædictiones, ob varietatem corporum, causarum atque signorum, nec pariter æqualis est depellendi ratio: sic quoque morbi syntrophi non æqualiter in omnibus hominibus curationem accipiunt.

1. Hoc est, convulsioni totius corporis typicæ & periodicæ, cum mentis & sensuum oblæsione. Typicæ, quæ statis evenit temporibus: Periodicæ, hoc est, quæ statis horis finitur.

a Ætas curat epilepsiam eam solam quæ evenit per idiopathiam. nam quæ per sympathiam accidit ab ore ventriculi, vel ab aura venenata quæ effertur à partibus in cerebrum, ætate non curatur.

2. Id est, pueri & puberes cum adolescunt, sanantur. Cum scilicet in puerili Epilepsia vocem edere asperiorem incipiunt, atque ad Venerem excitari, non autem Veneri operã dare cœperint (quia venus hoc malum accersit) exhaustâ pituitâ, confirmatisque nervis. Puberes vero cum vigesimum quintum annum accesserunt, hac molestia defunguntur, robustioribus redditis nervis: & hi tunc gravem edunt vocem.

3. Qui ad sicciorem temperiem facit.

4. Quia vinum plethoricis causis replet nervorum principium, ab eo abstineant, & etiam à venere, quod nervos imbelles reddat:

ſique diætâ ſiccâ nervis & cerebro ſtudeat. Curat epilepſiam acuti radix contuſa, & potui indita. Fimus ciconiæ bibitur. Et pulvis cranii humani ſi detur cum ſucco rutæ: vel cum decocto pæoniæ, viſci querni, tormentillæ, & cubebarum. Sumitur etiam quotidie ſcrupulus caſtorei cum decocto praſſii. per quatuordecim id agitur dies. Pulvis lumbricorum terræ cum vino potus. Contunde radices pyrethri cum melle, ita ut fiat electarium: detur drachma, & ſuperbibat decoctum ſtœchados. Hoc agat ſemel ſeptem dierum ſpatio: ſed toto anno. Si ab utero ſit epilepſia, quæ puellabus frequens, ſumat bis in menſe pilulas fœtidas.

Remedia quædam eximia.

Vrgenti maxime eſt ſuccurrendum.

XLVI. Δύο a πόνων 1 ἅμα γινομένων μὴ 2 κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, 3 ὁ σφοδρότερος ἀμαυροῖ τὸν ἕτερον.

XLVI. Duobus a doloribus nec eadem 1 parte obortis 2 ſimul, 3 vehementior minorem obſcurat.

a Hoc eſt, affectionibus vel morbis.

1. Parte ſimulari & non organica. Referenda etenim hæc ſunt ad alienationem temperamenti, vel ad immutationem habitus.

2. Eodem tempore.

3. Quod diſtracti ſpiritus in partem vehementius dolentem, ſubſidii ergo, ſenſionem impediunt rei in alterius partis ſenſum delatæ. Nam unicuique parti ſuus eſt attributus ſenſus, unde peculiaris ſenſio excitatur rei in ſenſum delatæ. Sic arthritici colico dolore ſupervenient liberantur: contraque, colici incidente arthritide. Quaſi dicat, quamvis querela non adſit de parte minus tunc dolente, attamen Medicus non minus de eo proviſionem

6. Epid. 4. 3.

Vſus.

nem habere debet. Nam plus inde imminet non raro periculi, quam à graviter dolente. Ut ſi aliis vel auris doluerit valde, & tenuis in pectore vel pulmone dolor ſanguinem in os infuderit. Hic medicam manum ilico poſtulat.

XLVII. Περὶ τῆς γενέσιος τοῦ 1 πύου οἱ πόνοι καὶ οἱ πυρετοὶ συμβαίνουσι 2 μᾶλλον, ἢ 3 γινομένου.

XLVII. Dum 1 pus conficitur, dolores atque febres incidunt 2 magis, quam jam 3 confecto. *Status morbi ut noſcatur.*

1. Commutantur à calore nativo humores tumorem efficientes, ut ait Galenus commentario in hiſtoriam Hermocratis.

2. Nam continuum ſolvitur tumente vehementer parte, exilitque fervidus tunc vapor, qui cor in incendium rapit. Nam calor arterialis ſanguinis vehementer contendit in vigore cum materia morbifica.

3. Quod tum alienatio temperamenti, & habitus mutatio minor ſit. Laxatâ jam parte, & calore preſſo. Quaſi dicat. Ita etiam evenit in internis tumoribus & inflammationibus, quam noli exiſtimare evanuiſſe, cum jam confecto pure incipiunt inducias dare doloribus. Nam ſubito interdum rumpuntur, empyemata & maraſmos adferunt, vel etiam ſubitariam mortem. Quare cave, ne his propines vibrans pharmacum, nec balneum præſcribas, aut validum exercitium: nam ſubito moriuntur ab his, rupto apoſtemate, ut ſæpe evenit in nephritide. *Vſus.*

XLVIII. Ἐν πάσῃ 1 κινήσει τοῦ σώματος, ὁκόταν 2 ἄρχηται ποιέειν, τὸ *Laſſitudinis & laboris remediũ.*

3 διαναπαύειν αὖθις 4 ἄκοπον.

XLVIII. In omni corporis 1 motu, cum 2 fatigari cœperit [immoderato motu,] 3 interquiescere, seipsum lassitudinis reddit 4 expers.

Quasi dicat, exercitationis laboriosæ remedium est quies. Ita præstat hominem saturum jejunare quam jejunantem se satiare. ut, liberali potu indulsit quis? sobrie cœnet. nam hoc est ἀναπαύειν.

Vsus. 1. Hoc est, articulorum, carnium, atque viscerum actione. Scripsit enim in Epidemiis, quod labor & exercitatio est artubus & carnibus, id cibus & potus est visceribus.

2. Insueta & repentina mutatione ab uno exercitationis genere ad aliud. vel ab ocio ad negocium.

3. Hoc est, laboris illius remissio quæ fit motus & quietis vicissitudine & figuræ mutatione, lassitudinem contractam levat.

4. Facilis traductio à negocio ad ocium, à saturitate ad inediam. Contraria contrariis curantur.

Vt exercitatio sit ineunda & quod non temerè. XLIX. Οἱ εἰθισμένοι τοὺς 1 συνήθεας 2 πόνους φέρειν, κἂν ὦσιν ἀσθενέες ἢ γέροντες, τῶν 3 ἀσυνήθων, ἰσχυρῶν τε καὶ νέων, ῥᾷον 4 φέρουσι.

XLIX. Qui assuetis 1 indulgent 2 laboribus, quamvis infirmi fuerint aut senes, tamen 3 insuetis validis atque juvenibus 4 facilius ferunt.

Vsus. *Quasi dicat, ergo cave ne præter rationem, per morbos, graves cibo aut sorbitione ægros, qui minime assueverint talibus: etiamsi robusti sint natura. Nec etiam cum convalescunt.*

1. Car-

1. Carnium, articulorum & viſcerum. Viſcerum: ut qui bis aut ter die ex inſtituto cibum capiunt: & quorum ventriculus bis intumeſcere, bis humeſcere, bis coquere conſuevit.

2. Ut ſi quis Cycyona comedere aſſueverit.

3. Quare exercitatio illa ſubitaria non temere ſuſcipiatur in ſanis, nec in ægris. Ut qui ſubito à jejunitate, ad ſaturitatem ſe transferunt.

4. Quod ignavia vires exſolvat: proprii autem officii exercitatio, robur augere ſoleat. Id intellige in alvo, coquendo, & in habitu corporis, exercendo.

L. Τὰ ἐκ πολλοῦ χρόνου 1 συνήθεα, κἂν ᾖ χείρονα, τῶν ἀσυνήθων 2 ἧσσον ἐνοχλεῖν εἴωθε. Δεῖ οὖν καὶ ἐς τὰ 3 συνήθεα μεταβάλλειν. *Conſuetudo non temere mutanda.*

L. Quin etiam quarum rerum inveteravit 1 conſuetudo, quamvis deteriores ſint illæ, minus 2 tamen inſuetis male afficiunt. Eſt ergo 3 aſſuetorum uſus ſuſcipiendus.

Cum jam à morbo redeunt ad ſanitatem, ſenſim ad conſuetum motum redeant.

1. Ut eſt diæta ſuſque deque habita: hæc enim nunquã ſibi impar eſt. In rebus ſumendis, excernendis, & admovendis & agendis.

2. Eſt enim conſuetudo vis quædam uſus aſcititia, qua eadem pati aut agere inoffenſa naturæ œconomia licet. Non temere hæc vis eſt mutanda: qnod natura aſſuetis gaudeat: Elucet id in alvina œconomia; qui enim duris cibis aſſuevere, hos facile ſuperant. Cauſa ejus rei hæc eſt: Quia id quod coquit æque altera-

alteratur ac id quod coquitur: quare assueta facile coquuntur, nam naturam non afficiunt, sed faciunt ut ea suo statu conservetur, familiaritate substantiæ, & occurrentis qualitatis. Nam longa die inita his est familiaritas quædam & similitudo. Et similia facile se alterant, & mutant.

3. Quasi dicat, Proinde retinenda est ea consuetudo. Ita habent antiqua exemplaria Romana, καὶ ἐς τὰ συνήθεα. Nam mutari temere non debet, jam enim hæreditario quasi jure eam suam fecit.

LI. Τὸ κατὰ πολὺ ἐξαπίνης 1 κενοῦν, ἢ 2 πληροῦν, ἢ 3 θερμαίνειν, ἢ 4 ψύχειν, ἢ ἄλλως 5 ὁκωσοῦν τὸ σῶμα κινεῖν, 6 σφαλερόν. Καὶ γὰρ πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει 7 πολέμιον. Τὸ δὲ κατ' ὀλίγον 8 ἀσφαλὲς, καὶ ἄλλως, ἢν τις ἐξ 9 ἑτέρου ἐφ' ἕτερον μεταβαίνῃ.

Natura ægre fert subitas mutationes.

LI. Plurimum & repente 1 vacuare, aut 2 replere, aut 3 calfacere, vel 4 refrigerare, vel quovis alio 5 modo corpus temere movere, 6 periculosum. Omne enim nimium, naturæ bellum 7 indixit. Quod autem fit sensim, ac vicissim, 8 periculi expers est, idque cum aliàs, tum si quis ab 9 uno ad aliud se convertat.

1. Phlebotomiâ, pharmaciâ, chirurgiâ sectâ parte unde plurimum effluat, vel genium fraudando cibo & potu. Inde enim vires prosternentur.

2. Ut

2. Ut si subito partes nutritioni dicatæ sese vertere cogantur ab ocio ad negocium: ut si à triduana inedia, subito pastum plena manu ineat. Inde enim opprimitur natura.

3. Hoc enim effœminat partes nervosas: & inflammat partes naturâ calidiores: spiritus dissipat, & extinguit vitã. Ita qui iter hyeme per Alpes faciunt, naso (nisi cum priusquam ad focum venerint, nive ad ruborem usque fricent & pustulas excitent) exsuuntur. confert etiam alapam dedisse, quo ira incendatur.

4. Refluos enim humores repellit, facitque palindromen, unde anadrome fuit. restagnantes vero in invictam duritiem constringit: ac partium genium nativum extinguit.

5. Id est, si hoc non fiat paulatim & vicissim. Ita Syracusanus tyrannus, homines excæcabat, subito protractos è tenebris in solarem splendorem.

6. Ob repentinam immutationem habitus, temperamenti, & actionum corporis: quæ mutatio non solum ægris, sed etiam sanis calamitosa est, neque id solum in alteratione & vacuatione, verum etiam in diæta.

7. Quod scilicet Naturæ hyparxis, in symmetria consistat. Ætiologia.

8. Nam hoc ita agendum est, ut unâ studeas naturæ, unâque ut his morbum oppugnes. Ut si quis œnopota fiat hydropota; & ex adverso: pedetentim id fiat. Sed per media sensim eo veniendum erat.

9. Cui nimirum assuevit. Dicet quis, In Synocho plurimum & repente vacuamus, nam ad lipothymiam usque abducimus sanguinem. Respondemus, hunc Aphorismum maxime cautionem hanc adhibere, ubi in sola vacuatione vel alteratione consistit sanatio: at ubi

Quæstio. Vrgentiori occurrendum.

at ubi ſimul jungitur affrictio partis principis, ut ea ab injuria ilico vindicetur, hic Aphoriſmus locum non habet: nam plus periculi imminet ab oppreſſa parte nobili, quam ab evacuatione aut alteratione ſubitaria: quare repentinâ evacuatione liberāda eſt pars illa, cujus officio vita carere nequit. Nam graviſſimi illi morbi, non ſimplicem, ſed geminam curandi notam edunt, ſcilicet evacuationem, & partis principis ab injuria vindicationem. Propterea in pleuritide hoc ita agimus. Præclare olim ad hanc ſententiam Alphæus Mitylenæus.

* Τὸ μηδὲν γὰρ ἄγαν με τέρπει.

& eleganter Phocylides,

* Μέτρῳ μὲν φαγέειν τε, πιεῖν, καὶ μυθολογεύειν.
Πάντων μέτρον ἄριστον, ὑπερβασίη δ' ἀλεεινή.

** Hoc eſt, nihil nimis mihi placet.*

** Hoc eſt, moderatè cibum potumq; ſumas, & loquaris. Modus omnium optimus, exceſſus autē vitandus eſt.*

LII. 1 Πάντα κατὰ λόγον 2 ποιέοντι, καὶ μὴ γινομένων τῶν κατὰ 3 λόγον. μὴ μεταβαίνειν ἐφ' ἕτερον, μένοντος 4 τοῦ δόξαντος ἐξ ἀρχῆς.

LII. Si quis 1 omnia convenienter 2 exactoque judicio faciat, nec quicquam ea 3 ratione efficiat; tamen ad aliud non ſe convertat, modo id maneat, quod 4 ineuntibus remediis viſum eſt.

Relligioſe immutanda remedia: non temere in eorum uſu perſeverandum, nec temere ilicoque ab eorum uſu abeundum.

1. Vacuando, alterando occulta apertaque vi, nutriendo. κατὰ λόγον, dicit, hoc eſt tecmeriis ſigniis, poſtquam morbum ejuſque cauſam exploraverit.

2. In cenſum vocatis indicationibus curati-

rativis cunctis, & per eas limatis remediis. Quænam diæta præcesserit noto, ut causas habeam: & quænam symptomata adsint dominantium humorum, ut eleganter docet Galenus 4. Aphor. 2.

3. Materiam ob morbificam contumacem, vel ob corporis peculiare vitium, vel quod τὸ θεῖον sese immiserit materiæ. Unde Celsus, In morbis longis, quos tempus ut facit, sic etiam tollit, non statim condemnandum, si quid non statim profuit: minus vero removendum, si quid paulum saltem juvat, quia profectus tempore expletur. Si tamen aliquid non sat cito respondet, licet aliud consimile experiri. 3. Lib. 1.

4. Hoc est, quoad hujusmodi fuerit morbus. dum remanet eadem morbi species, par ejus motus & mos. modo non adsit majoris mali metus. Ita dum tentas num vera adsit pleuritis, si diutius fotus adhibueris, pulmones omnino siccabis. Si itaque symptomata variârint, judicium etiam alia remedia adferet in usum. Hoc à Musa factum in tussiente Augusto narrat Tranquillus.

LIII. Ὁκόσοι τὰς κοιλίας ὑγρὰς 1 ἔχουσι, νέοι μὲν ὄντες βέλτιον ἀπαλλάσσουσι 2 τῶν τὰς ξηρὰς ἐχόντων. ἐς δὲ τὸ γῆρας, χεῖρον a ἀπαλλάσσουσι· 3 ξηραίνονται γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῖσιν ἀπογηράσκουσι.

LIII. Quibus juvenibus 1 fluit alvus, meliore sunt loco iis, 2 quibus astricta est: at senes facti, pejore *a* sunt loco: nam senescentibus fere semper astringitur alvus.

Expo-

Expositio hujus Aphorismi petenda est ex Aphorismo vigesimo hujus libri. Dicere videtur in hoc Aphorismo, Natura propria cuique insita efficere potest, ut qui omnia convenienter faciat, tamen sibi non satisfaciat.

1. Si feratur his facilis alvus ob insitam temperiem: nam alioqui lubrica victus ratio id nonnunquam præstat. Ut si quis olusculis ex lactuca, malva, breta, atriplice; vel si prunis coctis utatur.

2. Nam excrementa non ita congerunt; alvi enim tarditas, vasorum impuritatem adfert. Intellige de utrisque paribus.

a. Nam sunt eodem loco quo juvenes quibus astricta est alvus.

3. Quod languet postratus appetitus, atque coctrix vis titubat. Sæpe fusa alvus in senibus evenit ob retentricis exoletam vim: nam manifestum est illos non valide coquere, quare excretricis potentiâ his non fertur alvus effuse. Hoc volebat Celsus, ubi ait, Melior est fusa alvus in juvene, sicca in sene.

LIV. Μεγέθει δὲ σώματος ἐννεάσαι μὲν ἐλευθέριον καὶ οὐκ ἀειδές· ἐγγηρᾶσαι δὲ 2 δύσχρηστον, καὶ 3 χεῖρον τῶν ἐλασσόνων.

LIV. Longâ staturâ juventutem exigere liberale est nec indecorum: senescere, fere 2 inutile, ac 3 deterius breviore statura.

Corporis conditio & mutatio per ætates, adfert opportunitates & difficultates curandi.

2. Fractis jam viribus, illi staturæ imparibus.

3. Vel

3. Vel incommodius. nam ſenectuti δύσφορον eſt, nec ita medicâ manu erigi poteſt, ob imbecillitatem. corpus eucraton in ſene, & in juvene laudatur. Veſpaſianus Auguſtus de quodam proceræ ſtaturæ hoc ludebat,

* Μακρὰ βιβὰς κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος.

* *Longum incedens, quaſſans ingentē haſtam.*

HIPPOCRATIS
COI
APHORISMORUM
LIBER III.
I. HEURNII

Paraphraſtica verſione, & brevibus ad obſcuriora loca Notis ſive Commentariolis illuſtratus.

I.

Αἱ μεταβολαὶ τῶν 1 ὡρέων 2 μάλιστα τίκτουσι 3 νοσήματα καὶ a ἐν τῇσιν ὥρῃσιν αἱ μεγάλαι μεταλλαγαὶ ἢ ψύξιος, ἢ 4 θάλψιος, καὶ τ' 5 ἄλλα κατὰ λόγον οὕτως.

I. Mutationes defectioneſque 1 tẽporum 2 maxime pariunt 3 morbos, & quæ in ſingula *a* anni tempora incidunt,

dunt, insignes mutationes frigoris aut 4 æstus, 5 cunctaque alia sic pro sua natura.

Hoc libro tertio continentur causarum efficientium & affectionum naturalium momenta: seu opportunitates, & inclinationes ad ea quæ cuique accidunt suscipienda. Nam ut est insita & adventitia cujusque natura, ita hoc vel illo modo afficitur. Hoc est, causarum efficientium & suscipientium naturam continet. A spiritu enim & diæta omnia morborum genera fiunt: nam qualis aër, tales spiritus: quales spiritus, tales humores: quales humores, tales partes solidæ, totumque corpus.

Antiquorum Græcorũ anni divisio.

1. Antiqui annum in septem tempora distinxerunt, hac serie. Ver, ab æquinoctio verno ad ortum vergiliarum: & erat divisionis expers. Æstas in tria tempora dividebatur. quorum primum erat ab ortu vergiliarum ad solstitium æstivum: naturæ veris. secundum, à solstitio ad caniculæ ortum. tertium, Opora dictum, ab ortu caniculæ, ad ortum Arcturi. Autumnusque divisionis erat expers, ab ortu Arcturi ad occasum vergiliarum finiebatur: ὀπωρινὸν vocabant. Hyemi duæ erant partes, una ab occasu vergiliarum ad solstitium hybernũ: secunda, à solstitio hyberno ad æquinoctium vernum. φυταλίαν hanc vocabant. ad insitionẽ aptam, cum favonii afflant, purpureasque violas evocant. Nam quamvis sit ὀρνιθία hyemalis aura, tamen non surget viola: sed certis vicibus. Mutationes itaque temporum, hoc est, septem anni temporum sibi succedentium non ex naturæ lege, ut si Autumnus in hyemem, hyems in autumnum degenerarit: vel si hyems in æstatem versa fuerit. in his enim neque ὡραῖα neque ὡραίως fient; nam à naturali suo statu declinant. ὧραι dicuntur anni tempora quatuor, & anni tempestates.

pestates. Horas fabulatur Homerus cœli portis præesse, curamque habere ut modo serenum, modo nubilum sit. Unde & Latini etiam Anni tempora, horas vocarunt. Horatius de Iove, Variisq; mundum temperat horis. ἀπὸ τοῦ ὠρεύειν, inquit Scholiastes Hesiodi, quod est custodire. Plato in Cratylo, Horæ, inquit, Attica & prisca voce dicendæ, διὰ τὸ ὁρίζειν, quod terminent hyemem & æstatem & flatus, & qui sunt ex terra fructus. Macrobius vero Horas dictas putat quod soli dicatur Horus. Quasi dicat Hippocrates, Nota igitur ad quæ mala inferenda sit anni constitutio prompta, ac suspicionem concipe apud ægros de tali malo, ac remedia recte comparata ad ea habeas profliganda. *Vsus Aphorismi.*

2. Quod in aëre sit maxima vis. eo enim perpetuo vescimur. qualis itaq; aër, tales spiritus & humores sunt corporis. Aër enim continentia, contenta, & impetum facientia mutat. Geoponici propterea suadebant ut villâ non paludoso loco ponatur; talis enim aër non sinit dominum ad fructus arborum venire. Et scimus ex antiqua historia, quo modo Acron Agrigentinus & ejus imitatione Hippocrates totas provincias vindicarint à morbifera calamitate, solo aëre castigato.

3. Simplices, vel pestilentes. tertianas, quartanas, & corruptionem occultam infert aër.

a Quasi dicat, non solum sibi male succedentia tempora hæc agunt, verum etiam unius anni temporis mutatio hoc facit. Quasi dicat, quamvis bene morata fuerint cætera, qualis fuit Cranonis æstiva tempestas, qua rapidis continentur aquis pluebat cum dominatu Austri. Unde cuti subnascebantur ichores & pustulæ, mox carbunculi.

4. Ut in Canone apud Hippocratem carbunculi æstivi. *2. Epid.*

5. Ut

5. Ut mutationes ventorum, nubium, nebularum, pluviosi aëris: ut nimirum fuerit efficientis rei natura, & excipientis. Et cum eodem die à calore in frigus itur, vel ex adverso. idem de cæteris dictum puta.

II. Τῶν 1 φυσίων αἱ μὲν πρὸς 2 θέρος, αἱ δὲ πρὸς χειμῶνα εὖ 3 ἢ κακῶς πεφύκασι.

II. 1 Naturarum aliæ quædam ad 2 æstatem, aliæ ad hyemem bene 3 vel male sunt constitutæ.

Varia corpora in varios morbos prompta sunt, ut varia eorum fuerit natura, hoc est κρᾶσις.

1. Ut fuerit nata, vel usu inducta temperies corporis. Hic Aphorismus non solum ad temperamentum attinet, sed etiam ad habitum. ut in Thaso.

2. Si natura intemperata fuerit. nam illa modico contrariorum usu gaudet, læditur à similibus. Ita biliosa corpora vegetantur hyeme.

3. Male ad morborum generationem & eorum paroxysmos. Sic enim comparatum est, ut temperatæ naturæ adversam aëris constitutionem ferant facilius quam intemperatæ similem. Nam consimilis intemperiei, accessione degenerat facile in morbum: nam concepta intemperies major fit. Usus: ergo cũ talis aëris constitutio alieno evenerit tempore, hæ naturæ facillime injuriam sentiunt hanc: cave igitur illis, purgando, alterando, evacuando, & diætâ.

III. Τῶν νόσων 1 ἄλλαι πρὸς ἄλλας εὖ 2 ἢ κακῶς a πεφύκασι, καὶ b ἡλικίαι

κίαι τινὲς πρὸς 3 ὥρας, καὶ 4 χώρας, καὶ 5 διαίτας.

III. Quin etiam morborum 1 alii, & *a* ætates aliæ, facile, 2 aut ægre ſunt *b* comparatæ, ad alia 3 tempora, & 4 regiones, & 5 diætas.

Intelligitur hic Aphoriſmus de omnibus generibus Epidemiorum morborum, quorum alii acuti, alii diuturni: deque aliis qui dicti increſcentes, & ſyntrophi. Complexus autem eſt Hippocrates hoc Aphoriſmo, quicquid libro primo & tertio Epidemion habetur. Quaſi dicat, morbi Epidemii, temporum mutatione ſub diſperſorum ſpecie in hominum vitam invadunt: ſed varia conditione, ut fuerit cujuſque hominis natura, ætas, ſoli & cœli conditio, tum autem diætæ. Nam pro varia cujuſque natura, ætate, tempore, regione & diæta, morbi generantur, paroxyſmos ſuos habent atque criſes. Nam intemperatæ naturæ promptiores ſunt ad conſimilem intemperiem ſuſcipiendam, quam temperatæ ad contrariam. Quare Medicus tutelares medicinas adferat, cum periculum alicui imminet.

1. Certis anni temporibus facile naſcuntur, exacerbantur aut propelluntur morbi. Sunt morbi dyſcraſiæ, propterea à ſimilibus augentur, adverſis miteſcunt. Quare horum maleficiis ut gignuntur: ita horum beneficiis ſolvuntur.

2. In generatione & ſolutione, eventu, paroxyſmis, in magnitudine, more, motu. *Vſus.*

3. Exſtimulantur ſimilibus morbi temporibus, ut tertianæ æſtate: at hyeme ſopiuntur.

4. Ut Thaſii non ita capaces erant flatuum Auſtrinorum, ut Cranonii. Et birioſi melius agunt in frigidis regionibus.

5. Thaſii vino generoſo utebantur, eoque putre-

putredinem arcebant. Ita pituitosi calidis foventur.

a Ut senes æstate recreantur: hyeme torpent.

b Id est, morbi facilius gignuntur quibusdam temporibus anni, & aliis facilius solvuntur. Ita & ætates, temporibus, locis, victu, varie afficiuntur.

IV. Ἐν τῇσιν ὥρῃσιν ὅταν τῆς αὐτῆς 1 ἡμέρης ὁτὲ μὲν θάλπος, ὁτὲ δὲ ψῦχος γίγνεται, 2 φθινοπωρινὰ τὰ νουσήματα προσδέχεσθαι χρή.

IV. In singulis anni partibus cum eodem 1 die modo caloris, modo frigoris dominatu cœlum tenetur, 2 Autumnales morbos expectare oportet.

Hoc Nasoni etiam compertum fuit, ubi canit:
Cũ modo frigoribus premimur, modo solvimur æstu,
Tempore non certo, corpora languor habet.

Docet hic Aphorismus præsagia futurorum morborum ducta ab aëre.

1. Cum id diu evenit eodem die, vel serie dierum longa. Explicatur enim hic altera pars Aphorismi primi hujus libri: cum scilicet aliqua pars anni à suo statu naturali discessit. ut sit sensus: In quacumque anni parte cœli inæqualitas inciderit, morbi proveniunt inæquales.

2. Hoc est, ἀνώμαλα καὶ ἄτακτα, hoc est, inæquales materia, symptomatis, paroxysmis, periodis, crisibus. Unde incerti & difficilis judicii evadunt, & mali moris. Nam si acciderit tertiana, illa erit inæqualis: sic quoque cottidiana & quartana. Eo quod hæc temporis inæqualitas valde perturbat illam motus

motus & quietis viciſſitudinem, quæ ineſt humoribus. Quare longe difficilius curantur quã ſi à diætæ vitio oborti fuiſſent: nam quid divini habent. Quaſi dicat, itaque remediis majoribus, hi oppugnandi & ſæpe alexipharmacis eorum pravitas caſtiganda erit. *Vſus.* *Arctes vis.*

V. 1 Νότοι 2 βαρυήκοοι, 3 ἀχλυώδεες, 4 καρηβαρικοὶ, 5 νωθροὶ, διαλυτικοί. ὁκόταν οὗτος δυναστεύῃ, 6 τοιαῦτα ἐν τῇσιν ἀρρωστίῃσι πάσχουσιν. Ἢν δὲ 7 βόρειον ᾖ, 8 βῆχες, 9 λάρυγγες, 10 κοιλίαι σκληραὶ, 11 δυσουρίαι φρικώδεες, 12 ὀδύναι πλευρέων, στηθέων. ὁκόταν οὗτος 13 δυναστεύῃ, 14 τοιαῦτα ἐν τῇσιν ἀρρωστίῃσι προσδέχεσθαι χρή.

V. 1 Auſtri 2 auditum hebetant, illique graves ſunt, 3 caliginoſi & tenebroſi, nec non & 4 capitis gravitatem, 5 ſegniciem ſeu lentitudinem, & corporis laxitatem adferunt. Quotieſcunque itaque Auſter diu multumque dominatum tenuerit, 6 hujuſmodi fere [ſymptomatibus] per morbos afficiuntur homines. Si autem Aquilo 7 terras perflat, 8 tuſſes movet, eveniunt faucium 9 morbi, alvi 10 duræ, 11 urinæ difficultates cum horrore conjunctæ, dolores 12 laterum atque pectoris. 13 Quotieſcumque ergo is *Aquilonis vis.*

diu multumq; dominatũ tenuerit, talia 14 fere in morbis expectare oportet.

Sensus Aphorismi. *Quasi dicat, exploratum tibi esse debet, quid vi morbi, & quid vi causarum externarum in ægris evenit, ne crises te fallant. Probat à ventis (qui maxime aërem mutant) ad morbos maxime facere aëris mutationes. Ventus enim nihil est quam motus aër.*

1. Et euronotus, libonotus. qui cum flatibus manifestis dominantur, & aërem ad madorem immutant. Galenus distinguit duplicem constitutionem Austrinam, unam cum flatibus, alteram sine flatibus. Prior illa, non semper humectat, neque semper est mollis; & ideo etiam desiccandi vim habet. Hujusmodi Auster appellatur leuconotus, ab albis nubibus, quia cum violento frigore & siccitate aërem invadit. Eum describit Maro primo Æneïdos. Posterior est mollis, caliginosus, & humidus: de quo hic agitur. Afficiuntur autem corpora non solum à ventorum qualitatibus primis, sed etiam ab alienæ materiæ mixtione. Nam ut est natura loci unde emanat anathymiasis illa quæ ventorum est materia, sic quoque est aëris affectio dum viget ille ventus. Hinc est quod Acron Agrigentinus colysanemas dictus fuit, cum ventos coërcuisset bubulis coriis, interceptis montium, unde illi flabant, angustiis. Ac ita Siciliam maxima à peste vindicavit.

Duplex Austrina constitutio.

3. Epid. 3. 1.

Apud Diogenẽ Laërtiũ.

2. Repletione cerebri, nervi auditorii infirmitate, aëris insiti & adventitii impuritate: madefactoque nervorum principio. Infirmi redduntur nervi, à laxitate nimia.

3. Tenebras obducit oculis, spiritus animalis, cerebri & nervi optici infirmitate, tum aëris externi perturbatione. ἀχλωῦ vocant aërem turbatum. ἀχλυώδης: oculus, qui sua exutus est luce ac splendore, ut in cadaverosis.

4. Va-

4. Vaporibus & humoribus opplendo cerebrum. quare Plethoricis causis auget cerebrū.

5. Madefacto nervorum principio, & resolutione laxatis membranis & nervis, quorum vis in siccitatis mediocritate consistit.

6. Non tam morbi ratione, quam flatuum Austrinorum potentiâ.

7. Cum flatibus, & sine flatibus.

8. Siccas, spirabilium partium intemperie & asperitate, & humoris è cerebro expressi distillatione.

9. Asperitates, paristhmia, anginæ externæ, notatâ parte, morbum significat.

10. Alvi suppressio à coctionis & distributionis bonitate, & humore exhausto intestinorum, & ab intestini recti contrario motu, ob strictionem musculi sphincteris.

11. Male affectâ vesicâ à frigore.

12. Quia frigidum pectori est inimicum.

13. Sine ulla vicissitudine si dominatum tenuerint.

14. Non tam ratione critica aut symptomatica, quam incidentis causæ procatarticæ vi & potentiâ. Elegantissime enarrat hunc Aphorismum doctissimus Holerius.

VI. Ὁκόταν θέρος γένηται ἦρι 1 ὅμοιον, ἱδρῶτας ἐν τοῖσι πυρετοῖσι 2 πολλὺς προσδέχεσθαι χρή. *Ex aëre sudorum Prognosis.*

VI. Quotiescumque fit æstas 1 veri similis, sudores 2 multos in febribus expectare oportet.

Ex quibus humoris excrementitii significatio fit, & inclinationis criticæ illius humoris. q. d. non solum anni tempora materiam pariunt morbificam, sed etiam inclinant illos succos ad varias crises, periodos & paroxysmos: faciuntque ut crises sint sinistri aut dextri judicii. Sunt enim sudorum alii

critici, alii symptomatici, vi morbi, & excrementitii humoris copia.

1. Si æstas calida & humida evadat: nam ver est temperie quadam humidum & calidum.

2. Quia fundit materiam, porosque aperit. Critici illi sudores reddunt febres faciles, sine acumine, sine linguæ ariditate. Quare id etiam tunc per febres agant medici, quo sudor manet copiose, decoctis sudoriferis, ac foris lateribus calidis admotis, pannoque ab aceto madenti involutis.

Usus medicus hic.

VII. Ἐν τοῖσιν 1 αὐχμοῖσι πυρετοὶ 2 ὀξέες γίνονται. Καὶ ἢν μὲν ἐπὶ πλέον ᾖ τὸ ἔτος τοιοῦτον 3 ἐὸν, ὁκοίην τὴν κατάστασιν ἐποίησεν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ τὰ 4 νοσήματα τοιαῦτα δεῖ προσδέχεσθαι.

VII. Per 1 squalores febres 2 acutæ incidunt. Et si maxima pars anni talis 3 fuerit, qualem cœpit inire historiam, magnam quoque partem hujusmodi morbos 4 expectare oportet.

Siccæ tempestatis morbi.

1. Cum cœlum incendio conflagrat, nec ulla est madoris & siccitatis vicissitudo. Αὐχμὸς duobus modis evenit, vel pluviarum defectu, vel à sicca cœli constitutione, hoc est, ab æstu vehementissimo. 2. Epid. sect. 1. Aph. 2. unde hunc librum sumpsit. αὐχμὸς moderatam pluviam significat.

2. Essentiales & symptomaticæ, quod talis constitutio bilis acerrimæ sit procreatrix.

2. Ut si borealem, austrinam, inæqualem faciat constitutionem.

4. Specie, & individuo. nam frigida siccaque constitutio spirabiles lædit partes. Inæ-

qualis

qualis cõſtitutio difficilis judicii profert morbos. Hinc multum intereſt inter tertianam & tertianam: nam bilis modo effera fit, modo pituiteſcit. ita inter parotidem & parotidem: quamvis enim hæc ſint ſpecie eadem, ideâ tamen differunt.

VIII. Ἐν τοῖσι καθεστῶσι 1 καιροῖσιν * καὶ 2 ὡραίως τὰ 3 ὡραῖα ἀποδιδῶσιν, 4 εὐσταθέες καὶ εὐκρινέες αἱ 5 νοῦσοι γίνονται. Ἐν δὲ τοῖσιν ἀκαταστάτοισιν, 6 ἀκατάστατοι καὶ δύσκειτοι. *Criticũ theorema.* * ὥρ.

VIII. 1 Conſtantibus anni partibus, 2 ſi tempeſtates 3 convenienter ſuccedant, bene morati, facilis ac ſecundi judicii incidunt 5 morbi. At incertis, male moratis maleque conſtitutis temporibus, adverſi 6 difficiliſque judicii incidunt morbi.

q. d. Morbi efficientium cauſarum naturam ſequuntur, & cauſæ fere efficientes, ſunt tales, ut anni temperies.

1. Hoc eſt, ſtatis ac definitis, ac naturalem ſtatum retinentibus: vere temperato: æſtate calida & ſicca. nimirum cum Eteſiis & pluviarum viciſſitudine. Autumno inæquali, flante cauro: hyeme frigida & humida ſine exceſſu. latius hæc Hippocrates 2. Epid. 1. 5. vide ibi Foëſii commentarium. *Holerius hic doctè à ventorum annuis flatibus tẽpora diſtinguit.*

2. Nimirum ſingularum anni partium propriæ.

3. Loco & tempore. Hoc eſt, ut mutuo ſe viciſſim excipiant ſine repentina immutatione & importunitate, hoc eſt, ut ſingulis anni partibus, tempeſtates, ſingularum pro-

priæ, loco fiant & modice. in qualitatibus, ventis, pluviis, ſerenitatibus. Si hæc non antevertant, nec morentur: nec continenter nec repente fiant, nec viciſſim.

4. Malignitatis & inæqualitatis expertes, hoc eſt, cum initio cruda ſunt omnia; in augmento appâret coctio; inſtat perfecta coctio: tales ſunt bene morati. Secundi judicii ſunt qui & criſi cujuſque propria, ſimplici, & recidivæ experte, ſineque ullo recidivæ metu judicantur. Sic cauſus δυσταθὴς patitur ſe vinci, linguam non habet præaridam.

5. Natura bene conſtituta: nec viciſſitudine motus & quietis, quæ in humoribus ineſt, mutata. Deinde etiam magnitudine, more, & motu. Nam malignitas abeſt, & metaſtaſis, & phlegmone. Eſt enim morbifica materia benigna, & natura robuſta.

6. Cum maximis laboribus, maligna vi, metaſtáſi, & cum metu ſuperſtitis materiæ. Nam varia materia in vitio eſt: unde inæquales naſcuntur morbi, & peſſimi judicii.

IX. Ἐν φθινοπώρῳ 1 ὀξύταται αἱ νοῦσοι, καὶ 2 θανατωδέσταται 3 ὡς ἐπίπαν. Ἦρ δὲ 4 ὑγιεινότατον, καὶ ἥκιστα θανατώδες.

Opponit ver. Autumno.

IX. Autumno 1 morbi accidunt 2 acutiſſimi, & 3 funeſtiſſimi fere. Ver contra 4 ſaluberrimum eſt, minimeque funeſtum.

2. Ab ortu Arcturi, ad occaſum vergiliarum. Sed Medici metiuntur hæc tempora à qualitatibus: dum enim inæqualis evadit in Auguſto vel Septembri aër, illis incipit Autumnus.

2. Nam

2. Nam gravi Symptomatum vi affligunt.

3. Æſtas præcedens fregit vires, bilem procreavit contumacem ac torridam, acceſſit diætæ vitium ab opera, ac propria Autumni vi natura ſtupet, ex æquali quo concutitur eo tempore humorum motu. Unde hoc tempore maxime eveniunt morbi internarum partium: quod frigore inæquali ad interna ſe vertant ſucci.

4. In morbis etiam ejuſdem generis Autumno eſt Acumen longe majus. Nam Autumnales morbi omnes ſunt calamitoſi, aut diuturni. Ver autem paroxyſmo (hoc eſt, quia cacochymiam viſcerum fundit) eſt calamitoſum: non autem generatione, quia non gignit ſuccos pravos. tunc enim Sol novo tempore blandimentum corpori adfert: gignitque corpus plena manu ſanguinem pituitamque nutriciam bonam. *Aphrodiſæus. 2. Probl. 70.*

X. Τὸ 1 φθινόπωρον τοῖς 2 φθίνουσι 3 κακόν. *Autumni morbi.*

X. Sed & 1 tabidis 2 Autumnus exitio 3 eſſe ſolet.

1. Dicitur φθινόπωρον à φθίνειν, hoc eſt, finire, & τῇ ὀπώρᾳ, hoc eſt ultima parte æſtatis; quod hæc Autumnum excipiat.

2. Hoc eſt tabi & catarrhis obnoxiis, aut ex tabe laborantibus, vel atrophia confectis. Affliguntur qui pulmones habent languidos: nam diſtillationibus eſt infamis.

3. Eſt tabidis calamitoſus Autumnus generatione, & paroxyſmo. Generatione, ob materiæ acrimoniam & ob omnium partium exhauſtum. Sua enim inæqualitate ſanguinem inquinat. Cum folia decidunt, & germinant, moriuntur tabidi. Quare cuncta illa quæ acerrimum catharrum obtundunt, in uſum du- *Uſus & Remedia.*

cuntur: modeſte purgentur rhabarbaro, agarico, ac ſirupo roſato laxativo: dein pulvis Hali in uſum ducatur, qui pulvis inſcribitur ad tabem. utantur ptiſana colata cum conſerva roſata dormituri, & emulſionibus frigidorum ſeminum; & aqua diſtillata ex cancris fluviatilibus. Abſtineant à ſalſis & acribus. lac caprillum in uſum veniat.

XI. Περὶ δὲ τῶν 1 ὡρέων, ἢν μὲν ὁ 2 χειμὼν αὐχμηρὸς καὶ 3 βόρειος γένηται, τὸ δὲ 4 ἔαρ ἔπομβρον καὶ 5 νότιον, ἀνάγκη τοῦ 6 θέρεος 7 πυρετοὺς ὀξέας καὶ 8 ὀφθαλμίας, καὶ 9 δυσεντερίας γενέσθαι, μάλιστα δὲ τῇσι 10 γυναιξὶ, καὶ ἀνδράσι τοῖσιν 11 ὑγροῖσι τὰς φύσιας.

XI. Iam vero quod ad temporum 1 importunitates & defectiones attinet, [hujuſmodi fere ſunt;] ſi quidem 2 hyems ſicca & 3 aquilonia fuerit, 4 Ver autem 5 pluvioſum & auſtrinum, neceſſe eſt 6 æſtate fieri febres 7 acutas, & 8 ophthalmias, & 9 dyſenterias, maximeque 10 mulieribus, & viris natura 11 humidioribus.

1. Cum nimirum ὡραῖα non fiunt ὡραίως. Explicat primam partem primi Aphoriſmi.

2. Pars anni quæ definitur ab occaſu Vergiliarum, ad æquinoctium vernale natura friget & humet, intermixtis quibuſdam ſiccitatibus.

3. Flatuum expers, aut particeps aquilonis, & propterea cerebro, nervis, & thoraci moleſta.

4. Pars

4. Pars Anni ab æquinoctio verno ad ortum Vergiliarum. Sed cur tali vere non eveniunt morbi? quia præcessit sicca hiems, illeque squalor temperatur. nam Hippocrates non dixit ipsa solum spectanda esse præsentia tempora, sed ex quibus in quæ fiat mutatio.

5. Si diu multumque imbribus ac humiditate visui hebetudinem, auditui & capiti gravitatem, corporique universo lentitudinem adfert: eoque magis quod hyeme tota exhaustum sit corpus: & corpus densatur ab illis madoribus, colligitque excrementa, si diu perseverârit.

6. Calidissima præsertim si fuerit, & Etesiorum expers. nam Etesii alioqui multos morbos curant.

7. Essentiales, & symptomaticas à putredine, maximeque continentes: quod ille mador, quem fecit Ver, hoc æstu putrescat, ac ephodon exhibeat. Et quia dysenteriam plerumque comitem habent, propinabimus decoctum radicum pentaphylli, tormentillæ, agrimoniæ, cum sirupo de ribes, & de acredine citreorum, cum pauco oleo vitrioli.

8: Humoris exclusione, qui vere collectus fuerat, à cerebro in oculos: quod Aquilonia constitutio infirmos reddidit oculos.

9. Exulceratis humore putri intestinis, qui à capite totoque corpore influit. Quasi dicat, cave ne stringentibus remediis ergo corpori includas eam; sed evacuationi stude. Idem cogita de cæteris affectibus à tali causa prognatis. Da cortices myrobalanorum cum rhabarbaro in pauca copia: ad drachmam.

10. Quod humore abundent, quodque sint vasis angustis, putredinique obnoxiis, & corpore minime perspirabili, unde dysenterica materia pronascitur. Pueris tunc etiam dysenteria molesta est. verendum, inquit Gale-

nus, ne si evaserint, in quartanam abeant, quam mox excipiet hydrops.

11. Qui sunt nigris oculis & capillis, lævi cute ac alba, aspera voce, oxyphoni, & oxythymi. Quod temperatæ naturæ similem in temperiem difficilius ferant, quam temperatæ contrariam.

Salubris Anni constitutionis descriptio.

Ut anni totius constitutio sit salubris, oportet ut ejus partes cum temperie quadam suam naturam tueantur. Itaque sub ortum Arcturi, hoc est, ineunte Autumno madescat aër. Deinde serenitas veniat, vocant *de nae-somer*. Deinde occidui flant venti cauri, usque ad vergiliarum occasum, quod est ad initium hyemis. Sub vergiliarum occasu aër mutatur, atque Aquilones flare debent cum madore. Sub initium Februarii Zephyri locum habeant frigidi. qui mox vere in Austrum abeant mollem, reciproceque in Zephyrum se vertunt australes venti usque ad ortum Vergiliarum. His itaque totus Martius & Aprilis recreari debent. Ab ortu Vergiliarum tepescere ac siccari debet sensim aër, usque ad caniculam; tunc æstivare cœlum debet. Sed ortum caniculæ, aquilones antevertunt dies octo, dicti prodromi. Ab ortu caniculæ etesii flant 40. diebus. sed pluviis hæc etiam tempora recreantur quibusdã. Medio Septembris redeuut Austri, ad ortum arcturi usque.

XII. Ἢν δὲ νότιος ὁ χειμὼν 1 καὶ ἐπόμβρος, καὶ 2 εὔδιος γένηται, τὸ δὲ ἔαρ 3 αὐχμηρὸν καὶ βόρειον, αἱ μὲν 4 γυναῖκες ἦσιν οἱ τόκοι πρὸς τὸ ἦρ, ἐκ πάσης προφάσιος 5 ἐκτιτρώσκουσιν. αἱ δὲ, ἂν 6 τέκωσιν, 7 ἀκρατέα καὶ νοσώδεα τὰ παιδία τίκτουσιν, ὥστε ἢ παραυτίκα 8 ἀπόλλυσθαι

λυθῆς, ἢ λεπτὰ καὶ νοσώδεα ζῆν ἐόντα. Τοῖσι δὲ 9 ἄλλοισι 10 δυσεντερίαι, καὶ ὀφθαλμίαι 11 ξηραὶ γίνονται· τοῖσι δὲ πρεσβυτέροισι κατάῤῥοι συντόμως 12 ἀπολλύντες.

XII. Sin autem auſtrina 1 pluvia, & 2 tepida fuerit hyems, Ver autem 3 ſiccum & aquilonium, 4 mulieres ingravidatæ, quæ Vere pariturae ſunt, quavis de cauſa externa 5 abortiunt: quod ſi quæ 6 pepererint, hæ infirmos 7 & valetudinarios edunt fœtus, adeo ut paulo poſt 8 moriantur, vel debiles & valetudinarii vivant. Aliis 9 autem quibuſdam hominum naturis 10 dyſenteriæ, 11 ophthalmiæ ſiccæ naſcuntur: & ſenibus catarrhi brevi 12 funeſti. *Superiori contraria conſtitutio.*

Sume id, æſtatem ac autumnum præcedentem ex lege naturæ curſum ſuum perfeciſſe.

1. Pituitæ putris parens & cauſſa effectrix. Quemadmodum frigido & aquilonio cœli ſtatu generatur acida & vitrea illa pituita, & temperatâ hieme circumfluit naturalis pituita: ita auſtrinis in temporibus gignitur pituita putrida. Huic igitur remediandum diætâ & pharmaciâ. *Pituitæ auctor.*

2. Vox hæc εὔδιος à pleriſque hic omittitur. Sed Galenus eam non expungit. Imo omnino eſt neceſſaria ad hujus loci explicationem. Ariſtoteles εὐδίαν pro tepore humido accipit, ſed cœli clementia: nec verti debet ſereni-

renitas, quamvis proprie significet dulce illud tempus, ita constitutum, ut juvet esse sub dio, si vocis etymon rimemur. *1. Meteor.* Aristoteles, ubi agit de pruina & rore, tribus utitur vocibus, χειμὼν, χειμερινὸς τόπος, εὐδία, καὶ εὐδιεινότερος τόπος, & αἰθρία: hoc est, hyems, hyemalis locus, cœli clementia, & clementi locus cœlo: & serenitas. Et asserit Aristoteles pruinam & rorem fieri ἐν τῇ αἰθρίᾳ, hoc est, in serenitate. Ergo εὐδία non est serenitas, alioqui etiam pruina fieret in εὐδίᾳ, quod negat Aristoteles, qualis est Austris spirantibus aër. Plinius εὐδίαν temperiem vertit ex Theophrasto. *17. Lib. 24. Theoph. 4. & 5. De causis Plant.* Quin ipse Theophrastus lib. 1. de causis plantarum τόποις εὐδιεινοῖς opponit ψυχρούς. Qui de his prolixius agere velit, legat Aristotelis duodecimum caput libri primi Meteorologicôn. Sic itaque fuerit aër ventis placidus, & temperatus, lenis & mollis, ita ut juvet esse sub dio.

3. Occlusis vi frigoris poris, unde nihil è corporibus nostris exhalat, sed pituita illa putris, quæ hyeme nata fuit intro fertur.

4. Quæ inoffenso cursu, conformationis & motus historiam, ad illud usque tempus absolvit.

5. Nam à pituita illa intus acta fœdatur nutricatus fœtus, idque jam grandior factus fraudatur suo genio: & uterina laxantur vincula à pituitæ copiâ madentia. hinc est quod tunc abortioni fiat obnoxius. Subitaria etiam illa frigoris incursio valide affligit fœtum. Si *Usus.* itaque mulier abortioni obnoxia fuerit naturâ, ex quavis causa crudum abjicit facile fœtum. Causæ externæ, ut trepidatio, saltus, evacuatio aliqua. Foveat partes infernas. unguenta roborantia adferantur. victus ratio castiget pituitam.

6. Si perfectum partum ediderit.

7. Quod

7. Quod ante defraudati fuerint & ſpiritu puro, & alimento ſuavi. qualis enim aër, talis ſpiritus.

8. Humorum & partium vitio. Ita etiam quorum matres fœtæ fructibus crudis ſe replent. Nam in utero non ita bene effundit ſuos ſudores ut deberet.

9. Pro humorum copia, qui humido cœlo procreantur, ut afficiuntur varie corpora, ita morbi varii. Quaſi dicat, cum hæc deſcripta conſtitutio omnibus calamitoſa ſit, tamen iſta calamitas, pro cujuſque varia natura, varie diſtinguitur.

10. A pituita putri eveniunt mulieribus & viris natura humidioribus. Ita etiam per autumnalia frigora evenit, ſi æſtas Auſtrina præceſſit: & hyeme quoque aquilonia, quia exitum non habet ſalſa pituita. Vere etiam auſtrali, quia pituita viſcoſa colligitur in inteſtinis: & æſtate etiam ſi clyſter naturalis deficiat nec pituitam arceat, tunc hæc putreſcit: & in fine æſtatis, ſi quæ dein ſuppreſſa, impetu affluat.

11. Bilioſis, ſed ætate confectis. nam aquilo prohibet exhalationem.

22. Per apoplexiam & paraplexiam, tabem, & aſthma: nam frigus ad interna ſuccos retrudit; vel catarrhi pectus ſenile obruunt.

XIII. Ἢν δὲ τὸ θέρος 1 αὐχμηρὸν καὶ βόρειον γένηται, τὸ δὲ φθινόπωρον ἔπομβρον, 2 καὶ νότιον, 3 κεφαλαλγίαι ἐς τὸν 4 χειμῶνα γίνονται, καὶ 5 βῆχες, καὶ 6 βράγχοι, καὶ 7 κόρυζαι, ἐνίοισι δὲ καὶ 8 φθίσιες. *Æſtas frigida & ſicca.*

XIII. Sin

XIII. Sin autem 1 ſicca & aquilonia æſtas fuerit, autumnus contra pluvioſus 2 atq; auſtralis, 3 cephalalgiæ fortes in 4 hyemem incidunt, & 5 tuſſes, & 6 raucedines; & 7 gravedines, atque nonnullis 8 tabes.

His vero ipſis temporibus morbi non eveniunt, nam contraria intemperie hac ſe mutuo temperant.

1. Sicca quidem & calida ſua natura eſt æſtas, verum temperate: nam ille ſqualor in opora dilui debet, cum Noti excipiunt Eteſias.

2. Sed ventus placidus, calidus & humidus. Si durarit illa tempeſtas uſque ad hyemem. Natura ſua autumnus alget & aret intemperanter, initium ejus pluvioſum eſt, medium ſerenum, finis pluvioſus. talis eſt naturalis ejus conſtitutio.

3. Madore tenſo cerebro in natura humidioribus: & retentum ibi excrementum putreſcit.

4. Si hyems ſuam temperiem habuerit naturalem.

5. Exprimitur enim ex cerebro mador à frigore hyberno.

6. In larynge. Tribus modis fluit humor, orgaſmo, doloris vi, vel cum pars continens exonerat ſe in contentam.

7. In naribus.

8. Ex pituitæ putris in pulmones delapſo, unde exulcerantur. Quod facile fit his, quibus ſcapulæ alarum modo prominent. Si ergo contumaces inciderint tuſſes, fontinellæ fiant in humeris, & in cervice, vel etiam in cruribus. Sed ſemper ea lege, ut panniculus carnoſus unâ pervadatur à cauterio: alioqui fruſtra erit. *Vſus.*

XIV. H'y

XIV. Ἢν καὶ βόρειον ᾖ 1 καὶ ἄνυδρον, τοῖσι μὲν 2 ὑγροῖσιν ἐοῦσι τὰς φύσιας, καὶ τῇσι 3 γυναιξὶ 4 ξύμφορον. Τοῖσι δὲ 5 λοιποῖσιν 6 ὀφθαλμίαι ἔσονται ξηραὶ, καὶ πυρετοὶ ὀξέες 7 καὶ χρόνιοι, ἐνίοισι δὲ 9 * μελαγχολίαι. *Autumnus.*

XIV. Sin autem fuerit aquilonius 1 & pluviarum expers Autumnus; his qui 2 naturâ sunt humidiores, & 3 mulieribus 4 opportunus. 5 Cæteris ophthalmiæ 6 accidunt siccæ, & febres 7 acutę, & 8 diuturnæ; nonnullis etiam 9 melancholiæ.

* Κόρυζαι. *sed male quia hic non fit mentio succrescentis cacochymiæ.*

1. Cum nimirum æstas præcessit sicca & frigida.

2. Qui sunt nigro rectoque capillo, nigris oculis, cute alba & glabra, voce aspera, venis angustis. *Frigiditatis naturæ notæ.*

3. Pituitosis, & mollibus. Sunt enim variæ mulieres; quædam enim, ut viragines, per solum biduum fundunt menses: aliæ sunt mediæ; hæ per quatriduum: at mollibus ad septimum diem feruntur.

4. Quia castigatur harum nimium mador.

5. Biliosis & melancholicis.

6. A bile sui seri experte; quod æstas siccissima exhausit, cuique jam denegatur exitus strictis membranis oculorum per hyemem, in quam incidunt. Temperat enim genuinus ichor bilem, ne nimium æstuet ac squaleat. In tali ophthalmia bilis evacuetur, ac oculi rigentur aqua rosata aut lacte muliebri, quibus adde tutiæ præparatæ aliquantulum.

7. Symptomatum vehementia; & quia seri

feri sui expers reddita bilis ferocit in venis, ac ibi cunctando putrescit.

8. Difficultate curandi, quod humor crassior redditus sit pene pepasmi expers, meatus obstructi, natura infirma. Hic à venæ sectione apozematibus aperientibus, refrigerantibus, ac purgantibus, sensim dometur ac excludatur humor contumax.

Melancholici: 9. Deliria non sine tristitia & metu: omnia enim tuta timent. Aut etiam insania febris particeps. Nonnullis etiam hoc evenit, qui, cum calido & sicco temperamento fuere, jam affecta ætate, frigidiores & sicciores redduntur, ac fœtum horum redditur corpus in proventum atræ bilis: & hæc tempestas eam acuit ac uberiorem reddit. Methodum miscendarum tempestatum hic docet Galenus.

Siccum & pluvium tempus. XV. Τῶν δὲ 1 καταστασίων τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ μὲν ὅλον οἱ 2 αὐχμοὶ 3 τῶν ἐπομβριῶν εἰσιν 4 ὑγιεινότεροι, 4 καὶ ἧσσον 5 θανατώδεες.

XV. Inter anni 1 status omnino 2 siccitates 3 imbribus assiduis sunt 4 salubriores, minusque 5 funestæ.

Usus. *Intemperies sicca salubritati accommodatior est, quam humida immoderatio. Si ergo siccitas illa fuerit cum moderato calore & frigore, sciat Medicus nascentes tunc morbos succrevisse, non aëris, sed diætæ vitio.*

1. Descriptiones, historias, & constitutiones.

2. Absque incendio, cum philomelarum copia apparet.

3. Pluviali statu, putredinis proventu.

4. Perspiratione, & excrementorum inopia. Ergo facile hi morbi curabuntur.

5. Pe-

5. Pepaſmi & excretionis facultate; nam alta putredo in vitio non eſt. & corpus liberè perſpirat.

XVI. Νοσήματα δὲ, ἐν μὲν τῇσιν 1 ἐπομβρίῃσιν ὡς τὰ πολλὰ, γίνεται 2 πυρετοί τε 3 μακροὶ, καὶ κοιλίης 4 ῥύσιες, καὶ 5 σηπεδόνες, καὶ 6 ἐπίληπτοι, 7 καὶ ἀπόπληκτοι, καὶ κυνάγχαι. ἐν δὲ 9 τοῖσιν αὐχμοῖσι, 10 φθινώδεες, 11 ὀφθαλμίαι, 12 ἀρθρίτιδες, 13 στραγγουρίαι, καὶ 14 δυσεντερίαι.

XVI. Namque 1 aſſiduis imbribus qui morbi incidunt, hujuſmodi fere ſunt: 2 febres 3 diuturnæ, alvi 4 profluvia, & 5 putredines, & 6 epilepſiæ, & 7 apoplexiæ, & 8 anginæ. Per 9 ſqualores vero 10 tabes, 11 ophthalmiæ, articulorum 12 dolores, urinæ 13 ſtillicidia, & 14 dyſenteriæ. *Præcedentis Aphoriſmi explanatio.*

1. Aſſiduis ab imbribus, ſucci corporis redduntur madidiores & frigidiores.

2. A putredine per obſtructionem nata.

3. Pepaſmi & excretionis difficultate: quia pluvio cœli ſtatu meatus redduntur anguſtiores, & natura debilitatur, ac proventus excrementorum eſt maximus.

4. Lienteriæ, diarrhœæ, dyſenteriæ atque teneſmi: copioſe enim ichores tunc proveniunt, vel alvinæ venulæ ab infarctu laborant, putredineq; ſuccos contaminant. Unde fluxus univerſales qui toto genere manant venoſo. *Uſus.* A proviſione totius tandem cum pravitas excremen-

crementorum se remiserit, dentur talia quæ intestina roborent, ut Panis biscoctus coquatur in aceto, & siccetur, id ter repete, tandem pulverisetur, ac eo juscula incrassentur.

5. Ulcera putrida malique moris, pustulæ, & alii tumores, qui partium, in quas materia illorum decumbit, substantiam labefactant: præsertim vero pudendi & ani. & sphacelismi cancri vim redolent, ægrè ad cicatricem veniunt. purgatis admove unguentum ex tutiâ, cui addes argentum vivum pulverisatum. Pulverisatur facillime, si remisceas id cum liquato plumbo, quin & auro. nam id argentum calcinat cuncta metalla.

Observabile.

6. Convulsiones universi corporis periodicæ, cum sensus & mentis oblæsione à madore. Detur decoctum guajaci.

7. Id est motus & sensus universi corporis privationes.

8. Pituitosæ in faucibus phlegmonæ. ab evacuatione lingant cineres hirundinum cum dianuco.

9. Quasi dicat, licet siccitas sit salubrior imbribus, suæ tamen intemperiei congeneres morbos invehit.

10. Siccæ, ab inopia nutricatus: squaloreque sicco emaciato corpore, unde atrophiæ.

11. Siccæ, ab adusto sero sanguinis, consumptoque humore aqueo, qui restaurari nequit ab æstu bilis quæ in membranam affluit, si hanc ad φθινάδη referas.

12. Ex articulorum attritu, exhausta pene materia quæ ad facilem motum facit, attractoque acri sero. Optimum mihi remedium hoc: accipe vivas ranas, has coque in butyro insulso. hoc illinat se.

Usus.

13. Per urinæ acrimoniam. Da lac amygdalinum papaveratum.

14. Bilis acrimoniâ, quæ intestina exulcerat:

cerat: Aliter curanda hæc, quam quæ provenit ex præcedente aëre humido, ibi enim putrefcit materia, tenefmum facit, deinde excludit muccofa, putida, & varia. Bile exclusâ coquatur lac ad mediæ partis exhauftum, ac id potet.

XVII. Αἱ δὲ 1 καθ' ἡμέρην καταστάσιες, αἱ μὲν βόρειοι τάτε σώματα 2 ξυνιστῶσι, καὶ εὔτονα, 4 εὐκίνητα, καὶ 5 εὔχροα, καὶ 6 εὐηκοώτερα ποιέουσι, καὶ τὰς 7 κοιλίας ξηραίνουσι, καὶ τὰ 8 ὄμματα δάκνουσι· καὶ περὶ τὸν θώρηκα 9 ἄλγημα ἤν τι προϋπάρχῃ, μᾶλλον πονέουσιν. Αἱ δὲ 10 νότιοι διαλύουσι τὰ σώματα καὶ ὑγραίνουσι, καὶ βαρυηκοΐας, καὶ καρηβαρείας ποιέουσιν, καὶ 11 ἰλίγγους ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι, καὶ τοῖσι σώμασι δυσκινησίην, καὶ τὰς κοιλίας ὑγραίνουσι.

Diariæ constitutiones aëris quid agant. Aquilonaria.

XVII. Iam vero quod ad tempeftates 1 cottidianas attinet, Aquiloniæ quidem 2 folida reddunt corpora, tum 3 etiam firma, & ad 4 motum expedita, & bene 5 colorata. 6 auditum acuunt, fed tamen 7 alvos deficcant; quin 8 oculos mordent. & fi quis ante 9 dolor in thorace extiterit, eum acerbiorem reddunt. At vero 10 Auftrinæ corpora plane refolvunt, & humidiora reddunt, tum etiam auditus graves;

Auftrina.

ves, & capitis gravitates, & ii vertigines inducunt tenebricosas, tum ipsis oculis totique corpori in movendo difficultatem adferunt, alvumque humidam reddunt.

1. Quæ repente incidunt in tempora alioqui bene morata, nec perennant, sed paucis diebus suum peragunt curriculum, vel uno die interdum. Tempestates nimirum quæ cottodie oboriuntur.

2. Serum humorum exhauriendo.

3. Modica strictione ac siccitate partium.

4. Et moderata siccitate firmatis instrumentis, ac robore animalis facultatis.

5. Benigni sanguinis vitalis ac naturalis beneficio: hinc enim flos ille venustus qui cernitur in colore, charactere, & mole. Unde certa documenta certæ sanitatis principum partium, & triplicis œconomiæ facultatum.

6. Et reliquos etiam sensus integriores præstant, & libertatem quandam faciunt meatui auditorio externi medii. id est, aëris puritas, membranã illam in auribus facit aëreis pulsibus accommodatiorem.

7. Hoc est, supprimunt. excrementi pravitate, ob felicitatem coctionis & distributionis, strictaque vi corporis, dominante, constricto etiam vi frigoris sphinctere.

8. Nã aëri frigido tenelluli oculi expositi.

9. Ut pleuritis, asthma, raucitas sicca, tussis, tabes.

19. Quæ subito invadunt: infirma faciunt corpora ac quasi effœminant ea, nimia mollitie, principio nervorum madore emollito; meatus obstruunt: aërem impurum reddunt, mentis aciem obnubilant.

11. A fuliginum copia, cui remixti spiritus

tus animales (qui alioqui ſua ex natura recto motu feruntur) in gyrum rotantur: nam vaporum ac fuliginum motus is naturalis eſt. Imagines autem rerum ſpiritus animales offerunt menti: quare cum hi gyrantur, etiam imagines unâ volvuntur.

XVIII. Κατὰ δὲ τὰς 1 ὥρας, τοῦ μὲν 2 ἦρος καὶ ἄκρου 3 τοῦ θέρεος, οἱ 4 παῖδες, καὶ οἱ τουτέων 5 ἐχόμενοι τῇσιν ἡλικίῃσιν, ἄριστά τε διάγουσι, καὶ ὑγιαίνουσι μάλιστα· τοῦ δὲ 6 θέρεος καὶ τοῦ 7 φθινοπώρου μέχρι μὲν τινὸς οἱ 8 γέροντες. τὸ δὲ λοιπὸν φθινοπώρου καὶ τοῦ χειμῶνος, οἱ 9 μέσοι τῇσι ἡλικίῃσι.

XVIII. Iam vero per 1 tempora anni, 2 Vere quidem & 3 ineunte æſtate, 4 pueri, & his ætate 5 proximi optimo ſane ſunt loco, valentque optime. 6 Æſtate vero & 7 Autumno aliquantiſper 8 ſenes: quod reliquum eſt Autumni & hyemis, qui ſunt 9 ætate medii.

Ætates aliæ aliis temporibus gaudent.

Intemperatæ naturæ modice gaudent contrariorum uſu: temperatæ vero, temperatis. nam à ſimilibus foventur res quæque, mutantur vero à contrariis.

1. Hoc eſt, per anni ſeptem partes bene moratas beneque conſtitutas: in quibus tempeſtates ſingularum proprio fiunt loco. hoc eſt, cum ὥραια fiunt ὡραίως.

2. Quod temperie excellit inter cætera tempora, eſtque cunctæ nimietatis expers.

3. Hoc

3. Hoc est, à Kalendis Maji ad Idus ejusdem Mensis.

4. Anno à septimo ad decimum quartum, ineunte æstate, integra sanitate fruuntur; nam sunt humidiores.

5. Adolescentes: nam hi Vere valent maxime; quod temperata hujusmodi ætatis natura, simili quoque temperie suo statu contineatur. Est enim moderatissima hæc ætas, nimirum à 14. ad 25. Reliquis autem ver neque pessimum: sed medium, dicit Galenus.

6. Vigente æstate.

7. Diebus aliquot ante occasum Vergiliarum · id est parte altera Autumni.

8. Quia intemperatæ naturæ modico contrariorum usu gaudent: nam sunt frigidiores, & ab excrementis humescunt.

9. Ut constantis ætatis homines, & juvenes. ut ab anno 25. ad 40.

XIX. Νοσήματα δὲ 1 πάντα μὲν 2 ἐν πάσῃσι τῇσιν ὥρῃσι γίνεται. μᾶλλον δὲ ἔνια κατ' ἐνίας αὐτέων καὶ 3 γίνεται καὶ παροξύνεται.

Præfatio. nam venit jã ad peculiares morbos cuique tempori Anni.

XIX. Enimvero morborum genus 1 omne 2 omnibus anni temporibus existit: Sed tamen eorum alii certis anni temporibus facilius 3 existunt & ingravescunt.

1. Quasi dicat, morbificæ causæ omnes non pendent à temporum constitutione; cunctæ enim res non naturales fœcundæ sunt in morbos: plurimi tam nascuntur vitio temporum, quam diætæ & naturæ.

2. Efflorescunt iidem morbi specie, magnitudine, more, & motu. Propterea autem nascuntur, quod naturæ sint congeneres, vel

quod

quod diætæ vitio natura labefactetur, & omnis humorum ratio immutetur.

3. Hoc est, fiunt & irritantur. Ita melancholici morbi Autumno gignuntur: Vere irritantur. sic tabidis calamitosus est Autumnus procreatione morbi, & ejusdem paroxysmo. Ita causus oritur æstate cum cœlum flammat caloribus: attamen illa etiam hyeme producitur ab aromatum viniquegenerosi intemperato usu.

XX. Τοῦ μὲν γὰρ 1 ἦρος τὰ 2 μανικὰ καὶ τὰ 3 μελαγχολικὰ, καὶ τὰ 4 ἐπιληπτικὰ, καὶ 5 αἵματος ῥύσιες, καὶ 6 κυνάγχαι, καὶ κόρυζαι, καὶ βράγχοι, καὶ βῆχες, 7 καὶ 8 λέπραι, καὶ 9 λειχῆνες, καὶ 10 ἀλφοὶ, καὶ 11 ἐξανθήσιες ἑλκώδεες πλεῖσται, καὶ 12 φύματα, καὶ 13 ἀρθριτικά.

XX. Etenim 1 Vere 2 insaniæ, 3 melancholiæ, & 4 epilepsiæ summa sunt omnia, 5 sanguinis profluvia, 6 anginæ, gravedines, rauitates, & tusses, 7 & 8 lepræ, 9 impetigines, 10 alphi, plurimæque 11 pustulæ ulcerosæ purulentæque, 12 & tubercula, & 13 articulorum dolores.

Morbi temporũ suam naturam servantium. Verni.

Enumerat hoc Aphorismo triplicia symptomata male affecti cerebri per idiopathiam & per sympathiam. Quædam enim sunt symptomata male affecti temperamenti cerebri: temperamento enim male affecto accidit principis facultatis depravatio, ut sunt mania, & melancholia. Alia sunt sym-

symptomata male affecti cerebri in corpore vel ventriculis cerebri, ut in epilepsia. Alia denique sunt symptomata excretionis male affecti cerebri, ut sunt hæmorrhagia, raucedines.

1. Vere novo : maxime cum fabæ florent. ver euchyma corpora servat : impura arguit. ut exercitium, ita corpus purgat ver.

2. Hoc est, furores febrium expertes, non autem supervenientes phrenitidi. ut virginibus evenit à menstruorum suppressione; siquidem in mammis coacervetur sanguis menstrualis. viris etiam qui sunt vultuosa facie; rubris & flavis; quibus sanguis ad superiora elatus in melancholiam transit, à quo humore melancholico fit mania, quod verno tempore sanguinis dominatu corpus teneatur, & qui in eo existit melancholicus humor moveatur. Mania accipitur apud Hippocratem duobus modis. uno modo pro ea insania quæ phrenitidi supervenit, & est juncta febri : de qua Hippocrates in Coacis, Phrenitici, phanatici, tremuli. De qua mania hic non loquimur : sed de ea quæ febris est expers.

Materia.

3. Hoc est deliria cum timore & mœrore conjuncta, febris expertia. Eveniunt hominibus constantis ætatis, qui olim calido & sicco temperamento fuerunt. Est etiam apud Hippocratem alia Melancholia quæ est febris particeps. Quæ autem febris est expers, est triplex; una, cerebri; altera totius corporis humore melancholico imbuti à repletione & plethora totius corporis, deinde hypochondriaca.

Melancholia triplex.

4. Puerilis, à pituita: senilis, à melancholia.

5. Explicata jam depravatione actionum principum & spontanearum, hoc est motus: explicat denique symptomaticas excretiones cere-

cerebri male affecti. idque sive per idiopathiam, sive per sympathiam. Haimorrhagia accipitur hoc loco pro omni sanguinis excretione, ex quacumque parte ea fiat. Est autem duplex, critica nimirum, qua natura levatur, & symptomatica, quæ fit naturæ incommodo, & malis ægri rebus. Est itaque hæmorrhagia cerebri male affecti vel aliorum viscerum symptomatica, vel critica plethoræ. Quæ symptomatica est, bifariam evenit; una, è motu morbi, qualis erat haimorrhagia Philisci: altera, ex vitio alicujus visceris. Nam quibus facies viridi colore est suffusa, ex hepate laborant: & signum est jamjam adfuturi hydropis, frequens in his cruoris per nares effusio. Vidi tales cum à vini liberaliori usu æstuarent, & in hæmorrhagiam sæpius traherentur, tandem ictericos evasisse, mox in hydropem id malum abisse calamitosum.

Haimorrhagia Hippocrati varia.

Observabile.

Historia.

6. Ex humoris decubitu excitata phlegmone in faucibus & larynge.

7. Iam aggreditur explicationem earum affectionum quæ sequuntur vitium humorum à centro ad superficiem translatorum. Utque est humoris qui foras evocetur conditio, & partis in quam decumbit diversitas, ita etiam malum distinguitur quod procreatur.

8. Hoc est, scabies crassa, quæ cutem altius in orbem disquamat: à pituitâ fit salsâ, tum simplici, tum atrâ bile perfusâ. Arabum Lepra est Græcorum elephantiasis. aliud quoque Græcorum est Lepra, aliud elephantiasis. Nam lepræ nomen, est genus, sub quo continetur etiam elephantiasis. Cuidam nobili viro huic implicito, multa remedia frustra adhibui, secui venam, præparavi, purgavi; tandem elleboro albo usus, topica præclara admovi, theriacâ pugnavi; omnia frustra. Tandem usu cucumerum evasit. His

Lepra.

Historia.

conditis etiam utebatur toto anno.

Malum mortuũ. 9. Quæ mala mortua recentioribus Chirurgis dicuntur, ex suffusione fieri cujusdam crassi, biliosi, aut pituitæ salsæ, pepasmi expertis. Nam lichen est ut herpes venenatus. quia hæc effusio adfert parti depravationem facultatis alteratricis, adeo ut qui bonus sanguis in partem influit, is statim in eum humorem convertatur, quo pars est vitiata. Non est autem lichen idem quod mentagra. Vide Celsum & Æginetam.

10. Vitiligines, hoc est defœdatio, & macula rotunda, guttarum more sparsa: quæ fit à pituitâ salsâ, vel humore melancholico. Duplex enim est Alphus, albus, & niger. quorum niger est longe albo deterior. Alphus autem omnis, macula est plane indelebilis. & si quis scateat alphis, signum est imminentis elephantiasis. Differt autem alphus à Leuca, quod leuce altius descendat; alphus superficietenus conspiciatur.

Exanthemata quid Hippocrati. 11. Ut herpetes exedentes. Duobus enim modis accipitur apud Hippocratem exanthema. nam generaliter acceptum significat tertium illud tumorum genus quod Latini pustulam vocant. hoc est, tumor præter naturam pepasmi experte à materiâ natus: & à sanguine segregata est illa materia, quæ partis in quam decumbit substantiam labefactat. At κατ' ἐξοχὴν significat pestilentem & venenatam illam pustulam, cujus materia acerrima cutem rodit.

12. Hoc est, tumor præter naturam, quem vulgo furunculum vel anthracē nominamus.

13. Non quidem à siccitate, sed proprie dictæ arthritidis 6. Aphorismorum 55. incumbentibus in articulos humoribus verno tempore liquatis. Iuvenes arthritici in senio liberantur, quia pituitescit actior tunc succus.

XXI. Τῷ δὲ θέρεος ἔνεστι τε 1 τουτέων καὶ 2 πυρετοὶ ξυνεχέες. 3 καῦσοι, καὶ τριταῖοι 4 πλεῖστοι καὶ 5 τεταρταῖοι, καὶ 6 ἔμετοι, καὶ 7 διάῤῥοιαι, καὶ 8 ὀφθαλμίαι, καὶ 9 ὤτων πόνοι, καὶ 10 στομάτων ἑλκώσιες, καὶ 11 σηπεδόνες αἰδοίων, καὶ 12 ἵδρωα. *Æstatis proprii & alieni morbi.*

XXI. At vero æstate horum 1 nonnulli accidunt, & febres 2 continuæ, & 3 causi, & tertianæ 4 plurimæ, & 5 quartanæ, & 6 vomitiones, & 7 diarrhœæ, & 8 ophtalmiæ, & 9 aurium dolores, & oris 10 exulcerationes, & 11 genitalium putredines, & pustulæ 12 quædam miliariæ.

1. Differunt morbi verni & morbi æstivi. Verni quidem, quod eo tempore ingravescant. æstivi vero, quod æstate gignantur, & ingravescant. Horum, inquit, nonnulli accidunt; quod æstatis initium, veris adhuc naturam retineat. Quasi dicat, ex morbi æstivis alii sunt communes, alii sunt proprii. *Morbi verni & æstivi quid differant.*

2. Veræ, & nothæ. Ac nothæ quidem ex pituitæ salsæ permixtione: Veræ autem ex putrida bile quæ stabulatur in maioribus venis & arteriis. Notha quidem si præcessit hyems austrina, quæ pituitæ salsæ est procreatrix, & subsequutum fuerit ver aquilonium & siccum, quod illam pituitam diutius retinuerit. *Felices continuæ.*

3. Hoc est, continuæ essentiales, cum inexplebili siti, linguæ scabritie, & cū jactatione corporis & ardore conjunctæ, Quæ fiunt cum exhaustæ venæ & arteriæ, acres ichores

in se rapiunt. Nam æstas acerrimæ bilis est procreatrix. A provisione habita totius corporis, commendatur ab Averrhoïde mirum in modum aqua anguriæ, vel melonum pota. Nos julapiis addimus maximo cum successu oleum vitrioli ad acorem.

Remedium.

4. Nothæ quidem ineunte æstate. sub canicula vero, per alicujus visceris peculiarem affectionem, gignentis, aut mittentis, aut suscipientis bilem. Affectionem visceris inquam, non quidem phlegmonem, sed indicibilem quandam & inexplicabilem proprietatem: inde certæ periodi.

5. Æstivæ: quæ ingravescunt æstate: nam in æstate, ob defectum materiæ, generari non possunt: nisi forte sub finem.

6. Biliosæ. Quod bilis natura ad superiora viam affectet, cum ab hepate aut venis in ventrem effunditur; maxime si orificio ventriculi sit infirmo, fundo autem valido.

7. Quibus bilis deorsum fertur: ut in picrocholis κάτω.

Medela.

8. Siccæ ab acerrimo sero bilioso, oculos mordicante. mitescit fotu aquæ ovi, & rosatæ, ac lactis muliebris.

Aurium dolores.

9. Critici, & symptomatici, vel ab orgasmo biliosi humoris superiores partes petentis, vel ab exclusione cerebri. Intelligit vel aurium inflammationes, vel parotidas.

10. Internæ, tum externæ, tum criticæ, tum symptomaticæ. Per continuitatem interioris tunicæ ventriculi, quæ toti ori communis est, cum bilis eam tentat. aut per decubitum à capite in os. Remedio est aqua nucum aspersarum aceto.

11. Præsertim cœlo ante pluvioso, austrino, & ventis placido.

12. Sudamina proprie. toto corpore sparsim erumpentes pustulæ, à sudorificæ materiæ acrimonia,

acrimonia. Cum enim hæc materia exire nequit, in molem quandam attollit cutem. Balneis placatur hoc malum, ex aqua in qua coxit malva, lapatium acutum; & sacculus cui inditur terra argillosa, cui misceo alumẽ, sulphur, vitriolum, & interdum quid præcipitati. *Remedium.*

XXII. Τοῦ δὲ 1 φθινοπώρου καὶ τῶν θερινῶν τὰ 2 πολλὰ, καὶ πυρετοὶ 3 τεταρταῖοι, καὶ 4 πλάνητες, καὶ 6 σπλῆνες, καὶ 6 ὕδρωπες καὶ 7 φθίσιες, καὶ 8 στραγγουρίαι, καὶ 9 λειεντερίαι, καὶ 10 δυσεντερίαι, καὶ 11 ἰσχιάδες καὶ 12 κυνάγχαι, καὶ 13 ἄσθματα, καὶ 14 εἰλεοί, καὶ 15 ἐπιληψίαι, καὶ τὰ 16 μανικὰ, καὶ τὰ μελαγχολικά. *Autumnales morbi.*

XXII. 1 Autumno vero cum 2 multi æstivi morbi in hominum vitam invadunt, tum etiam febres 3 quartanæ, & 4 erraticæ, & 5 lienum tumores, & 6 hydropes, & 7 tabes, & 8 stranguriæ, & 9 lienteriæ, & 10 dysenteriæ, & morbi 11 coxarii, & 12 synanche, & 13 asthmata, & 14 volvuli, & 15 epilepsiæ, 16 maniæ, & melancholiæ.

Omnes hi morbi autumnales fiunt ab humore intro converso, ac veluti in ergastulo concluso: ut hinc fere incurabiles evadant.

1. Qui est inæqualis, repentinâ caloris, frigoris, humoris, & siccitatis mutatione;

Autumnus morbifer. ideoque omnis cacochymiæ parens, & vitii per æstatem concepti conservator: nam effluxum succorum æstate genitorum cohibet. Sequitur enim æstatem calidam & siccam, corporaque excipit eo modo affecta, & accidente diætæ vitio per oporam.

2. Autumni inæqualitas non apta est mitigationi contumacis materiæ æstivæ.

3. Sæpe à bile torrida, quæ degenerat in atram. Curari fere debet ut tertiana exquisita. Borago, buglossa, viola, nymphæa sunt hic utilia: & ex pomis confecta, & cichoracea.

4. Sive incertæ, hoc est, incerto typo quæ feruntur, cum aut diversis focis materia putrescit, movetur, & coacervatur. aut ejusdem portio movetur una, altera manet immota: altera computruit, altera nunc primum putrescit. Incertis horis invadunt; modo calent, iterumque post tres horas horrescunt. bonitati naturæ relinquendæ, nam occasio cathartici captari nequit.

Erraticæ febres unde.

Splenis tumor duplex. 5. A copia melancholici humoris, quam excludere nequit: vel hepar se exonerat in lienem valide: vel à nimio potu. Cum lien obsidetur in superiore parte, dicitur anarrhopos; cum inferiore parte, catarrhopos. In historia Heropliontis Galenus in commentario dicit, Evasit abscessu antirrhopo.

6. Cum quis per febres se liberaliter invitat, nec aquam vomitione excludit, vel post febrem.

7. Quia Autumnus tabidis est periculosus: à ferina destillatione.

Remedium. 8. Ab acerrima urinæ vi. refluа bile à peripheria ad centrũ. Senibus à pituita salsa. Datur decoctum malvæ, & emulsio seminum frigidorum & papaveris albi.

9. Alvi pravæ dejectiones, à privatione concoctionis primæ, per intemperiem frigidam

dam ventriculi, aut ſuperficialem exulcerationem ab acri humore, qui abradendo & exaſperando moleſtus ſit.

10. Ab acerrima vi retorridæ bilis. Illa rhabarbaro purgetur,

11. Decumbente ſucco in coxam phœnigmi ſolatio ſunt.

12. Ab acri bile laryngem occupante.

13. Obſtructis pulmonum bronchiis.

13. Excrementorum per os excluſio, ob inteſtina intercepta. clyſmis agendum.

15. Præſertim melancholicæ, quæ melancholiæ ſuverveniunt.

16. Primariæ; & quæ phrenitidi ſupervenit: cum bilioſus ſuccus qui æſtuat in cerebro, tandem in atrum ſuccum abit. In Vere accidunt maniæ & melancholiæ primigeniæ, quæ ſunt febris expertes. In autumno, & primigeniæ, & ſecundariæ.

XXIII. Τοῦ δὲ 1 χειμῶνος, 2 πλευρίτιδες, 3 περιπνευμονίαι, 4 λήθαργοι, κόρυζαι βράγχοι, βῆχες, 5 πόνοι στηθέων, καὶ 6 πλευρέων, καὶ 7 ὀσφύος, 8 κεφαλαλγίαι, 9 ἴλιγγοι, 10 ἀποπληξίαι.

XXIII. At vero 1 hyeme 2 pleuritides, 3 peripneumoniæ, 4 lethargi, gravedines, & raucitates, tuſſes, & dolores 5 pectoris, 6 & laterum, ac 7 lumborum, 8 capitis dolores, 9 tenebricoſæ vertigines, & 10 apoplexiæ.

1. Si hyems frigida & aquilonia fuerit, humidaque.

2. Phlegmone oborta in membrana quæ

costis intexitur, musculorumque intercostalium: per lateris infirmitatem, cui calamitosa est hyems. Quia major hic est ratio mali in partis opportunitate, quam in causæ efficientis potentia. Pleuritis autem in aliam anni partẽ incidit, non ratione partis, sed ratione materiæ. Hyeme vero languent nerveæ illæ partes vi frigoris; & frigus ex capite in illas exprimit serosum humorem.

3. Tum primigeniæ, tum secundariæ. Ac primigeniæ quidem ex prolapsu catarrhi à cerebro in pulmones; secundariæ, ex translatione pleuritidis.

4. Id est, cerebri à pituita putrida incendium, cum delirio & febre conjunctum.

5. Fiunt ex decubitu subtilissimi catarrhi in sternũ; vel ab asthmate & peripneumonia.

6. Hoc est, musculorum sexaginta respirationi aut exsufflationi dicatorum, aut motui scapularum & brachii inservientium affectione. Hic meminit Hippocrates pleuritidis & doloris lateris; quare errant illi, qui existimant eum loqui de pleuritide vera, libro secundo De victus ratione, in initio libri.

7. Tenso cerebro à flatuum & pituitæ copia.

8. Ex catarrhi prolapsu.

9. Excitata materia, quæ in cerebro vitium fecit, ac in flatum versa.

10. Exitu prohibitis spiritibus animalibus à cerebro, ob repletionem.

XXIV. Ἐν δὲ τῇσιν ἡλικίῃσι τοιάδε συμβαίνει· τοῖσι μὲν 1 σμικροῖσι καὶ νεογνοῖσι παιδίοισιν 2 ἄφθαι, 3 ἔμετοι, 4 βῆχες, 5 ἀγρυπνίαι, 6 φόβοι, ὀμφαλοῦ 7 φλεγμοναὶ, 8 ὤτων ὑγρότητες.

XXIV. Iam vero qui in ætates cadunt morbi, hujusmodi fere sunt: nam 1 puerulis & nuper in lucem editis 2 aphthæ, 3 vomitiones, 4 tusses, 5 vigiliæ, 6 pavores, umbilici 7 inflammationes, 8 aurium sordes humidæ. *Ætatũ singularũ morbi.*

Descripsit hactenus morbos tempestatibus familiares: jam, ætatum. nam ut temperamentum corporis fuerit, & in eo dominatus humorum, ita facile ejusdem intemperiei morbi suscipiuntur. Nam morbi ætatibus fere sunt congeneres.

1. Hoc est, à natali die, ad septimum usque mensem: vel etiam ad quartum mensem: nam & quarto mense dentitare quidam deprehensi sunt. Triplex est infantia: prima, à natali ad perfectam dentitionem. hinc secunda, ad septimum annum. tertia, quoad asperiorem vocem edit. *Infantia triplex.*

2. Oris tum interni tum externi ulcuscula, ob cutis mollitiem, lactis acrimoniam, carnisque humiditatem; vel acris catarrhus labitur in os. Qui ex lue venerea laborant, habent quoque os & labra aphthis obsita, unde hæ aphtæ ad alios serpunt. Nam aphthæ quædam sunt contagiosæ, vel etiam venenatæ; fiunt istæ ex acri humore, omnem pepasmum respuente. quæ è lue venerea, diffusiore osculo ab ore infecto, ad alios quoque serpunt. Sunt quidem inter ipsos pueros, aphthæ contagiosæ, quando alter alterum osculo excipit, sed non sunt venenatæ. Adultis interdum eveniunt ab acerrimo sero à capite elabente in palatum & fauces: profert has austrina placida constitutio: sunt malignæ. Abstergentur aqua nucum, quæ cum asperso aceto elicitur. *Aphtha.* *Epid. 3. 12.*

3. Tum lactis tum seri vitio; vel quod non-

dum lactis usui assuevit, quia in utero, per umbilicum, sanguine materno vixit. Hinc fit quod ventriculus nondum assuetus huic officio sinat lac putrescere. Vomitionis autem puerilis duplex est ratio: quædam enim est naturalis, quædam symptomatica: utraque spontanea. Nam pueruli bene nati, qui sunt solidi, & ventriculo bene constituti, lactis copiam concretam vomitione reddunt: ut qui cibi sint avidissimi, ventriculus vero nondum possit necessitati insitæ satisfacere. Alia vomitio est symptomatica, quia iis demum naturis lac est consentaneum, in quibus nulla desideratur ratio neque temperamenti in ventriculo, neque puritatis. Pueris itaque quibusdam ex decubitu, seri vel parte aliqua lactis residente in ventriculo, hujusmodi accidit vomitio.

Vomitus puerilis duplex.

4. Ex frigida aura illi insueta, & à catarrho.

5. Torminum vi, & tussi. Ad tormina eorum dare solebam scrupulum anisi crassè pulverisati cum primo pultis cochleari. Hoc purgat infantes, non aliter ac si senior rhabarbarum sumpsisset.

Anisi vis in pueris.

6. Ex tetris vaporibus, à lacte corrupto sursum delatis.

7. Eo nuper resecto tertio vel quarto ætatis die: unde dolet, & sanguinem trahit.

1. Quod omnia adhuc humeant, ac ossa etiam muccosa sint. si itaque humescat valde cerebrum, effundit copiam undique.

De dentientibus.

XXV. Πρὸς δὲ τὸ 1 ὀδοντοφυεῖν προσάγουσιν, οὔλων 2 ὀδαξισμοὶ, 3 πυρετοὶ, 4 σπασμοὶ, 5 διάῤῥοιαι, καὶ μάλιστα ὅταν 6 ἀνάγωσι τοὺς κυνόδοντας, καὶ τοῖσι 7 παχυ-

παχυτάτοισι τῶν παίδων, καὶ τοῖσι 8 σκληρὰς τὰς κοιλίας ἔχουσι.

XXV. Iam vero cum 1 dentire cœperint, gingivarum 2 molesti pruritus, 3 febres, 4 convulsiones, 5 diarrhœæ, maximeq; cum 6 edunt caninos dentes, & qui inter pueros 7 crassissimi sunt, alvoque 8 astricta.

1. Ut septimestres infantes, nonnunquam etiam quadrimestres.

2. Hoc est, stimulantes, & vellicantes: pruriunt rei vellicantis acrimonia: nimirum dentibus progressu suo gingivas vellicantibus. Illinantur gingivæ melle cum butyro, ac cerebro leporino commixto.

3. Dolore, & ex vigiliis. Unde febres acutæ hæ, ut demonstrat Galenus hujus libri tertii vicesimo septimo.

4. Quod puerorum nervi sint infirmi: indeque pituitâ & flatu distenti convellantur. Epilepsia, inquit Aurelianus, est morbus puerilis, in ea præsertim pueritia, quum dentes generentur.

5. Seri pituitosi aut biliosi copiâ è toto corpore vel vicinis partibus in ventriculum vel intestina influente: sympathiâ ventriculi ex gingivarum dolore.

6. Quo tempore acerbiores sunt pruritus gingivarum; combinatores enim sunt tunc gingivæ, ac dentes hi acuminati sunt: hoc fit mense duodecimo, & sequentibus, & communitate membranarum cæteræ partes etiam affliguntur: nam interior oris membrana est ventriculo communis, & dens cæteris ossibus duplo est siccior.

7. Ægrius enim erumpunt his.

8. Quia hoc plethoricis causis replet caput: unde spasmus.

De mediis inter eos qui dentire desierũt, & qui pubescunt.

XXVI. 1 Πρεσβυτέροισι δὲ γινομένοισι 2 παρίσθμια, σφονδύλου τοῦ κατὰ τὸ ἰνίον 3 εἴσω ὤσιες, 4 ἄσθματα, 5 λιθιάσιες, 6 ἕλμινθες στρογγύλαι, 7 ἀσκαρίδες, 8 ἀκροχορδόνες, 9 σατυριασμοὶ, 10 στραγγουρίαι, 11 χοιράδες, καὶ τ' ἄλλα 12 φύματα, μάλιστα δὲ τὰ προειρημένα.

XXVI. At vero cum 1 ætate processerunt, 2 tonsillæ, necnon vertebræ quæ est ad 3 occiput intro luxationes, 4 asthmata, 5 vesicæ calculi, 6 lumbrici rotundi, 7 ascarides, 8 verrucæ pensiles, 9 satyriasmi, 10 stranguriæ, 11 strumæ, & alia 12 tubercula, præcipue vero prædicta.

Symptomata hæc eveniunt puerulis ablactatis nuper, vitio diætæ, vel immutatione habitus, temperamenti, & actionum ventriculi, & aliarum partium nutritioni dicatarum: quæ neque sic humescere, neque sic intumescere, neque sic concoquere consueverunt.

1. Absolutâ dentitione: cum ad duodecimum progrediuntur annum, à quarto vel quinto computando.

2. Glandularum quæ sunt ad linguæ radicem inflammationes. Notata una parte oris male affecta, cæterarum quoque oris partium affectiones intelligit. Effluit in glandulas has humor à cerebro.

3. Ab

3. Ab angina, quæ vertebrarum ligamenta & nervos una afficit: vel quod ipſa hæc ligamenta phlegmone occupantur: unde luxatur vertebra. Et hujuſmodi luxatio periculoſiſſima eſt, quod opprimatur radix medullæ dorſalis, qua oppreſſa, denegatur partibus infrâ collocatis ſpiritus animalis. Dens ita luxatur. *Anginæ à luxata vertebra.*

4. Id eſt, ſuſpirioſi anhelitus, vel ſpirandi difficultates, ex vitio pulmonum, obſtructis eorum bronchiis à craſſa & lenta materia: quia pueri nullum diætæ modum obſervant.

5. Ex pituitæ copia: quæ provenit ex intemperantia actæ vitæ, veſicæ infirmitate, & caloris vi.

6. Qui ex cruditate chyloſa gignuntur in inteſtinis, ubi calore foventur. Sic in morbis acutis efferri hos in fœcibus, & vivos, bonum eſt, quia oriuntur à re ſubterfugiente diſtributionem. mortui feruntur ex putredine. *Lumbrici.*

7. Vermiculi qui in ſphinctere conſiſtunt. ſunt ſymptomata voracitatis.

8. Anguſtæ baſis tubercula calloſa: à lentis ſuccis nata.

9. Tubercula pone aures oborta. Syriaſes legebat Hieremias Triverius: quem affectum Paulus numerat inter affectus pueriles. Satyriaſmus vel ſatyriaſis, primo ſignificat elephantiaſin, idque ex eventu: quod elephantiaci more Satyrorum in Venerem ferantur. ſecundo, pudendi perpetuam erectionem; tertio, quod referant elephantiaci Satyros, quod habeant retortas auriculas; & labia prætumida more Satyrorum. Hic, Satyriaſmus eſt ſpecies quædam parotidis. Hippocrates duorum tumorum qui ponè aures efflorefcunt, meminit, γογγρωνῶν, & φηρίων: quorum illi rotundi ac duri, ad guttur hærent, hi verò oblongi, ſub auribus: ſic dicti à Φήρα Theſſaliæ urbe, in qua graſſabantur: gongronam noſtrates vocant *een koyer.* *Satyriaſis.* *6. Epid. 3.*

10. Ab

10. Ab acri humore.

11. A pituita putri imbutis glandulis præcipue colli.

12. Quivis tumores præter naturam, qui foris consistunt à vitio interno corporis.

Adolescentum & puerorum morbi.

XXVII. Τοῖσι δὲ ἔτι 1 πρεσβυτέροισι, καὶ πρὸς τὴν ἥβην προσάγουσι, τουτέων τε τὰ 2 πολλὰ, καὶ 3 πυρετοὶ χρόνιοι μᾶλλον, καὶ ἐκ ῥινῶν 4 αἵματος ῥύσιες.

XXVII. 1 Adultioribus autem & puberibus, commemoratorum 2 multa accidunt, & 3 febres etiam diuturniores, tum etiam 4 sanguinis profluvia è naribus.

1. Duodecimo, decimotertio, & decimoquarto anno: cum ad pubertatem accedunt. Id est, adolescentibus, qui jam vocem asperiorem edere, veneremq; agnoscere cœperint, usque ad decimumseptimum annum, & paulo etiam ulterius. Et hic agit etiam de septennibus & decennibus: nam hoc Aphorismo pueritiam & adolescentiam simul est complexus.

2. Ut phymata, lithiasis, Paristhmia, vermes, & quæ sunt ejusmodi.

3. Ex voracitate, unde cruditas pituitosa: accedit & quædam acrimonia, quæ putredinis fit causa. Nam pituita quæ in prima ætate erat dulcis, his fit falsa, & difficultate pepasmi negocium facit.

Haimorrhagia. 6. Epid. 3. 2.

4. Naturalia (quia sanguine abundant, densescente jam habitu corporis) critica in causis & symptomatica, eaque à motu morbi, dum nimirum in excretione aliqua ratio desideretur: ut in Philisco: vel vitio alicujus

viſceris; ut qui vitio lienis laborant, ſanguinem fundunt. quibus naſus rubro viridique colore miſto perfunditur. Proſequitur unico hoc Aphoriſmo pueritiam & adoleſcentiam. Quarum prior eſt à ſeptennio ad decimumquartum annum : adoleſcentia vero, quum vox jam aſperior redditur. Quam à juventute diſtinguit vox, ex aſpera reddita gravis.

XXVIII. Τὰ δὲ πλεῖστα τοῖσι 1 παιδίοισι 2 πάθεα κρίνεται. τὰ μὲν ἐν 3 τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι, τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ 4 μησί. τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ 5 ἔτεσι, τὰ δὲ καὶ πρὸς τὴν 6 ἥβην προσάγουσιν. Ὅσα δ' ἂν διαμείνῃ τοῖσι παιδίοισι πάθεα, καὶ μὴ ἀπολυθῇ περὶ τὸ ἡβάσκειν ἢ τῇσι θήλεσι περὶ τὰς τῶν καταμηνίων ῥήξιας, 7 χρονίζειν εἴωθεν.

XXVIII. At vero 1 puerilium 2 affectionem [diuturnarum] finiuntur aliæ quidem 3 quadraginta diebus, alię ſeptem 4 menſibus, aliæ 5 ſeptem annis, nonnullæ cum ad 6 pubertatem ventum eſt. Sed quicumque pueriles morbi perdurant, nec deſinunt cum ex ephebis exceſſerunt, aut fœminæ cum menſtruales eſſe cœperint, 7 inveteraſcere conſueverunt.

1. Intelligit recens natos, dentientes, cæteroſque accedentes ad pubertatem. Cum nimirum hi morbi eveniunt non diætæ, ſed ætatis vitio, nam quæ à mala diæta affectiones eveniunt,

eveniunt, bonâ diætâ solvuntur. nec à partis alicujus fiunt vitio.

Πάθος. 2. Πάθος proprie in gignendo consistit: hic sumitur pro morbo qui in essentia consistit.

3. Quadragesimo morbi die, qui finis est acutorum ἐκ μεταπτάσεως, & criticorum septenariorum; ut febres diuturnæ, maxime si morbi materia non sit pepasmi expers: nec ulla pars fuerit in vitio. ut pavores, tusses, umbilici phlegmone.

4. Hoc est, septimo mense morbi, ut inæquales quartanæ puериles ab ingluvie, diarrhœa à dentitionis dolore.

5. Ut epilepsiæ.

6. Ut virginum fœdi colores, & epilepsia: hæc interdum ad pubertatem usque protrahuntur: tunc eclampsi caloris nativi fugantur, nimirum ad annum decimumquartum.

7. Ad extremum vitæ diem protrahuntur, algore & madore nimio.

Iuvenũ morbi. XXIX. Τοῖσι δὲ 1 νεηνίσκοισιν, αἵματος 2 πτύσιες, 3 φθίσιες, 4 πυρετοὶ ὀξέες, 5 ἐπιληψίαι, καὶ τ' ἄλλα 6 νοσήματα, μάλιστα δὲ τὰ προειρημένα.

XXIX. At vero 1 juvenibus expectorata 2 sanguinea, 3 tabes, febres 4 acutæ, 5 epilepsiæ, aliique 6 morbi; maxime vero jam commemorati.

1. Hoc est, ex quo vocem gravem edere cœperunt; ad id tempus, quo naturalis hæmorrhagia sistitur: quod fere fit vicesimoquinto ætatis anno. Putat Galenus omissam esse adolescentiam; sed Aphorismo 27. pueritiam & adolescentiam simul est complexus.

2. Ardore sanguinis biliosi, qui è venis pectoris

ctoris aut pulmonum exudat, vel eiſdem ruptis, apertis, vel exeſis erumpit: ab ictu, ſaltu, vociferatione; vel ſub ſole & humi quod cubârint: vel acri diæta, inde ferina diſtillatio.

3. Quaſi dicat, eam ob cauſam tabes fiunt, nimirum à decimooctavo ad trigeſimum quintum annum. Paronomaſiâ ludit, cum ait *αἵματος πτύσιες, φθίσιες*.

4. **Et tertianæ exquiſitæ, bilis acerrimæ** copiâ; & febres ardentes.

5. Cerebro contagione ventriculi afflicto in picrocholis, vel diætæ vitio. Sed qui fit, ut cujus ætatis beneficio epilepſia curatur, ejus vitio epilepſia accidat? Quod puerilis illa epilepſia fiat à præhumido cerebro per idiopathiam affecto: hic vero conſideratur epilepſia quæ fit cerebro per ſympathiam affecto.

6. Bilioſi, ut phrenitis, angina, dyſenteria, cholera.

XXX. *Τοῖσι δὲ ὑπὲρ 1 τὴν ἡλικίην ταύτην 2 ἄσθματα, 3 πλευρίτιδες, 4 περιπνευμονίαι, 5 λήθαργοι, 6 φρενίτιδες, 7 καῦσοι, διάῤῥοιαι 8 χρόνιαι, 9 χολέραι, 10 δυσεντερίαι, 11 λειεντερίαι, 12 αἱμοῤῥοΐδες.* *In declinante ætate, & in cruda ſenecta.*

XXX. Iam vero qui hos ætate 1 ſuperant, 2 aſthmata, 3 pleuritides, 4 peripneumoniæ, 5 lethargi, 6 phrenitides, febres 7 ardentes, diuturna alvi 8 profluvia, 9 choleræ, 10 dyſenteriæ, 11 lienteriæ, 12 hæmorrhoides.

1. Hoc eſt, homines conſtantis ætatis, ab anno trigeſimo quinto ad quinquageſimum, & crudi ſenes, hoc eſt à quinquageſimo ad ſexage-

xage-

xagesimumquartum: si juveniliter adhuc vivant, corpore jam densiore reddito, attritoque calido nativo, humoribus non æquè tenuibus.

Medela. 2. Materiæ vitio intro coactæ, partis infirmitate, & difficultate expectorandi, vitæ intemperantia, congeritur in capite pituita, quæ labitur in imbelles jam pulmones. Moscum cum croco ex vino hos recreat.

3. Ob easdem causas.

4. Tum primigeniæ, à putrescente in pulmone pituitoso sanguine: tum secundariæ.

5. Hoc est, inexplebilis dormiendi cupiditas, cum delirio & oblivione conjuncta. Et apoplexiam à quadragesimo secundo ad sexagesimũ ætatis annum evenire docet libro sexto Aph. Fit autem lethargus à pituita putrescente in cerebri substantia: unde prava febricula.

6. Per idiopathiam cerebri.

7. Continuæ, cum siti inexplebili, linguæ scabritie, corporis jactatione & ardore, cum lumborum, cervicis, & ventriculi dolore.

8. Ex humoris è toto corpore, aut vicinis partibus in ventrem affluxu, vel vitio pepseos aut distributionis, unde crudi succi permisti cum bile.

9. Fit vomitu & dejectione. Est itaque biliosi humoris sursum & deorsum calamitosa excretio. Confestim os ventriculi roboretur, ut succo mali punici: alioqui, refrigeratis extremis, convulsi moriuntur. At in Diarrhœa licet quatriduum abstinere à remediis.

Dysenteria quadruplex. 10. Sunt illæ quadruplices, exulceratæ, hepaticæ, abradentes, & sanguineæ. Nam omnis excretio sanguinea cum torminibus & egerendi difficultate, dicitur dysenteria.

11. Id est, præproperæ cibi dejectiones, ab intemperie ventriculi, vel intestinorum tenuium,

nuium, vel ab humore qui abradendo & exasperando est molestus; vel ab algida pituita.

12. Hoc est, venarum quæ sunt in sphinctere musculo, aut musculis intestini recti levatoribus affectiones, vel ab erosione, vel à tumore, vel apertione. Duo autem sunt haimorrhoidum genera; quoddam supervenit cacochymiæ, aliud plethoræ. Ramulus venæ sacræ, quæ originem habet à vena cava, decurrit ad musculos levatores intestini recti. hac via plethora evacuatur, fitque hac dysenteria haimatodes: ut his qui mutili sunt. Hæ venæ magnam cognationem habent cum venis uteri & pudendi in mulieribus: hinc est quod interdum hæmorrhoides officium mensium sumant. Aliæ, cacochymiæ sunt purgatrices: quia truncus venæ portæ dividitur in duos ramos, quorum unus inseritur in lienem, alter in mesenterium, & inde producitur ad musculum sphincteris. Si itaque fuerit ea melancholici humoris copia in hepate, ut non possit à liene attrahi, deerrat illa materia in alterum illum ramum, & excernitur in anū. Quod si exulceretur musculus sphincter, fiunt rhagades. Maximè vero effluunt hæmorrhoides quibus olim assuetæ fuerant, cum his tunc solemnis intercepta fuerit evacuatio. Melancholia hos etiam vexat. *Hæmorrhoides.*

XXXI. Τοῖσι δὲ 1 πρεσβύτῃσι 2 δύσπνοιαι, 3 κατάῤῥοι βηχώδεες, 4 στραγγουρίαι, 5 δυσουρίαι, 6 ἄρθρων πόνοι, νεφρίτιδες, 8 ἴλιγγοι, ἀποπληξίαι, 9 καχεξίαι, 10 ξυσμοὶ τοῦ σώματος ὅλου. 11 ἀγρυπνίαι, κοιλίης 12 καὶ ὀφθαλμῶν καὶ ῥινῶν ὑγρότητες, 13 ἀμβλυω-

βλυωπίαι, 14 γλαυκώσιες, 15 βαρυηκοΐαι.

Seniles morbi.

XXXI. 1 Senibus autem 2 difficultates ſpirandi, 3 catarrhi tuſſiculoſi, 4 urinarũ ſtillicidia, 5 difficultates mingendi, 6 articulorum dolores, 7 nephritides, 8 tenebricoſæ vertigines, apoplexiæ, 9 cachexia, totius corporis 10 ſtimulantes pruritus, 11 vigiliæ; alvi, 12 oculorum, & narium excrementa, 13 viſus hebetudines, 14 glaucedines, auditus 15 graves.

1. Triplicibus: à quinquageſimo quinto ætatis anno ad ultimum vitæ diem: nam viridis ſenectus durat ad ſexageſimum annum; media, uſque ad ſeptuageſimum: deinde decrepita.

2. Ab illabente in pulmones pituitâ.

3. Ubertate irruentis madoris, à frigore totius & capitis & pectoris. corpus perſpirabile hic eſt.

4. Ab acriore redditâ urinâ à pituitâ ſalsâ, unde veſica ſcabie aphthodi laborat: cum enim fuligines & ichores patuli corporis pori non exhauriant, recurrit ad veſicam. vel craſſiſſimâ, quæ putreſcit cunctando in corpore. vel à calculo. In his ubi tenuis materia, evaporari debet per habitum corporis: ſi ſit craſſa, revellenda.

5. Ab infirma veſica.

6. Arthritide tentantur, ob ſuccorum copiam, & articulorum debilitatem.

7. A renum calculis, & exulceratione.

8. Dum in gyrum volvitur ſpiritus animalis, à remixtis vaporibus.

9. Ma-

9. Malus corporis habitus; alteratricis functionis depravatione, & alimenti impuritate: cum edendo nihil proficiunt.

10. A pituita putri, cui denegatur exitus in habitu denso senili.

11. Suavis anathymiaseos inopiâ, & cerèbri siccitate. nam senes sunt quidem somniculosi, sed non dormiunt.

12. Excrementorum copiâ: nam nec fœliciter coquunt, nec dissipantur excrementa satis fœliciter in denso illo habitu corporis.

13. Spiritus animalis inopiâ & impuritate.

14. Inopia & quasi arefactione humoris crystallici.

15. Facultatis & instrumenti vitio.

HIPPOCRATIS COI APHORISMORUM LIBER IV.

I. HEURNII

Paraphrastica versione, & brevibus ad obscuriora loca Notis sive Commentariolis illustratus.

I. Τὰς κυούσας 1 φαρμακεύειν, ἢν 2 ὀργᾷ 3 τετράμηνα, καὶ ἄχρι ἑπτὰ 4 μηνῶν,

νῶν, ἧσσον δὲ ταύτας. τὰ δὲ νήπια καὶ πρεσβύτερα εὐλαβέεσθαι χρή.

I. Prægnantes 1 quidem purgandæ, si 2 humor sit efferus, & 3 quadrimestris purgatio, dum 4 septimestris fuerit; quamvis 5 hæ minus: nam in minore & grandiore fœtu 6 cautius religiosiusque agendum.

Hoc libro agit de pharmaciâ in quovis morbo, deque omni excretione, quacumque ratione illa evenerit, natura, vel morbi aut pharmacorum vi. Nam hic præcepta adfert, quibus, quando, quo modo, quo, & qua ducendus humor, ex conditione temporum, locorum, meatuum, & cujusque peculiari natura, & ex distinctione ipsarum effectionum. Sed quia ingravidatarum periculi plena est purgatio, ab ea auspicatur hunc librum.

8. Φαρμακεύειν, id est, pharmaco sunt purgandæ.

2. Si indomitus humor varias partes feriat, (unde varia symptomata.) excludatur: ob metum metastaseos ac incendii febrilis. Nam talis humor facili remedio educi potest: ruit enim.

3. Nam fœtus trimestris donec quadrimestris fuerit, & quadrimestris omnium facillime adversis resistit, ratione uteri & umbilici. urget enim orgasmus, quamvis ingravidatio dissuadeat pharmaciam.

4. Quadrimestres vocat fœtus in specie, non in spacio, omnes eos qui jam moveri cœperunt utero matris. Nam si 35. die absoluta fuerit typosis, 70. die movebitur fœtus, qui septimo mense in lucem edetur. Nomine itaque fœtus quadrimestris intelligit id tempus quo fœtus moveri incepit. Atque hoc modo

non

non repugnat huic Aphorismo Hippocrates in Epidemiorum scripto, ubi gravidam trimestri foetu purgat. Quasi hic dicat Hippocrates, Non antea purgabis gravidam quam foetus moveri coeperit. Describit enim hic tecmarsin purgandi, quæ consistit in distinctione causarum, signorum & corporum. Nam tunc demum est necessaria purgatio, cum humor est efferus, & cum peculiaris communisque ægri natura, consuetudo & vires, peculiaris quoque affectio, talem purgationem admittunt: nam nulla major necessitas incidere potest purgationis, quam cum humor sit efferus. Quasi dicat, Si non sit humor efferus, gravida nequaquam est purganda. Laborat quidem gravida ex pica & talibus affectibus: verum ad harum curationem non est adhibenda purgatio: sed sola victus proba ratio. Ita ut vis morbi hoc loco sit constituta in orgasmo, qui ad purgandum invitat: sed quædam, ut diximus, interdum avocant, ut si abortionis periculum immineat. Nequaquam autem salutis alterius causa procuranda est abortio. Quod vero quidam putant, rhabarbarum nostrum hic non prohiberi ab Hippocrate, sed elleborum: dico elleborismum vix magis noxium fuisse olim, quam hodie sit noster rheubarbarismus. Si vero non turgent, non sunt purgandæ. Quia cum moveri incepit, vincula robusta sunt.

1. Epid. 3. 15.

5. Nam gravitate sua foetus facile præcipitatur à valida agitatione.

6. Nam infirmiora sunt, in grandiore conceptu, uteri, umbilici, ac secundinarum vincula. quod enim pedunculis pomorum maturorum vel recens natorum evenit ab aliqua agitatione, ut nimirum facile excutiantur; idem conceptui tenello & etiam jam maturescenti evenit. Quasi dicat, tutius purgantur

quæ

quæ propius à quarto menſe abſunt, quam quæ propius ad ſeptimum menſem accedunt.

Purgationis legitimæ regula.

II. Ἐν τῇσι 1 φαρμακείῃσι, τοιαῦτα 2 ἄγειν ἐκ τοῦ σώματος, ὁκοῖα καὶ 3 αὐτόματα ἰόντα 4 χρήσιμα· τὰ δὲ ἐναντίως ἰόντα, 5 παύειν.

II In artificioſa 1 purgationis molitione, talia ſemper è corpore ſunt 2 excludenda, qualia ſi 3 ultro manarent bono 4 eſſent: nam quæ ſecus prodeunt, prohibere 5 oportet.

Quaſi dicat, hæc prima lex in artificioſa purgationis molitione ſanciatur. Natura imitetur. nam eſt triplex purgatio, critica, ſymptomatica, & artificioſa.

1. Nam eam inſtituimus ubi cacochymiâ circumfluit corpus, ne inde exardeſcat febris, ſi in putredinem trahatur, vel, ſi craſſi ſucci infarctum minentur vaſorum, ne nutritio infrangatur, ac nobiles partes eâ fœditate impediantur.

2. Quæ nimirum apta jam eductioni evaſit materia: & viæ pateant per quas ea excludatur; quóque natura eam facile extrudat, ſit alacris, hoc eſt, ut ſit corpus εὔφορον. Talia ergo è corpore excludantur, nimirum ſpecie, copia, tempore, & excernendi modo, ut ſudores, ſanguinis eliſiones, &c.

3. Id eſt, ſine medici opera; ut ſi non ſolum quæ alterata, ſed ſi alienata emanârint.

4. Hoc eſt, ſymptomatum remiſſionem adferrent, & allevarent.

5. Quod illa ſymptomatica ſint, & ſalvis naturæ rebus non excludantur. Quare, inquit, παύειν, nimirum revulſione, derivatione.

III. Ἢν

III. Ἢν μὲν οἷα 1 δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρωνται, 2 ξυμφέρει τε, καὶ εὐφόρως φέρουσι· τὰ δὲ ἐναντία, 3 δυσχερῶς.

III. Etenim si 1 qualia purgari debent, purgentur, 2 bono fit: & allevantur: contraria 3 vero, moleste.

Quia hoc libro acturus est de eventu omnis exclusionis, criticæ, symptomaticæ, vel quæ fit artificiosa molitione, pulcherrimum hoc Axioma hoc loco repetit necessario.

1. Hoc est, si materia morbifica excludatur: nullaque si ratio excretionis desideretur in qualitate, copia, tempore, & excernendi modo.

2. Sublata morbi causa utraque interna: unde redintegratur œconomia naturalis. Quare dum purgatio fit, interdum quidem vexat torminibus: sed mox dum peracta est, redintegratur virtus ægri.

3. Nam opes prædiaque vitæ excluduntur: vel quæ excludi debebant, non ita ut debebant excluduntur: sed natura pressa vi morbi conatur quidem id, sed perficere nequit: inde surgit hoc certamen, ac triumphata à vi contraria manus dat vincenti morbo. Quare id jam devictæ naturæ argumentum est.

IV. Φαρμακεύειν 1 θέρεος μὲν μᾶλλον τὰς 2 ἄνω· χειμῶνος δὲ τὰς κάτω.

IV. 1 Æstate 2 superiores potius [alvi partes,] hyeme 3 inferiores medicandæ.

Agit hic de universali evacuatione; qualis est quæ fit per elleborum. Nam est particularis, hoc est

 ven-

ventriculi etiam à pituita evacuatio per vomitum (qui hyeme etiam instituitur.) de hac non agit hoc loco.

1. In qua ὁκοῖα ὡραίως fiunt. Cum universalis ineunda est purgatio, videndum qui humores quibus anni temporibus incrementa ducant, & quo moveantur naturæ vel aëris vi. Quæ foras feruntur intro revocare non decet: nec natura est revocanda ab uno excretionis genere ad aliud: ut sudor manat toto corpore, ergo vena secari non debet. Videndum etiam num facile vomat, nec sit cephalææ obnoxius.

2. Hoc est, vomitio æstate potius cienda, quam hyeme: quia quo natura & humor viam affectant, eo crisium & vacuationum inclinationes fiunt. modo loca ex lege naturæ sint consentanea, nec ex eventu dissentanea. Alvi partes superiores æstate circūfluunt maxime bile: ut vena cava qua sursum repit, quæque supra diaphragma positæ sunt partes. Adjicit sermoni huic μᾶλλον, quare non absolute hæc pronunciat: nam pituita interdum æstate etiam in vitio est.

3. Ratione humoris pituitosi ad inferiora viam affectantis. Hoc enim Aphorismo ex humoris evacuandi conditione ducitur accommodata evacuandi ratio. Mesue hunc locum explicat, docetque longe præstantiores per inferiora esse purgationes: eo quod ventriculus concoctioni, non autem purgationi sit dicatus: quod humor omnis natura gravis deorsum feratur: quodque plures sint viæ ad inferiora quam ad superiora. Venter autem est duplex; superior, id est, thorax; inferior, id est, alvus. Et hic inferior rursum est duplex; superior, hoc est, os ventriculi, usque ad palatum; & inferior, hoc est, fundus ventriculi, ad imum usque intestinum. nam hinc qui-

quidam dicuntur πικρόχολοι ἄνω: alii κάτω. In noſtra regione pituiteſcunt ſucci, nec aſſuevere vomitui, ut Græci. qui cottidie vomebant fere.

V. Ὑπὸ 1 κύνα καὶ 2 πρὸ κυνὸς, 3 ἐργώδεες αἱ φαρμακεῖαι.

V. 1 Exoriente cane & 2 ante canis exortum, perdifficiles 3 ſunt purgationes.

In his ſequentibus aliquot Aphoriſmis agit de artificioſa purgatione.

Continet cautionem proviſionemque purgationis quæ æſtate fieri debet.

1. Id eſt, ab eo tempore quo Sol Leonis ſidus ſubit, ad artum Arcturi uſque, hoc eſt, uſque ad Nonas Septembris, id eſt ad diem 12. Plinius ſcribit caniculã oriri die 23. poſt ſolſtitium æſtivum: quod ſolſtitium eſt 13. die Iunii. Igitur temporibus Plinii canicula oriebatur 7. Iulii: jam oritur cum 15. gradu Leonis. Quæ diverſitas inde provenit, quod, licet quarto quoque Anno unum lucremur diem; ex centeſima tamen parte illa diei quæ ſingulis annis ſupereſt; lucramur centeſimo quoque anno unum diem. *18. lib. 28.*

2. Cum Sol Cancrum ingreditur. Προκύων, canicula. Animadvertimus apud nos Belgas ſæpe maximos æſtus evenire Menſe Majo & Iunio.

3. Quod exhauſtum ſit corpus; ideoque æſtuans, facile incendio febrili occupetur. tum etiam contrario medicamenti & ambientis raptu. Unde metus choleræ ſiccæ. Si tamen neceſſitas urget, poteſt etiam hac parte æſtatis purgatio præſcribi: modo ea naturæ exhauſtum non augeat. Omne tamen catharticum eſt calidum. Ambientis vis retrahit purgandum humorem. Ita Galenus, in commentario, dicit, Balneæ calidæ obſiſtunt purgatio-

nibus. Sed Hippocrates lavat eos quibus ex-
6. Epid. 5.29. hibuit elleborum, quo celerius purget. Respondemus: Aliud esse corpus ad purgationem præparare, aliud inhibere hypercatharsin. Iuvant purgationes, quia corpus reddunt εὔφορον & quia sistunt hypercatharsin.

De vomitu universali.

VI. Τοὺς 1 ἰσχνοὺς καὶ 2 ῥηϊδίως ἐμέοντας ἄνω φαρμακεύειν, ὑποστελλομένους 3 χειμῶνα.

VI. 1 Graciles & ex facili 2 vomentes per superiora sunt evacuandi; 3 cavendo hyemem.

Tribus sequentibus Aphorismis explicat Hippocrates quid sit id quod supra dixerat, Per loca conferentia. nam & aër & natura cujusque spectanda in molitione purgatoria. hoc modo recte perpendimus & invenimus quænam sint loca decentia.

A peculiari natura.

1. Qui, cum inclinantur, cervicem ostendunt magnam, pectore sunt amplo, scapulis amplis, homines biliosi, in quibus nulla desideratur ratio conformationis neque in thorace neque in aliis partibus. Hac enim voce temperaturam significat, quemadmodum sequenti conformationem: nam conformatione vel habitu biliosi dicuntur, quibus fundo ventriculi inseritur folliculi fellis ductus; temperamento vero, qui multam procreant bilem, ob hepatis odorem. Omnes enim natura graciles plerumq; calidi sunt, colligunt-que humores biliosos, ut qui temperaturæ sint congeneres. Sunt enim & alii quidam ex

Graciles varii.

6. Epid. 4.25. eventu graciles, de quibus in Epidemiis loquitur, non quidem temperaturâ, neque ab exhaustu, sed à vasorum impuritate. Rursus graciles dicuntur alibi qui morbo vel fame sunt extenuati. Graciles igitur, hoc est, non morbo,

morbo, sed temperamento & habitu, qui sunt ventre calido turgentibusque venis. θερμοκοίλιοι καὶ ἐπίφλεβοι.

2. Hoc est, qui vomunt tuto, & sine ullo periculo aut metu hæmorrhagiæ, cephalalgiæ, aut rupturæ venæ in pectore, unde tabes. Quibus enim magna est cervix, latum quoque habent thoracem.

3. Quasi dicat, Plus tribuendum inclinationi humoris hyberni, quam conformationi & temperamento. Sunt enim crassi & καταῤῥοπῆ humores hyberni. *Notandum.*

VII. Τοὺς δὲ 1 δυσημέας καὶ μέσως 2 εὐσάρκους 3 κάτω, ὑποστελλομένους 4 θέρος.

VII. Contra, qui ægre 1 vomunt, & paulo 2 habitiores, mediocrisque habitudinis, 3 per inferiora sunt purgandi, 4 cavendo æstatem.

1. Quibus tuto universalis vomitio præscribi non potest; ut qui sunt angusto capite, cervice, ac thorace, & qui obnoxii sunt doloribus capitis, oculorum, vel eruptioni sanguinis, & tabi.

2. Hoc est, modice carnosi. nota euchymiæ.

3. Quod in crassioribus humoribus, & densiore corpore, humorum impulsus ad inferiora declinet.

4. Quia fere indicatio quæ ab humore expurgando sumitur, vincit eam, quæ ex peculiari cujusque natura, in habitu & temperamento ducitur. Quasi dicat, plus valet id, quod dixi, Quo natura ducit; quam id quod adjeci, Per loca conferentia. Adiposi homines etiam non cogantur in vomitum: lentis *Notandum.* *Adiposi ut purgandum.*

ſuccis enim circumfluunt, ac pondus abdominis his renititur conatibus.

Tabidi ut purgandi.

VIII. Τοὺς δὲ 1 φθινώδεας, ὑποστελλομένους τὰς 2 ἄνω [φαρμακείας.]

VIII. Sed 1 tabidorum ratio eſt habenda, ne purgationem iis per 2 ſuperiora unquam moliendam putes.

1. Hoc eſt, eorum qui ex tabe laborant, vel naturâ qui eô vergunt: ut quibus alarum inſtar prominent in dorſo ſcapulæ· hi enim anguſto ſunt pectore, collo oblongo & tenui, catarrhis obnoxii ferinis. Purgentur rhabarbari infuſo; adde mannam, vel ſyrupum roſarum ſolutivum.

Indicatio à peculiari affectione. Notandum.

2. Quaſi dicat, Ferè indicatio quæ à peculiari affectione ſumitur, vincit eam quæ ab humoris conditione ducitur. Nam quemadmodum mulieri hyſtericæ, ſi aſthmatica fuerit, nequaquam oxymel præſcribendum, quod hyſtericis acetum ſit adverſum, etiamſi aſthmati ſit opportuniſſimum: Quemadmodum etiam ei qui lienteriæ eſt obnoxius, nequaquam oxymel præſcribemus in aſthmate: nam gravius laboraret ex lienteria (quæ oxymelite exaſperatur) quam ex aſthmate: Sic quoque in tabidis, quamdiu vincit ſymptomatum magnitudo & periculi metus, quamvis bile abundent, & ad ejus evacuationem etiam æſtas invitet, nunquam univerſalem evacuationem præſcribes per vomitum; nam malum inde invaleſceret. Nam augeſcet inde pulmonum ulcus, vel vas iſtic lacerabitur.

Melancholici ut purgandi.

IX. Τοὺς δὲ 1 μελαγχολικοὺς 2 ἁδροτέρως τὰς 3 κάτω. τῷ αὐτῷ λογισμῷ

μετὰ τὰ 4 ἐναντία προστιθέντες.

IX. Etenim 1 melancholicos liberalius 2 pleniuſque per 3 inferiora purgabis. eâdem ratione 4 contraria adhibebis.

1. Qui hujuſmodi ſunt naturâ, diætâ, vel morbo. & quæ olim bilioſa fuêre corpora, jam affectâ ætate, perſpiratu carentia melancholeſcunt. Ut quadragenarii jam redditi.

2. Quia hi viribus valent maximam partem, ſine infirmitatis metu: eo quod corpus ſit ſolidum & ſucci plenum. Ita etiam hypochondriacos curabis. Ut ſcilicet humor contumax naturæ expellenti & medicamento trahenti cedat.

3. Quod eo craſſius omnis humor viam affectet: qui quodammodo eſt melancholicus. Adhibita ea cautione quæ adhiberi debet ad excitandã naturæ vim, liberando obſtructa, & ad purgandam materiam. Maxime ſi nulla indicatio majoris mali nos avocet ab hac molitione: ut ſi ſit nephriticus, vel iſchiæ implicitus: Alioqui nullus locus purgationi magis idoneus inteſtinis: etenim nihil, ſi Meſuæ fides, concoquunt.

4. Quæ pari exceſſu pugnant cum naturæ contrario exceſſu. Focus melancholici humoris ſæpe exhauritur clyſmis.

X. Φαρμακεύειν ἐν 1 τοῖσι λίην ὀξέσιν ἢν 2 ὀργᾷ, αὐθήμερον· χρονίζειν γὰρ ἐν τοῖσι τοιούτοισι 4 κακόν. *Turgente materia purgandum.*

X. Purgandum eſt quidem in 1 peracutis morbis, ſi humor ſit 2 efferus, 3 eodem ipſo die: cunctari et- *Occaſio purgandi.*

enim in hujuſmodi affectibus, 4 calamitoſum.

1. Qui quarto die, vel ad ſummum ſeptimo cum magnitudine & vehementia ſuam abſolvunt hiſtoriam. ut in phrenitide, in ardentiſſima etiam febre, & in choleræ morbo.

2. Si nullo conſiſtit loco, nec ulla una ſymptomatum ſpecies humoris & partis propria appareat. His regionibus raro turget materia; quamvis bilioſi, æſtate, flammante æſtu, id interdum experiantur. vide 1. Aph. 22.

3. Vel ineunte morbo, vel ſimulatque humor ferri cœpit: non expectato paroxyſmi fine, primo vel ſecundo die purgetur: ſæpius primo id fiat. Rhabarbaro id agit doctiſſimus Holerius. Nos id agimus etiam commode electario de ſucco roſarum in phrenitide.

4. Nam calor magis accenditur; vires effœtæ tandem languent; & partibus nobilibus ab orgaſmo periculum imminet. Si decumbit in ignobilem partem, ut in glandulas, vel ſi in artus effundatur, à pharmacià erit abſtinendum.

Non ubique purgationi locus.

XI. Ὁκόσοισι 1 στρόφοι, περὶ τὸν ὀμφαλὸν 2 πόνοι, καὶ 3 ὀσφύος ἄλγημα μὴ λυόμενον μήτε ὑπὸ φαρμακείης, 4 μήτ᾽ ἄλλως, εἰς 5 ὕδρωπα ξηρὸν ἱδρύεται.

XI. Quibuſcumque tormina 1 & circum umbilicum 2 cruciatus, 3 lumborumque dolor adeſt, qui non diſcutitur nec purgatione, 4 nec aliter, in 5 hydropem ſiccum firmatur.

Quaſi dicat, non omnium morborum curatio in pur-

purgatione consistit: quemadmodum non omnium febriū hyparxis in humorū synathroismo consistit.

1. Præsertim è flatu in tenuibus intestinis, tanquam in ergastulo quodam concluso. cui denegatur exitus propter materiæ crassitudinem, viarum angustiam, & intestini depravatum motum. Intestinum enim aut non movetur, aut sursum movetur. Causa torminum est acerrimus humor, vel flatus, vel ichor ab inflāmata vel exulcerata parte. symptomata aperient morbum: si bilis in vitio est, amarescet os, vomet: si flatus, roga num sederit diu in frigido, vel ventorum incursibus num se exposuerit. Strophos sæpe symptoma est inflammati hepatis.

2. Affectis male intestinis tenuibus, quæ eo loci continentur: quia intestina crassa obvolvuntur tenuioribus. *6. Epid.*

3. Lumborum, mesenterii & tenuium intestinorum, vel frigidæ pituitæ illapsu in lumbos, & vincula nervea, sunt quibus colon & renes lumbis alligantur.

4. Ut fotu, lotu, frictione, emplastris, cataplasmate. nam succrescit nova materia à conceptâ indelebili intemperie; quare quamvis materia exhauriatur, sobolescet mox recens. Propterea symptoma discutitur, sed causa manet. nam synathroismus non excluditur partis mittentis, trahentis, & suscipientis.

5. Ab intemperie frigida primigeniâ, vel relictâ ab haustu aquæ frigidissimæ in mesenterio & hepate, & intestinis: unde tympanites. Non agit hoc Aphorismo ex professo de hydrope, sed hoc utitur tanquam familiari exemplo: ut doceat quantum opis & præsidii adferat purgatio: vel quid præstare possit purgatio. Nimirum non omnem morbum purgatione curari posse: sed tantummodo humorem qui in vitio est expurgari. Adeoque

purgatione symptomatum ablationem fieri posse: focum tamen mali, hoc est, hecticam illam intemperiem, vel qualitatem quandam inexplicabilem manere. Vox ἱδρύεται pro non solvendo malo accipitur ab Hippocrate: ut etiam à Theocrito Idyllio 17. versu 125. pro firmare.

Quód loco non fit, convenienter non fit.

XII. Ὁκόσοισι κοιλίαι 1 λειεντεριώδεες, χειμῶνος φαρμακεύειν 2 ἄνω, κακόν.

XIII. Quibuscunque sunt 1 lientericæ alvi, hos calamitosum est hyeme per 2 superiora purgare.

Indicationes ut sumendæ.

Hic Aphorismus videtur præponendus superiori. Comparat hoc Aphorismo indicationes inter se. vultque indicationem sumendam esse ab eo quod magis urget. Videlicet majorem habendam esse rationem causæ efficientis, quam essentiæ affectionis; & aversionis utilitatem vinci ab humoris contumaciâ, quâ non licet vomitum sollicitare, quo hoc totum evacuemus corpus. Pugnare autem videtur hic Aphorismus cum Aphorismo decimoquinto libri sexti. Verum alia ratio est Diarrhœæ, alia Lienteriæ. Diarhœa enim fit ex elapsu humoris segregati à concretione sanguinis cum illabitur, vel a partibus superioribus, vel à toto corpore. at lienteria non fit sine vitio ventriculi ab intemperie frigida; vel ab humoribus in ventriculo collectis, vel in ventriculum confluentibus, iisque acidis, vel serosis. Si itaque hæc lienteria æstate accidat, vomitione curari poterit; si hyeme, dejectione.

Quid differat causa lienteriæ à causa diarrhœæ.

1. Qua scilicet, cibos præpropere omnes, concoctionis expertes dejicit.

2. Hoc est, vomitio universalis est his calamitosa, quod pituitosus humor per inferiora viam affectet; cujus vitio hiberna lienteria

ria potissimum accidit. Et bilis hyberna est quodammodo catarrhopos, nam humorem tunc anarrhopum fieri difficile est.

XIII. Πρὸς τοὺς 1 ἐλλεβόρους τοῖσι μὴ ῥηϊδίως, 2 ἄνω καθαιρομένοισι, πρὸ τῆς πόσιος, προϋγραίνειν τὰ σώματα πλείονι 3 τροφῇ, καὶ 4 ἀναπαύσει.

XIII. Iam vero cum necessarius inciderit ellebori usus, iis qui ægre per 2 superiora purgantur, ante ipsum pharmacum humectare 3 oportet corpora pleniore nutricatu & 4 requie.

Purgationi parandum corpus.

Hoc Aphorismo loquitur de artificiosa medicatione molienda, quatenus nimirum perfecto humore qui in vitio est, habitaque ratione cujusque affectionis, ad eam corpus sit præparandum. Hoc est, quo modo id efficiendum sit εὔπορον: excitando videlicet naturæ vim, liberando obstructa, & præparando materiam. Quasi dicat. Non satis est scire corpus esse purgandum, sed debet reddi meabile.

1. Ellebori albi: ut ad contumaces ischiadis, nephritidis, melancholiæ, fracturæ calcis, podagræ, & arthritidis morbos. Non enim præscribit Hippocrates elleborum ad febrem vel acutos morbos. Ita utitur elleboro in fractura calcis, modo febris magna absit. Adhibita scilicet cautione quæ adhiberi debet, ex perspicientia vitiosi humoris, peculiaris cujusque naturæ affectionis, locorumque lege naturæ consentaneorum, nec ex eventu dissentaneorum. Nam per elleborum intelligit omne medicamentum purgans; quod elleborum purgandi facultate cæteris omnibus antecellat. Quia priusquam in tenuium intesti-

Quibus morbis profit elleborum.

norum anfractus pervenerit, humorem qui toto corpore in vitio eſt, in ventriculum attraxit. Græci per elleborum, intelligunt album: Arabes, nigrum.

2. Id eſt, qui nec facile nec tuto univerſali vomitione, quam cit elleborus albus, purgantur: quod ſucci ſint catarrhopi, meatus anguſti. Nunquam ſenes & pueri elleboro ſunt purgandi: nervi enim infirmi, ſunt convulſioni obnoxii.

3. Succo alibili, vino aut melicrato, & cibo. Integris viribus, florente ætate, Vere, & Autumno, ſique natura & humor eò viam affectat, nec reclamat metus majoris morbi, ut cephalææ, vel tabis aut haimorrhagiæ, & ſi adſit meatuum libertas, tuto ellebori uſus inibitur. Utatur vitulina pingui, agnina, ovis, juſculis pinguibus. Deinde incidatur materia.

4. Tum animi, tum corporis. Ut cibo viſcera recreentur & quiete. unde excitatur naturæ vis, humoris contumacia frangitur: & humectum corpus non facile in hypercatharſin, vel, ab acrimoniâ ellebori, in ſpaſmum abripitur. Utatur ergo balneis quattuor aut quinque dies ante uſum ellebori, ſomno, & ocio. Balneo enim humor funditur.

Ab epoto pharmaco quid agendum.

XIV. Ἐπὴν πίῃ τις ἐλλέβορον, πρὸς μὲν τὰς 1 κινήσιας τῶν σωμάτων μᾶλλον ἄγειν, πρὸς δὲ τοὺς 2 ὕπνους καὶ μὴ κινήσιας, ἧσσον. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ 3 ναυτιλίη, ὅτι κίνησις τὰ σώματα ταράσσει.

XIV. Epoto elleboro 2 motu ciendum corpus potius, quam ſomno & motus vacuitate compeſcendum; nam

nam corpora motu cieri, vel ipsa indicat; navigatio

Quasi dicat. Quodsi majorem vim purgandi ab elleboro requiras, corpus move: Sin autem inhibere volueris, somnum conciliato, neque moveto. Ita votis suis respondebit, & humori vacuando analogum erit. Interdum enim ejus motus est inhibendus hypercatharseos metu. Vt si finem non fecerit purgandi, cum sitis adest. In hypercatharsi date hordeum, poma, ad recreandum ventrem, vinum, clysteres ex lacte, senum ventrem calfacies. vide Mesuem. Date theriacam.

1. Hoc est, motu potius incitandum corpus, ut materia fluxilis reddatur, & sursum feratur.

2. Quod somno & quiete omnes sistantur evacuationes præter sudores, maximeque vomitio. Intelligit de iis excreationibus, quæ accidunt vitio humoris retentricem facultatem labefactantis, & expultricem impellentis. Sic lienteria & dysenteria somno & quiete sistuntur, nisi partes nobiles in vitio sint. Nam in dysenteria hepatica minime præscribi debet somnus; eumque, si sit necessarius, præstat interdiu adhibere, quam noctu. Dicit autem Hippocrates, καὶ μὴ κινήσιας. non dicit, quietem, sed, non motum. nam qui sedet, vel etiam stat, non quiescit, quamvis is non moveatur.

3. Quæ nauseam & vomitionem parit, materia motu incitatur, & fit refluxus humoris è venis in ventriculum: quiete vero omnia intro recurrunt. Ilico moveat ambulando corpus à sumpto elleboro, vel balneum ingrediatur. Duabus horis à sumptione operatur. Tunc initio incalescit ventriculus, sputat, vomit pituitam, dein eam cum bile permixtam, mox meram bilem.

XV. Ex-

Pharmacum ut segnescat.

XV. Ἐπὴν βούλῃ 1 μᾶλλον ἄγειν τὸν ἐλλέβορον, 2 κίνει τὸ σῶμα· ἐπὴν δὲ 3 παῦσαι, ὕπνον ποίει, καὶ μὴ 4 κίνει.

XV. Quotiescumque majorem 1 ciendi vacuandique vim veratro requiris, corpus 2 move: sin 3 inhibendum sit & sistendum, somnum concilia, 4 neque moveto.

1. Hoc est, ut contumaciores & copiosiores educat humores.

2. Nisi peculiaris affectio, corporis motum prohibeat: ut ischias, & fractura calcis. Move, inquit; quia corpora motu purgantur. nam ab eo naturæ vis excitatur, humor incitatur. incitatusque trahenti medicamento facillime cedit.

3. Metu hypercatharseos, & convulsionis.

4. Hoc est, sede vel sta, vel etiam decumbe. Somnus sistit evacuationes omnes, si sudores excipias. In principio, cum quis non admodum forte pharmacum hausit, sed mediocre, dormiat: cum purgare cœperit, vigiler, nisi metus hypercatharseos adsit. Cum verò leniens remedium sumptum est, non indormiat, quia natura coqueret medicamentum; nisi langueat admodum ventriculus; tunc superdormire tutò potest.

Sanis periculosa medicatio. & 2.lib. 36. & 37.

XVI. Ἐλλέβορος 1 ἐπικίνδυνος τοῖσι τὰς σάρκας 2 ὑγιέας ἔχουσι· 3 σπασμὸν γὰρ ἐμποιέει.

XVI. Elleborus 1 calamitosus est iis qui sunt 2 integra valetudine; nam 3 convulsionem adfert.

1. Vidi quos in perniciem traxit solum

sim-

ſimplexque apozema purgatorium ex fumariâ cum ſenæ foliis temere exhibitum. Nam corpus totum in colliquantem fluxum traxit. *Eventus.*

2. Id eſt, Qui bene habito commoderatoq; ſunt corpore: quod fere hujuſmodi humoribus atq; viſceribus bene conſtitutis gaudeant. Nam quale partium ab humoribus alimentum eſt, talis etiam color; talis etiam habitus totius corporis, in charactere & mole.

2. Exhauſtis partibus ſolidis & membranis: cum nihil habeat in quod exerat vires ſuas, corpus liquat, & ſtomachum mordet, unde motus convulſivus potius quam convulſio. fœda eſt calamitas. dicit Hippocrates in Fragmẽto De purgatoriis remediis, à pharmaco purgatorio hominem interiiſſe. Nam idem medicamentum ſervat & occidit homines.

XVII. Ἀπυρέτῳ ἐόντι, 1 ἀποσιτίη, καὶ 2 καρδιωγμὸς, καὶ 3 σκοτόδινος, καὶ 4 στόμα ἐκπικρούμενον, ἄνω φαρμακείης 5 δεῖσθαι σημαίνει. *Venientĩ morbo ut occurrẽdum.*

XVII. Si cui febris experti eveniat cibi 1 faſtidium, & ſtomachi 2 morſus, & 3 tenebricoſa vertigo, & oris 4 amaritudo, huic purgatione 5 per ſuperiora eſt opus.

Perſtringit ſymptomata quæ eveniunt vi bilioſi humoris, propriæ ſubſtantiæ corruptione laborantis in ſuperiore orificio ventriculi. Dicit, febris experti: (ſi excrementa ſanorum ſunt ſimilia:) nam ſi in febre appareant hæc ſymptomata ad excretionem criticam, nequaquam convenit purgatio per ſuperiora. Nam hic loquitur de expurgandis illis humoribus, qui æquabiliter ex toto corpore excluduntur. Si vi morbi hæc ſymptomata eveniant,

universalis vomitus non erit præscribendus: sed revellenda materia, vel particulari vomitu elidenda, ut oxymelite, & aquâ tepente.

1. Resoluto stomacho, bilis à calore & acrimonia. nam inde dicitur appetentia. Si ineunte morbo hæc aderunt, erunt à translatione symptomaticâ. Humor qui nautiodem jactationem infert in febre tertiana, potest vomitu excludi: sed hic agit Hippocrates de universali vomitu totius corporis.

2. A bile, stomachum, exquisitissimo sensu præditum, mordicante.

3. Ut cum duplici exurgit mensa lucernâ, fuliginosis vaporibus in cerebrum elatis, degenerante flavâ bile primum in vitellinam & æruginosam, & denique in nigram: ita ut hujus fuligine aqueus oculorum humor inficiatur. Scotodinos ab alvo, semper habet cardiogmum conjunctum.

4. Humoris biliosi ad os diadosi, per continuitatem interioris tunicæ ventriculi, quæ toti ori est communis.

5. Quod eo biliosus humor viam affectet: & purgationis loca legi naturæ sint consentanea: modo ex eventu non sint dissentanea, nec peculiaris affectio thoracis nos avocet, qualis est tabidorum natura.

XVIII. Τὰ ὑπὲρ τῶν φρενῶν 1 ὀδυνήματα, 2 ὁκόσα καθάρσιος δέονται, ἄνω 3 φαρμακείης δεῖσθαι σημαίνει. ὁκόσα δὲ 4 κάτω, κάτω.

Suprema purgatione quæ egeant, vel inferna.

XVIII. Dolores seu 1 affectiones quæ partibus supra diaphragma oboriuntur, quæcumque purgationis sunt 2 indigentes, superiore 3 pharmaciâ opus

opus esse significant: quæ vero 4 infra, purgationem infernam requirunt.

1. Ut stomachi morsus, & oris amaritudo, tenebricosa vertigo: nam soboles sunt acerrimæ bilis ore ventriculi conceptæ. hæc, ut causa continens, evacuatur.

2. Si non à flatibus obnatæ fuerint, nec ex plethora, sed si tales fuerint quarum tota curatio (etiam causæ conjunctæ) in purgatione consistit; sic ophthalmia non curatur vomitu.

3. Nam eo humor viam affectat, si apyrexia adsit, nec cephalæa adsit.

4. Ut dolor umbilici, genuum gravitas, lumborum cruciatus, pleuritis inferna. Dicet quis, melancholia, ophthalmia, mania, sunt dolores supra diaphragma oborti: hi tamen solvuntur per inferiora, & purgantium usu curantur. Respondeo. Hippocratem hic loqui de iis tantum doloribus quorum omnis in sola & simplici purgatione curatio consistit: quâ, nimirum, materia conjuncta evacuatur. Iam in melancholia & ophthalmia, materia conjuncta non expurgatur dejectione, sed antecedens causa revulsione & derivatione tollitur. Agitur hic de materia non vaga, sed de infixa parti.

XIX. Ὁκόσοι ἐν τῇσι φαρμακοποσίῃσι 1 μὴ διψῶσι καθαιρόμενοι, 2 οὐ παύονται πρὶν ἢ διψήσωσιν.

Non satisfaciẽtis pharmaci repetitio.

XIX. Quicumque pharmaco epoto purgati 1 non sitiunt, purgationis justæ metam 2 non attingunt, antequam sitiverint.

Theorema experientiæ cõtinet hic Aphorismus, sed adhi-

adhibendum est judicium. agitur hoc Aphorismo de justa purgationis copia. Sitis enim est justæ purgationis nota, qua agnoscimus talia ac tanta, eoque modo quo sint evacuata, qualia ac quanta, & quo modo evacuari debent. Sed adhibenda est distinctio. Nam cum sitis varias ob causas excitari possit, hic de ea tantum siti loquitur, quæ est soboles purgationis. Nam cum medicamentum exhaurit corpus humore excrementitio scatens, vacuationem illam sequitur suctio: suctionem vero appetentia & sitis. Si vero sitiat quis, & sui purgandi finem tamen non fecerit, sequitur hypercatharsis, & inde convulsio. In hoc metu det se quieti & somno.

Sitis variæ causæ.

1. Ut tamen nulla excusatio adferri possit neque inflammati pulmonis, neque æstuantis ventriculi, neque humoris incendentis, neque medicamenti calfacientis; sed tantum purgationis, indeque exhausti ratio habeatur. Quasi dicat, Non sitiit, ergo repeti purgatio debet: modo levi catarrho non irrigetur venter.

2. A siccitate. nam madoris ventriculi aliquid exhaurit. Sed per febres modum observare non possumus, nisi ex alacritate ægri, & ex recrementorum natura. nam febricitantes omnes plerumque sitiuni. Videtur hic Aphorismus postponi debere sequenti.

Cruda crassaq; materiæ symptomata.

XX. Ἀπυρέτοισιν ἐοῦσιν ἢν γένηται 1 στρόφος καὶ γουνάτων 2 βάρος, καὶ ὀσφύος 3 ἄλγημα, 4 κάτω 5 φαρμακείης δεῖσθαι σημαίνει.

XX. Febris expertibus si 1 tormina accidant, & 2 genuum gravitas, & 3 lumborum dolor, 4 inferiore 5 purgatione opus esse significat.

1. Ab acerrimis succis in intestinis conceptis.

2. A

2. A ſuccis in genua decumbentibus per venam cavam.

3. A craſſa materia in vena cava ſtabulante.

4. Quia dolores infra diaphragma oborti, purgationis indigentes, inferiorem poſtulant. Sed primum paranda erit excluſioni materia, ſi ſanguini adhuc mixta ſit.

5. Modo hæc accidentia non eveniant à metaſtaſi, nec criticæ.

XXI. Ὑποχωρήματα 1 μέλανα, ὁκοῖον αἷμα μέλαν, αὐτομάτου 2 ἰόντα, καὶ ξὺν πυρετῷ, καὶ ἄνευ πυρετοῦ, 3 κάκιστα. Καὶ ὁκόσῳ ἂν τὰ χρώματα ὑποχωρημάτων 4 πλείω πονηρότερα ᾖ, μᾶλλον 5 κάκιον. ξὺν φαρμάκῳ ᾖ, 6 ἄμεινον. καὶ ὁκόσῳ ἂν 7 πλείω χρώματα, οὐ 8 πονηρά.

De excremētis vi morbi ejectis. De ſucci melancholici effuſione.

XXI. Dejectiones 1 nigræ, cujuſmodi eſt ſanguis niger, quæ ultro 2 diffluunt, tum ſi cum febre, tum ſi ſine febre, 3 calamitoſæ. Et quo 4 plures dejectionum colores deteriores fuerint, eo 5 calamitoſius: Sed ſi vi epoti medicamenti [tales dejectiones nigræ ferantur,] præclarius 6 ad ſalutem & apparent & faciunt: & quo plures 7 appârēt colores, eo 8 minus mali.

Iam agit de purgatione ſymptomatica, in qua vel qualitatis vel excretionis modi, vel temporis, vel quantitatis ratio deſideratur. Quæ, nimirum, non

accidit

accidit facultatis virtute, sed solius illius resolutione.

1. Hoc est, dejectiones, quibus humor melancholicus niger & fæculentus dejicitur. Qui, quoniam propriæ substantiæ corruptione in vitio est, nunquam concrescit, extra propria conceptacula effusus. Est autem fusus, non autem concretus, hic humor, ut esse solet fæx ipsius sanguinis, non tamen atra bilis. Quibus sane dejectionibus excitantur sæpe tormina, & etiam dysenteriæ. Fit talis humor in hepate, cui si par non fuerit lien, hepar fatiscit, ac fient nigræ dejectiones.

2. Cum dicit ἰόντα, modum excretionis denotat: quia naturalis excretio & critica confertim fit & repente; symptomatica vero, paulatim & continenter: nam ἰόντα moram quamdam denotat: Addit αὐτομάτως, id est, ultro; quia quæ fiunt naturæ beneficio aut vi symptomatica, fiunt ultro. hic dicit ea quæ non criticôs feruntur. Nam criticæ uno, altero, vel tertio die absolvuntur excretiones.

3. Quod indomiti humoris speciem, & partium singulare vitium præ se ferant, & fractas naturæ vires arguant, ac retentricis facultatis ignaviam ostendant visceris illius, unde dimanant: ac pravam viscere qualitatem conceptam denunciant. Adeo ut tollas licet humorem vitiosum, visceris tamen generantis illud malum elui nequit: unde perennis generatio illius humoris, unde toto fere morbi tempore prodeunt.

4. Ut virides, lividi, cinericei, & dejectiones ruffæ, vitellinæ: nam quo plures partes in vitio sunt, eo res ægri pejori sunt loco.

5. Quod plurium affectionum quæ contra naturam sunt in corpore, symptomata sint. Partium unde manant calamitatem arguunt, & partibus per quas feruntur, calamitosæ sunt.

6. Quod

6. Quod ſalvis & integris viſceribus vitium excludatur. Significatur itaque naturæ integritas; utpote cujus eſt excitare primum medicamentum; deinde etiam quod medicamento attrahenti & naturæ expellenti humor noxius cedat.

9. Ut non ſint meraci humores.

8. Quod à colluvie humorum à concretione ſanguinis ſegregatorum, ſine ullo vitio alicujus viſceris, tales appareant. Sed dices, ille humor ſive ultro effluat, ſive pharmaciâ effundatur, idem eſt ille tamen; cur ergo damnat Hippocrates ultro obortam excretionem ejus? Reſpondeo: Qui pharmaciâ efferebatur, in vitio erat ſolo ſynathroiſmo; ſed is qui ultro effertur, excernendi modo ſuo atrocius vitium denotat; nam parcâ manu effunditur, quia pars princeps vitium habet, unde perennis novaque excrementorum procreatio: quæ pars contuſa diuturno vitio, tandem labaſcit ac reſolvitur, ſuaque retentrice vi ſpoliatur.

XXII. Νοσημάτων ὁκόσων 1 ἀρχομένων, ἢν χολὴ 2 μέλαινα ἢ ἄνω ἢ κάτω ἐπέλθῃ, 3 θανάσιμον. *Atræ bilis excretio quid denunciet.*

XXII. 1 Ineuntibus morbis quibuſque, ſi bilis 2 atra ſurſum deorſumve effluat, 3 funeſtum.

1. Hoc eſt, in morborum principiis: quo tempore nulla pepaſmi ſigna elucent, ac nativus calor opprimitur à materiâ morbificâ. Nam tunc, cum ſecreta morbifica materia non fit à ſanguine, excerni nequit bonis ægri rebus: nam ſigna pepaſmi præcedere deberent. Cum itaque tunc excernitur, argumento erit, cauſam illam ſtimulare acerrimâ vi excretricem, vel eam premi mole materiæ; vel retentricem

tricem

tricem vim exoletam esse partis ejus unde effluit; & affligit partes per quas manat.

2. Id est, humor nigrore quodam pellucidus, semper fusus, & nunquam concrescens, mordax, ac terram aceti more fermentans, atra scilicet bilis. Bene utitur Hippocrates eâ voce ἐπέλθῃ: motum enim significat symptomaticum. Quasi dicat, si paulatim & continenter prodeat: quo significatur, partis, unde emanat humor, resolutio, ab internarum partium incendio. Si enim confertim talis humor excernatur, pepasmi notis apparentibus, bono erit, nam euphoriam consectariam ducet. Adfui febricitanti Illustrissimæ matronæ, quæ à pepasmo urinæ, alvo aterrima excernebat. hæc ab his visis mirè terrebatur. à nobis in spem erecta, & summi Dei beneficio evasit.

Ex Galeno in Commẽtario.

Casus.

3. Nam cum ineunte morbo pepasmi expertia sint omnia, ob eamque causam excretio nulla salutaris tum esse possit, hoc erit deterior atræ bilis excretio, quo & cruditate, & maligna vi cæteris antecellit humoribus. Nec solum partis unde manat arguit calamitatem, sed quo & quâ fertur calamitosa est. Hinc dysenteria ab atra bile lethalis est. Hinc eliciuntur duo Axiomata: Omnis excretio quæ fit ineunte morbo, symptoma est magnarum affectionum quæ corpori insunt. Nulla excretio in initio, fit naturæ beneficio: nam illa tunc oppressa jacet.

Axiomata ex Commẽtario Galeni.

XXIII. Ὁκόσοισιν ἐκ νουσημάτων ὀξέων, ἢ ἐκ πολυχρονίων, ἢ ἐκ τρωμάτων, ἢ ἄλλως πως 1 λεπτυνομένοισι 2 χολὴ μέλαινα, ἢ ὁκοῖον 3 αἷμα μέλαν ὑπέλθῃ, τῇ ὑστεραίῃ 4 ἀποθνήσκουσι.

XXIII. Qui

XXIII. Quibuſcumque morbo acuto, aut diuturno, aut vulnere, aut alio quovis modo 1 extenuatis 2 bilis atra aut tale quippiam quod fæculenti 3 ſanguinis ſpeciem exhibet, effluit, poſtridie 4 moriuntur. *Sanguinis vel atrorum ſuccorum excluſio.*

Vidi Ducem militum, qui cum diu quartana affectus fuiſſet, & emaciatus, tandem concreti ſanguinis magnam copiam per ſedem depoſuit: poſtridie obiit. *Hiſtoria.*

1. Non inchoatâ, ſed perfectâ extenuatione: quâ non ſolum ſpiritus & humoris diſſipatio, ſed partium ſolidarum exhauſtus ſignificatur.

2. Qualis proximo deſcripta eſt Aphoriſmo.

3. Hujuſmodi eſt ſanguis niger, deſcriptus Aphoriſmo vigeſimo primo.

4. Reſolutis partibus nutritioni dicatis, planeque exhauſtis. Et quo plures facultates labefactatæ ſunt, eo res ægri pejore ſunt loco. Poſtridie, inquit, moriuntur, quia nihil eſt amplius quod vitam continere poſſit.

XXIV. 1 Δυσεντερεία ἢν ἀπὸ χολῆς μελαίνης 2 ἄρξηται, 3 θανάσιμον.

XXIV. 1 Dyſenteria ſi ab atra bile 2 initium duxerit, funeſta. *Dyſenteriæ variæ ſpecies.*

1. Dyſenteriæ nomine ſignificatur omnis cruenta dejectio: cujus ut variæ ſunt cauſæ, ita quoque variæ ſpecies. Nam aliquando accidit ob crus amputatum: quæ eſt ſalutaris. Aliquando evenit iis qui excernunt prærubras alvi proluvies, quæ, in Coacis, dicitur dyſenteria hepatica: reſolutâ enim hepatis ſubſtantiâ, ſanguis ſeroſus excernitur. Aliquando accidit exulceratis inteſtinis, ubi nimirum

venæ

venæ eorum vel rumpuntur, vel eroduntur à pituita ſalſa, vel bile flava aut atra. Si acciderit à pituita ſalſa, medicamento pituitam illã eluente facile curabitur. ſimiliter ſi à bile flava evenerit. Si vero ab atra evenerit bile, illa dyſenteria, hoc eſt, cruenta excretio cum ulcere primigenio ab illa atra bile erit inſanabilis: eo quod materia illa pepaſmi ſit expers, quodque tantam habeat erodendi vim, ut ulcus per inteſtina ſerpat. Atque hinc primo die excernuntur quædam caruncula; unde utramque inteſtini partem æquabiliter afficit. At omne ulcus quod cutem contra ſe afficit ſuppurando, eſt inſanabile; quia tollitur fundamentum novæ carnis regenerandæ, hoc eſt, ſarcoſin efficere nequit. *Axioma.* Præterea inteſtino ſic laborante, continuatione tunicæ, malum ad ventriculum pervenit: unde lienteria: id quod eſt lethale.

2. Cum natura morbificis cauſis opprimitur: nam poteſt critico die criticas efferri.

3. Quod ejus materia, partis (hepatis videlicet & lienis) unde manavit, calamitatem oſtendat. Deinde quod ulcus ſit inſanabile. inde etiam doloris vi, languidæ vires redduntur, & interceptione officii inteſtinorum naturalis œconomia labefactatur. Et hæc atræ bilis excluſio ſignificat, vim hepatis & lienis eſſe reſolutam; atq; incendio harum partium, exhauſtum eſſe benignum ichorem ſuccorum.

Sanguinis excluſio.

XXV. Αἷμα 1 ἄνω μὲν, 2 ὁκοῖον ἂν ᾖ, 3 κακόν. 4 κάτω δὲ, 5 ἀγαθὸν, 6 μέλαν ὑποχωρέον.

XXV. Si cui ſanguis per 1 ſuperiora erumpat, 2 cujuſmodi tandem

is fue-

is fuerit, 3 calamitosum: at per 4 inferiora, 6 nigra si recedant, 5 bonum.

Hoc dicit: Quæcumque excretio hujusmodi est, ut essentiæ partis unde emanat, aut rei naturalis contentæ speciem referat, ea toto genere est præter naturam, & calamitosa. Sed objicies, Haimorrhagia adolescentum, item hæmorrhagia critica in causis, salubriter evenit. Respondemus, hic ἄνω significare exclusionem per os. Cum verò dicit, cujusmodi tandem fuerint, notat qualitatem, tempus, & excernendi modum, hoc est, sive niger, sive purpureus, sive dilutus, sive seri sit naturalis particeps, sive expers, sive fusus, sive concretus, sive vomitione è ventriculo & vitiosis partibus, sive expectoretur è thorace cum tussi & dolore, vel ex pulmonibus subflavus, & spumans, vel è laryngé paucus cum tussi, vel è faucibus paucus sine tussi, sed cum screatu. Cum dicit κάτω, significat excretionem per alvum, quia non agit hic de menstruali profluvio. neque enim menses mulierum nigri possunt esse boni, sed debent esse purpurei; neque agit de hæmorrhoidibus. Objectio.

1. Hoc est, si vomitione reddatur, vel expectorato. Modo nulla excusatio neque menstruorum suppressorum, neque pleuritidis adferri possit.

2. Niger, concretus, fusus.

3. Ob difficultatem curandi: quod vena lacera in illis partibus ægre restituatur suæ continuitati. Et etiam, quod res quæ secundum naturam continetur, excernitur.

4. Ut per alvum; si non ἀθρόως efferantur.

5. Si necessaria sit talis excretio: ut in iis quibus amputatum est crus aliudve membrum. quæ excretio dicitur dysenteria cruenta naturalis, libro De articulis.

9. A mora ac cunctatione inducto nigrore, non à proprio colore cum ita nigrescit. Sed

priusquam excluditur, nigrorem induit sanguis. Quare de inferna elisione sanguinis hic agit, quæ tarde manat.

In dysenteria.

XXVI. Ἤν ὑπὸ δυσεντερίης 1 ἐχομένῳ ὁκοῖαι ἂν 2 σάρκες ὑποχωρήσωσι, θανάσιμον.

XXVI. Si, 1 quando dysenteria detinet, excernantur ejusmodi, veluti sunt 2 carunculæ, funestum.

1. Hoc est, quem diu multumque dysenteria exercuit: qui ineunte dysenteriâ excrevit alba, æqualia, pauca, & opima, procedente vero ea, flava, pauca, & opima, nec non ramentosa, & tandem carunculas. ἐχομένῳ utitur in gravi affectu Hippocrates.

2. Quod utraque intestina tunica abradatur. nam ramentosa excernuntur tunc, cum carnosior intestini tunica abraditur.

3. Officii communis privatione, & ulceris contumaciâ, quod cicatrici obduci nequit. Agitur hic de dysenteria illa, quæ accidit exulceratis intestinis à pituita salsa, bile flava, vel atra. Unde omnis substantia intestini absumitur ita, ut cutem contra sese afficiat.

Alvus ab haimorrhagia fertur.

XXVII. Ὁκόσοισιν ἐν 1 τοῖσι πυρετοῖσιν αἱμοῤῥαγέει 2 πλῆθος 3 ὁκοθενοῦν, ἐν τῇσιν ἀναλήψεσι τουτέοισιν αἱ 4 κοιλίαι καθυγραίνονται.

XXVII. Si cui 1 febricanti sanguinis 2 copia 3 undecumq; profluat, huic, dum reficietur, 4 alvus feretur.

1. Ineunte vel vigente morbo. Alvoque ignava, officii vacuitate.

2. Im-

2. Immoderata.

3. Per nares, uterum, ſedem.

4. Labefactata caloris vi, immutatoque temperamento, habitu, & actione ventris, unde cruditas ac intercepta diſtributio alimenti. Liquidis humidis feretur alvus, donec naturæ vis redintegrata fuerit. Ergo non temere ſiſtatur illud profluvium, ne cruda materia retenta in putredinem abeat.

XXVIII. Ὁκόσοισι χολώδεα τὰ διαχωρήματα, κωφώσιος ἐπιγινομένης 1 παύεται· καὶ ὁκόσοισι 2 κώφωσις, χολωδέων ἐπιγινομένων, 3 παύεται.

XXVIII. Quibus bilioſis excrementis fertur alvus, oborta ſurditate 1 ſiſtitur: [& contra,] qui 2 obſurdeſcunt, ſuperveniente alvi bilioſo profluvio, 3 liberantur. *Surditas.*

Præcepta quædam traduntur de humorum ſucceſſione & tranſlatione.

1. Materiæ ad ſuperiores partes tranſlatione, & auditorii meatus obſtructione fugaci cum obſurdeſcunt ægri: non à facultatis reſolutione, quæ indicaret exhauſtum jam eſſe cerebrum: ut in Hermocrate, in quo fertur alvus, at obſtructio manet.

2. Fugaci, non fixâ ſurditate.

3. Diadoſi. Si autem non in auditorium meatum, ſed in cerebrum tranſlata fuerit bilis, phrenitis naſcetur. quare ſolve, q. d. tunc alvum: quo fiat diadoſis.

XXIX. Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν 1 ἑκταίοισιν ἐοῦσι 2 ῥίγεα γίνεται, 3 δύσκριτα. *Rigor in febribus continuis.*

XXIX. Quibuscumque 1 sextum diem febris continuæ agentibus incidunt 2 rigores, 3 sinistri judicii sunt.

1. Meminit diei, & non periodi: nam agit de acutis morbis. Sextus dies tyrannorum more judicat: vel enim mortem in procinctu esse dicit; vel recurrentis cum morbi metu judicat.

2. Vel excretiones quævis: ut sudorum. Rigor est motus concussivus à frigore, à bile vellicante superiorem ventrem. Est is duplex, criticus, & symptomaticus. Criticus est vehemens, supprimit urinam, dein sudant affatim: semel in continuis fit. Alius est symptomaticus, fitque motu morbi, ut hic, & vitio partis, ut pure accepto in thorace.

3. Ut caussæ, & ut signa: ut caussæ, quia fractæ vires illam quassationem ferre nequeunt. Dicit autem rigores pluraliter, quibus vires frequentes quassantur. Ut signa; quod judicatoria non judicantia, vel sint ad mortem, vel ad deterius. Præterea nihil convenienter naturæ fit, in quo temporis excretionis ratio desideratur. Sexto die si signa apparent quæ speciem crisis denunciant, ea mala sunt: quia ante, signis apparentibus ad tempus crisis, significata non fuêre.

Diuturna febris nota.

XXX. Ὁκόσοισι 1 παροξυσμοὶ γίνονται, ἣν ἂν ὥρην 2 ἀφῇ ὁ πυρετὸς, ἐς τὴν αὔριον κατὰ τὴν αὐτὴν ὥρην ἢν λάβῃ, 3 δύσκριτα.

XXX. Quibus accidunt 1 paroxysmi, si, qua hora 2 desiit febris, eâdem postridie repetat, 3 difficilis judicii erit.

1. Id

1. Id eſt, qui febri eſſentiali typica & periodica conflictantur.

2. Ἀ'φιέω poſtpono, vel deſino: ut ſi febris primo die hora quarta matutina invaſerit, & deſierit poſt viginti quatuor horas: ſique ſequenti die iterum invadat ea hora qua deſiit, id eſt, hora quarta matutina: ſi hanc ſeriem ſervat in ſuo decurſu, craſſæ materiæ argumentum erit, & principii hujus morbi.

3. Ob materiæ contumaciam diuturnitatem indicat. Nam ut æger febrili calamitate defungatur, triplici auxilio opus eſt, ſcilicet ut naturæ vis fulgeat, meatuum adſit libertas, & ut præparata ſit materia ad excluſionem. Sed hic adeſt materiæ contumacia, naturæ oppreſſæ inertia, unde nullus conatus ad apoſtaſim: nam fixa ſtabiliſque adeſt cauſſa. Docet hoc Aphoriſmo captandas eſſe purgationum occaſiones: non cruda, in febri eſſentiali periodicâ, purganda eſſe: & quo modo crudoris tempus à nobis notari debet. *Vſus hujus Aphoriſmi.*

XXXI. Τοῖσι 1 κοπώδεσιν ἐν τοῖσι 2 πυρετοῖσιν, ἐς 3 ἄρθρα καὶ παρὰ τὰς 4 γνάθους μάλιστα αἱ 5 ἀποστάσιες γίνονται.

XXXI. Laſſitudine fractis per 2 febres, in 3 articulis & ad 4 maxillas potiſſimum 5 abſceſſus fiunt. *Febres cum laſſitudine.*

Hic Aphoriſmus agit de laſſitudinibus quæ ultro per morbos oboriuntur, critice vel ſymptomatice.

1. Hoc eſt, qui ita ſunt affecti, ut vel ſi minimum moveantur, ſenſio laſſitudinis illis oboriatur.

2. Quæ inde laborioſæ dicuntur: quod à labore, vel quod ultro oborta ſit laſſitudo.

 3. Par-

3. Partibus nimirum amplioribus & materiæ febrilis capacibus: ſiquidem febris laborioſa ſit, à laſſitudine ultro oborta.

4. Excitatis ſcilicet parotidibus phlegmonoſis: quemadmodum in febre ardente ſi quid ab hæmorrhagia relinquatur: vel excitatis parotidibus œdematoſis in febre lenta & pituitoſa.

6. Epid. 42. & 2. Prog. 67. & 6. Epid. 2. 44.

5. Per materiæ febrilis diadoſin. Niſi urina profluat craſſa, multa & alba, qualis Archigenis ſervo profluxit: aut alvus feratur. Raro in cæteris morbis abſceſſus fiunt; in iis vero quæ laſſitudinem conjunctam habent ultro à ſuccorum copiâ obnatam, interdum decubitus fit in artus. Quaſi dicat Hippocrates, per febres laborioſas periculum adeſt futuri abſceſſus; ergo, ne hoc fiat, coque crudam materiam, & purga.

XXXII. Ὁκόσοισι δὲ 1 ἀνισταμένοισιν ἐκ τῶν νούσων τι 2 πονέει, ἐνταῦθα αἱ ἀποστάσιες 4 γίνονται.

Laßitudines quæ convaleſcētibus accidunt.

XXXII. Et quibus à morbo 1 reſtitutis quippiam eſt 2 infirmum, ibi abſceſſus 3 fiunt.

1. Ita tamen ut ſuperſint materiæ febrilis reliquiæ: aut ſi liberalius ſe potu & cibo invitent, quam exhauſti corporis ratio poſtulet, aut quam immutata ventriculi actio, temperamentum & habitus perferre poſſunt.

2. Vel infirmitatis aliquid ſupereſt. Prædicit enim partis laſſitudo, eo materiam affectare viam: ut ab imperfecta criſi interdum evenit.

3. Excluſione materiæ à parte continente, in eam quæ continetur. Quaſi dicat, cum quis à febri magna evaſit; ſæpe in diſcrimen venit homo

homo, quia partes internæ & externæ labefactatæ sunt: hinc, si non accurata diæta accesserit, hepatis & lienis scirrhi, vel cephalaæ: vel foras in artus, si ibi imbecillitas, abscessus effunduntur. Quare ne quid coacervetur, dentur pilulæ alephanginæ, mastichinæ, vel Ruffi, vel tale quid. *Usus.*

XXXIII. Ἀτὰρ ἣν καὶ προπεπονηκός 1 τι ᾖ πρὸ τοῦ 2 νοσέειν, 3 ἐνταῦθα στηρίζει 4 ἡ νοῦσος.

XXXIII. Quinetiam si 1 quid ante laboraverit priusquam 2 morbus invaserit, ibi 3 se morbus 4 obfirmat. *De lassitudinibus quæ præcedũt morbos.*

1. Ut cerebrum, pulmones, alvus.

2. Quemadmodum in morbis epidemiis qui sub dispersorũ specie homines invadunt.

3. Ut si quæ pars ante lassitudine fatigata fuerit, & in talibus morbis ubi spes futuri abscessus.

4. Generatione, paroxysmo, & diadosi, vel successione, hoc est, primario & secundario foco. Vide historiam Critonis & Herophontis. Quasi dicat, provisio habeatur de parte infirmâ, maxime si illa princeps fuerit: ne eo se convertat materia morbifica. *1. Epid.* *Usus.*

XXXIV. Ἤν ὑπὸ 1 πυρετοῦ ἐχομένῳ, οἰδήματος μὴ 2 ἐόντος ἐν τῇ φάρυγγι, πνὶξ 3 ἐξαίφνης ἐπιγίγνηται, θανάσιμον. *Anginæ latens.*

XXXIV. Si cui 1 vehementer febricanti, nullo in faucibus 2 conspi-

cuo tumore, 3 repente incidat strangulatio, 4 funestum.

Hoc & sequenti Aphorismo agit de humorum metastasi symptomatica, quæ est plane funesta: et quod functiones ad vitam necessariæ labefactatur.

1. Ita ut validæ febri sit implicitus, ejusque dominatu teneatur: propterea que maxime liberæ respirationis sit indigens. Adest & dolor in inflammatione: nam interdum, dicit hic Galenus, obnascitur suffocatio à pituitæ copia rigante internam tunicam laryngis: vel à resolutis musculis laryngem aperientibus: vel à junctis his causis: vel à siccitate tendente internos laryngis musculos: verum hæ suffocationes sunt doloris expertes.

2. Hoc est, nullo cervicis externo rubore, aut tumore interno. οἴδημα, tumor veteribus est.

3. Inflammata larynge, cujus inflammationis nulla signa eduntur, nisi doloris & orthopnœæ. Inde aër à corde arcetur, & prohibetur fuliginum exitus. Dicit, repente, quod laryngi proprium: nam peripneumonia id non agit repente, sed in vigore tandem: nec, inquit in Commentario Galenus, asperæ arteriæ inflammatio suffocat, sed dyspnœam adfert, ob amplitudinem, & tunicæ ejus tenuitatem, quæ magnum tumorem facere nequit.

4. Quod ad calamitosam vim morbi accedat respirationis interceptio, quæ etiam sola funesta est: sed eo major, quo major respirandi adest necessitas. Nam dum pus conficitur, strangulatur æger: vel si ad pepasmum ventum sit, quia excerni pus nequit, fluit in pulmones eosque opprimit. Quin venæ sectio reliquaque remedia non eximunt caussam conjunctam, cum eo non veniat eorum vis.

XXXV. Ἢν ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ 1 ἐχομένῳ ὁ 2 τράχηλος ἐξαίφνης ἀποστραφῇ, καὶ μόγις 3 καταπίνειν δύνηται, 4 οἰδήματος μὴ ἐόντος, 5 θανάσιμον.

XXXV. Si cui 1 insigniter febricitanti collum repente 2 pervertitur, ut vix 3 deglutire possit, nec ullus appareat tumor, 5 funestum. *Angina à luxata vertebra.*

1. Hoc est, si oborto abscessu non tollatur febris: imo si potius accedat difficultas tum respirandi, tum deglutiendi.

2. Luxata vertebra quæ cum occipite convertitur, per tuberculum illâ parte obortum. indicio est inde esse, quia sine causa manifesta pervertitur: nam à phymate membranæ & vincula vertebrarum convelluntur.

3. Deglutitio & respiratio maxime requiruntur in magnis febribus. Nam hic tum potu tum medicamentis æque pugnare debemus, quia naturæ studendum & cum morbo pugnandum est.

4. Aspectabilis scilicet: in cervice vel in sterno, quia non oritur à lapsu, ictu. Sed à convulsione fit illa luxatio. Fitque vel in anticam partem, & dicitur lordôsis, hoc est excavatio: vel in posticam, & dicitur cyphôsis: aut in alterutrum latus, vocaturque scoliωsis, vel obliqua excavatio.

5. Potissimum secundæ vertebræ, quæ capiti validissimo vinculo connectitur, quo vinculo rupto comprimitur œsophagus & larynx. Secundæ autem hujus vertebræ, quæ dens dicitur, in anticam vel posticam partem luxatio, plane est funesta; in alterutrum vero latus, minime periculosa. Contra, inferiorum vertebrarum in alterutrum latus periculosior

est quam in anticam vel posticam luxatio, eo quod hæc resolutionem membri adferat, compresso nervo qui hinc in membra porrigitur. De hoc malo agit 2. Epidem. 2. 2.

Crisis per sudores in febribus.

XXXVI. Ἱδρῶτες πυρεταίνουσιν ἢν ἄρξωνται, ἀγαθοὶ τριταῖοι, καὶ πεμπταῖοι, καὶ ἑβδομαῖοι, καὶ ἐνναταῖοι, καὶ ἑνδεκαταῖοι, καὶ τεσσαρεσκαιδεκαταῖοι, καὶ ἑπτακαιδεκαταῖοι, καὶ μιῇ καὶ εἰκοστῇ, καὶ ἑβδόμῃ καὶ εἰκοστῇ, καὶ τριακοστῇ πρώτῃ, καὶ τριακοστῇ τετάρτῃ. οὗτοι γὰρ οἱ ἱδρῶτες 1 νούσους κρίνουσιν. Οἱ δὲ 2 μὴ οὕτως γινόμενοι, πόνον σημαίνουσι, καὶ μῆκος νούσου, καὶ 3 ὑποτροπιασμούς.

XXXVI. Sudores febricantibus si manare cœperint, salutares quidem sunt qui emanant die tertio, quinto, septimo, nono, undecimo, decimoquarto, decimo septimo, vicesimoprimo, vicesimoseptimo, trigesimoprimo, & tricesimoquarto: ii enim sudores 1 morbos judicant. Sed qui non ita 2 eveniunt, laborem, diuturnitatem, & 3 recidivam ostendunt.

Dies quibus criticè sudores manant. Idem de cæteris excretionibus intellige. Qui vero morbi hos dies superant, raro crisin illam veram habent, sed vel abscessu vel sensim coctione vincuntur. Raro tamen ultra vicesimum sudoribus judicatur. Nunc agit de excretionibus criticis. Quarum prima est in sudoribus, deinde in sputo, postrema in urinis.

Sudor

Sudor excretio est quædā critica, si in eum diem incidat, quo morbus accedit. Materia autem morborum acutorum est biliosa, quæ tertio quoque die paroxysmum facit. Itaque ut sudor sit criticus, oportet ut die impari accedat: quia quæ diebus imparibus accidunt, imparibus judicantur, & contra. Deinde, non satis est sudores imparibus diebus accedere, sed debent insuper duplici signorum genere ostendi, longeque ante signis ad tempus crisis. Vt in febre acuta si urina quarto die protulerit notam pepasmi; deinde cum fere ventum fuerit ad septimum diem, si signa accedunt apparentia ad speciem crisis, cujusmodi est urinæ suppressio ante rigorem, quem excipit sudor. Hujusmodi sudores sunt critici, & excipiendi, modo nulla ratio desideretur in qualitate, copiā, & modo excernendi. Hoc Aphorismo agit de solo excretionis tempore. An ergo die tertio, ineunte morbo, salubriter apparere potest sudor? Maxime, per tales morbos quos Hippocrates vocat bene moratos; qualis est synochus non putris. Quartum diem omisit, eo quod quartanæ haimorrhagiæ sunt difficiles. quartus non est judex, sed index septimi. Scribit Galenus se semel tantum vidisse crisin editam quarto die; Archigenes bis tantum id viderat. synochi tamen hoc die judicantur. quia moventur diebus paribus. Sed morbi acuti, sui causam agnoscunt bilem: hæc imparibus movetur. Quare si quarto in his fiat excretio, calamitosa erit: nisi crisis illa inchoata fuerit tertio die; nam interdum perennat crisis in duos vel tres dies. Quæ paribus judicantur, excurrunt longius quam quæ imparibus. Numerantur dies impares ad tricesimum quartum in morbis acutis, qui biliosi sunt: propterea imparibus judicantur; nam in paroxysmo fit crisis. *Quæstio.*

1. In quibus nulla ratio desideratur in qualitate, copia, tempore, & excernendi modo: nam manant toto corporis habitu, ac elidunt serum venis conceptum.

2. Non diebus criticis: Quia in judicatoria non judicantia, sunt sinistri judicii.

3. Quod sint judicatorii non judicantes, proptereaque sint signa & causæ symptomaticæ, quodque fiant motu morbi, significatur. Humoris enim pepasmi expertis copiam denunciant.

Sudor frigidus.

XXXVII. Οἱ ψυχροὶ ἱδρῶτες ξὺν μὲν ὀξεῖ πυρετῷ γιγνόμενοι, 1 θάνατον· ξὺν 2 πρηϋτέρῳ δὲ, 3 μῆκος νόσου σημαίνουσι.

XXXVII. Sudores frigidi, si cum febre acuta profluant, 1 mortem ostendunt; cum 2 mitiore autem, 3 diuturnitatem morbi.

Usus.

Hic jam agit de qualitate sudoris critici. Debet enim sudor criticus esse calidus: nam omnis sudor omnisque rigor qui non facile incalescit, significat extinctionem caloris nativi. Caute itaque ut medicus remedia hic adhibeat, quasi monet.

1. Extincto calido nativo. Quia nulla pepasmi signa præcessere, nec die critico fluunt, nec toto corpore calidi manant. nec symptomatum febrisve remissionem adferunt. Tantam succorum copiam adesse loquitur hoc frigus, ut crudor ille ne à febrili quidem ardore calescat, non aliter ac glacies cum liquitur à sole. Argumentum calidi nativi extincti, & resolutæ facultatis retentricis.

2. Cum febre inflammationis & malignæ qualitatis experte: quales sũt febres intermissionis participes, cujusmodi est tertiana.

3. Et materiæ copia & contumacia, quæ non facile calorem concipit. Hæc morbi diuturnitas in pepasmi difficultate consistit. Nam cum illa materia difficulter incalescat, difficulter

culter quoque pepasinum recipit. Sed quæres, Anne sit eadẽ ratio frigidi sudoris qui manat in febre acuta, & illius qui fluit in miti febre? Minime certe: quia unus fit per extinctionem; alter, per materiæ contumaciam, eamque tandem mitigare poterit naturæ vis, si illa satis vegeta fuerit.

XXXVIII. Καὶ 1 ὅκου ἔνι τοῦ σώματος 2 ἱδρώς, ἐνταῦθα 3 φράζει τὴν νοῦσον.

XXXVIII. Qua 1 parte corporis 2 sudor manat, morbum 3 illius partis arguit. *Sudor indicat partem affectã.*

Docet quid intersit inter epidrosin & sudorem. Quasi dicat, calamitosa, est omnis epidrosis, quocumque die etiam fiat, & si critico manârit die, tanto pejor, quia accidit motu morbi, aut vitio partis unde erumpit. Agit itaque nunc de excretionis modo. Vult enim ut sudor toto erumpat corpore: quia quanto plures partes se ad illius materiæ excretionem accingunt, eo plus adjumenti adferunt.

1. Capite, aut thorace.
2. Epidrœsis symptomatica, à materiæ copia, & à fracta retentrice facultate.
3. Nam resoluta cum est vis partium vitalium, per febres essentiales, sudor symptomaticus erumpit è thorace: in phreniticis vero, resoluto cerebro, è capite. Quare ibi humorem morbiferum delitescere significatio fit. Et est symptomaticus qui toto fluit morbo, paucus aut tenuis; etiam toto corpore, vel capite & thorace, à cruda materia, & partis imbecillitate. Cavendum igitur, ubi talia, ne pharmaca aut magna remedia præscribantur.

De calore & frigore.

XXXIX. Καὶ ὅκου ἔνι τοῦ σώματος 1 θερμὸν ἢ 2 ψυχρὸν, ἐνταῦθα ἡ νοῦσος.

XXXIX. Quemadmodum & qua parte corporis 1 calor aut 2 frigus percipitur, ibi est morbus.

Quasi dicat, Non omnium tamen morborum curatio in pharmacia consistit.

1. Ut si inæqualia sunt hypochondria, & si pectus incendio conflagrat citra febrem, ibi erit morbus.

2. Stabilia hæc si fuerint, minimeque fugacia, ita ut inde causæ morbificæ ibi stabulantis argumenta sint. Propterea his partibus admovemus fotus, phlebotomiam, & cucurbitulas: quin interdum cauteria. Chirurgus quidam Ultrajectinus implacabili dolore particulæ capitis laborabat: à nullis remediis juvabatur, tandem jussi cauterium potentiale admoveri: curatus fuit, citra aspectabilis mali aliquam effusionem. Indicibili quadam qualitate vel aura, sine dubio, fatigatus is fuerat in ea parte.

X L. Καὶ ὅκου ἐν 1 ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαί. καὶ ἢν τὸ σῶμα 2 καταψύχηται, ἢ αὖθις θερμαίνηται, ἢ 3 χρῶμα ἕτερον ἐξ ἑτέρου γίνηται, 4 μῆκος νούσου σημαίνει.

Longitudo morbi ut vitetur.

X L. Quin etiam quum in 1 universo corpore crebro mutantur, ut si modo 2 calescat, modo frigescat corpus,

pus, aut color 3 alter ex altero fiat, 4 diuturnitatem morbi ostendunt.

Cautionem purgatoriam scribit, ne quis existimet ilico purgandum esse. nam natura in quibusdam ilico excernere nequit, sed tempore in quibusdam opus est, ut coquatur materia.

1. Dicit eam mutationem fieri ex materia multiplici per totum corporis habitum diffusa. Excluditur ergo, quod ex Coacis objici possit, ubi dicitur: Repentina extremarum partium in utramque mutatio, calamitosa. quia mutationes quæ æqualiter fiunt toto corpore, sunt minus periculosæ, quam quæ una vel altera tantum parte corporis. Quod itaque dicit [quum crebro mutantur in universo corpore] intellige, non tantum in extimis partibus, quarum repentina in utramque mutatio solet esse calamitosa, (talis in acuta & maligna febre evenire solet) sed toto corporis habitu.

2. Ex vicissitudine humorum calidorum & frigidorum, in motu & quiete: ita tamen ut neque incendii, neque extremi frigoris sensus percipiatur. Significat multiplicem materiam, & varios motus. unde pepasmi difficultas, & multarum etiam partium affectio significatur. Refrigeratio est triplex, periodica, symptomatica (quæ notat à summa visceris inflammatione calidum nativum opprimi) & critica.

3. Qui fere similis effloreſcit humoribus.

4. Propter pepasmi difficultatem aut multiplicem materiam, quæ ex caloris & frigoris vicissitudine, & coloris mutatione significatur. Si vires pares fuerint, tandem mitigabitur ea materia.

XLI. Ἱδρὼς 1 πολὺς ἐξ 2 ὕπνου ὅ-
τε

Sudor copiosior. νευ φανερῆς αἰτίης γινόμενος τῷ σώματι, σημαίνει ὅτι πλείονι 4 τροφῇ χρέεται. ἢν δὲ 5 τροφὴν μὴ λαμβάνοντι τοῦτο γίγνηται, σημαίνει ὅτι 6 κενώσιος δέεται.

XLI. Sudor 1 multus qui à 2 somno, sine 3 causa quæ à foris est incidēte, erumpit, 4 largiore cibo arguit corpus uti: Quod si id cadat in eo qui suo 5 defraudatur genio, 6 necessariam evacuationem esse ostendit,

1. Id est, confertim & copiose diffluens, ut non infirmæ naturæ, sed redundantis excrementi symptoma sit. Quamvis, in sanis, per somnum si paucus manat sudor, nihil mali habeat is: quia rarioris corporis ac paucæ materiæ index est.

2. Hoc est, dum coctioni incumbit natura, & natura digestioni dat operam, absolutâ concoctionis periodo. Nam ut concoctio fit per somnum, sic post somnum fit digestio. Si ergo eo tempore quo natura operam dare debet coctioni, appositioni, agglutinationi, & nutritioni, sine causa manifesta erumpant sudores, malum id est; coctione vero peracta, bono naturæ fiunt: ut tempore matutino sub finem somni. nam circa somni initium, coquit: deinde separat utilia ab inutilibus: tum demum distribuit in corpus, ac apponit bonum: reliquum in aurora, sub finem somni in sudorem solvit.

3. Ut ab aëre calido, in Austrino statu sine flatu, vel à tegumentis, aut à cibis sudorificis.

4. Supra exhausti corporis rationem, & partium

partium nutritioni dicatarum conditionem & ſtatum.

5. Id eſt, in eo qui non eſt cibi appetens immoderate.

6. Quod ventriculi ſegnities in appetendo & coquendo, vaſorum impuritatem, & omnis alvinæ œconomiæ confuſionem adferat. Si, inquit Galenus, hæc eveniant ob recentem copiam alimenti, abſtineat: ſi evenerit ob olim ingeſtam ciborum copiam, evacuetur. Quaſi dicat Hippocrates, Per morbos acutos hi ſudores non critici, ob has cauſas interdum etiam manant: non aliter ac hypoſtaſes bonæ in urinis appârent interdum, cum adhuc cruditatis plena ſunt omnia, quod liberalius habeatur æger. nam à cibi copia eſt illa hypoſtaſis, non à materia morbifica. Ex hoc Aphoriſmo collige has Maximas ſententias. Omnis ſudor qui circa cauſam manifeſtam appâret, eſt contra naturam. Nullus ſudor multus poteſt fieri ab infirmitate naturæ. Qui cibum non appetit, neceſſario eſt purgandus. *6. Epid. 3. 1.* *Axioma.*

XLII. Ἱδρὼς πολὺς ψυχρὸς ἢ θερμὸς 1 αἰεὶ ῥέων, ὁ ψυχρὸς 2 μείζω, ὁ δὲ θερμὸς 3 ἐλάσσω νοῦσον σημαίνει.

XLII. Sudor multus, frigidus aut calidus, 1 aſſidue fluens, frigidus quidem 2 majorem, calidus vero 3 minorem morbum oſtendit. *Sudor frigidus aut calidus.*

1. Toto corpore, vel aliqua parte: qui fluunt ſine ullo dierum criticorum delectu, ineunte morbo, creſcente, vigente.

2. Id eſt, & calamitoſiorem, & difficiliorem curatu, atque ſiniſtri judicii: Nam ſignificat aut nativi caloris infirmitatem, aut maligni- *Morbus magnus quis.*

lignitatem & contumaciam materiæ. Morbus autem tripliciter dicitur magnus : dignitate partis quæ occupatur, symptomatum magnitudine, & curandi difficultate.

Corollarium.

3. Pepasmi facilitate, ex materia quidem hujusmodi, sed copiosiore, quæ calorem concepit. Omnis sudor bonus, calidus est : at non omnis sudor calidus, bonus est.

Febres intermittentes periculi sunt expertes.

XLIII. Οἱ πυρετοὶ ὁκόσοι 1 μὴ διαλείποντες διὰ 2 τρίτης ἰσχυρότεροι γίνονται, μᾶλλον 3 ἐπικίνδυνοι· 4 ὅτῳ δ' ἂν τρόπῳ 5 διαλείπωσι, σημαίνει ὅτι 6 ἀκίνδυνοι.

XLIII. Quæcumque febres 1 intermissionis expertes tertio 2 quoque die severiores redduntur ac ingravescunt, 3 magis calamitosæ; at 4 quovis modo 5 intermiserint, periculi 6 expertes esse significat.

Quasi dicat, Ago hic de omni excretionum varietate. Si autem nihil excernatur, unde intermittat vel remittat se febris, malum : argumento sunt febres intermittentes : nam hæ periculi expertes sunt.

1. A maligna humoris biliosi corruptione, quæ stabulatur circa cor in cava vena, vel in arteria aorta, vel à phlegmone nobilis partis.

2. Cardialgiam adferunt, & vigilias cum delirio conjunctas, cephalalgias, cum lumborum & colli gravitate, ob acerrimi succi corruptionem, unde principes partes in incendium abripiuntur. Quare febrium perpetuâ epidosi, fit symptomatum accessio.

3. Nam crisin funestam faciunt, ut sudoribus

bus frigidis, & ſymptomatum omnium incremento. faciunt enim metaſtaſin; vel opprimunt, pepaſmi expertes ſucci, calidum nativum, quod etiam ſymptomatum vehementia poteſt. unde incidunt in maraſmum, conſumpto humore primigenio.

4. Hoc eſt, ſive intermiſſio fuerit triginta ſex horarum, ſive vigintiquatuor, ſive duodecim tantum: ſive vehemens acceſſio fuerit, ſive longa.

5. Cujuſmodi ſunt intermittentes febres.

6. Quod argumento eſt metaſtaſin abeſſe, nec phlegmonem vexare partem nobilem, & venenoſam vim non obſidere principem partem. Etenim inflammatio conjunctam habet febrem continuam, & incendium iſtud exhaurit humidum primigenium partis ſolidæ cordis, & efficit maraſmum. Maligna etiam qualitas ſpiritum diſſipat, & calorẽ extinguit.

XLIV. Ὁκόσοισι 1 πυρετοὶ μακροὶ, τουτέοισι 2 φύματα ἐς τὰ ἄρθρα ἢ πόνοι ἐγγίνονται.

Diuturnæ febres per abſceſſum judicantur.

XLIV. Qui ex febre 1 diuturna laborant, iis 2 phymata aut dolores in articulis oboriuntur.

Diſputatum eſt hactenus de omni excretionis criticæ genere, quod in acutas febres incidit. Nunc alterum genus proſequitur, quod fit per abſceſſus in articulis: docetque in quos morbos hujuſmodi excretio incidat: nimirum diuturnos: hoc eſt, qui intra quadrageſimum diem non judicantur. Quadrageſimus enim dies finis eſt morborum acutorum. Diuturnæ hæ febres interdum perennant ad ſemeſtre tempus: tandem ſenſim coctione ſolvuntur, vel in abſceſſum abeunt, niſi urina profluat craſſa alba. Nam & per σύμπτωσιν & τὴν δι' οὔρων ἔκκρισιν hæ febres interdum finiuntur.

1. Cujus

1. Cujus diuturnitas in pepasmi & excretionis difficultate consistit, non in visceris alicujus vitio, vel medici aut ægri culpa: ut cum ab haustu aquæ frigidæ in epiploon deponitur ea. Dixi non in visceris alicujus vitio, ut est quartana symptomatica per marasmum lienis. Porro difficultas pepasmi accidit ob naturæ infirmitatem, materiæ copiam & contumaciam, & meatuum angustiam.

2. Ob algentem crassam materiam, nec coctioni nec excretioni facile cedentem: unde tandem ad infirmos artus excluditur, unde dolorificæ lassitudines, vel phymata: nisi abscessus materiam tollat urinæ crassæ, albæ & copiosæ profluvium. Dixit φύματα, & non

φῦμα ἀπόστασις.

ἀποστάσιες, quia significatius eo nomine abscessus expressit. Nam cum abscessus fiat per excretionem vel per depositionem; hic loquitur de iis abscessibus qui per depositionem fiunt.

XLV. Ὁκόσοισι 1 φύματα ἐς τὰ ἄρθρα ἢ πόνοι ἐκ 2 πυρετῶν [μακρῶν] γίνονται, οὗτοι 3 σιτίοισι πλείοσι χρέονται.

XLV. Quibus 1 phymata aut dolores in articulis oboriuntur post [diuturnas] 2 febres, hi copiosiore 3 cibo utuntur.

Sensus Aphorismi est, Si quis in spem venit, (à profusione urinæ albæ, copiosæ & crassæ,) se abscessus incursum evadere posse, se liberalius cibo & potu invitans, superstite adhuc lassitudine illa ultro oborta, quæ diuturnæ illius febris fuit antesignana, is, comparata multa cruditate, abscessu & doloribus in articulis laborabit: eo, quod ea crudi-

tas

tas impetum faciet in eam partem, quæ laßitudine est affecta.

1. Ab integra crisi.

2. Sublata febri, & restituto ægro per urinæ crassæ & albæ profluvium.

3. Supra corporis exhausti rationem, & partium nutritioni dicatarum conditionem. à diuturno enim morbo calidum nativum languet, & ventriculus frigidus appetit; unde cum edat, non coquit tamen.

XLVI. Ἢν 1 ῥῖγος ἐμπίπτῃ 2 πυρετῷ μὴ διαλείποντι, 3 ἤδη ἀσθενεῖ ἐόντι, 4 θανάσιμον. *Rigor frequẽs.*

XLVI. Frequens in 1 febris assiduitate 2 rigor, 3 fractis iam viribus, 4 funestum.

Nunc de tempore universali agit.

1. Hoc est, si febris ab initio fuit assidua continuaque; nec, oborto rigore, remiserit. Nascitur talis rigor, à fracta natura, quæ movet quidem, sed nil promovet excrementi, vel si quid excluserit una, ob fractas vires, fatiscit æger.

2. Id est: Si perhorrescendi finem non faciat die critico, quo sudor fluit. Notanter dicit ἐμπίπτῃ, hoc est, incidat, nimirum, continuo, non semel aut bis. *Sudor fluens.*

3. ἤδη, hoc est jam: hoc est antequam in febres inciderit. vide historiam adolescentis qui in Meliboea jacebat. *3. Epid. in fine.*

4. Quod sit judicatorium non judicans: & quod materiam morbi intro referri ostendat, & attritæ jam vires ferre nequeunt nec haimorrhagiam, nec sudorem, nec quassationem corporis. Est enim Rigor, inæqualis totius corporis concussio, ab affectione naturalis *Iudicatorium judicans. Rigor quid.*

calo-

caloris; à materiæ contrariæ occurſu in ſuperiore ventre. Eſt autem rigor triplex, criticus, ſymptomaticus, & periodicus. Criticus eſt, ut qui in cauſo ſudorem criticum præcedit, ſemelque aut bis incidit: periodicus eſt, qui in tertiana evenit: ſymptomaticus, de quo hic, qui à naturá oppreſſa venit. ſæpe incidit, nullamque evacuationem ſuccedaneam habet.

Et quotuplex.

Criſis per excluſionē quænam bona vel mala.

XLVII. Αἱ 1 ἀποχρέμψιες αἱ ἐν τοῖσι πυρετοῖσι 2 μὴ διαλείπουσιν αἱ 3 πελιδναὶ, καὶ 4 αἱματώδεες, καὶ 5 δυσώδεες, καὶ 6 χολώδεες, πᾶσαι 7 κακαί. ἀποχωρεῦσαι δὲ 8 καλῶς, 9 ἀγαθαί· καὶ 10 κατὰ τὰς διαχωρήσιας, καὶ κατὰ τὰ οὖρα. Ἢν δὲ μή τι τῶν συμφερόντων ἐκκρίνηται διὰ τῶν τόπων τούτων, 11 κακόν.

XLVII. 1 Expectorata in febribus remiſſionis 2 expertibus 3 livida, 4 cruenta, 5 fœtida, 6 biliosa, 7 omnis calamitoſa: quæ vero eorum convenienter 8 excluduntur, 9 ſalutaria. Eadem 10 dejectionum & urinarum ratio eſt. Quodſi nihil quod allevationem adfert per ea loca excludatur, 11 calamitoſum.

Egit de ſudoribus; jam de aliis excretionibus. Exemplum proponitur ſymptomaticæ excretionis in lateris difficultate vel in materiæ contumacia, vel in utriſque.

1. Variæ ſunt ἀποχρέμψιες, hoc eſt, expectorata: nam quorundam expectoratorum diffi-

difficultas consistit in materiæ contumacia; aliorum, in laterum infirmitate; aliorum in utrisque his junctis. Nam quædam expectorata ideo sunt judicatoria non judicantia, propter modum quo excernuntur. Quia omne judicatorium judicans, debet fieri καλῶς, (ut testatur in hoc Aphorismo) hoc est, cito & ex facili. Porro quod ad curationem attinet; magni interest an expectorandi difficultas pendeat ex materiæ contumacia, an ex laterum infirmitate. Nam si ex materiæ contumacia proveniat, commode exhibebis oxymel, ad incidendum, utque materia attenuetur. Si vero ex laterum infirmitate (id quod ex stertore disces) jam actum est: neque ulla ratione oxymel tunc exhibendum. Nam si exhibueris, absorbebit partes materiæ humidiores, reliquam vero partem sicciorem contumacioremque reddet, indeque major difficultas respirandi veniet.

2. Quasi dicat, quorum exclusio nullum febri finem aut modum imponit.

3. Extincto à calore illius partis unde veniunt.

4. Hoc est, meraca, quod est meri sanguinis; qui ruptâ, exesâ, vel apertâ venâ exprimitur.

5. Soboles putredinis. Quæ est signum fractæ naturæ, & victi caloris nativi. Fœtor, authore Avicenna, nascitur à coctione imperfecta: propterea, dicit Alexander Aphrodisæus, hominum excrementa fœtent, non vero ita ferarum excrementa; quod illi variis à cibis ex cruditate laborent. altera causa fœtoris est putredo. *Fœtoris causa.*

6. Meræ bilis, non sanguine aut pituitâ perfusa; proptereaque pepasmi expertia: hæc facile in atram degenerant bilem. Cum vitellis ovorum similia dejiciunt, malum.

7. Nam

7. Nam febri finem non imponunt : & notant fractam œconomiam partium spirabilium, & materiæ contumaciam.

8. Ineunte morbo : sine molestia ac difficultate spirandi si excludantur cito & ex facili. etiam livida, vel cruenta, si (præcedentibus pepasmi signis) excernantur die critico.

9. Partium spirabilium integritatem denunciant : & sunt judicatoria judicantia, naturæque beneficio expectorantur, modumque febri imponunt.

10. Quarum excretio salutaris est, si nulla in illis ratio desideretur qualitatis, copiæ, excernendi modi & temporis.

11. Nam si talia purgantur qualia oportet, confert, perferuntque ex facili : sin minus, contra.

Frigus partium externarum.

XLVIII. Ἐν τοῖσι μὴ 1 διαλείπουσι πυρετοῖσιν ἢν τὰ μὲν ἔξω 2 ψυχρὰ ᾖ, τὰ δὲ ἔνδον 3 καίηται, καὶ δίψην 4 ἔχῃ, 5 θανάσιμον.

XLVIII. In febribus remissionis 1 [vel intermissionis] expertibus, si extimæ partes 2 frigidæ sint, intime autem præcordia 3 conflagrent ardore cum 4 siti conjuncto, 5 funestum.

Usus Aphorismi.

In peste maxima hujus Aphorismi usus esse videtur. Si enim in hac ardor cum siti adest, extremaque frigent, non temere theriacam aliaque calida antidota exhibueris : nam phlegmonem internam hæc denunciant. Si frigeant extrema, nec homo vehementer sitiat, nota erit hoc extingui calidum nativum : tunc theriaca & cætera antidota sunt necessaria.

1. Ut frigus quod sequitur, neque criticum

cum neque periodicum vocari possit, Ita ut illud frigus non producat febrim ad remissionem vel ad crisim.

2. Si marmore frigidiores sentiantur, sine ulla incendii successione, aut cum vicissitudine, & repentina caloris & frigoris mutatione. Illud frigus indicat exstinctionem caloris fixi partium solidarum, vel inopiam caloris fluentis, qui incendio febrili absumuntur.

3. Hoc est, ventre costisque calentibus. Si nulla neque doloris colici, neque syncopes excusatio adferri possit, neque hystericæ affectionis. Nam in dolore colico spiritus intro recurrunt subsidii ergo: unde extremæ partes marmore apparent frigidiores. Intimæ autem partes sunt ipsa viscera, quorum nimirum potentiâ totum gubernatur corpus. Harum inflammationes, instar cucurbitæ omnem calorem attrahunt: Inde sitis. non à bilis aut pituitæ salsæ influxu in ventriculum; quod evenit in paroxysmis intermittentium.

4. Ab exhaustu viscerum & caloris nativi. Nam cor opprimitur, totiusque corporis calorem in se revocat. vel saltem validæ partium obstructiones aditu arcent calorem fluentem ab extremis partibus; vel à crassa materia plurimus halitus non ferit cutem. vel phlegmone interna trahit. unde major ignis. unde linguæ siccitas, jactatio, & hypochondrii tensio. Modo hæc symptomata non sint futuræ crisis, nec febrium speciei intermittentium propria.

5. Vel si sitis causa adsit (ut si lingua scabra) etiamsi non sitiant, resolutâ alvo, accenso in thorace vel ventre (hoc est hepate vel ventriculo & intestino primo) foco febrilis incendii.

XLIX. Ἐν μὴ ι διαλείποντι πυρε-

τῷ

τῷ ἢν 2 χεῖλος, ἢ 3 ὀφρὺς 4 ὀφθαλμὸς, ἢ 5 ῥὶς διαστραφῇ, ἢν μὴ βλέπῃ, 6 ἢν μὴ ἀκούῃ, ἤδη ἀσθενέος 7 ἐόντος τοῦ σώματος, ὅ, τι ἂν τουτέων γένηται, ἐγγὺς 8 ὁ θάνατος.

XLIX. Si cui in febre 1 remissionis & intermissionis experte labrum 2 distorquetur, aut 3 supercilium, aut 4 oculus, aut etiam 5 nares, tum etiam si audiendi 6 videndique vis periit, fractis jam 7 morbo viribus, quicquid horum acciderit, in propinquo 8 mors erit.

1. Quasi dicat, ut nulla excusatio perturbationis criticæ adferri possit. Hæc enim interdum critica sunt & fugacia, ubi scilicet integra naturæ vis adest. Quare dum talia eveniunt, actiones examina.

Musculi varii. 2. Convulsis eorum musculis, vel per se, à siccitate; vel ex eventu, cum cognati congeneresque convelluntur; vel ob resolutionem antagonistarum musculorum. Musculi congeneres dicuntur, qui simul membrorum aliquod attollunt, vel simul deprimunt: cujusmodi duo illi qui labrum superius attollunt, vel simul deprimunt, item alii duo qui labrum inferius attollunt; item qui deprimunt id: hi antagonistæ sunt.

3. Carne cuteque circa frontem distentâ, unde patet oculus.

4. Convulsis, aut inæqualiter resolutis musculis ipsius.

5. Exhaustis tenellulis musculis alarum nasi.

6. La-

6. Labefactatâ cerebri facultate animali ab exhaustu.

7. Naturali atque vitali vi fractâ à morbo. Ex ſucci pleno ſi exſuccus evaſit, ex valido infirmus.

8. Nam ad pertinacem vim morbi accedit labefactatio omnium facultatum, quarum potentia corpus adminiſtratur. Cave igitur ne his apparentibus quid magni remedii adferas. *Uſus.*

L.

Ὅκου ἂν ἐν τῷ πυρετῷ μὴ 1 διαλείποντι 2 δύσπνοια γένηται καὶ παραφροσύνη, 3 θανάσιμον.

Reſpirãdi difficultas cũ delirio quid notet.

L. Quotieſcumque in febrem 1 remiſſionis expertem difficultas 2 ſpirandi & delirium incidit, 3 funeſtum.

Summa Aphoriſmi hæc eſt. Quotieſcumque facultatis vitalis apparet labefactatio, indeque animalis vis acciditur adeo, ut uſus reſpirandi neceſſaria denegetur facultas partibus ſpirabilibus, tunc mors eſt in propinquo. Atqui in febribus continuis ſi adſit ſpirandi difficultas cum delirio, vitalis ſimul & animalis facultas ſunt labefactatę. Nam cum in omnibus febribus neceſſarius ſit liber ſpirandi uſus, certe quo major eſt febris illa continua, eo major eſt reſpirationis uſus. Si itaque adſit reſpirandi difficultas, ea mala erit: quia ſignificatio ſit aut labefactati uſus (nimirum calore naturali ad exſtinctionem properante) aut labefactatæ facultatis animalis. Si parva & rara fuerit, extinctionem caloris nativi ſignificat. Parva enim eſt ob contumaciam thoracis moventis; rara, ob defectum uſus. Si difficultas illa conſtiterit in rara & magna reſpiratione, ſignificabit delirare ægrum: voluntatis enim depravationem notat talis reſpiratio

in perenni febre. Sensus itaque Aphorismi est, Quoties ad labefactationem vitalis facultatis accesserit cerebri depravatio, in angusto spes est.

1. Hoc addit, Quia in perturbatione critica, adest delirium & respirandi difficultas, quæ mala quidem est ut causa, non ut signum. cum per vasa thoracis transit materia, thorax tunc premitur, ægreque spirant tunc homines: hoc fit imminente crisi aliquando. Loquitur hic de febris assiduitate, in qua nulla spes est intermissionis, & unde vitalis facultas dejicitur.

2. Ante delirium si evenerit, solet esse magna & rara respiratio: si post, parva & frequens erit. Agit hic de dyspnœa quæ fit post delirium, cùm translatione bilis exarescit cerebrum.

3. Ut signum, & ut caussa. ut signum, quia significatur sublatio usus respirationis; quodque sit translata materia in cerebrum. Ut caussa, quia cum usus respirationis necessitati non respondet, fiunt homines pneumatici. Et labefactata facultate animali, respiratio facile vitali denegatur.

Abscessus per febres.

LI. Ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσιν 2 ἀποστήματα, μὴ λυόμενα πρὸς τὰς 3 πρώτας κρίσιας, 4 μῆκος νούσου σημαίνει.

LI. In 1 febribus 2 abscessus, qui primis 3 crisibus febrem haud solvit, 4 diuturnum talem morbum fore ostendit.

1. In longum tempus excurrentibus.

2. Si non tantum excernatur quantum est necessarium: vel si materia decumbat in partem quæ non est totius materiæ capax: & si non procul à foco morbi excludatur.

3. Qui-

3. Quibus criſibus obveniunt illi abſceſſus: cum jam ad ſeptenariorum vim ventum eſt, ut die vigeſimo ſeptimo, trigeſimo quarto, quadrageſimo, ſexageſimo. Quo tempore nec irritatione, nec materiæ præparatione natura ad excretionem excitatur. ut in Clazomenio, & in ancilla pictoris. Et talia tandem apoſtemata putrilaginem generant, & mortem adferunt: vel longa die, ſi pepaſmum acceperint, morbum finiendum denotant.

4. Quia eſt judicans non judicatorium: nam materiæ aſperrimam duritiem (ut quæ tota excludi nequit) vel fractam vim naturæ denotat. Sic ſi haimorrhagia, vel alvi profluvium evenerit die critico, & ſi ab his perennat morbus, vel diuturnus, vel pleuritide oborta parotis, quæ morbo finem non imponit, calamitoſa. Quaſi dicat hoc Aphoriſmo; Si judicatorium non judicans pravum ſit in abſceſſuum excluſione; quid igitur per veras criſes, ſi tale evenerit, fiet? *Vſus Aphoriſmi.*

LIII. Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσιν ἢ ἐν τῇσιν ἄλλῃσιν ἀῤῥωστίῃσιν κατὰ 2 προαίρεσιν ὀφθαλμοὶ δακρύουσιν οὐδὲν 3 ἄτοπον· ὁκόσοισι δὲ μὴ 4 κατὰ προαίρεσιν, 5 ἀτοπώτερον. *Lachrymæ quid portendant?*

LII. Quibuſcumque per 1 febres, vel alios quoſvis morbos, oculi 2 ſponte ac prælectione illachrymant, nihil 3 abſurdi eſt. Quibus vero [per ſe illachrymant] non à 4 prælectione, longius à ſe 5 abſunt.

Explicantur hoc Aphoriſmo ſigna quædam indifferentia, de quibus ſine diſtinctione cauſarum

& corporum pronunciari non potest. In quo genere continentur lachrymæ quas ægri profundunt. Nam si eæ invitis nobis profluxerint, jam modo mortis adfuturæ signa sunt, quod carunculæ illæ resolutæ in sympathiam à cerebro tractæ, cerebri significent resolutionem. Si vero lachrymæ profluxerint ex causa aliqua, & non invitis nobis, ex illis nulla indicatio sumi debet.

1. Maxime per febres ardentes, inquit Hippocrates in Epidemicis, καὶ μᾶλλον καυσώδεσιν.

Προαίρεσις quid. 2. Hoc est, ab instinctu, seu à prælectione si id faciunt. προαίρεσιν verto prælectionem: alii electionem vertunt, cum tamen electio animalibus quoque à ratione alienis ascribatur: prælectio verò tantum animalibus ratione utentibus convenit. Alii studium & institutum, quod latius patet; alii propositum, quod dicitur de fine: cum prælectio sit eorum quæ pertinent ad finem, ut docuit Aristoteles: alii voluntatem, quæ tamen distinguitur ab Aristotele à prælectione: alii consilium; quod etiam aliud esse dicit Aristoteles quam prælectio. Est autem Proæresis, actus intellectus per cognitionem promovens se in voluntatem. Si itaque misericordiâ ducti homines lachrymas fuderint, vel si à fumo, vel à propria affectione pressi oculi illachrimant, ut ab ophthalmia vel à lippitudine, febri minime symptomatica. *3. Ethic.*

3. Nullam significationem edunt exitus morbi qualis sit futurus: nihil mali præ se ferunt.

4. Hoc est, Si hoc nullo instinctu à prælectione, sed à resoluta facultate fiat, ardore à febrili; nam concavi etiam fiunt. Resolutio canthorum, indicium est resoluti cerebri. *Cautio præsaga.*

5. Multum sunt à se mutati; resoluta, scilicet, vi morbi carne, quam oculorum canthis obduxit S. Deus, ad arcendas lachrymas: Intellige,

tellige, modo excusatio perturbationis criticæ adferri non possit; tunc enim lachrymæ appârent ad haimorrhagiam. Terrificum vero est si vi morbi interni illachryment, ut in Dealcis uxore, cui à phrenitide ichor tenuis oculos feriebat. Sed cæteræ etiam notæ observentur.

Semper hoc libro ob oculos habere debemus *Scopus* scopum Hippocratis quis sit: ille agit de *Hippo-* eventu omnium excretionum ac signorum *cratis.* criticorum per morbos acutos, sive criticôs sive symptomaticôs eveniant.

LIII. Ὁκόσοισι δὲ ἐπὶ τῶν ὀδόντων ἐν 1 τοῖσι πυρετοῖσι 2 περιγλίσχρα γίνεται, 3 ἰσχυρότεροι γίνονται οἱ πυρετοί.

LIII. Quibuscumque per 1 febres 2 lentores in dentibus adhærescunt, his 3 acerbiores febres redduntur.

1. In continuis: ubi adhuc cruditatis sunt plena omnia, Dicit, per febres, ut nulla excusatio adferri possit crapulæ, vel decumbentis catarrhi, vel vitiosi decubitus; ut hominis decumbentis in dorsum. Hoc fit in illis hominibus quorum caput vel ventriculus circumfluit crudâ pituitâ: nam antecedente calore, lentescunt surrecti inde vapores.

2. Fiunt à crapula, vel à lenta ventriculi pituita. nam interior ventriculi tunica ad dentes usque serpit. ab illo lentore videntur, quasi glutino quodam, committi dentes. Hujusmodi pituita ut difficulter flammam concipit, ita conceptam semel diutius retinet.

3. Accensâ contumaci materiâ, quæ ineunte morbo calorem non profert. Albo squalore si obsidentur dentes, diuturnitatem morbi; si nigro, mortem: ita si labra talia ulcuscula habeant, invictum incendium denun-

 ciant.

Remedium. ciant. Idem de aphthis judicium; quæ præclare absterguntur aqua nucum cum aceto extillata, si spongiola admoveatur.

LIV. Ὁκόσοισιν ἐπὶ πολὺ βῆχες 1 ξηραὶ, βραχέα ἐρεθίζουσαι, ἐν πυρετοῖσι 2 καυσώδεσιν, οὐ 3 πάνυ τι 4 διψώδεές εἰσιν.

Tusses siccæ. **LIV.** Quibus 1 siccæ perennant tusses, raro & leviter irritantes, in febribus 2 ardentibus, non 3 admodum 4 siticulosi sunt.

Usus Aphorismi. *Exemplo familiari docet febres sæpe delitescere. Et sic sæpe fallimur, existimantes non ita graviter homines febricitare. Sed urina & pulsus testimonium fidum dabunt, ac quidnam agendum dicent.*

1. Hippocrates alibi has vocat tussiculas. Siccas intelligit tusses, non à maligna distillatione aut crassa, sed à distillatione tenui & miti, vel ab intemperie frigida partium respirationi dicatarum. In his nihil expectoratur.

2. In febribus intermissionis expertibus: quæ cum summo ardore, jactatione, linguæ scabritie, & siti inexplebili consociari solent.

3. Pro ratione febris ardentis: cujus quidem signum pathognomonicum est inexplebilis sitis; quæ hic latet.

4. Lingua est particeps membranæ œsophagi & pulmonum: quare cum catarrho rigatur illa, has etiam partes humectat.

Bubonũ febres. **LV.** Οἱ ἐπὶ 1 βουβῶσι 2 πυρετοὶ, πάντες 3 κακοὶ, πλὴν τῶν 4 ἐφημέρων.

LV. 1 Febres in 2 bubonibus, 3 calamitosæ sunt omnes, præter 4 ephemeras.

1. Quæ febres, bubones pariunt: ita ut febricanti superveniant bubones. Præstat ex bubone febris (nam illa est ephemera à causis externis;) quam ex febre bubo. Nam quæ ex bubone fit febris, ephemera est, non autem putrida; quia totus humor in bubone impingitur ita, ut inde non consurgat ea vaporis copia quæ cor feriat. Interdum tamen à bubone fit putrida febris; sed ea fit non ratione vaporis illius qui ferit cor; sed quia cacochymia obsitum corpus facile in putredinem abripi patitur, à vaporibus illis, in venis contentum succum fœdum. *videGal. adGlauc. 1. lib. 2.*

2. Bubo significat partem & morbum. Morbum scilicet infestantem partem illam, nimirum phlegmonem glandulatum, quæ sunt emunctoria cerebri, cordis, & hepatis. Loquitur autem Aphorismus de bubonibus per se & ultro obortis, sine vi rerum extrinsecus incidentium. Bubo enim per se ortus, signum est partis germen habentis morbosum, & non vendicantis se à materia iniqua: quia febris perennat etiam ab ipsa exclusione. *6. Epid. 2. 10.*

3. Præsertim, si bubones febri superveniant symptomatici. Nam bubo symptomaticus nunquam erumpit sine peculiari vel hepatis, vel cordis, vel cerebri vitio. ut non crisin vel excretionem partis obsessæ, sed ejus resolutionem significet. In bubonibus pestiferas evapora madente stuppâ ex decocto florum chamæmeli, meliloti, foliorum malvarum, scabiosæ, morsus diaboli. Tandem opopanax ex aceto coquatur, ut solvatur, ac setaceo transmittatur, & cum oleo laterino iterum coquatur ad melliginem: inde fiat emplastrum. Vel accipe consolidam majorem & scabiosam; adde ficus detractis pelliculis externis; cum radicibus liliorum: his ex aqua coctis, ac croço adjecto, fiat emplastrum. Apertum *Remedium.*

tum ulcus purgetur ſucco nicotianæ & ſenecionis, cardui benedicti, & pimpinellæ.

De febr. diff. 6. 4. Eſſentiâ quæ eſt ephemera, non periodo: quod in his bubo rerum extrinſecus incidentium vi oboriatur: eo quod, ſubſidii cauſſa, magna copia ſanguinis in partem læſam irruat; vel dolore eo attrahatur, ſine vitio partis principis. Et ſpiritus ſolum hic laborant citra putredinem. Verum in criſi interdum fit ſalutariter, & virginibus tempore menſtruorum. Malignæ febris ſuſpicio abſit. & ſi febris ab illa excluſione miteſcat.

Sudor perennis. LVI. Πυρέσσοντι ἱδρὼς ἐπιγινόμενος, μὴ ἐκλείποντος τοῦ πυρετοῦ, 1 κακόν. 2 μηκύνει γὰρ ἡ νοῦσος, καὶ 3 ὑγρασίην πλείω σημαίνει.

LVI. Febricitanti [crebri] ſudores ſi ſupervenerint, febre remiſſionis experte, 1 calamitoſum: 2 protrahitur enim morbus, & 3 excrementitium multum humorem ſignificat.

1. Nullam enim criſin facit.

2. A contumaci materia, quæ exuta eſt parte ſui tenuiore, ac ſpoliata fere ſuo ichore; & infirmior jam reddita eſt natura. Unde ab utroque difficultas pepaſmi.

3. Hoc eſt, colluviem magnam, quæ facile mitigari non poteſt; partiumque ſolidarum infirmitatem arguit. Ducatur urina cichoraceis, & decocto aſparagi, graminis, pyrolæ. detur cornu cervinum. olfaciat acetum roſatum. Caveat à vento & frigore. Senſim purgetur ſemine catthami, & radice mechiodean.

LVII. Τῷ

LVII. Ὑπὸ 1 σπασμοῦ ἢ τετάνου ἐνοχλουμένῳ 2 πυρετὸς ἐπιγινόμενος, λύει 3 τὸ νόσημα. *Spasmo febris si incidat.*

LVII. Qui 1 spasmo aut tetano est correptus, si ei 2 febris incidat, morbum 3 solvit.

1. A repletione, cùm copiâ crudorum succorum aut flatuum replentur nervi.
2. Quæ sit spasmo analoga.
3. Dissipatâ materiâ & confirmatis partibus. Coquit enim crudos succos. Quasi dicat, Utiliter calida & sicca in usum duces: ut decoctum pæoniæ, ligni guaiaci, sarsæ parillæ, ligni sassaphras, theriacam vel mithridatium, castoreum, & talia cætera. *Remedium.*

LVIII. Ὑπὸ 1 καύσου ἐχομένῳ ἐπιγινομένου 2 ῥίγεος, λύσις 3 γίνεται.

LVIII. Si quem febris 1 ardens detineat, semel incidente 2 rigore, 3 finitur. *Causo incidens rigor.*

Hoc Aphorismo speciem criseos docet. Est rigor, inæqualis concussio panniculi carnosi, qui adipi subjacet in hominibus, ab excremento quod in peculiari cujusque naturâ redundare consuevit. *Rigor quid.*

1. Exquisita, hoc est, continua, & remissionis expers: sed cum summo ardore, jactatione, siti inexplebili. cum lumborum ac capitis, dolore, conjunctaque linguæ scabritie, ex motu, coacervatione, & putredine acerrimorum ichorum, quos, à siti & labore arefactæ venulæ, succi familiaris inopiâ pressæ attraxerunt. Sitis illa excitatur à calore & siccitate ventriculi & hepatis. Linguæ scabrities à fuliginoso fumo ab hepate ascendente. Dolent *Causus.* *Symptomatum causæ in causo.*

lent autem lumbi, cum ſanguis conflagrat in majoribus venis & arteriis. Ichores fere omnes ſunt pepaſmi expertes, ut qui ſumma vincantur difficultate. *Remedium.* Remedium optimum eſt ad acrimoniam illam temperandam, potus aquæ anguriæ, aut melonum, vel prunorum alborum parvorum. His miſcemus interdum parum aquæ ſpermatis ranarum, vel aquæ ſolani, & parum olei vitrioli, cum ſyrupo acredinis citreorum.

2. Critico (qui ſemel tantum incidit) ſudoris aut hæmorrhagiæ anteſignano. Diffuſa bile ex foco in habitum corporis. Reddidi, incidente rigore ſemel: qui ſcilicet ante non fuit: quia Hippocrates uſus eſt Præterito tempore: nam Præſens, continuitatem ſignificat.

3. Nam quibus in febribus cottidie rigores fiunt, cottidie febres ſolvuntur: ſcilicet excluſione febrilis materiæ. Atque hic rigor ſymptoma eſt perturbationis criticæ, & ſignum jam jam futuræ excretionis. Bilioſi illi ichores, quos venulæ areſactæ attraxerant, quorumque incendio cauſas explenduit; ac tunc effunduntur ſudores. Sed, quid ſi non ſequatur excretio ulla? lethale erit: nam metaſtaſin in caput & diaphragma faciet, unde delirium. Nam rigor ſalutis non eſt author, ſed conſectaria illi excretio, quæ primum judicata fuit in viribus conſtantibus.

Tertiana.

LIX. Τριταῖος 1 ἀκριβὴς κρίνεται ἐν ἑπτὰ 2 περιόδοισι, τὸ 3 μακρότατον.

LIX. Tertiana 1 exquiſita judicatur ſeptem 2 periodis, ut 3 tardiſſime.

Quia agit de omni excretionum varietate hoc libro, propterea notas proponit, criticas & ſymptomaticas, quo recte diſtinguamus, quo eventu eventura ſint. Qualis eſt dierum ratio in continuis, ta-

lis est ratio periodorum in intermittentibus.

1. Cujus paroxyſmus ad ſummum eſt duodecim horarum. hoc eſt: cujus celerrimæ acerrimæque ſunt periodi motuſque, tum ſingularis temporis, tum univerſalis. nam Galenus tales tertianas καυσώδεις vocat: quamvis ſint periculi expertes.

2. Iudicatur ad ſalutem. Quod acerrimæ celerrimæque ſint mutationes, quodque materia bilioſa & uniuſmodi hæc ſit pepaſmi capax, ac expers malignæ qualitatis; & corpus ab inflammatione liberum; natura vero integra humore ſtimulata, & intermiſſione recreata: nec ulla metaſtaſis humorum quòd adſit.

3. Abſoluto intra illud tempus materiæ benignæ pepaſmo. Ut ergo materia mitior vel contumacior fuerit, ita vel quinto, ſeptimo, vel nono circuitu, ad ſummum, eam tertianam judicari, ſcribitur ad Coacas. Fere ſtatum habet quarta acceſſione, hoc eſt, nono die. interdum ſeptimo vel undecimo die: decimo tertio declinat. Nam, ut hic inquit Galenus, ut in perperacutis morbus quinto, quarto, & tertio die judicari poteſt, ita in tertiana interdum natura non expectat ſeptimam periodum. Initio ducatur alvus: accipe electarii lenitivi drachmas ſex, diacatholici drachmas duas: cum aqua cichorei fiat hauſtus. Dein cum apyrexia adeſt, modice adimatur ſanguis, ſi opus eſt: ac præpara julapiis per triduum: mox purga rhabarbaro, cum manna & ſyrupo roſato laxativo.

Tertiana criſis.

Remedium.

LX. Ὁκόσοισιν ἂν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τὰ ὦτα 1 κωφωθῇ, 2 αἷμα ἐκ ῥινῶν ῥυὲν, ἢ κοιλίη 3 ἐκταραχθεῖσα, λύει τὸ 4 νόσημα.

LX. Qui-

LX. Quibus in febribus 1 aures obſurduerunt, 2 ſanguinis profluvio è naribus, aut alvi 3 commotione 4 morbus finitur.

Proponitur exemplum perturbationis criticæ, ſcilicet ſurditas.

1. A palindrome materiæ morbificæ ad aures: non à reſoluta vi cerebri, quod labefactatum eſt à vehementi morbo. Sed ſi criticôs eo feratur materia, ſolutionem adfert hæmorrhagia. Nam ſi ſymptomatica fuerit ea tranſlatio, imminet phrenitis: niſi alvi ſolutione id periculum tollatur.

Remedium. 2. Si λάβρος feratur.

3. Cum bilis plenâ effunditur manu. Dare ſolemus electarium de ſucco roſarum, cum ſirupo roſato laxativo, & manna; vel cum electario lenitivo.

4. Cum fit refluxio vel effluxio humoris à capite, qui aurem opprimebat.

LXI. 1 Πυρέσσοντι ἢν μὴ ἐν 2 περισσῇσιν ἡμέρῃσιν 3 ἀφῇ ὁ πυρετὸς, ὑποτροπιάζειν 4 εἴωθεν.

Febrium intermiſſio. LXI. 1 Febricitantem niſi diebus 2 imparibus febris 3 dimiſerit, ſolet 4 reverti.

Non ſatis commode accipit hunc Aphoriſmum Hippocratis Galenus, eumque in ſuſpicionem falſitatis ducit, quod etiam decimoquarto aliiſque paribus diebus fœliciter eveniant criſis. Neque enim decimusquartus aut vigeſimus pares ſunt dies, ſi medicam ſupputationem ineas. Agit autem Hippocrates ex profeſſo de morbis acutis, quorum cum materia ſit bilioſa, paroxyſmos etiam habere debent dies impares.

1. Si continua febri causodi quis detineatur; quæ ultra decimum quartum excurrere non solet.

2. Quia illæ febres continuæ moventur diebus imparibus: hoc est, paroxysmi fiunt his diebus imparibus. quare, cum in paroxysmis crises fiant, necessario die impari, ut quinto, septimo, nono, undecimo, decimoquarto, finiri criticôs deberent. Quodsi ergo die pari finitur, non fiet id criticôs, sed ab oppressione naturæ, quæ materiæ ferociâ vel copiâ irritata aliquid excludit, sed non ita ut deberet, in copia, qualitate, & excernendi modo. vel fessa natura suæ resolutionem facultatis retentricis indicat. Si enim paribus diebus motum iniisset, pari etiam die criticôs potuisset quid excludi. At morbi acuti febresve continuæ raro paribus diebus moventur: nam plerumque à bile nascuntur: quæ tertio quoque die consurgit in naturam.

3. Cum exclusione alicujus materiæ.

4. Nam judicatoria non judicantia ad mortem vel ad deterius appârent. Vide historiam de Philisco & de Philiste.

LXII. Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσι 2 ἴκτεροι ἐπιγίνονται πρὸ τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν, 3 κακόν.

LXII. Quibuscumque 1 per febres 2 icterus ante septimum diem incidit, 3 calamitosum. *Icterus ante septimum.*

Quoniam præcedente Aphorismo censuit eam solam crisim bonam quæ editur die impari; jam exemplo hoc familiari declarat, non quovis die impari salutariter apparere signa, vel fieri crisim: eo quod non omnis dies impar salutaris criseos sit capax, sed is solus qui ante significatus fuit signis apparen-

parentibus ad tempus criſeos. Ratio Aphoriſmi eſt, Cum ante ſeptimum diem cruditatis plena ſint omnia, nulla excretio ante ſeptimum diem ſalutaris eſſe poteſt; quod illa excretio ante ſeptimum diem facta ſignificata non fuit (non enim ſignificari potuit) ſignis ad tempus criſeos pertinentibus. Sed dices, Peracuti quarto judicantur die. Verum id eſt, ſed non per icterum judicantur.

1. Ut nulla inflammati hepatis, aut obſtructæ veſiculæ bilem excipientis, aut venenatæ potionis excuſatio adferri poſſit.

Icterus triplex. 2. Excluſa bile ad cutem. Eſt autem triplex icterus; criticus, naturalis, & ſymptomaticus. Unus eſt itaque ſymptomaticus, qui fit vitio partis: ut qui ſequitur ſcirrhum hepatis vel phlegmonem, aut obſtructionem hepatis. Alter eſt, qui ſequitur motum morbi, ut qui ſexto die per febres incidit. tertius fit ex potione venenata: hic dicitur viridis icterus. Ex his poſterioribus duobus fit ille etiam icterus de quo hic agimus, nimirum ante ſeptimum diem.

3. Nam febres quæ tranſlatâ criticâ bile ad cutem judicantur, à tali bile naſcuntur quæ naturâ craſſior ac crudior eſt, quam ut ante 7. diem mitigari poſſit. Propterea merito funeſtum hoc eſſe aſſerit. Niſi aut alvi aut urinæ profluvio, aut haimorrhagiâ juſtâ periculum arceatur, quod Heraclito contigit, & reſtitutus eſt; non Hermocrati, ideoque interiit. Quaſi dicat Hippocrates, Non ſatis eſt imparibus diebus febres moveri, ſed ſtatim apparere debet quod ſignificatum fuit. Nulla ergo febris ante ſeptimum diem ſalutariter ictero judicari poteſt. Non tamen is icterus qui poſt ſeptimum incidit, periculi expers eſt: nam perſeverare poterit obſtructio & phlegmone. In critico ictero apparent ſigna pepaſmi in urinis; alvus fertur laudabilibus

exc re-

excrementis. Meminit hujus Aphorismi Plinius 26. lib. 12.

LXIII. Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσι καθ' ἡμέρην 2 ῥίγεα γίνεται, καθ' ἡμέρην οἱ 3 πυρετοὶ 4 λύονται. *Rigores febriles.*

LXIII. Quibuscumque in 1 febribus [intermittentibus] 2 rigores incidunt cottidie, febres 3 cottidie 4 solvuntur.

Est ætiologia sequentis aphorismi, & propterea postponi deberet.

1. Quales sunt tertianæ, quartanæ.

2. Aut horrores aut frigora: nam de peculiaribus intermittentibus agit.

3. Silent enim febres discussâ febrili materiâ, cujus motu paroxysmus fiebat. Sed cur causus uno rigore discutitur, tertiana vero variis paroxysmis? Quia non solum in humoris vitio consistit tertiana, sed etiam in partis gignentis & suscipientis vitio.

4. Hoc est, eo die febris expertes agunt. Sed manet focus unde redintegratur novus paroxysmus.

LXIV. Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσι τῇ 2 ἑβδόμῃ, ἢ τῇ 3 ἐννάτῃ, ἢ τῇ 4 ἑνδεκάτῃ, ἢ τῇ 5 τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἴκτεροι ἐπιγίνονται, 6 ἀγαθὸν, ἢν μὴ τὸ δεξιὸν 7 ὑποχόνδριον σκληρὸν ᾖ· ἢν δὲ 8 μὴ, οὐκ 9 ἀγαθόν. *Icterus per febres continuas.*

LXIV. Quibuscumque per 1 febres die 2 septimo, aut 3 nono, aut 4 undecimo, aut 5 decimoquarto icte-

rus

rus incidit, 6 salutare, nisi dextrum hypochondrium 7 obduruerit: sin 8 minus, 9 calamitosum.

Hic de continuis febribus agit: antea egit de intermittentibus.

1. Ut scilicet nulla venenati morsus neque inflammati visceris, neque obstructæ vesiculæ excusatio adferri possit.

2. Totius historiæ morbi; ante quam nulla incidit salutaris excretio in acutis.

3. Sive sit totius historiæ nonus, propterea que intercalaris; sive nonus ἐκ προσθέσεως à tertio; nam is erit septimus.

4. Totius historiæ, cujus index fuerat septimus. aut est septimus ἐκ προσθέσεως à quarto die.

5. Qui indicem habuit undecimum.

6. Quia est judicatorium judicans.

7. Aut primaria aut secundaria affectione. Nam quocumque die apparuerit icterus duro hypochondrio, est symptomaticus.

8. Si apparuerit sine ullo dierum indicantium & judicantium delectu.

9. Nam significat motu morbi quod evenerit: & est causa, quod febri, etiamnum remissionis experti, accessio adjungatur. Modo non alvi aut urinæ profluvio, aut haimorrhagia calamitatis causa tollatur. quod Heraclidi contigit, non Phanagreoni, nec Hermocrati. Icterus enim symptomaticus caussam non tollit: sed potius arguit illius visceris vitium quod eo hypochondrio continetur. Nam, ut habet Galenus, Commentario ad historiam Hermocratis, Submollis hypochondrii tensio, phlegmonem in diaphragmate significat, *axioma.* vel simarum partium hepatis. Maxima vero durities, gibbarum partium hepatis phlegmonem arguit. Icterus post septimum diem, si febri

febri finem imponat, bonum. Icterum à folliculi fellis obstructione ita vinces. Accipe rhabarbari drachmas duas: cinnamomi scrupulum: agarici trochiscati semidrachmam: zinziberis semiscrupulum: infunde vino tenui & aquæ endiviæ: colaturæ adde mannæ electæ drachmas duodecim. fiat haustus. Deinde accipe lumbricorum terræ pulverisatorum scrupulum: diaspolitici grana octo: cum sirupo byzantino fiant pilulæ tres: & superbibat decoctum absinthii ex vino, si non febricitat: alioqui ex aqua. Et pro potu utatur solo illo decocto. *Remedium.*

LXV. Ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσι περὶ τὴν κοιλίην 2 καῦμα ἰσχυρὸν, καὶ καρδιωγμὸς, κακόν.

LXV, In 1 febribus si incendio alvus 2 conflagrat, cum stomachi morsu, 3 malum. *Alvinũ incendiũ cum cardiogmo.*

1. In febribus continuis.

2. Ardor ille ventriculi ingens, & oris amaritudo, symptomata sunt anadromes materiæ biliosæ acerrimæ ad ventriculum: quæ calamitosa est ventriculo: nam ejus vim labefactat. De illo incendio loquitur hic Aphorismus, in quo manus pedesque frigent, ventriculo costisque calentibus. Nam accedit translatio symptomatica materiæ biliosæ. Omnis autem anadrome materiæ biliosæ in partem nobilem, mala est; facit enim morbum funestum aut diuturnum.

3. Hæc enim symptomata biliosæ materiæ, partis ejus unde manat hæc materia (quæ est hepar) calamitatem arguit, & parti ad quam fertur (quæ ventriculus est) calamitosa est: hæc enim contumaciter ejus tunicis adhæres-

hærescit : unde ciborum depravatio, & syncope ex syntimoria cordis. Hic Aphorismus in Coacis prænotionibus ita legitur : Quibus in febribus premitur morsu pectus, malum. τὸ στῆθος, hoc est, pectus : per pectoris dictionem intelligit hic stomachum, id est orificium ventriculi, usurpato per synecdochen sterno, pro cartilagine ensiformi, quæ pectoris pars est: & per Metonymiam id quod sub illa ensiformi cartilagine cõtinetur, orificium nempe ventriculi. Sed quare fluit bilis ab hepate in ventriculum per febrium assiduitatem ardentium? Quia resolvitur fundus ventriculi. unde concepta bilis in ipsius tunicis fluctuat, nec exitum habet. Nihil melius esse usu deprehendi, cum queruli sunt ægri de flagrante cordis incendio, quam ex panno rubro imponere cordi epithema ex aqua rosata cum aceto, & semidrachma diarrhodonis abbatis. & julapium propinare ex aqua cichorei cum sirupo de acredine citreorum cum pauco oleo vitrioli. Plurimos ita redintegravi S. Dei beneficio.

Cur influat bilis invẽtriculum per febres.

Remedium.

Cõvulsio & præcordiorũ dolor.

LXVI. Ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τοῖσιν ὀξέσιν οἱ 1 σπασμοὶ καὶ οἱ περὶ τὰ 2 σπλάγχνα πόνοι ἰσχυροί, 3 κακόν.

LXVI. In febribus acutis 1 convulsiones & qui in præcordiis sentiuntur 2 dolores acerbi, calamitosi 3 sunt.

1. Convulsiones succedentes febribus acutis, funestæ, modo non fiant ineunte morbo : quia tunc convulsio febri finem imponit, ut scribitur in Coacis. Vide historiam de Pythione. Aut modo non accedat illa convulsio vitio vel infirmitate peculiaris instrumenti, quem-

quemadmodum evenit in pueris. aut modo non fiat ex eventu, videlicet ob paralysin musculorum congenerum à translatione materiæ ab interioribus ad genus musculorum: ut non facultatis vitio, sed solius instrumenti infirmitati imputari ea debeat.

2. Tractis intro hypochondriis, phlegmones aut squaloris vi; phlegmone, septi transversi, squalore, hepatis & lienis. quæ exhausta, in contagium abripiunt diaphragma præ siccitate. Diaphragma autem ad centrum trahitur.

3. Sinistri aliquid præ se ferunt, sive viscus trahatur in contagionem biliosæ materiæ ab anadrome, sive id accidat per syntimoriam visceris primum affecti. Sunt enim hæc signa contumacia morbi, & sunt causæ labefactantes viscera. Cum essem in Italia, præceptor noster herbarius D. Melchior Guillandinus, cum ex inanitione quidam toto corpore convelleretur, hominem totum cado tepentis olei immergi jussit. evasit.

Observatio practica.

LXVII. Ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσιν οἱ ἐκ τῶν ὕπνων 2 φόβοι ἢ σπασμοὶ, 3 κακόν.

A somno pavor vel cõvulsio.

LXVII. In 1 febribus à somno 2 pavores aut convulsiones, 3 malum.

1. In continuis febribus.

2. Ex fuligine bilis atræ, ab incendio biliosi humoris per somnum excitata. Notanter dicit, à somno, ut nulla excusatio ineuntis paroxysmi adferri possit: nec inflammati alicujus visceris, aut alterius similis. Nam qui ineunte paroxysmo fiunt somni, fere sunt turbulenti: neque tamen propterea in malis sunt ducendi. Et, si male post somnum se habeat æger, malum quidem id certe est, sed non fune-

funestum. Pavores autem hujusmodi sunt quales melancholicis & pueris eveniunt: qui quidem pueris excitantur à corruptione lactis, elevatis inde in cerebrum vaporibus. Per somnos hoc evenit, quia intro tunc matëria viam affectat; ibique coctrice vi agitur materia.

3. Nam metastasin pravi vaporis ad cerebrum significat: & quod flava bilis, æstuante incendio, in atram degenerat, maxime à stomacho hæc materia surrigitur. quasi dicat, Si inde, unde multum præsidii expectatur, affligantur ægri, in angusto spes erit. Id autem evenit, cum à somno humor fit magis efferus.

Historia Monachus quidam, quem cum meis præceptoribus Patavii invisebam, ardenter febricitabat: à somno exiliens se à fenestra præcipitaverat; cum pulsum tangeremus, tractionem nervorum manus animadvertimus: obiit.

LXVIII. Ἐν τοῖσι πυρετοῖσι πνεῦμα 1 προσκόπτον, κακόν· 2, σπασμὸν γὰρ σημαίνει.

LXVIII. In febribus spiratio 1 illisa in faucibus, mala: convulsionem 2 enim significat.

1. Hoc est, duplex spiritus intro revocatio: qualis est puerorum ejulantium. Accidit autem hæc intercisa respiratio, quod thorax unico haustu nequeat tantum aëris intro trahere, quantum ad cordis refrigerationem opus est. Hujusmodi autem respiratio admodum frequens est pueris ejulantibus. Nam cum facillime irascantur & fuligine abundent, calor ipsis augetur; at musculi his sunt infirmi: itaque non possunt usui necessario satisfacere unico haustu. Πρόσκοπτοι dicuntur equi cespitantes;

tantes. ſic offenſat ſpiritus. alibi vocat, τὸ πνεῦμα προσπταῖον.

2 Convulſionem ſignificant muſculorum duodecim reſpirationi inſervientium. Cum in omnibus morbis acutis omnis reſpirandi difficultas pernicioſa habeatur, tum vero præcipue calamitoſa eſt hæc reſpiratio interciſa. Nam cum adſit neceſſarius reſpirandi uſus, ob incendium videlicet caloris nativi, ſi deſideretur integritas inſtrumenti reſpirationis, præſertim moventis, hoc eſt thoracis, laborantibus ipſius muſculis, in anguſto ſpes eſt.

LXIX. Ὁκόσοισιν οὖρα 1 παχέα, 2 θρομβώδεα, 3 ὀλίγα, οὐκ 4 ἀπυρέτοισι, πλῆρος ἐπελθὸν ἐκ 5 τουτέων 6 λεπτὸν, 7 ὠφελέει. μάλιστα δὲ τὰ 8 τοιαῦτα ἔρχεται * οἷσιν ἐξ 9 ἀρχῆς ἢ διὰ 10 * ταχέων 11 ὑπόστασιν * ἴσχει. * τοῖσιν * παχέων * ἔχει

LXIX. Quibuſcumque urinæ primum quidem ſunt 1 craſſæ, mox 2 grumoſæ, 3 paucæ, non febris 4 expertibus, ſi 5 ab iis copioſe profluxerint 6 tenues, 7 juvant: Maxime verò ejuſmodi fluunt 8 urinæ, quibus ineunte 9 morbo, aut 10 brevi, 11 ſedimentum habent. *Vrina pauca & craſſa.*

De febrium certiſſimis indiciis jam agit, quæ petuntur ex venoſi generis excremento, hoc eſt, urina. Et docet quid hæc ſignificet ex ſui ſubſtantia, copia, & qualitate, in colore, odore ac remixtis. Quidam hanc urinarum tractationem ab ea, quæ traditur libro ſecundo Prognoſticorum, diſtinguunt, quod hic pateſaciat Hippocrates vitia partium urinaria-

nariarum: libro vero illo Prognosticôn docet signa quæ ex urinis petuntur, quatenus videlicet appareant ad mortem vel ad salutem; ad deterius, vel melius; ad crisin, vel ad tempus criseos: sed male, quia omnia hæc eadem, loco hoc, ex urinis docet Hippocrates. urinam definit Galenus, Humorum qui sunt in venis serum. Plato in Timæo dicit eam esse serum mite sanguinis.

Vrina quid? Com. ad historiã Hermocratis.

1. Ex crudæ materiæ copia: ut in febribus lentis. Crassescunt ita, quod à flatulento spiritu contenta confundantur.

2. Disjectis per urinam sedimentis, ut quibusdam intervallis appareat liquor sincerus urinæ: aliis autem partibus multæ concretiones grumosæ. Quemadmodum quibusdam temporibus appareat cœlum quadam parte nubibus coactum: aliis partibus quibusdam, serenum. nostra lingua dicimus *den Hemel is getrapt.* quasi dicas, gradibus nubium cœlum distingui. grumosum cœlum. Indicium est in urinis secerni partes crassas ac crudas. quod, ineunte morbo, fit non à pepasmo perfecto, sed quod crassæ partes à flatibus & à calore agitantur. Postea à caloris vi mutatur hæc hypostasis, in enæorema, indicium materiæ crudæ plurimas partes mutari in flatus, à calido emicante; tandem sidit id in hypostasin bonam.

3. Quod secernatur pauca urinæ materia, ob materiæ contumaciam ac crassitiem.

4. Ut nulla excusatio affectionis nephriticæ adferri possit. In non valida admodum febre, utpote à crassis succis enata.

5. Scilicet grumosis & paucis.

6. Hoc est, solito tenuiores: hoc est, mediocriter crassæ; fusâ jam materiâ crudâ à caloris nativivi.

7. Quod ab abscessu liberent, vel diadochen febrilis materiæ mox excludendæ significent.

ficent. Nam indicant mitigatam jam esse crassam materiam, vias meabiles, ac naturæ vim efflorescere.

8. Tenuiores solito, quæ ante fuêre crassæ, grumosæ, & paucæ.

9. Hoc est, primis quatuor diebus.

10. Hoc est, non ita multo post: hoc est, septimo die.

11. Bonum loco, & materia. Unde significatio fit integræ naturæ, ac materiæ pepasmi capacis. Tales urinæ primo libro Epidemiôn juvenibus apparebant ad haimorrhagiam: senibus, ad dysenteriam cruentam. Si vero perseverant urinæ crassæ, longitudinem morbi, vel calamitatem denunciant: calamitatem, si signa prava adfuerint, cum virium infirmitate.

LXX. Ὁκόσοισι δὲ ἐν 1 πυρετοῖσι τὰ οὖρα 2 ἀνατεταραγμένα, οἷον 3 ὑποζυγίων, τουτέοισι 4 κεφαλαλγίαι ἢ πάρεισιν, ἢ παρέσονται. *Vrinæ perturbata.*

LXX. At vero quibuscumque per 1 febres [essentiales] urinæ sunt 2 perturbatæ, ut 3 jumentorum, sane iis 4 cephalalgiæ adsunt, aut in propinquo sunt.

Præcedente Aphorismo egit de urinæ substantia secretionis participe vel experte. fit autem id vel ex alieni humoris permixtione, vel corruptione propriæ substantiæ. at nunc agit de crassis, proprii liquoris vitio: unde significatione fit perturbationis in venis, à flatulento spiritu. Substantia urinæ aut tenuis est, aut crassa, aut mediocris. Crassa, aut alieni humoris permixtione, aut vitio propriæ substantiæ. Hic crassæ, cruditatem humorum significant,

N

cant, & flatulentum ſpiritum: ſeu, ab hoc ipſo, perturbationem in venis. Et hæ craſſæ tales ſunt ſint ſpe ſecretionis materiæ mixtæ. Etenim ſignificant in venis perturbationem à flatu & copia crudorum humorum. Talia ſæpe in peſtilentialibus febribus apparent. *Reme-dium.* *A proviſione totius, damus conſervam foliorum acetoſæ, cum margaritis: ut ſuperbibant dilutum ſcordii, calendulæ, acetoſæ, endiviæ, cum ſirupo ex carduo benedicto & de acoro citreorum: remixtis paucis guttulis olei vitrioli.*

1. Ut nulla excuſatio affectorum renum adferri poſſit.

2. Quæ non claræ redduntur quiete.

3. Animalium veterinorum οὖρα θολερὰ vocat, & παχέα: Hoc eſt, urinæ quæ animalium urinas referunt ſpecie, quæ diu depoſitæ non unquam ſubſidunt: ut in Dromeadæ uxore. *2. Epid.* Vel quæ cum diu multumque fuerunt perturbatæ, nunquam apparent conglomeratæ.

4. A flatulento ſpiritu ſurſum elato, cum calore contra naturam: nam perturbatur in venis ſerum à flatulento ſpiritu & calore, inde caput impletur. *7. Epid. & 6. Epid. 5. 25.* His delirium quoque ipſum, & convulſo à capite evenit; &, ſi cum virium infirmitate, ad mortem appârent: ut in Polyphanto, & uxore Philini. cum robore, & exigua febre, morbi diuturnitatem.

Contenta nubeculæ

LXXI. 1 Ὁκόσοισιν 2 ἑβδομαῖα κρίνεται, τουτέοισιν, 3 ἐπινέφελον ἴσχει τὸ οὖρον τῇ 4 τεταρτῇ * ἐρυθρὸν, καὶ τἄλλα κατὰ 5 λόγον.

** Legendũ ὑπέρυθρον.*

ex lib. 2. Prog. fol. 404. lin. 18. Græc. cod. Baſil.

LXXI. Quibuſcumque [ad ſalutem] 1 criſis incidit 2 ſeptimo die, his 3 nubeculam habet urina 4 quarto die

die ſubrubram, aliaque 5 convenienter.

Hactenus egit de urinarum conſiſtentia, & de ipſis urinis, quatenus apparent vel faciunt ad ſalutem & mortem, ad ſpeciem & tempus criſis: nunc agit de contentis, quæ tria ſunt numero.

1. In morbis acutis, ſanguinis è naribus profluvio, ſudore, vel alvo.

2. Philo, libro de mundi opificio, dicit φύσιν φιλέβδομον εἶναι, καὶ τῇ ἑβδομάδι χαίρειν: & τελεσφόρον, hoc eſt, perfectam vocari.

3. A ſero ſanguinis, in cujus vitio morbus ſuam habet hyparxin: qui tamen omnium humorum pepaſmi eſt capaciſſimus, maxime vero enæorema nubiloſum ſi apparuerit, vel hypoſtaſis bona: & ſi tenuis urina, craſſa evadat; & quæ alba erat, ſi citrina reddatur.

4. Qui eſt index ſeptimi. nam nihil ſalutariter criſin inire poteſt, quod primum ſignificatum non ſit ſignis apparentibus ad tempus criſeos: hæc enim ſigna præcedere debent ea ſigna quæ appârent ad ſpeciem criſeos.

5. Naturæ & morbo. Hoc eſt, aliæ morborum Ideæ propriis ſignis criticis indicantur quo loco ſint, & per peculiaria cujuſque indicantur excrementa. ut ſi quarto die procedit expectoratum, die ſeptimo criſis fiet. Axioma: Qui morbus initurus eſt criſin ſeptimo die bonam, edit pepaſmi ſigna quarto die. Non ex adverſo: nam interdum ea vehementia morbi & celeritas non adeſt, ut ſeptimo veniat ad vigorem. *Axioma.*

LXXII. 1 Ὁκόσοισιν οὖρα 2 διαφανέα 3 λευκὰ, 4 πονηρά· μάλιστα δὲ ἐν τοῖσι 5 φρενιτικοῖσιν * ἐπιφαίνεται. *Vrinæ albæ pellucidæ.* * [illegible]

LXXII. 1 Quibus 2 pellucidæ &

 3 al-

3 albæ funduntur urinæ, 4 calamitosæ: maxime vero in 3 phreniticis tales apparent.

Deinceps prosequitur colorem & quantitatem urinarum. & hoc Aphorismo de colore. Color autem urinæ varius est, ex caloris totius corporis remissioris vel intensioris vi, aut ex alieni humoris permixtione. Nam duobus modis in vitio sunt urinæ, aut propriæ substantiæ corruptione, aut alieni humoris permixtione. Propriæ substantiæ corruptione, idque tribus modis, aut resolutione, aut putredine, aut concretione: quia resolvitur, putrescit. Colores urinarum hi sunt, albus, pallidus, ruffus, qui & naturalis, flavus, ruber, viridis, cæruleus, niger, &c.

Vrinæ vitia.

Colores urinarũ.

1. Ubi per continuas febres adhuc cuncta plena sunt cruditatis.

2. Significant cruditatem, vel puritatem humorum per metastasin humoris alterius: denique labefactatam vim naturalis œconomiæ, & naturæ infirmitatem. & quodcumque horum significaverint, est contra naturam. Metastasis enim, si ea significetur, contra nuturam est. Sunt autem hæ pellucidæ contra naturam morbi; is enim cum sit acutus & biliosus, tincta bile deberet esse urina: quin ægri etiam natura, quæ biliosa est, hoc non admittit. Quasi dicat, excrementa, quæ contra naturam morbi & ægri, colorem præ se ferunt, pessima sunt.

3. Quales sunt urinæ quæ habent consistentiam aqueam. Quasi dicat, Mala sunt excrementa cujusque morbi propria, si fuerint contra naturam morbi & ægri: Albæ, hoc est, crudæ, & biliosæ tincturæ expertes: ob bilis metastasin. Si autem notæ pepasmi præcessissent, potuissent hæ urinæ criticôs apparere ad haimorrhagiam in juvene, vel ad dysenteriam

riam cruentam in ſene, ut in Bione, Xenopha- 1. *Epid.*
ne, & Critia. *conſtitu-*

4. Si nulla excuſatio adferri poſſit, nec mi- *tione*
tioris morbi (ubi ad abſceſſum appàrent) nec *temporis*
antè apparentis pepaſmi. In Pythione prava 3.
talis urina apparuit. 3. *Epid.*

5. Suntq; funeſtæ: nam cerebrum inflammat 1. *Hiſt.* 1
eo tranſlata bilis. in Coacis ſcribitur, Albæ urinæ à phreniticis mortiferæ. Medici tamen ſuum ut poſſunt tunc officium facient, clyſmis ac frictionibus extremarum partium revellent, venam in pede vel brachio ſecabunt; tandem etiam frontis venam. Nuper cuidam ex *Hiſtoria* frontis vena emittebam octo uncias ſanguinis, nam potentiſſime fluebat: evaſit is.

Hypochōdriorum tenſio cum urina copioſa.

LXXIII. Ὁκόσοισι ὑποχόνδρια 1 μετέωρα 2 διαβορβορύζοντα, ὀσφύος 3 ἀλγήματος ἐπιγενομένου αἱ κοιλίαι τουτέοισι 4 καθυγραίνονται, ἢν μὴ φῦσαι καταῤῥαγέωσιν, ἢ οὔρου 5 πλῆθος ἐπέλθῃ. ἐν 6 πυρετοῖσι δὲ ταῦτα.

LXXIII. Quibuſcumque [recens] hypochondriorum 1 tumor incidit cum 2 murmure conjunctus, ſuperveniente 3 lumborum dolore, iis 4 alvi feruntur, niſi flatus erumpant, aut 5 urinæ copia fluat. atque ea in 6 febribus locum habent.

Agit de urinæ copia, ut apparet vel facit ad ſalutem, vel mortem. nam in duobus affectibus judicandi vim habet urina, nimirum in febribus eſſentialibus, & in tumoribus hypochondriorum.

1. Μετέωρον dicitur id quod pendulum eſt, ſublato fulcro. Atque hypochondria debent

æqualia eſſe, moderataque in calore & frigore, debent eſſe mediocris diſtentionis & contractionis, mollitiei & duriciei. Addimus, recens, ex 2. Prognoſt, nam tales tumores non ſunt veteres.

2. Sine dolore & phlegmone: ex flatulenta materia, ſine peculiari partium, quæ in hypochondriis ſunt, affectione.

3. Qui continentur quinque vertebris: & eæ partes quæ in lumbis continentur, ut vena cava, arteria magna, & quæ inde naſcuntur, ut meſocolon: tranſlatâ ad eas partes materiâ.

4. Quia quo natura vergit, eo criſium & vacuationum inclinationes fiunt.

5. Diadoſi materiæ quæ borborygmum faciebat in hypochondriis, ad partes lumbis contentas.

6. Eſſentialibus, non ſymptomaticis, quales in phlegmone hepatis. Quaſi dicat, ut hypochondria illa ſint omnia inflammationis expertia, nec ullo tumore obſeſſa. In tumoribus autem viſcerum hæc locum non habent. Hæc locum habent in pituitoſis febribus, quæ focum ſuum alvum habent: nam dum pepaſmo hæc alvina materia miteſcit, naſcuntur flatus. Hypochondriorum meteoriſmus recens cum borborygmo flatum ſignificat: hic clyſmata flatus diſcutientia conveniunt, parcus potus, & refrigerantia. Si fuerit recens ſine borborygmo, phlegmonem denotat; hic phlebotomia utilis, & enemata refrigerantia: medici, quia tormina his veniunt, calamitoſe malvaticum propinant vinum. Vetus vero tumor cum borborygmo, tenuium inteſtinorum hecticam intemperiem denunciat: metumque adfert hydropis ſicci. Vetus tumor hypochondriorum ſine borborygmo, ſcirrhum indicat. Igitur melius eſt diaphragmati

Hypochõdriorum tenſio varia.

lum-

lumborum dolorem ſupervenire, quam ex adverſo; non enim bene inferne, ſi ſurſum effluat ſuccus. Hæc itaque, inquit, in febribus, nimirum eſſentialibus, locum habent: quaſi dicat; Ne ulla inflammati hepatis aut ſcirrhoſi cauſa adferatur; tunc enim hæc non juvarent.

LXXIV. Ὁκόσοισιν 1 ἐλπὶς ἐς τὰ ἄρθρα ἀφίστασθαι, ῥύεται τῆς ἀποστάσιος οὖρον πολὺ, καὶ παχὺ, καὶ 2 λευκὸν γινόμενον, οἷον ἐν τοῖσι 3 κοπώδεσι πυρετοῖσι 4 τεταρταίοισιν ἄρχεται ἐνίοισι γίνεσθαι. Ἢν δὲ καὶ ἐκ τῶν ῥινῶν αἱμοῤῥαγήσῃ, καὶ πάνυ ταχὺ 5 λύεται. *Abſceſſus criticus per urinam avertitur.*

LXXIV. Quibuſcumque abceſſus in articulis 1 expectatur, ab abſceſſu eo vindicat urina multa, craſſa, & 2 alba, qualis [urina] 3 laborioſis in febribus exire ſolet, 4 quartum diem [morbi] agentibus. Quodſi narium quoque accedat profluvium, multo celerius 5 liberantur.

1. Ut ſi febris difficultas poſita ſit in pepaſmi difficultate: ſi urinæ perpetuo appareant & maneant crudæ, & albæ: ſi pars corporis aliqua ſit effœminata vel dolori implicita. Non ſolum hoc locum habet in febribus laborioſis, à laſſitudine laborioſa & ultro obortis, ſed etiam in peripneumonia ſanabili, quæ per abſceſſum in crure, aut per parotidas curationem ſui poſſit recipere. Si venæ micent in temporibus, facieſque ſi turgidula fuerit, cum 6. Epid. 2.

 pallo-

pallore, abſceſſum fore ſignificant pone aures.

2. Ex materiæ pituitoſæ mixtione.

3. A laſſitudine obortis. in laborioſis, à calore, in axillis fiunt abſceſſus, & ſi quid in criticis evacuationibus relinquatur, promptus in abſceſſum morbus eſt. 6. Epid. 4. 9. laſſæ febres fiunt à materia lenta craſſaque.

4. Vel alio die critico: ſed alioqui quarto id die plerumque evenit, ut ſervo Archigenis, & libri de humoribus in fine.

5. Ut febres quæ excretione curationem recipiunt, nonnunquam curantur abſceſſu: ſic & ii morbi qui per abſceſſum curari ſolent, excretione & per urinas interdum ſolvuntur.

Vrinæ vim habent judicandi.

Vult itaque Hippocrates urinas habere vim judicandi. Et addit, multa; quia paucum non eſt criticum. Craſſa, à vi caloris: Alba, à permixtione pituitæ: agit enim de febribus laborioſis, in quibus pituita vitium facit. Quare in febre laborioſa abſceſſus expectatur, niſi fluxus urinæ multæ & craſſæ, vel ſanguinis, aut fluxus alvi morbificam materiam excluſerint. Natura in primis criſi elidere ſolet cauſas morborum: ſi hoc non fecerit, ſenſim mitigare eas ſolet coquendo; alioqui per abſceſſum depellit materiam: vel metatheſin facit, hoc eſt, in alium morbum vertit ſe morbus. Ut natus ſit morbus ex lenta pituita, excretionem non molietur hic natura. ſed ſenſim coquet hanc materiam, vel abſceſſum movebit: niſi natura vegeta excernat hanc, meatibus patentibus urinalibus. Quare naturam imitari debemus in his, ac urinalia præſcribere. Ut decoctum ſarzæ parillæ, & radicum chinæ. Si non adſit febris, & ſi pituita vitrea in vitio ſit, ac homo robuſtus, præclare præſcribuntur grana duodecim pilularum Iliacarum Raſis, cum ſcrupulo pilularum alephanginarum. Nota quod hic ait Hippocrates, celerius

lerius liberantur: quam, scilicet, per urinas qui judicantur.

LXXV. Ἢν αἷμα * ἢ πῦον 1 οὐρέῃ, τῶν νεφρῶν ἢ τῆς κύστεος 2 ἕλκωσιν σημαίνει.

LXXV. Si sanguis & pus cum urina 1 reddatur, 2 exulceratæ vesicæ aut renum significationem præbet. *Vrina cruenta & purulenta.*

Egit de urinæ substantia, contentis, qualitate, & colore, quatenus ad salutem vel ad mortem faciunt vel apparent. Nunc agit de eisdem ut sunt notæ affectionum partium unde manant, nimirum venarum, & per quas iter faciunt, ut renum, & quibus excipiuntur, ut vesicæ; nam serum indicat calamitatem & integritatem harum partium. Integritas partium deprehenditur ex essentia partis: quæ & ipsa cognoscitur ex temperamento, habitu, charactere & mole. Secundo ex actionibus animalibus, naturalibus, & vitalibus. Tertio, ex excrementis: quorum ratio est habenda qualitatis, quantitatis, & modi excernendi. Quicquid autem excernitur, aut est substantia rei (sub qua & adnata continentur, ut sunt adeps, sevum) aut quid eorum quæ continentur in parte ipsa. Hæc autem contenta aut sunt è natura, ut sanguis, & ut urina in renibus: aut contra naturam, ut calculus in eisdem. Primum agit de contentis in renibus, sero & sanguine: ac primo de horum excretione, post de substantiæ colliquatione seu excretione colliquamenti renum. Quidam quinquagenarius effundebat sanguinis magnam vim per urinam liquidi, interdum etiam grumos: diu de sinistro latere questus erat. Huic secuimus venam, & dedimus stringentia: frustra: tandem hecticus obiit. Hic usum stringentium non admittebat lubenter. Alius cum diu multumque sanguinis minxisset, tandem *Partium essentia unde cognoscatur. Excrementa quæ.*

pus cum exiguis calculis excrevit. Quare in mictu sanguinis mihi semper fere suspicio est de calculo renum.

1. Ita ut excernendi finis non fiat, quoties urina redditur. Hic notandum, Quod dum pus à partibus diaphragmate superioribus manat, æqualiter id permiscetur urinæ: dum vero à renibus & vesica proficiscitur, non æqualiter permiscetur urinæ. Præter hoc autem, quod vomica pulmonis interdum in renum vomicam degeneret. Interdum pus à pulmonibus in epiploon deponitur. Nec hæc miranda, cum usu compertum sit puerum aciculam quam devoraverat, eandem per scrotum reddidisse: & mulierem quandam pus, in pulmonibus collectum, per costas excrevisse. Dicit hic Hippocaates, ἄρσιν, hoc est, ut mingendi pus finem non faciat: ut nulla suspicio inde sit partium superiorum, nec meatus urinarii vel parastatarum ejus male affectarum excusatio adferatur. nam hi non mingunt pus: sed manat illis invitis pus. hic fœda colluvie laborat, igitur meiit; non sequitur.

Mictus sanguinis varias ob causas. 2. Maxime si purulentæ urinæ cruentas excipiant. Nam fieri poterit ut quis sanguinem mingat à suppressis haimorrhoïdibus; vel quod crus aut brachium abscissum sit, vel quod patulis emulgentibus venis, natura excludat sanguinem qui qualitate vel copia in vitio est: vel à fracta vi jecoris; aut quod renes, exuti genio, non fruuntur sanguine illo pro suo nutricatu: vel à calculo feriente renum venulas. Quare non statim in suspicionem abire debemus exulceratorum renum dum sanguis mingitur, nisi unà pus elidatur.

Puris mictus ob varias causas. Pus excerni potest ex meatu urinæ, pene, vesica, ureteribus, renibus, hepate, thorace, corde, pulmone, & habitu corporis: vide ergo quænam pars in querela fuerit; & quid unà excer-

excernatur. Pus in transitu interdum exulcerat vias per quas fertur. Ita, inquit doctissimus Holerius, in corde abscessus & lapides inventi fuere, in corpore quod pus minxerat, dein una sanguinem, integris renibus & vesicâ. Sæpe calculosis exulcerantur ureteres.

LXXVI. Ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ 1 παχεῖ ἐόντι, σαρκία 2 μικρὰ, ἢ ὥσπερ 3 τρίχες ξυνεξέρχονται, τουτέοισιν ἀπὸ τῶν νεφρῶν ἐκκρίνεται. *Vrina cum carunculis vel capillis.*

LXXVI. Quibuscumque cum urina 1 crassa carunculæ parvæ 2 aut veluti 3 capilli quidam exeunt, iis è renibus excernuntur.

Iam agit de urina, ut est colliquamentum, hoc est, ut est excrementum substantiæ renum, hoc est, ejus rei quæ substantiam eorum constituit. Renes enim videntur ex multis carunculis coaluisse.

1. Integris venarum rebus, ut nulla concoctionis ratio desideretur: quod beneficium concoctionis à venis est. Vult etiam nullam desiderari rationem concoctionis: ac proinde significat, à vitio venarum non manare illas carunculas. Crassæ & oleosæ urinæ significant colliquamentum adipis renum. Nam quæ excernuntur, aut sunt substantiæ rei, aut adnata substantiæ, aut contenta in re. Si crassæ fuerint urinæ cum membranosis partibus, erunt substantiæ vesicæ excrementa, cum urina vero tenui si excernantur carunculæ, erunt ab hepate, & venis partibusque diaphragmate superioribus, ut in febribus magnis: at albæ, bullis obsitæ, infirmitatem caloris innati significant. Urina crassa, hoc est, mediocris consistentiæ. Cum à renibus prodeant carunculæ, præcessit dolor renum, & urina purulenta,

lenta, nec adeſt febris. Nam cum vehemens febris urit, interdum ſanguis in renibus & venis hepatis aſſatur, unde quid ſimile carunculis mingitur, ſed tunc non eſt urina mediocris.

2. Fruſtulatim diſperſæ.

3. Interdum tamen hi prodeunt à craſſo venarum ſanguine, ut in his qui intemperanter vivunt, cum præditi ſint calido hepate, ſanguine, & renibus. nam cruda lentaque pituita ſe in fila conglobare ſolet. Dum enim ventriculi vis ſtupet, talem proferre materiam viſcidam ſolet: quæ attracta ad hepar, ubi ad renes calidos venit, uritur in fila, vel ſabuleta; ſi vero putreſcat in renibus, vermes ibi generantur; quod voracibus canibus ſæpe evenit: ut & à gonorrhœa: vel ab utero. Cum à renibus, dolor iſtic fuit. à paraſtatis vaſis, id eſt, à ſemine manant hæc ſæpe filamenta; nam à veſica naſci nequeunt: veſica enim in

τριχίασις. fibras reſolvi nequit. τριχίασιν hanc paſſionem vocant, quaſi dicas, pili mictionem. Hippocrates hic docte loquitur; dicit ἀπὸ τῶν νεφρῶν, à renibus, vel ex renibus; quaſi dicat, non à ſoluta renum ſubſtantia, ſed à contentis in renibus, nam ibi concrevere. Docte admo-

Cautio in metu calculi. dum enarrat hunc Aphoriſmum Galenus. Cum itaque capillata materia excernitur, quia homo in calculoſæ coagmentationis periculo eſt, refrigerentur renes illitu roſati unguenti loti aceto, & pauca adhibeatur caphura. Tenuans diæta accedat, ventriculus roboretur, & flamma hepate veniſque concepta, ſero lactis cum julapio violato vel roſato extinguatur. Si coagmentatio facta ſit, chalybis ſuccus in vinum ſolutus propinetur mane ad ſemunciam, cum duabus unciis aquæ alkekengi. Vel ſumat interdum hieram: & quotidie pulverem citronum, & milii ſolis, cum melle.

le. Illustris matrona diu calculosum synagma maximis doloribus gestaverat; jam dictum remedium propinavimus; illud in cretam quasi pulverisatam solutum fuit, ac una cum urina illud eminxit. *Historia*

LXXVII. Ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ 1 παχεῖ ἐόντι 2 πιτυρώδεα συνεξουρέεται, τουτέοισιν ἡ κύστις 3 ψωριᾷ. *Furfuracea in urinis.*

LXXVII. Quibuscumque una cum urina 1 crassa 2 furfuracea quædam efferuntur, iis vesica laborat 3 ex scabie.

Iam agit de hypostasi contra naturam ratione colliquamenti earum rerum quæ sunt substantia rei: id est, quæ rem constituunt, aut quæ adnascuntur. Quatuor autem hypostases contra naturā recitantur ab Hippocrate, inter quas πιτυρώδης *significat venarum aut vesicæ scabiem: quamcumque indicaverit, malum. Nam venarum scabies ratione communis officii intercepti & ratione difficultatis curandi signum est malum, & etiam causa est mali. Vesicæ autem scabies, ut & reliqua vesicæ mala, lethalis est ratione communis officii intercepti, & etiam consortii cum aliis partibus.* *Lib. 2. Prog.*

1. Hoc est, moderatæ consistentiæ beneficio concoctionis quam in venis accepit. Si enim cum tenui urina prodirent, significationem adferrent, per causos, internas venarum tunicas abradi ab acerrimo succo, qui validissima à febre torretur. Quare hic dicit, cum urina crassa; ut nulla excusatio sit male affectarum venarum. Urina cruda est cum furfuribus, igitur venæ laborant: cocta est cum furfuribus, igitur vesica atteritur.

2. Id est, furfures tritici bene triti referentia.

3. Quod

3. Quod nulla concoctionis ratio in urinis desideretur, proptereaque furfures ii venis ascribi non possunt: nec etiam renibus; nam horum resolutio per caruncul as indicatur. Interna superficies vesicæ abraditur ab acri pituita, quare dolor & pruritus eam exercent. Quæ cum urinis feruntur, vel ex naturæ lege sunt, vel sunt contra naturam: ut colliquationes totius corporis: & à venis, furfures cum tenui urina; vel furfures cum urina crassa, hoc est mediocri ac cocta, exclusi, ex vesica prodeunt. Alia in partibus continentur, ut crimnodes, grano attrito similis quod subterfugit molam, & furfurea ex labore venarum, si cum tenui feratur urina pus, multum urinæ mixtum, à partibus diaphragmate superioribus: à vesica, inæqualiter urinæ mixtum: à tenuibus, æqualiter. Vesica superficie tenus exulcerata, sanari potest: inflammatio vero ejus est insanabilis, interceptione communis officii. Molli medicina tractari vesica exulcerata debet, ut emulsione seminum quattuor Frigidorum majorum, seminisque papaveris & psyllii: cum trochiscis de alkekengi, ex decocto fiorum malvæ & althææ in sero lactis: vel ex aqua equiseti.

LXXVIII. Ὁκόσοι ἀπὸ 1 ταυτομάτου αἷμα οὐρέουσι, τούτοισιν ἀπὸ τῶν νεφρῶν φλεβίου ῥῆξιν σημαίνει.

Sanguinum mictus.

LXXVIII. Quicumque repente 1 ac confertim sanguinem mingunt, his ruptæ à renibus venæ significatio fit.

Explicat nunc rationem excrementi quod κατὰ φύσιν in renibus continetur, παρὰ φύσιν autem quod excernitur.

1. Hic

1. Hic ἀπὸ ταυτομάτου non significat ultro: nam id etiam potest fieri ab externa causa, ut ab ictu, lapsu, casu; nam ab his rumpi potest vena in renibus. Vel etiam ultro reddi possit, ut intelligas sanguinem illum præter expectationem emingi, quod nulla præcesserit causa manifesta quæ venam dilacerare potuit aut eam aperire, ut rerum leptomerarum usus. nullus autem à foris impulsus. Urinæ cruentæ sunt sanguineæ vel prærubræ, significantque renes non fungi suo officio. Ut ventris prærubra proluvies, hepatis vitium indicat. Verum non ita solet per dysenteriam effundi sanguis: hic vero multus repente, meracus etiam, & qui in terram effusus concrescit, cum à vase rupto exiliit. Sed unde funditur meiendo sanguis? à renibus, vel à musculo vesicæ, vel uretere. Qua ratione id discernam? Sane ab uretere vel à vesica parca funditur manu: & à vesica cum venit, id fit ulceris vi, unde dolor, pus, & laminæ. Plenâ vero manu à renibus & à vesicæ musculo. Ut noscam num à musculo, vel à rene? A rene qui mingitur sanguis, urinæ exacte miscetur: videturque tota urinæ consistentia nihil aliud esse quam tenuis ac dilutus sanguis, mox tamen sidit liquidus minimeque concretus, & rubicundus. A musculo vero vesicæ qui emingitur, non exacte permiscetur urinæ, & in fundo depositus grumescit. quin hic grumus, qui interdum citra urinam excidit, & dolor quidam circa vesicæ musculum consistit dum mejit. Varias itaque vides causas cur quidam meiendo repente sanguinem fundant. hinc est quod veteres variè de hoc existimârint. Milesius, inquit Cælius, debilitate fieri dixit seminalium viarum, vel sequi in usu venereo pro semine sanguinis emissionem. Sed, inquit, hoc commune est etiam iis qui in osculo vesicæ, quam urethram vocant,

Variæ causæ mictus sanguinis.

Primo Prog. 21.

5. Tard. pass. 6.

vocant, ulcus habuerint. Est harum manifesta discretio. In iis enim qui ulcus habuerint, cum mictum fecerint, sanguis fluit, attestante mordicatione & dolore; & aliquando egestione corpusculorum quæ ἐφελκύδες Græcis vocantur. In iis vero qui debilitate seminalium viarum afficiuntur, solo tempore veneris exercendæ sanguis excluditur, nullis corpusculis, & mictum faciunt nulla mordacitate vexante. Notandum quod Cælius Aurelianus annotavit libro quinto Tardarum passionum capite quarto, Solent, inquit, sicut in podice, vel fœminarum sinu, aut matricis collo, etiam in vesica haimorrhoïdes generari, quæ fluorem sanguinis præstant, quibusdam intervallis variatum. quod oportet apprehendere prudentem, cum non coacervata primo fuerit effusio, sed augmentis quibusdam promota, interjectis defectionibus, ac sæpe retento sanguine doloris pube tenus, admonitione * cessante cum tensione inguinum, & gravedine clunium, vel renum consensu: & cum sanguis eruperit, supra dictorum relevatione sequente. Siquidem aliquando inflatæ ac tumentes haimorrhoïdes difficultatem vel abstinentiam faciunt mictus, dysuriam Græcis vocatam vel ischuriam. Hactenus Aurelianus. Archigenes vero dicebat, ut statis periodis menses & hæmorrhoïdes, ita & certis vicissitudinibus interdum plethora se effundet per renes & vesicam. hoc fit apertis à natura venis. Galenus cruentas ab hepate etiam proficisci putat, vel à renum imbecillitate, aut rupta in iis vena, erosa, vel aperta. Rupta vena effundit liberali manu sanguinem purum, ac id repente. Diapedesis cruentat urinam ita, quasi quis laverit recenter mactatam carnem in aquâ. Exesum vas ab ulcere, non purum profert cruorem, nec plena manu, nec subito.

* *Attestante.*

subito. Holerius sanguinem etiam mingi affirmat, si immoderato exercitio exardescant renes, vel successu ab equitatu. Hippocrates vero hic loquitur de eo quod plerumque evenit, quod scilicet mictus ille sanguinis prodeat à rupta vena in rene à plurimo crassoque sanguine tendente ac rumpente venam, vel à calculo contundente. Et propterea addit, ἀπὸ ταυτομάτου, quasi dicat, si inopinanter fundatur meiendo sanguis, ita ut nullus alius qui appâret intus morbus vel morbi causa, vel dolor aliarum partium in querela fuerit, sed inopinato funditur; vel ictus, saltus, lapsus, acreve quid potulentum prægressum fuit.

LXXIX. Ὁκόσοισιν ἐν τῷ 1 οὔρῳ ψαμμώδεα 2 ὑφίσταται, τουτέοισιν ἡ 3 κύστις λιθιᾷ.

LXXIX. Si cui in 1 urina sabulosa 2 resideant, huic vesica ex 3 calculo laborat. *Sabulosa urinæ.*

Explicat rationem excrementi quod præter naturam in vesica & renibus continetur.

1. Tenui, aquea, & alba: nam intercipitur à renibus, calculo impeditis, urinæ materia crassior; vel quod vesica frigore calculi labefactata nec urinam mitigat, nec à renibus prolectat admodum.

2. Dicit, ὑφίσταται, hoc est, resident: nam gravia sunt & majora hæc sabulosa, quam arenulæ illæ quæ ex ardore hepatis & venarum, sanguinem urente, una cum urinis effunduntur: nam hæ lateribus matulæ adhærent, nec digitorum attritu eam aspredinem & molem præ se ferunt, qualem edunt sabulosa illa ex renibus vel vesicâ profecta. Interdum & calculi & sabulosa fatigant. Putris aliquando

quando pituita ita imitatur calculum in vesicâ concepta, ut quis eum adesse putet. ut etiam pus. sed & tria hæc consociari possunt.

3. Addit Galenus, vel renes. nam hoc subintelligi. Hoc autem fit, quod σύναγμα sabulosum fit morâ, cum diu arenulæ illæ hærent renibus: tunc enim sensim parcaque manu excernuntur. Non sequitur, non fundit sabulosa, igitur non laborat ex calculo. nam quibusdam calculi impacti renibus nunquam arenulas fundunt. Secui olim Illustrem quendam Dominum veneno ab Hispanis sublatum, cui innati erant maximi calculi renibus; nec unquam eorum indicium editum fuerat, nisi quod interdum ab equitatione sanguinem mejeret. Erant autem carni renis innati. Optimum remedium, cutiones cum parvis locustis in pulverem redactis, adjecto semine milii solis: ac melle excepta. Ubi ren calculum habet, dolor acutus eum fatigat, ac pervadit ad testes, & stupet crus, ac vomunt. His vero quos calculus in vesica affligit, tam acerbi sunt dolores, ut nunquam his taceat dolor. Est autem calculus, glutinosi & crassi humoris coagmentatio lapidosa. Hæc duplicem focum habet, unum in rene, alterum in ipsa vesica. In rene quidem, cum ante cœptam duci urinam, quod Hippocrati est πρὸ οὐρήσεως, illic coagmentatum sabulum, in vesicam illabitur, nec inde illico exclusum corticatim crescit ac in calculum assurgit. In vesica vero focus est, perfecto urinæ ductu, quod est μετ' οὔρησιν Hippocrati, cum ibi fit hæc coagmentatio lapidosa: hoc est, τὸ σύναγμα. quod facile fit à lento succo in vesica imbecilli puerorũ. nam hi calent. ut etiam in senecta, quod cunctando inibi durescat materia. Putat Hippocrates, non enasci calculum in vesica μετ' ἔρηζιν à quadragesimo secundo ad

Calculus quid, & foci, & signa.

sexa-

ſexageſimum tertium ætatis annum: ob victus ſobrietatem. ſed ſi concreverit ea ætate, id fieri περὶ οὐρήσεως, quia in matura ætate gignendi in veſica calculi nulla eſt cauſa efficiens, nec materialis. Eſt enim vis expultrix veſicæ tunc valida, & glutinoſi humoris vacuitas. In pueris congeſtionis lapidoſæ μετ' οὔρησιν· cauſa eſt lentus à voracitate ſuccus, qui diu moram trahit in veſica imbecilli. Quare ſæpe nocte emingant pueri. Reliqua ætas ad ſexageſimum tertium ætatis annum, lapidoſæ coagmentationis focum habet in renibus. In pueris itaque calculi coagmentantur μετ' οὔρησιν, hoc eſt in veſica. & corticatim augeſcunt. Et grandævi quoque focum habent in veſica coagmentationis lapidoſæ: corticatim etiam in veſica creſcit: tandem cum regi non poteſt amplius imperio veſicæ, cruciatus atrociſſimos facit, cum meiere cogitur homo: quod ſæpe fit niſu temerario preſſæ veſicæ: irrito tamen conatu nititur moleſtum excludere calculum: & tunc pro calculo ſubſtillum urinæ edit. Si itaque crebra meiendi adſit cupiditas, cum ſumma difficultate in mictione extrema, tum urina lactea, crebroque diverſis coloribus variegata; ſique acceſſerint cauſæ congeſtionis, ac partium vicinarum gravitas; ſique medio curſu intercipiatur urina, mucuſque innatet, & gutta ſanguinis interdum in mictionis fine prodeat, calculus veſicæ in vitio eſt.

LXXX. Ἢν αἷμα οὐρέῃ 1 θρόμβους, καὶ 2 στραγγουρίην ἔχῃ, καὶ ὀδύνη ἐμπίπτῃ ἐς 3 τὸ * ὑπογάστριον, καὶ ἐς τὸ περίναιον, τὰ περὶ τὴν 4 κύστιν πονεῖ. *Veſicæ affectuū diagnoſis.* *ὑποκύστιον.

LXXX. Si quis ſanguinem unaque

1 gru-

1 grumos sæpe mingat, ac 2 stranguriam habeat, unaque dolor incidat in 3 aqualiculum, & in interfœmineum, huic vesicæ vicinæ 4 partes laborant.

Sãguinis grumi mictus. 1. Quod sanguis in amplam capacitatem delapsus grumescat. Nam cum sanguis excidit suis acetabulis, aut necessario grumescit, aut putrescit: si in parvam capacitatem excludatur, tunc vel putrescit, vel suppuratur. Qui sanguis fluit liquidus à renibus, exesis à venis renum, vel ob imbecillitatem eorundem, vel si per diapedesin exudet, vel ab apertis venis renum, vel à dilatione venarum emulgentium, sive à jecoris imbecillitate, vel ab urethris ulceratis, vel à vesicæ corpore, si coacervetur in vesica, grumescit, & grumus ibi putrescit ac acris fit, unde stranguria, vel phlegmone, vel ulcus vesicæ, unde dolor vicinarum.

2. Hoc est, urinæ stillicidium cum difficultate mingendi: stranguria cõprehendit ischuriam & dysuriam. Fit à vesicæ imbecillitate, vel à phlegmone osculi vesicæ, vel à grumo, pure, pituita purulenta, vel ab acerrima bile: fit etiam ab oppressione vesicæ à calculo. Est talis in vesica affectus, qualis in alvo est tenesmus.

3. In pectinem & perinæum, ubi ureter vesicæ jungitur. Hic agit de doloris proprietate: nam dolor à dolore distinguitur ex proprietate: deinde ex intermissione, aut assidua ex ejus infestatione, ex vehementia aut levitate, teste Galeno 6. Aphoris. 5. Hypogastrium vel hypocystrium (nam antiqui inferiorem ventrem κύστιν vocârunt) est regio situs vesicæ in abdomine.

4. Ducta tecmarsi ex immutatione qualitatis.

tatis. Cervicem vesicæ affectam denotat, vel affici ipsam vesicam, vel ureteres, podicem, & perinæum, & longanonem: ex mictione sanguinea, thrombodi, stranguria, ac partium jam dictarum dolore in diagnosin venimus vesicam graviter affligi. Vidi senes qui ex vesica laborantes excernebant tam lentam pituitam, ut quis merito dixisset ipsam vesicam emingi: acerbi aderant dolores: hi moriebantur. Grumos præclare solvit rubia tinctorum, cum semine nasturtii, & spermate ceti, cum mumia, ut fiat pulvis.

Historia

Remedium.

LXXXI. Ἢν αἷμα καὶ 1 πῦον οὐρέῃ, καὶ 2 λεπίδας, καὶ 3 ὀσμὴ ᾖ, τῆς κύστιος ἕλκωσιν σημαίνει.

LXXXI. Si quis sanguinem aut 1 pus mingat, cum 2 squamulis, & cum 3 gravi odore, vesicæ exulceratæ significatio fit.

Vesicæ ulceratæ signum.

Aliter etiam vesicæ exulceratio distinguitur à renum exulceratione, & ab eo pure quod manat à suppurato pulmonum. Si enim pus urinæ non permisceatur, vesicæ significatur exulceratio. Si inæqualiter urinæ permisceatur, renum; si æqualiter, pulmonum suppuratum denunciat. Verum Hippocrates hæc per graveolentiam distinguit. Nam in pulmone si fiat suppuratum, pus id, ratione generationis, non fœtet: nam à pleno calore elaboratum fuit. Et propterea, quia per longos anfractus manat antequam excernatur, etiamsi male oleret, amitteret tetrum illum odorem. Sic etiam purulentæ urinæ ex renibus excretæ non ita fœtent, quia in itinere graveolentiam amittit pus. Ex vesica vero exulcerata quod excernitur pus, graveolet: quia cum parum ibi sit caloris, pus putredinem facile concipit, & tetrum odorem longa via non amittit.

Pus cur interdū non fœteat.

Huc

Huc accedit quod pus partium membranosarum soleat esse graveolens: Renum autem exulceratio significatur primum, si pus inæqualiter urinæ fuerit permixtum.

Renis ulcerati notæ.

1. Si finem mingendi pus non faciat, & non per intervalla id excernat, & si ante dolorem punctorium senserit, nunc vero doloris pondus sentiat, & sequatur rigor, hoc confecti puris documentum erit.

Vesicæ ulceratæ notæ.

3. Squamulæ albæ, colore & idea vesicam referentes: nam sunt resolutæ vesicæ particulæ. Excernuntur cum urina non tenus.

Pus in urina ut noscatur.

3. Fœtet pus cunctando; & membrana facile putrescit, & nulla aliena prædita est mistione, & sanguinis expers est. Semen pendulum est in urina: pituita quassata non ita ut pus diffluit. pituita non ita fœtet, & periodis quibusdam manat. Lac asininum hic summe prodest: & emulsio seminis psyllii & papaveris, & quattuor seminum frigidorum.

Remedium.

LXXXII. Ὁκόσοισιν ἐν τῇ 1 οὐρήθρῃ φῦμα 2 φύεται, τουτέοισι 3 διαπυήσαντος καὶ ἐκραγέντος, λύσις.

LXXXII. Quibuscumque in fistula 1 urinaria phyma 2 existit, phymate 3 expurato liberantur.

Vrinæ supprimuntur variis de causis: interdum ab exhausto sero per sudores: interdum à materia per dejectionem derivata, ut sequenti Aphorismo traditur: vel id fit criticôs, ut quibus futura est crisis, iis urinæ supprimuntur: interdum symptomaticôs: idque vel vacua vesica, ob consumptionem extremam seri à calore præter naturam: vel propter obstructionem renum & meatuum urinariorum: vel quia vesica à calculo obstruitur: plena vero vesica, à refrigeratione vesicæ: vel collum

Vrinæ suppressio. Vrinæ suppressæ causa varia.

vesicæ attollitur in molem ab inflammatione, scirrho & cæteris: vel ob tumorem longanonis aut uteri: vel à siccitate connivente meatu, ut in causo: vel caro fungosa in meatu: vel quod ibi sit verruca aut callus: vel grumus, pus, pituita. Si glandulæ parastatæ exulcerentur, deficit humor oleo similis qui in fistulam funditur, ne acrimonia lædatur, unde connivet tunc urinæ meatus.

1. In eo urinæ ductu qui est in pene. Quod phyma vel tuberculum, habet pepasmi capacem materiam, unde urina intercipitur. Innascitur meatui urinario, vel collo vesicæ.

2. Quod ischuriam parit, plenâ vesicâ.

3. Id est, à suppurato & puris eruptione: tunc enim libere profluit urina. Ineunte morbo fotu aquæ tepidæ, & litu oleorum discute phyma quod suppurari potest. Sed caruncula, quia pepasmi expers est, si impedimentum fecerit, consumi debet; abstergeri ulcus & claudi. Vide Parejum & Amatum Lus. 4. cent. 19. Ne moriatur æger, inquit Holerius, cogimur carunculam illam absumere & rumpere, factâ excorticatione ibi. Remedio carunculis est oleum cucumeris asinini, remixtum cum unguento rosato, cui pauca grana sublimati vel præcipitati adduntur; candela cerea immittetur docta manu: vel hæc adduntur unguento de tutia. Quidam triginta fere annis ita laboraverat, urinâ semper tenui filo fluente. his recreatus fuit. In omni suppressione urinæ, sudoris, vel diarrhœæ, fit palindrome ad venas; symptomaticaque translatione cerebrum afficitur: si tres quatuorve dies supprimantur. In phymate non utendum mordentibus, ut in hypersarcosi: in quâ candela etiam cerea obsita pompholyge, antimonio, caphura, cum quibusdam succis immittitur. *Remedium.* *Historia.*

LXXXIII. Οὔρησις ἡ νύκτωρ πολλὴ

γινο-

γινομένη, σμικρὴν 2 τὴν ὑποχώρησιν σημαίνει.

LXXXIII. Urinæ mictio 1 de nocte plurima facta, parvam 2 significat dejectionem.

Derivationes bonæ.
Sensus Aphorismi.

Quasi dicat, Derivationi maxima vis est in fluxibus, ut scilicet avertatur ad proxima, incumbens parti affectæ materia morbifica. Ita Galenus liberavit Boëthii uxorem mota urina, ab uterino profluvio. Sic theriacam damus in diarrhœa. urinam movemus in nimio sudore. in vulneribus per vulnerarias potiones abripimus materiam illam alio quæ phlegmonem accerseret. in uteri haimorrhagia hypochondriis vel mammis cucurbitas damus. in narium haimorrhagia venam brachii pertundimus.

1. Quo tempore concoctioni & distributioni operam dat natura.

2. Si nulla immoderatæ potionis excusatio adferri possit. Derivatione materiæ, & denegato fæcibus vehiculo: vel exugente hepate calidiore humiditatem ab intestinis.

HIP-

HIPPOCRATIS COI APHORISMORUM LIBER V.

I. HEURNII

Paraphraſtica verſione, & brevibus ad obſcuriora loca Notis ſive Commentariolis illuſtratus.

I.

1 Σπασμὸς ἐξ 2 ἐλλεβόρου, 3 θανάσιμον. *Spaſmus*

I. 1 Spaſmus ex 2 elleboro, 3 funeſtum.

Hac parte hypercatharſeos & plenitudinis Symptomata, thoracis atque pulmonum morbi, vis frigidi & calidi, γυναίκεια, hoc eſt, mulierum affectiones continentur. Quarto libro egerat de omni evacuatione, quacumque ratione eveniat: at immodicus ſequitur interdum ſpaſmus; de hoc jam agit. *Argumentum libri hujus.*

1. Eſt duplex ſpaſmus, alius eſt per ſe, alius ex eventu. Per ſe, cum inſtrumentum motus, cauſam continet in ſe; hoc eſt, inanitionem, vel repletionem: ex eventu; cum excretrix vis vindicare nititur ſe à re moleſta quæ ferit cerebrum vel nervos. Spaſmus itaque, *Spaſmus duplex.*

qui non ab acredine ellebori, sed qui ex hypercatharsi, jam humido nervorum dissipato, obortus fuerit, est funestus.

Spasmus duplex. 2. Multis rationibus à pharmacoposiâ fit spasmus: vel enim quod acerrimos succos adducat ventriculo, vel acri pharmaci vi quod rodatur ventriculus; vel ab hypercatharsi, vel à trahenti vexatione: nam nervi afficiuntur ob illam sympathiam quam habent cum stomacho. Hypercatharsis fit, non omnino exhaustis vasis, sed quod æquabilis humorum proportio deficiat in his: inde spasmus est calamitosus, interceptione communis officii, doloris acerbitate, & curandi ἀδυναμία, quod ab exhausto fiat: quæ causa est insanabilis, ut prudenter hic in Scholiis Duretianis annotatum est. Ut etiam hoc, quod non scribat hic Hippocrates ὑπὸ ἐλλεβόρου, sed ἐξ ἐλλεβόρου. ὑπὸ enim significat causam efficientem: at ἐξ vacuitatem significat rei quæ in quæstionem venit, quòd hic absentia est ellebori; ut exclusum jam elleborum spasmus sequatur. Vide itaque quale pharmacum sit elleborum, & quibus id sit exhibendum, quibus in morbis, quo tempore; quoque modo ante parandum sit corpus ad elleborum, & quænam materia sit educenda.

Spasmus quis funestus. 3. Ut signum exhausti humidi primigenii. Quattuor autem in universum sunt causæ ob quas convulsio ab elleboro possit dici lethalis. prima est ab hypercatharsi: secunda ob affectionem nervi sextæ conjugationis: tertia, ob pravitatem succorum quos attrahit elleborus in ventriculum: quarta, ab interceptione officii partium quæ ab elleboro convelluntur: & hanc causam vult hic assignare. Ob morsum autem ventriculi excitatus spasmus, sanatur pharmaco vomitorio, aut alio quod sua lenitate acrimoniam mitigat humoris.

Nam

Nam ſpaſmus ab acredine ellebori eſt ſanabilis; ita à materia acri attracta ab elleboro ad ventriculum. Sed à nimia effuſione eſt lethalis: cum, inquit Galenus, conſummata eſt ſiccitas, primum ſuræ muſculi contrahuntur, Hiſtoriam non lethalis ſpaſmi refert hic Galenus de adoleſcente qui elleborum biberat: & 12. Methodi ultima pagina fol. 311. Ultrajecti quidam in officina medica, me præſente, purgandi cauſa, ellebori albi radices ſiccas maſticabat, & vorabat: dicebat ſe id ſæpius feciſſe innoxie: Tandem nimia profuſione alvina enecatus fuit. In nimio alvi profluvio hoc maxime juvare ſolet: Accipe theriacæ ſemidrachmam, aquæ theriacalis ſemunciam, aquæ cinnamomi unciam: aquæ cardui benedicti uncias duas: miſce. Homo hydrelæo tepido immittatur. *Hiſtoria.* *Remedium.*

II. Ἐπὶ* 1 τραύματι σπασμὸς 2 ἐπιγινόμενος, 3 θανάσιμον.

** τρώματι. Spaſmus à plaga.*

II. Convulſio quæ in 1 plagam 2 incidit, 3 calamitoſa.

1. Intellige omnem gravem offenſam quæ venit à foris: ut à luxatione, ictu, caſu, uſtione: nam dolor cum prolectet materiam in partem, ut ſi ſenſilis admodum ea fuerit, ut nervoſa, vel viſcus princeps, ubi materiæ copia, ſi exitu prohibeatur illa materia, inflammat partem ac replet. Quin ex præcipiti haimorrhagia naſci in vulnere ſpaſmus poteſt, ab exhauſtu nervorum, vel quod ad internas partes repit humor; vel quia acerrimum pus mordet nervos; vel quod acri remedio nudus nervus incurratur; aut ſi nudus nervus ſtricto frigore percellatur.

2. Hæc vox plerumque in malam partem

accipitur, ut ibi, Rigor in causam si incidat, bonum.

3. Ratione exhausti, vel interceptione communis officii, vel translatâ materiâ à parte ignobili in nobilem. Multis autem modis convulsio in plagam cadens est perniciosa: ut si sauciatur caput aut finis musculi: nisi enim tunc appâret tumor, incidet convulsio, translatâ materiâ à parte ignobili, scilicet carne, ad cerebrum: vel si sauciatum sit caput ipsum aut temporum musculi: tunc enim tumor cum vulnere aut ulcere salutaris, & convulsionis expers. Si vero tumor repente, ita ut nulla διαφορήσεως excusatio adferri possit, evanescat; pars opposita futuræ mortis signum dabit. Siquidem posteriores corporis partes occupaverit plaga, spasmum adferet: Sin anticas & genus venosum, maniam dabit. Præterea τραῦμα in articulos cadit, estque calamitosum. Hinc est quod Hippocrates ulcera non, nisi vino, madefacere jubet, indicatione sumpta ab ulcere, quod postulat detergentia & siccantia: addit, nisi sunt in articulis. Indicatio enim quæ à parte sumitur, vincit eam quæ ab affectu: hæc vero, aqua & oleo madefacere oportet, convulsionis metu. Præterea, ut antea monuimus, in vulnera temporum incidit convulsio: quare etiamsi tenuis foraminis vulnus in temporibus consisteret, vel tumor ibi conceptus esset, nunquam adduci debemus ut incidamus tempora, convulsionis metu. Nam convulsio cadens in tempora, tollit officium partis, cujus officio carere non debemus. nam cibos capere non possumus temporibus convulsis. Calamitas autem convulsionis in vulneribus percipitur ex immutatione in qualitate; nam humidum efficitur: in charactere, ex solido tumidum: in mole, ex mutatione in excrementis: sanies enim

Plaga in diversis partibus.

Lib. De ulceribus

Temporum vulnera.

enim loco boni puris effluit: & in actione; involuntarie enim partes moventur. Tandem cadit in vulnus convulſio ob exhauſtum: nam tunc & ratione exhauſti, & ratione convulſionis calamitas imminet. Itaque quæ vulnera ſauciant magnas arterias & venas, ab exhauſtu accerſunt ſpaſmum, qui tamen non ſemper eſt calamitoſus: quæ vero nervoſis infliguntur plagæ, ſpaſmum faciunt, ob nervoſum violatum genus: nam ſæpe cum nervi inflammantur aut nervoſa, oritur ſpaſmus tandem, ob interceptam ſaniem in parte nervoſa, quæ mordicat. Θανάσιμον, periculoſum, dicit Galenus hic, ut ſæpe etiam alias, ſignificat. Optimum in nervis ac muſculorum extremitatibus remedium eſt oleum extuſum ex ſem. hyperici, cui immiſcentur ac immacerantur flores hyperici.

Quid ſignificet θανάσιμον.

Remedium.

III. Αἵματος πολλοῦ ῥυέντος, σπασμὸς ἐπιγινόμενος, κακόν.

Spaſmus ab haimorrhagia.

III. Nam quæ ex nimia ſanguinis profuſione incidit convulſio vel ſingultus, malum.

Ætiologia præcedentis Aphoriſmi. Exhauſti ratione, & interceptione officii partis quo carere non poſſumus, & tranſlatione materiæ ad partem nobilem. Singultus quidem ratione intermiſſi officii: ventriculi convulſio autem, exhauſti ratione. Immoderati fluxus cauſæ ſunt externa, ictus, caſus, lapſus: internæ, eroſio, ruptio, & apertio venæ. Fluit autem per os, nares, anum, pudenda. Singultus convulſio quædam eſt ventriculi, non proprie, non enim ventriculus eſt muſculoſus. fit nonnunquam à flatu, nonnunquam à repletione, aliquando à prava cibi qualitate: interdum ab acri qualitate: nonnunquam exhauſti ratione, ut hic, &

Singultus cauſa.

7. Aph. 17. A revulſione datur ſem. hyoſcyami ℈. cũ haimatitidis ʒ ß. coralli ʒ. ſeminis papaveris ʒ ß. cum conſerva roſarum. Evenit hæc convulſio, quod vaſa ſanguinea ſymmetria ſuccorum frauda-

Remedium. *ta nervos ſugant. Remedio haimorrhagiæ ex naribus maxime ſunt revulſio, quæ fit venæ ſectione & cucurbitis. ut ſi ex naribus ruat, aperi tenui ictu*

Hiſtoria. *externas brachiorum : ac repetitis vicibus elice. Vidi juvenem qui totam domum fere è naribus ſanguine commaculaverat undante; dixiſſes nihil reliquum vitæ aut ſanguinis ſupereſſe. pallebat etiam natura. ſecta ei fuit in brachio vena. tres unciæ eliſæ primo : dein bis vel ter uncia : evaſit. Nam quæ remedia frigida ilico capiti admoventur, ſpaſmum adferunt, refrigerato ac repleto à ſanguine capite; vel ruit in pulmonem. Quod de hæmorrhagia hic dicit, idem dici poteſt de omnibus cauſis exhauſtus.*

IV. Ἐπὶ 1 ὑπερκαθάρσει σπασμὸς ἢ 2 λυγμὸς ἐπιγενόμενος, 3 κακόν.

IV. Convulſio quæ immodicam ſequitur 1 purgationem, aut 2 ſingultus, 3 malum.

Iam univerſim pronunciat de omni pharmaco, quod primum de elleboro dixerat.

1. Quia non ſolum vitioſus humor, ſed etiam ſuccus alibilis excluditur.

2. Nam, dicit hic Galenus, ſingultus Hippocrati eſt convulſio ſtomachi.

3. Tum ab exhauſtu irreparabili, tum privatione actionis partium quarum officio vita carere nequit. A cauſa eſt hæc convulſio inſanabili: Et adeſt ſymptomatum vehementia, & virium infirmitas. Quæ hic dicuntur, ita intelligi debent, ut nulla ratio deſideretur puerilis ætatis, conſuetudinis, &c. Sed quamobrem ſpaſino nervi affliguntur in hypocatharſi?

tharsi? Causa est quod pharmacum, in initio suæ actionis, peculiarem sibi humorem ex vasis prolectat, ultroque eam copiam qua massæ sanguineæ mancipatus erat, (non enim totum educit; nam si hoc fieret, mors convulsionem anteverteret) deinde sequaciorem succum abducit: tandem purum sanguinem elidit, qui tamen particeps adhuc est reliquiarum siccorum nutriciorum aliorum. hunc enim natura tutata fuit instar opum extremarum. Hinc tandem venit mors, non tamen ante spasmum, (qui evenit, quod venæ & arteriæ sugant madorem sanguineum ac spiritus ex nervis) & syncopen.

V. Ἢν μεθύων ἐξαίφνης 1 ἄφωνός τις γένηται, 2 σπασθεὶς 3 ἀποθνήσκει. ἢν μὴ 4 πυρετὸς ἐπιλάβῃ, ἢ ἐς τὴν ὥρην ἐλθὼν, καθ' ἣν αἱ 5 κραιπάλαι λύονται, φθέγξηται. *Aphonia & convulsio in ebrietatem cadens.*

V. Si qui ebrius repente 1 obmutescat, 2 convulsus 3 moritur: nisi 4 febris incidens eum corripiat, aut quo tempore 5 crapulæ solvi solent, vocem edat.

Agit nunc de Convulsione per se ex repletione, quæ fit nervis imbutis multo humore, labefactatoque cerebro à compreßione vel ab obstructione. Cum enim opprimitur cerebrum, consecutio depravationis omnium actionum ipsius adfertur naturalium (ut est somnus) sensificarum, motus, & actionum principium. Est enim ebrietas varia, pro ejus natura qui bibit, & pro vini conditione, in facultate, calore, consistentia, & sapore. Si quis enim cute perspirabili utatur tenui vino, quod asperando *Ebrietas varia.*

est nervis molestum, is non facile ebrius fiet: aut si fiat, facile evanescet ebrietas. Si vero quis non perspirabili cute, ut mulier, se liberalius vino invitat, ut non facile ebria fiat, diutissime tamen illa durat ebrietas: cerebrum enim in his frigidum & humidum una cum ventriculo; hinc inopia caloris nativi, unde non facile dissipantur vapores è vino elati.

1. Vocis expers, & una motus: per convulsionem enim denegatur motus spiritibus animalibus in partes inferiores. Interdum aphonia significat labefactationem facultatis animalis & vitalis, sublato simul respirationis usu à nimio febrili calore. unde ait, Aphoniam quæ in febrem ardentem cadit, esse funestam: labefactatis facultate vitali, nimirum, & animali. vitalis ab exhaustu laborat per illas febres. Febricitat quis; fit aphonos, hoc est, sine voce: nunquam sanabitur. Si vero vocem edat, quamvis non loquatur, sanabile malum. Hæc aphonia, de qua hic agit, fit à crassis vaporibus, qui carotidas arterias ac plexum choroïdem intercipiunt, unde sensus & motus non plane tollitur ut in Apoplexia, sed stuporem quendam præbet. apoplexiæ tamen æmulus affectus est, sed qui non in paralysim, sed in spasmum desinit totius corporis.

2. Labefactata vi cerebri ab oppressione, & nervis multo vapore & humore imbutis, unde actio vitæ necessaria intercipitur. Convulsio interdum febri finem imponit, si solvatur eâdem quâ invasit horâ. Dicet quis, Quomodo cum Aphono cerebrum resolutum sit, convulsus moritur? Respondemus, id fieri choroïde plexu repleto, cerebroque aucto plethoricis causis: nec Aphonia hic sumitur pro vera apoplexia, in qua resolvitur cerebrum: sed cum id superatur à materia morbifica pro concussivo motu, reddit convulsivum.

3. Quia denegatur exitus ſpiritibus animalibus in partes, & calor nativus non poteſt ſe explicare, ſed tranſlatâ materiâ in muſculos, convulſio accidit. quæ ut ſpecie non videatur funeſta, tamen interceptione actionum ad vitam neceſſariarum, eſt lethalis. Senſus eſt, ſi tanta ſit cerebri oppreſſio, ut æger vocis expers reddatur, & non pateat exitus animali ſpiritui ad motum, unde ſignificatur ſumma caloris infirmitas, moritur.

4. Quæ proportione magnitudini cauſæ reſpondeat. Crapula enim, ebrietatis ſoboles frigida, ſolvitur modico vini uſu. Ita febris hic explicat calorem naturalem, & nervos infirmos partis confirmat.

5. Pro vini conditione, ægri peculiari naturâ, loco, & tempore ſolvitur ebrietas. Galenus dicit ſecundo vel tertio die eam ſolvi, nam craſſo utebantur vino Græci. aliis in locis ſex vel ſeptem horarum eſt ebrietas: ſed efficientis & ſuſcipientis ratio eſt habenda.

VI. Ὁκόσοι ὑπὸ 1 τετάνου ἁλίσκονται, ἐν τέσσαρσιν ἡμέρῃσιν 2 ἀπόλλυνται. ἢν ταύτας 3 διαφύγωσιν, 4 ὑγιέες γίνονται. *Tetanus*

VI. Quos 1 tetani vis magna exercet; quartum diem 2 intereunt: quodſi hos 3 effugerint, tetano levantur, & 4 ſani evadunt.

Eo ſpectat hic Aphoriſmus, ut intelligamus quidnam commodum ſit convulſioni, & quænam in ea ſit opportunitas medendi. Convulſio ex exhauſtu, naturæ eſt incommoda ut ſignum, & ut cauſa, & utroque modo. Vt ſignum exhauſtus, in oculis. & in facie elucet corporis interna prædia depopulari, ac madore genuino exui, unde convulſio tenerrima-

rum partium facici. ut causa, duobus modis. aut enim doloris vim maximam adfert, vel interceptionem communis officii. vel utroque modo, ut in singultu & in dysenteria. Convulsio etiam à repletione, mala, ut signum & ut causa: ut signum, indicat enim cerebrum oppressum materiæ copia; ut causa, ratione doloris, qui partem maxime infirmam reddit, & ratione interceptionis officii. Quod verò natura ad infirmitatem adjungat oppreßionem à materiæ copia & contumacia, calamitosum.

1. Distentis cervicis potissimum musculis. Est autem maxima cervici cognatio cum septo transverso, quod nervi à quarta cervicis vertebra prodeuntes, finiantur in septo transverso: hinc spasmo tenta cervice, intercipitur respiratio. ἁλίσκονται magnitudinem denotat mali.

2. Doloris intolerabilis vi, & actionum ad vitam necessariarum interceptione, & maxime thoracis: & est morbus acutissimus. tales vero primo quaternario crisin accipiunt. Intereunt hi quartum intra diem, interceptione actionis. Nam cum duplex sit actio per quam est vita, nutritio, & respiratio, per tetanum intercipitur respiratio. Musculi enim thoracem moventes vim suam amittunt in tetano. unde homines fiunt pneumatici; fuligo enim non expellitur; nam adest respirandi difficultas; & pulmones incalescunt trahuntque è capite pituitam, quæ magis difficultatem spirandi auget.

3. Medelâ, vel analogâ à febre incidente. placato dolore, quo natura habeat locum se firmandi, quo superet causam morbificam.

4. Absumpta & exclusa materia quæ nervos tendebat. In quam rem incumbit natura contentione quadam, illius doloris, ac interceptæ actionis impatiens. Totum corpus oleo immer-

immergatur tepenti. maximeque cervix hapsis foveatur.

VII. Τὰ 1 ἐπιληπτικὰ ὁκόσοισι πρὸ τῆς 2 ἥβης γίνεται, 3 μετάστασιν ἴσχει· ὁκόσοισι δὲ 4 πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτέων γίνεται, τουτέοισι τὰ πολλὰ 5 ξυναποθνήσκει. *Epilepsię eventus.*

VII. Comitiales morbi, aut convulsiones 1 epilepticæ quibus ante 2 pubertatem eveniunt, 3 curationem recipiunt: at quibus eæ eveniunt 4 vigesimoquinto ætatis anno, 5 maximam partem commoriuntur.

Scopus authoris est, ut, cum docuerit quot modis fiant convulsiones, videlicet à siccitate & repletione, deinde doceat ut illa finiantur & curentur.

1. Epileptici paroxysmi. In epilepsia quibusdam in vicissitudinibus quatitur totũ corpus spasmo, cum sensuum omnium afflictione. Fit autem epileptica convulsio aut per idiopathiam, aut per sympathiam. Per idiopathiam duobus modis. uno, cum cerebrum pravâ qualitate imbutum est, ut lanæ imbuuntur tincturâ quæ elui non potest. altero, cum in se continet causam. ea autem duplex est, melancholicus humor, aut pituita. Fit in pueris ob materiæ copiam, & ob nervorum infirmitatem: senibus, ob melancholiæ ubertatem. Per sympathiam duplex est ea quæ fit epilepsia: aut enim à ventriculo fit, aut ab aura venenata. Est autem Epilepsia typica & periodica totius corporis convulsio, cum mentis & sensuum læsione. Periodica quidem est ebriorum convulsio; suam enim habet periodum, sed non est typica. *Epilepsię causa & species.* *Epilepsię quid.*

2, Antequam Venerem agnoscere, vocem-

que asperiorem edere incipiunt. Pubertatis tempus definit hic Galenus à decimoquarto anno ad vicesimum quintum.

Ætas, pubertas.

3. In pubertate; confirmatis nervis exhaustâ materiâ per caloris nativi ἐκλαμψιν, hoc est explendescentia calidi nativi. Μετάστασις significat alterius morbi successionem, quæ solet longe priore calamitosior esse; sed hic in bonam partem accipitur: quod nimirum robur succedat, post causæ morbificæ amotionem per eclampsin calidi nativi materiam absumentis, & nervos confirmantis.

4. Cum ex aspera voce gravem edere incipiunt. Et quanto serius ab ea ætate invaserit, tanto erit contumacior.

5 Hoc est, ad ultimum vitæ spacium protrahuntur: quod peculiari & inemendabili cerebri vitio evenire videantur. quod continuo materiam gignat. nec jam amplius, per ætatis decursum, validam in melius mutationem corpus inibit. Addit, τὰ πολλὰ: nam nonnunquam fatiscente ætate solvitur: plerumque tamen, propter vitium per idiopathiam cerebro conceptum, commoritur. Quasi dicat Hippocrates, etiam ante decursam hanc ætatem remediabimur puerorum madori: ut rebus calidis & siccis is à nervis abigatur, utque illi robur acquirant. Quare radicem pæoniæ collo appendimus, ac in sorbitiunculis eam coquimus. damus mel scillæ vi imbutum. hyssopo ac roremarino cibos coqui jubemus.

Historia. Cuidam juveni à manu repebat quid per humeros in cervicem & caput, mox cadebat. Post provisionem habitam totius corporis, phœnigmos adhibui manui: tunc malum incipiebat ab humoris: illis caustica admovi, ac ut theriaca uteretur cottidie mane ad scrupuli copiam jussi. Mox à labris ac linguâ invadebat & à genis: genis phœnigmos admovi. perenni-

rennique theriacæ uſu, S. DEI beneficio evaſit. ſed diu mutus perſeverabat. at loquela re-…it tandem.

VIII. Ὁκόσοι 1 πλευριτικοὶ γενόμενοι, οὐκ 2 ἀνακαθαίρονται ἐν 3 τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρῃσι, τουτέοισιν ἐς 4 ἐμπύημα μεθίσταται. *Pleuritidis ſolutio-*

VIII. Quicumque pleuritici 1 expectorabilem 2 materiam non excludunt intra dies 3 quatuordecim, iis in 4 empyema degenerat.

1. Dicit, γενόμενοι, ne ſignificet ſe loqui non de inchoata, ſed de abſoluta Pleuritide, hoc eſt, de inflammatione tunicæ coſtis intextæ, ex ſanguinis bilioſi allapſu per venam intercoſtalem, mammariam, vel per venam aſygon: vel fit ea ex efferi humoris in latus tranſlatione; vel alterius morbi ſucceſſione, aut doloris vi. *Pleuritidis cauſa & quibus viis fiat.*

2. Quæ materia jam eſt pepaſmi particeps, quæque dimanat ex phlegmone obſeſſa parte. ἀνακάθαρσις Hippocrati eſt expectoratio materiæ morbificæ.

3. Ob materiæ contumaciam, quæ neque phlebotomiâ, nec pharmaciâ, fotu, aut cucurbitis vinci potuit. Quatuordecim dies intelligi debent totius hiſtoriæ morbi: non autem ejus temporis quo expectoratū procedere cœpit. Quod ſi quid alterius mali ſupervenerit, cadunt antequam ventum ſit ad empyema. Quaſi dicat, ineunte pleuritide multum extrahe ſanguinis, vel purga, fove, ita metum empyematis declinabis. Notandum quod Anaxion judicatus fuit anacatharſi & ſudore. Dicet quis, Anaxion judicatus fuit trigeſimo quarto die. Reſpondemus; Illa pleuritis fuit *Pleuritidis curatio hic indicatur.* *3. Epid. Anaxion.*

fuit secundaria, ab orgasmo. Primum ille febricitabat. Non satis commode Galenus excipere videtur Hippocratem, cum affirmet illum octavo die venam secuisse: secuit quidem octavo die ab ineunte febre illi venam: sed non octavo die ab ineunte pleuritide. Nam pleuritis suo statu non manet ultra decimum quartum diem, sed ut hic docet, mutatur in empyema, si careat anacatharsi. Sunt autem pleuritidis & peripneumoniæ dies critici 3.5.7.9.11.14.

Empyema quid significet 4. Hippocrates, inquit hic Galenus, quamlibet in pus mutationem vocat empyema: vel ita etiam vocat factam inter thoracem & pulmonem (ruptâ vomicâ) pueris effusionem. Utrumque enim, dicit, accidit, cum pleuritici per expectoratum non expurgantur. Quare homonyma vox est empyema: nam significat suppuratum & expuratum. Vidi juvenem *Historia* triginta annorum succi sanguinisque plenum: qui cum ruri esset, humi dormivit, ac in pleuritidem incidit: tarde huic à Medicis parumque sanguinis extractum fuit. Dolor perseverabat. Decimo quarto in empyema versum fuit malum: dein expuratum. Tandem cum fœda multa expectorasset ac extabuisset, obiit.

Tabi obnoxiæ ætates. IX. 1 Φθίσις γίνεται μάλιστα ἡλικίῃσιν ἀπὸ 2 ὀκτωκαίδεκα ἐτέων, μέχρι πέντε καὶ τριήκοντα.

IX. 1 Tabes in eas maxime ætates incidit, quæ à 2 decimo octavo ætatis anno, ad trigesimum quintum finiuntur.

Phthisis sicca aut humida. *Phthisis hæc à pulmone, aut sicca est, aut humida. Sicca, ut cum cui sub ardenti Sole iter facienti*

pulmonis

pulmonis humiditas absumitur. Humida vero, de qua hic agimus. Hæc autem fit per se, vel ex eventu. per se, à rupta, aperta, aut ab erosa vena in pulmone ab acri distillatione, vel ab ictu, lapsu, casu. Hinc, quod acrem distillationem Hippocrates vocet θηριώδην. Hæc autem acris distillatio labens in pulmones aut expectoratur, vel non. si expectoratur, ibi tunc opus est vi magna, validaque concussione; unde vasa sæpe lacerantur pectoris & pulmonis. Si non, tum ibi cunctando putrescit, & exulcerat pulmones. Ex eventu vero, ut tabes anginæ succedanea, est insanabilis. Iuvenes vero tabi sunt obnoxii, tum ratione ætatis perfecta, utpote quæ jam consistat, nec amplius crescat: propterea que sanguine abundat, ac plethorâ laborat. tum etiam ratione diætæ in periculo tabis sunt, à vasorum pulmonum ruptione, erosione, apertione. Ita hi per se ex eventu, sunt tabi obnoxii. Est vero hæc tabes, pulmonis exulceratio; vel marcor, qui pulmonum exulcerationem sequitur.

Tabes cur juveni familiaris.

Tabes quid.

1. Quæ venit ex pulmonum ulcere, quod non à ferina distillatione ortum fuit, sed à soluto vase pulmonis à plethora. nam hi sanguinem fundere solent naturæ officio, maxime è naribus; vel in hac ætate, præ cordis calore, effervescentia, acerrimaque vis sanguinis, accedente juvenili exercitio, in partibus spirabilibus vas rumpit. Vel palindrome ad has interdum partes fit sanguinis, suppressâ solemni aliquâ evacuatione.

2. Minoribus enim in nutricatum facessit copia sanguinis: & madore corporis acerrima vis distillationum obtunditur: Annosioribus vero, jam ætate exhaustus est sanguis, totumque corpus algiosum redditur, ac caute vivunt. Sin minus recte vixerint, etiam in tabem abeunt, ob distillationes efferas. Sed juvenes ex tabe laborant ob vas ruptum: ex ea circumfluunt sanguinis copia & acrimonia.

Tabes

Θηρίωμα quid. Tabes ab ulcere pulmonis θηρίωμα veteribus appellatur; id enim exhaurit corpus ſanguine ac nutricatu. Nec enim poteſt aliter. nectar enim illud divinum ſanguinis, quod ex ſinu ſiniſtro cordis, toto ſe corpore vibrat, contaminatur à pulmonum fœtore; unde habitum corporis uberrimum extenuat. Et infectione tabifica aërem quem ſpirando ducimus, inquinat. *Hiſtoria.* Plurimos à rupta vena partium ſpirabilium tractavi juvenes: ſed maxima eorum pars interiit. Unus ſervabatur uſu radicis chinæ & ſarzæ: quarum decocto miſcebamus guttulas ſex vel ſeptem olei ſulphuris. Sed in aliis non ſucceſſit.

Angina in peripneumoniam.

X. Ὁκόσοισι 1 κυνάγχην διαφεύγουσιν ἐς τὸν 2 πνεύμονα τρέπεται ἐν ἑπτὰ 3 ἡμέρῃσιν ἀποθνήσκουσιν· ἢν δὲ ταύτας 4 διαφύγωσιν, 5 ἔμπυοι γίνονται.

X. Qui ex 1 anginoſis fiunt 2 peripneumonici, intra ſeptem 3 dies moriuntur: Quodſi ab illis ſuperſtites 4 evaſerint, fiunt 5 ſuppurati.

Anginæ cur varii ſuccedant morbi, & qui ſingulis.

1. Hoc eſt, qui laborant ex inflammatione muſculorum laryngis propriorum: hæc ſymptoma habet orthopnœam: hæc eſt vera angina. Secunda in anginæ ſpecie robur in cervice apparet; eſt muſculorum communium inflammatio: hæc etiam terrifica eſt. De hac loquitur in Epidemiis, ubi ait, *6. Lib. 2.* Robur ſynanchicus in pleuritidem abiit: dicit non de vera, nam hæc in peripneumoniam degenerat. Vera angina ſolet eſſe funeſta, interceptione viarum qua ducitur ſpiritus, & fuligo expellitur. Cum hæc metaſtaſis fit, videntur ilico melius reſpirare ac deglutire, ſed mox cadunt vires, ac mors obrepit.

2. Ex materiæ tranſlatione, aut rupta vomica, aut evaneſcente tumore.

3. Interceptione officii ad vitam neceſſarii: & ob difficultatem curandi, quod materia pepaſmi ſit expers. Intra ſeptem dies, ab illa metaſtaſi numerando.

4. Mitificata materiâ, ac vi naturæ edomitâ.

5. Ruptâ pulmonis vomicâ, & effuſo pure in ſpacium inane thoracis utrinque. Hoc funeſtum. nam effera reddita fuit cunctando illa materia. Pulſus fit inæqualis, cum transfertur in pulmones materia: ſin alio, æqualis, cum libero ſpiritu. Quidam robuſtiſſimus miles ex hac tali angina laborabat anxie: mox in pneumoniam abiit. rogabat medicos quid jam ſpei concepiſſent: ſe enim defunctum eſſe illa calamitate. Reſponſum, parum id placere medicis. Iuſſit duodecim ova coqui, quæ vorabat. Eodem die obiit. *Hiſtoria*

XI. 1 Τοῖσιν ὑπὸ τῆς φθισέων ἐνοχλουμένοισιν, ἢν τὸ πτύσμα ὅπερ ἂν ἀποβήσσωσι, 2 βαρὺ ὄζῃ, ἐπὶ τοὺς ἄνθρακας ἐπιχεόμενον, καὶ αἱ τρίχες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥέωσι, 3 θανάσιμον. *Puris fœtor, & capillorũ fluxus.*

XI. Cum tabi 1 implicitis quod tuſſiendo excluditur ſputum, 2 graviter oleat, dum carbonibus ardentibus infunditur, capillique defluant, 3 funeſtum.

Agit de excrementis ex quibus ſignificatio fit partis affectæ, ſtatus morbi, vel periculi magnitudinis, & magnitudinis morbi ob putredinem inſanabilis. Exhauſtũ capitis ſequitur facultatum animalium debilitas, motus thoracis interceptio, quæ reſpi-

respiratio & caloris nativi eventatio tollitur, unde mors. Inchoatum exhaustum sequitur capillorum defluvium, quia illis absumit therioma succum nutritium capillorum.

1. A pulmonis exulceratione antiqua.

2. Unde significatio fit partis emortuæ.

3. Quia quo plures facultates labefactatæ sunt, eo res ægri pejore sunt loco. Defluvium capillorum est à capitis exhaustu. Injucundum quid spirat cunctum pus, non tamen fœdum. Fœdor enim fere soboles est putredinis. Tale pus fœtet, pallet, virescit, cœnosum est, & subcruentum. Igni vitrum imponatur; huic instilla pus; ita exhaurietur mador ille qui obtenebrabat fœtorem genuinumque odorem: & reliqua pars halitum fundet odoris subjectum. Verum hæc argumenta non satis ad præsagiendum firma sunt; quædam enim excrementa per se fœtent. quare jungēda alia signa, ac videndum tum, inquit Hippocrates, num unà capilli effluant. Id enim argumento erit, fraudari partes divino illo à corde nectare, partesque capillatas exhauriri humido suo, nimiumque patere eas; & earum corrumpi nutricatum. Alibi aquæ marinæ injicit pus, vel aquæ in qua subduplum sal eliquatum est. si subsidat, calamitosum; significat enim languorem calidi nativi, istudque sputum exustum esse adeo ut nullum in se flatum habeat. gravem etiam efflant animam.

In Coacis.

Historia. Vidi quandam nobilem matronam quæ purulenta diu expuebat, evaseratque in summam maciem: tandem tam fœtida exhalabat ore, ut filias etiam astantes tabifica vi contaminaret. Iussi ut hæ ore perpetuo parum theriacæ continerent: illa obiit. Altera puella nobilis à Principe ad me missa fuerat, ut quod tussiculosa esset, explorarem quid mali haberet. Hæc primis nubilibus in annis vitam agebat.

Sputa

Sputa mihi oſtendere nolebat : ancillæ juſſi ut clam hera quæ noctu excreverat ad me referret. factum. ſummum fœtorem carbonibus injecta ſpirabant. Rettuli ad Principem actum eſſe de hujus vita, etiamſi nondum ægrotare videretur. Poſt paucos menſes tabida obiit, reluctantibus etiam doctiſſimis noſtræ patriæ medicis.

XII. Ὁκόσοισιν ἂν 1 φθισιῶσιν αἱ 2 τρίχες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥέωσιν, οὗτοι 3 διαῤῥοίης ἐπιγινομένης 4 ἀποθνήσκουσιν. *Phthiſicis ſi capilli fluant.*

XII. Quibuſcumque tabidis 1 è capite unà capilli 2 defluunt, ii 3 diarrhœâ ſuperveniente, 4 moriuntur.

Hæc ſigna labefactatæ omnis facultatis ſymptomata ſunt.

1. In inveterata tabe. Tali voce utitur ubi confirmata eſt tabes ; alioqui φθινώδεες dicuntur.

2. A parva qualitate qua afficitur nutritius ſuccus : vel quod ab exhauſtu laborant ſolidæ partes.

3. Eſt enim ſignum labefactatæ naturalis œconomiæ. Hæc enim diarrhœa conſiſtit in vitio coctionis, diſtributionis, & excretionis: quia hæc nutricium ſuccum è corpore abigit : vel ſignificat σύντηξιν partium ſolidarum à ſqualore. Interdum tamen bonis ægri rebus fluit alvus, dum materia catarrhi à capite in alvum funditur, vel ſi empyema pulmonis ſe in alvum evacuârit; modo fiuat modico tempore, & à tuſſi ſi ægrum vindicaverit.

4. Nam factas omnes vires corporis indicat, & illas diarrhœas etiam ſolvit. Itaque diarrhœa inveteratæ tabi ſuperveniens, in procin-

procinctu mortem esse denunciat: nam diarrhœa calamitosam vim morbi ostendit, ac naturam infirmam facit.

Sanguis spumosus
** ἀναβήσσουσι, id est, extussiunt.*

XIII. Ὁκόσοι 1 αἷμα 2 ἀφρῶδες * ἀναπτύουσι, τουτέοισιν ἐκ τοῦ 3 πνεύμονος ἡ τοιαύτη ἀναγωγὴ γίνεται.

XIII. Qui 1 sanguinem 2 spumantem tussiendo exscreant, iis ex 3 pulmone talis exclusio fit.

Scopus est, Iuvenes qui indebite se exercent, intemperanterque vivunt, ex vena rupta sæpe laborant: jam erit judicandum num sanguis feratur ex pulmonibus. Meminit hic unius signi quo certo deducimur in cognitionem partis unde excretum educitur. Sanguinem spumosum ex multis partibus excernimus: vel enim ex thorace; vel è pulmonibus, vel è faucibus, ventriculo, hepate, liene, cerebro. Notæ distinctionis, qua ex parte, sunt hæ, qualitas sanguinis, quantitas, & excernendi modus. Quia sanguis paucus, sincerus, dolore & tussi, vel screatu excernitur, vel à faucibus, vel ex larynge, & non admodum spumæ permiscetur. Paucus, niger, & grumosus, cum tussi & dolore ex thorace. Spumans, purpureus, multus sine dolore, sed cum tussi, è pulmonibus. Vomitione, vel è ventriculo, si fuerit non conglomeratus: vel è liene, si quodammodo fuerit conglomeratus: exiguamque spumam habet. Qui vero ex pulmonis exulcerata substantia provenit, mera est spuma sanguinea, rotundus sanguis, non continuatus fluens, sed intercisus quibusdam intervallis, ac dissociatus, dilutus ac albidus. In pleuritide & peripneumonia leviter spuma permiscetur sanguini seroso. Reliquæ partes sua indicia etiam proferunt in qualitate & actione mutatæ. Quare in Coacis dicitur, Si dolor nō fit sub diaphragmate. Hic vero meminit Hippocrates solius spumæ,

Per os sanguinis excretio unde.

mæ nec ullus illi sermo de qualitate sanguinis, aut ejus excernendi modo. Sed an omnis sanguis spumosus ex pulmone excernatur, dubitare quis possit. cum, ut jam diximus, ex aliis etiam partibus veniens, spumam gerat. Certe pulmones crebris meatibus pertusi, ex motu & ex calore sæpe spumam excitant. Spuma enim nulla alia parte excitari potest quam ea, quæ continenter movetur. hinc est quod ex solis pulmonibus effluat sanguis spumans. In pulmonibus præterea magna sunt vasa: hinc copiosus effluit sanguis. Pulmones sunt omnis sensus expertes; hinc effluit ab his sine mora. Quia vero sanguis ducitur per vias respirationis, hinc est quod tussiendo excludatur. Sanguis itidem hic subflavus est, refert enim ideam partis unde manat. Vomitio cadit peculiariter in ventriculum: hinc vomitione redditur è ventriculo, vel per ventriculum, ut à supremo ramo splenico. Non enim aperta aliqua vena ventriculi, sed aperta illa vena quæ fertur à liene in ventriculum, vomitione redditur sanguis: sed hic est glomeratus, si fuerit naturalis: liquidus vero, si fuerit corruptus. Quod si sanguis è pulmonibus fluat, emittendus est sanguis, ad revulsionem: si ex pectore, abstinendum est à sanguinis emissione. ita Hippocrates in pleuritide, ubi sanguis expectoratur, à venæ sectione cavet. nam hic opus est firmis lateribus: venæ autem sectione admodum franguntur vires.

Spumosus sanguis unde.

Remedium. 6. *Epid.* 2. 44.

1. Si is sanguis flavescat, liberalique si effundatur manu, sine dolore, cum tussi. Totus ille sanguis quasi coagulata spuma est: quemadmodum talem sanguinem natare videmus spumantem in sanguine recens mactatorum boum. dicas potius spumā sanguineam, quam sanguinem spumosum. hic sane è pulmonibus venit: hoc est è pulmonum substantia.

2. Qui à capite in pulmones influxit, non est spumans: nam, dicit Galenus, spumans sanguis esse nequit, nisi è carne & substantia pul-

pulmonis educatur: quamvis ſpumoſus eſſe poſſit qui excluditur ex vaſis pulmonis ruptis aut exeſis;attamen non erit ſpumans. hoc eſt, erit ſanguis qui ſpumam habet, ſed totus ille ſanguis non erit ſpuma. (hoc eſt, erit ſanguis ſpumoſus, non autem ſpuma ſanguinea:) eſtque tenuis. qui vero à capite in pulmones lapſus fuit, ibi redditur craſſior & viſcoſior: proptereaque interdum non eſt ſpumoſus. Qui ſanguis à lateribus educitur, etiam raro eſt ſpumoſus: & ſæpe etiam is ſanguis qui ex vaſis pulmonis educitur, non eſt ſpumoſus, ut
7. Aph. 30. evenit in rupta vel exeſa vena pulmonis. Sed ubi exulcerata eſt caro & ſubſtantia pulmonis, tunc neceſſario educitur ſpumans ſanguis.
Ex Holerio. Quod vero aliquando ſpumam habeat ſanguis qui prodit ex rupto vel exeſo vaſe pulmonis, id, inquit Holerius, potius à cauſa externa eſt, ut propter agitationem illam reſpirandi: non à propria cauſa, qualis eſt ſanguis è pulmonis ſubſtantia & carne. Nam ille ſanguis ſpumoſus, tenuis, ſubtilis, qui pulmones nutrit, cum expectoratur, ſpumoſus neceſſario erit. plurimum enim arterioſi illi ineſt, & ideam refert ejus unde dimanavit, nam pulmo quaſi ſpumeſcit. Propterea falſo illud dicitur, Non eſt ſpumoſus ſanguis, ergo non ex pulmone. Nam ſanguis non eſt ſpumans ob reciprocam illam reſpirandi viciſſitudinem, motumque pulmonis, inquit Holerius, nec ob calorem: quamvis ſit adjuvans cauſa; verum ſola ea non ſufficit. Evenit tamen aliquando ut à vena pulmonis prodiens ſanguis ſit ſpumoſus; ſed id perpetuum non eſt; imo raro hoc evenit. At ex vulneratis pulmonibus effunditur ſemper ſanguis ſpumans. Quare (inquit hic Galenus) recte ita enunciatur; Sanguis ſpumans pulmonis ſolius exulceratione indicat: at non recte dicas: Exulcerato pulmone

mone, necessario spumans excreatur sanguis. Sæpe enim lapsis aut contusis sanguinis coloratissimi plurimum extussitur sine dolore, quem ex rupto pulmonis vase quopiam prodiisse verisimile est.

3. Quasi dicat, spuma sanguinis quæ copiose, sine dolore, cum tussi excernitur, non alibi quam in pulmonibus gigni potest. hoc est, in pulmonum carne. Consule Galenum libro sexto De usibus partium, capite decimo, pagina 566. Præclare hic præbetur decoctum *Remedium.* radicis consolidæ majoris ex lacte: & pulvis hæmatitidis, coralli, boli, seminis hyoscyami, seminis papaveris, cum conserva rosarum.

XIV. Ὑπὸ φθίσιος ἐχομένῳ 1 διάῤῥοια ἐπιγινομένη 2 θανατῶδες.

XIV. Tabe detento 1 profluvium alvi superveniens, 2 letale.

Hic Aphorismus fere ejusdem est argumenti cum duodecimo.

1. Nam plus à tabido colliquatur partium solidarum, quam possit ab ingestis suppeditari in nutricatum: quia omnis actio labefactatur.

2. Quasi dicat, Dixi quum tabidis fœtet pus, unaque si capilli defluant, si intervenerit his diarrhœa, brevi homo morietur: quia, ut jam scribit, in tabe inveterata, ipsa sola diarrhœa satis est ad mortem: quamvis non ita cito funesta sit, si citra capillorum defluvium evenerit. nam pedetentim excedentur vires. Quasi dicat, summa religione in his pharmaca præscribantur: ac cave ne validis alvum moveas. Sed da illis potius aquam cancrorum, cum guttulis quibusdam olei sulphuris. *Cautio ad praxin.*

XV. Ὁκόσοι ἐκ 1 πλευρίτιδος 2

ἐμ-

ἔμπυοι γίνονται, ἢν ἀνακαθαρθῶσιν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν ἀφ' ἧς ἂν ἡ 3 ῥῆξις γένηται, παύονται· ἢν δὲ 4 μὴ εἰς 5 φθίσιν μεθίστανται.

Empyi. XV. Quicumque à 1 pleuritide empyi [hoc eſt 2 purulenti vel ſuppurati] redduntur, quando expectorandi finem faciunt quadraginta diebus, ex 3 quo rupta fuit pleuritidis vomica, liberantur: ſin 4 minus, in phthiſin 5 degenerant.

1. Quæ pleuritidis materia tota non excluſa fuit intra dies quatuordecim.

2. Vigeſimo, trigeſimo plerumque, vel quadrageſimo, aut ſexageſimo die quæ in empyema degeneravit pleuritis. Eoque die recrudeſcit febris, quia pus conficitur.

3. Cæpitque pus expectorari. ῥῆξις eruptio puris eſt. Ut ſi fiat ſuppuratio vigeſimo die, fiat ῥῆξις trigeſimo; ab ea ῥήξει oportet intra quadrageſimum diem repurgetur.

4. Si tota materia purulenta excluſa non fuerit.

5. Eâ morâ corrumpitur adeo pus, ut neceſſario una in exulcerationem abripiat molles pulmones. Quare hoc tempore cavendum à paracenteſi. Nam plurimi ante 40. diem in phthiſin degenerant, ob anni iniquitatem, puriſque malignitatem, ac corporis infirmitatem. *Suppurati ſigna.* Nota puris confecti in pleuritide eſt, pondus in latere occupato, & horror à pure vellicante membranam coſtis intextam: & modo horrent, modo ſudant. Ruptæ vomicæ ſigna vide libro 2. Prognoſticôn. Quaſi dicat,

Cave

Cave ergo ne latus aperias paracentesi, post 43. diem. *Cautio practica.*

XVI. Τὸ 1 θερμὸν βλάπτει ταῦτα τοῖσι πλεονάκις χρεομένοισι· σαρκῶν 2 ἐκθήλυνσιν, νεύρων 3 ἀκράτειαν, γνώμης 4 νάρκωσιν, 5 αἱμοῤῥαγίας, 6 λειποθυμίας· ταῦτα οἷσι 7 θάνατος. *Calidi vis.*

XVI. 1 Calidum in hæc calamitosum est, hasque adfert calamitates his, qui eo sæpe multumque utuntur, 2 carnium laxationem, nervorum 3 infirmitatem, mentis 4 stuporem, 5 hæmorrhagias, 6 lipothymias: quæ sunt ejusmodi ut 7 mortis consequutionem adferant.

Explicatis affectibus thoracis, eorumque causis, crisi, periodo, & paroxysmis, quoniam ad hos curandos magnas adfert opportunitates usus aquæ calidæ sive fotus calidi, propterea agit jam de calido. Nam θερμὸν *hoc loco nihil aliud significat quam* θέρμασμα. *Id autem quod inter* θερμάσματα *primum obtinet locum, est fotus aquæ calidæ & dulcis, quia hæc accommodatur ad curationem morborum quorum ante meminit. Desumptus est hic Aphorismus ex libro De humidorum usu. Generalior autem est propositio quam ut soli pleuritidi applicetur. Agit contra hos, qui semper pleuritidem perpetuis fomentis curare nitebantur.*

1. Hoc est, calida: ceu fomentum aquæ dulcis calidæ, quod κατ' ἐξοχὴν nuncupatur θέρμασμα.

2. Laxatis fibris, ac dissipatis spiritibus.

3. Quia nervorum robur in mediocritate

ſiccitatis conſiſtit: quod enim ſiccum eſt, propius abeſt à ſanitate; quod vero humidum, longius.

2. *Aph.* 6. & 6. *Epid.* 55. 4. Hoc eſt, infirmitatum motus & ſenſus, actionumque principum γνώμη ſeu διάνοια eſt vis judicandi & ratiocinandi: anima ſicca eſt prudentiſſima, dicebat Heraclitus, nam ſpiritus habet æthereos ſicciores, qui ſunt ejus proxima inſtrumenta. Hi vero ſpiritus gignuntur in cerebro ſicciore & duriore.

5. Patefactis meatibus, & ſanguine fuſo à calore, unde venæ diſtenduntur, ac rumpuntur, vel aperiuntur. Id agit in corporibus haimorrhagiæ obnoxiis.

6. Exhauſtis ſpiritibus, & laxatis membranis.

7. Quia ſolvuntur vires omnium partium, unde ſpiritus animales & vitales diſſipantur. Nam hæc ſimul juncta intelligi debent: ita ut his ſolutis viribus, ſuperveniat haimorrhagia author lipothymiæ, quam ſequitur mors. Nimis abunde in coagmentatione lapidosâ, uremis abunde in coagmentatione lapidosâ, urethras ac renes contundente, fotuum uſus initur: præſtaret repetitis vicibus, ac ſeſquihora, *Cautio ad praxin.* vel duabus horis interpoſitis repetere decoctum ex aqua fœnugræci ſeminum malvæ, chamæmeli; mox ungere oleo ſcorpionum. Foveat ſe panno villoſo, craſſo, albo.

Frigidi vis.

XVII. Τὸ δὲ ψυχρὸν 1 σπασμοὺς, 2 τετάνους, 3 μελασμοὺς, καὶ 4 ῥίγεα πυρετώδεα.

XVII. Frigidum vero [hæc adfert incommoda] 1 convulſiones adfert, 2 tetanos, livores, quaſique partium 3 denigrationes, & 4 rigores febriles.

Si quis

Si quis convenienter frigido utatur, in qualitate, quantitate, utendi modo, & occasione, pares habet curandi vires cum calido, etiam ad phlegmonem: si nulla ratio desideretur neque materiæ, neque causæ, neque partis, necessarius est frigidæ usus. Ineunte enim phlegmone, si nulla desideretur partis ratio, hoc est, si non fluat sanguis in glandulas, sique pars nobilis in ignobilem non se exonerat. Et si nulla materiæ desideretur ratio; hoc est, ut non sit venenata, nec impacta. Et si nulla desideretur causæ ratio, hoc est, si illa fluxio non sit critica. Tunc, dico, ἀποκρουστικῶν usus omnino est necessarius. nam confirmant excipientium partium constringendo poros qua affluit materia, calidioris sanguinis infringendo acrimoniam, & affluxum omnem prohibent. Propterea veteres ineunte phlegmone adhibebant oxycratum; Arabes cataplasmata ex vino austero, succo sempervivi, & cortice granatorum. Sic Hippocrates præscribebat, ad arcendam phlegmonem, ceratum ex duabus ceræ partibus, & ex una parte olei rosati. Si quis tamen inconsiderate utatur plurimo frigido, sentiet plurima incommoda, qualia Aphorismus explicat.

Vide 9. Meth. 6. fol. 223.

Repellentium remediorũ quando usus necessarius.

1. Contractis nervosis partibus, & cohibito effluvio.

2. Congenerum musculorum à spasmo.

3. Fixo partium calore extincto, interceptoque spiritu vitali qui è corde affluit.

4. Qui speciem febrium præ se ferunt, vel febrim adferunt ex eventu, suppresso à frigore excremento quod in corpore tali circumfluere solet, quod tunc putrescit, & congeneres suæ naturæ morbos parit. Exemplo sit Alexander Magnus apud Q. Curtium, qui cum exiliisset in algidissimum flumen, funestissimam in calamitatem tractus fuit; attamen S. Dei beneficio Philippi Medici illi fidelissimi operâ servatus fuit. Vidi Parisiis idem iñ Sequana evenisse celeberrimo natatori, qui

Historia

cum bis tranaſſet flumen; tertio, medio iu alveo periit.

Frigidũ quas partes lędat.

XVIII. Τὸ ψυχρὸν πολέμιον 1 ὀστέοισιν, ὀδοῦσι, 2 νεύροις, 3 ἐγκεφάλῳ, νωτιαίῳ μυελῷ. τὸ δὲ θερμὸν 4 ὠφέλιμον.

XVIII. Idem frigidum bellum indixit 1 oſſibus, dentibus, 2 nervis, 3 cerebro, dorſali medullæ: calidum vero his præſtat 4 adjumentum.

1. Ob algorem iſtorum nativum. Patiuntur quidem oſſa, ſed non ſentiunt, propterea nigreſcunt. Dentes vero patiuntur & ſentiunt.

2. Membranis, ligamentis, tendonibus, exſanguia omnia lædit frigus, vel ſenſu eximio prædita, ut uterum, veſicam, inteſtina, penem, thoracem.

3. Quia alget à propria natura.

Dubium.

4. Si illæ partes ad ſuæ conſimilem intemperiem abductæ fuerint. Nam intemperatæ naturæ, modico contrariorum uſu gaudent. Dicet quis, ſi calidum tantopere his prodeſt, cur igitur ſcripſit Hippocrates, vulnera & fracturas capitis, etiam ſuâ naturâ funeſtas, minime tamen funeſta eſſe hyeme ita ut æſtate, & celerius curari hyeme quam æſtate: præterea, non tam facile hyeme, culpâ, imperitiâ & errore Chirurgi, & eventu, funeſtas fieri, quam æſtate. Dico quod hyems, ex eventu, majores adfert opportunitates ad bene curandum, quam, per ſe, detrimenti ſuo frigore: quia frigori facile occurri poteſt calfacientium uſu, quo aëris frigus temperetur. Quia autem in eam curam incumbere debet Chirurgus, ut omnem arceat putredinem: calor

autem

autem caussa est putredinis: ergo tempus minorem quod adfert putredinis opportunitatẽ, id ad curationem est optimum; ejusmodi est hyems. Dubitabit hic forte quispiam, num dens sit os. Cur enim meminit hic Hippocrates dentium, si sunt ossa? Respondeo. Propterea quia os patitur tantum, non sentit: dens & sentit, & patitur. Verum sensus particeps, & expers, non constituunt essentiam ossis. magis & minus non immutant speciem.

Dens num sit os.

XIX. Ὁκόσα 1 κατέψυκται, 2 ἐκθερμαίνειν δεῖ, πλὴν ὁκόσα 3 αἱμοῤῥαγέει, ἢ μέλλει.

XIX. Quæ refrigerata 1 sunt, 2 calfacere decet, modo ex iis sanguis 3 non fluat, aut fluxurus sit.

Contrariis curatio quæ absolvatur. non semper locũ habet, ob urgẽtius malum.

Innititur Aphorismus communi Maximæ; Contrariorum contraria sunt remedia. Quæ quidem locum habet in affectionibus simplicibus. Vbi enim multiplex est affectio, ibi sequimur illud Galeni consilium, horum ut trium rationem habeamus. Primo, urgentioris. Sic enim non habita ratione ulceris, adhibeo ei oleum vel aquam convulsionis metu, si nimirum vulnus fuerit in articulis. Secundo, rationem habemus causæ omnium symptomatum. Sic ei qui ex vertigine, amarore oris, & cardialgia laborat, purgationem adhibeo, sperans fore, ut exclusa bile, omnia symptomata excludantur. Postremo rationem ejus habemus sine quo curatio obiri nequit. Sic in ulcere cum phlegmone, prius phlegmones quam ulceris est habenda ratio: nam prius sarcosi studeri nequit, nam sarcosis naturæ est opus, atqui natura ex intemperie laborat cum flagrat phlegmone. Igitur phlegmones curatio præcedere debet ulceris curationem, quo temperies partis laborantis restituatur. Ita vidi in luxatione

Practica methodus. 2. & 11. Meth.

Historia.

pedis cum tibiæ fractura, evenisse maximam calamitatem, cum chirurgi & amici primum restitui volebant pedem, quam fracturam curari, vel eam extra phlegmones metum poni: nam supervenit spasmus, delirium, mors.

1. Quæ ex intemperie frigida laborant, caloris detractione, & frigoris accessione.

2. Ut illud symmetrum, in quo naturæ virtus consistit, restituatur; intemperies detractione, & ejus rei, quæ deficit, additione; ut si ab exhaustu periit calor.

3. Quoniam rei vehementioris major est habenda ratio: est autem calamitosius profluvium sanguinis eâ intemperie, in cujus curationem incumbimus calefacientium usu, quæ parant haimorrhagiam. Quare si vi frigoris vena sanguinem fundit, non calfaciendum.

Frigidi incommoda.

XX. Ἕλκεσι 1 τὸ μὲν ψυχρὸν δακνῶδες, δέρμα 2 περισκληρύνει, ὀδύνην 3 ἀνεκπύητον ποιέει, 4 μελασμοὺς, 5 ῥίγεα πυρετώδεα, σπασμοὺς, καὶ τετάνους.

XX. Ulceribus 1 frigidum est acerbum & mordax; cutem 2 obdurat, dolorem 3 reddit suppurati expertem, [ideoque] 4 livores, 5 rigores febriles, convulsiones & tetanos [hoc est distensiones] inducit.

1. Detracta cute, carneve ulcerata molli & rara, quæ frigidis non assuevit, unde major divisio ex compressione. præterea quod ichoribus & sordibus ab ulceribus exitum denegat. Ulcus est solutio continui mollis substantiæ, à caussa interna vel externa.

2. Col-

2. Colligendo & contrahendo partes quas pervadere nequit. quodque ſpiritum & caloris effluxum prohibet, materiamque cogat, unde diaphoreſis intercipitur. Quare ita ſemper tepeant admota, ne exhalatio intercipiatur.

3. Doloris cauſam non permittat ad pepaſmum venire. hæc enim vi caloris mitigatur. inde ſæpe ulcus phlegmonem concipit, & ex phlegmone ſchirrhum facit, inde livores.

4. Nam vertit phlegmonem in ſcirrhum. Caye itaque ne diutius refrigeres.

5. Nam ea ulcera frigidi contactum ſentiunt, ac dolent inde, nam frigus pungit. 4. *Simpl.* 4. 5.

XXI. Ἐστὶ δὲ καὶ ὅκου ἐπὶ 1 τετάνου ἄνευ 2 ἕλκεος, 3 νέῳ εὐσάρκῳ, θέρεος 4 μέσου, ψυχροῦ πολλοῦ, κατάχυσις 5 ἐπανάκλησιν θέρμης ποιέεται. θέρμη δὲ ταῦτα 6 ῥύεται.

XXI. Sed tamen fieri poteſt ut in 1 tetano ulceris 2 experte, 3 juvene bene habito, æſtate 4 media, frigidæ quam copioſa profuſio calorem nativum 5 revocet. hujuſmodi autem hæc 6 calor ſolvit. *Frigidi commoda.*

Senſus Aphoriſmi eſt, Nonnunquam tamen frigidi uſus eſt.

1. Hoc eſt, in æquali antagoniſtarum muſculorum cervicis convulſione. Idem locum habet in aliis convulſionibus.

2. Nam frigidum ulceribus eſt mordax, & dolorem reddit ἀνεκπίεκτον.

3. Quia in hoc nervi habent ἐπίβλημα carnem, quod arcet frigoris intro pervaſionem. Non ſit obeſus, non gracilis.

 4. Quo

4. Quo tempore æstuat externus corporis habitus a calore fluente: qui vi aquæ frigidæ affusæ intro cogitur: nam ejus effluvium vi frigoris prohibetur. Aliis enim frigidis temporibus frigidæ affusio superaret calorem nativum.

5. Ex eventu. nam intro pellit frigus calorem; hic collectus, vivacius exilit, ac coquit excluditque crudos succos ex corpore quadrato.

6. Tetanum videlicet. Videte Galenum tertii de temperamentis undecimo.

Calidi commoda.

XXII. Τὸ 1 θερμὸν 2 ἐκπυητικόν, οὐκ ἐπὶ 3 παντὶ ἕλκει, μέγιστον 4 σημεῖον εἰς ἀσφαλείην. δέρμα 5 μαλάσσει, 6 ἰσχναίνει, 7 ἀνώδυνον. 8 ῥιγέων, 9 σπασμῶν, τετάνων παρηγορικόν. τὴν δὲ ἐν τῇ κεφαλῇ καρηβαρείην λύει· πλεῖστον δὲ διαφέρει ὀστέων 10 κατάγμασι, μάλιστα δὲ τοῖσιν 11 ἐψιλωμένοισι. τουτέων δὲ μάλιστα τοῖσιν ἐν 12 κεφαλῇ ἕλκεα ἔχουσι, καὶ ὁκόσα ὑπὸ ψύξιος 13 θνήσκει, ἢ ἑλκοῦται, καὶ 14 ἕρπησιν ἐσθιομένοισιν, 15 ἕδρῃ, αἰδοίῳ, ὑστέρῃ, κύστει· τουτέοισι τὸ θερμὸν φίλιον καὶ κρῖνον, τὸ δὲ ψυχρὸν πολέμιον καὶ κτεῖνον.

Quibus per se calidum noceat, & quibus ex eventu prosit.

XXII. 1 Calidum est 2 suppuratorium; non tamen 3 quovis in ulcere, præclare ad salutem 4 apparet & facit: cutem

cutem 5 emollit, ac crassam 6 extenuat, 7 dolorem sedat: idemque 8 rigorem, 9 spasmum, tetanum seu distentionem mitificat: quin etiam capitis gravitatem solvit: sed admirabile quantum fracturis 10 ossium sit adjumentum, ac præsertim sua 11 cute nudatis: maximeque inter eas fracturas quibus 12 caput est ulceribus obsessum, & quæcunque frigoris vi sunt 13 emortua aut exulcerata: & herpetes 14 exedentes juvat: 15 sedi, pudendo, utero, vesicæ. his calidum amicum est, & secundi judicii; frigidum vero his est bellicosum ac interimens.

Docet quid juvet per se usus θερμασμάτων, & quid ex eventu noceat; deinde quibus salutariter adhibeatur, & quibus bellum indixerit. Quia nullum remedium omnibus est idem; qui est præcipuus hujus Aphorismi scopus. *Remediũ nullum, omnibus idem.*

1. Θέρμασμα, quod intercisis spaciis, non perpetuo, admovetur.

2. Purificum est à calore naturæ nostræ consentaneo. Tribus opus est pepasmo, ut pars circumfluat spiritu & calore nativo, ut ulcus sit pepasmi capax, & ut apta remedia adferantur illi.

3. Ubi integritas naturæ, & materiæ bonitas desideratur, aut quod fit ex affluxu materiæ pepasmi expertis, vel ejus capacis, ut in ulceribus Chironiis, cancris, & phagedænicis. Solatio est ulceribus quæ in frigidis partibus hærent, ut osseis & membranosis, vel si à frigore venerint, ut pernionibus. sed absit puredo; nam magis putresceret.

4. Nam omne ſuppuratum pepaſmus eſt: à pepaſmo autem certa ſalutis ſpes: quod & naturæ integritas & materiæ bonitas ſignificatur. Quare notandum, num à fotu prodeat pus bonum. θέρμασμα ſuppuratum promovet, calore enim ſuo excitat calorem nativum ſopitum, cumque collectione auctiorem reddit. At in pravis illis ulceribus maximam ac immedicabilem putredinem facit: nam ibi potius ſiccandum & detergendum. Iis igitur ex eventu nocet calidum ſuppuratorium, per ſe vero prodeſt. In cancro duplex eſt venenum, putrefactivum & rodens: ſi admoveris ſuppurantia, ſurgit ejus vis putrefactoria; ſin valida ſiccantia cum morſu admoveris, ſæviet ejus rodens potentia.

5. Simpl. 8.

Cautio ad praxin.

5. Sive ea ſiccitate, concretione, vel repletione induruerit.

6. Ad mediocritatem reducit; aut etiam ex eventu id facit, craſſos ſuccos exhauriendo.

7. Vacuando, rarefaciendo, & temperando humorem, & flatum, cujus qualitate & copia temperamentum & habitus partis immutata fuerant. Quicquid enim habitus & temperamenti immutationem reſtituit, eſt anodynum.

8. Digerendo excrementa quæ in corpore circumfluere ſolebant.

9. Pepaſmo acrium ſuccorum & flatuum; craſſaque, ſi adſint, attenuando: lenta incidendo: flatus diſcutiendo. Propterea fotus capitis fiunt ex decocto betonicæ, chamæmeli, agarici, & foliorum ſenæ.

10. Septimo die, ad pruritum mitigandum qui à vinculis incidit, tunc perfundendum ulcus aquâ calidâ.

11. Poſt ſeptimum diem ad ſedandum pruritum: poſt vigeſimum vero, ad illiciendum ſuccum alibilem, quo callus gignatur, addu-

cto à nutricatu. Ossibus enim, & ulceri φίλιον ὅτι θερμόν. Quasi dicat, fracturis cum ulcere conjunctis confert.

12. Aqua per se est calamitosa capiti & ejus ulceribus, quod aqua utraque qualitate pugnet cum iis. Ea tamen tempora incidere possunt, ut necessarius sit illius usus ratione symptomatum. Nihil est capiti, ut caput est, ipsâ aquâ inimicius; nihil ulceribus, suppuratorio calido. Ut igitur ulcus est, nullâ re madefacere oportet, authore Hippocrate, nisi vino, quod exiccat & exterget: Nonnunquam tamen indicatio quæ à parte sumitur, affectionis indicationem vincit. Dicit enim Hippocrates, nisi ulcus sit in articulis, quia sauciatis tendonibus facile incidit convulsio, eaque funesta. igitur, ad tempus, illam partem, vino, aquâ, vel etiam oleo perfundimus, ut arceatur cunvulsio quæ imminet, licet hæc ulceri sint inimicissima. Succurrendum enim primo ei quod magis urget. Sic hoc loco docet perfundendas esse fracturas fotu aquæ calidæ morsus experte. Etenim si quis perfregerit brachium vel tibiam, restituet primum fractũ membrum, ac illud continebit: continendo, inflammationem arcebit; arcendo inflammationem, generabit carnem. Primum igitur dabit operam extenuationi, injiciendo tres fascias super partem fractam: unam ad prohibendam fluxionem; alteram ad exprimendum: tertiam, ad restitutionem musculorum. Atque septem diebus his fasciis tenebitur pars, justâ tensione; id quod tumor durus & albus in pede apparens indicabit. Si enim durus & ruber tumor apparuerit, nimia erit fascium tensio. Denique ut excitentur musculi, sui quasi muneris immemores, qui ad vigesimum usque diem, suo quasi fraudati genio, jam languent: hic fotus est adhibendus, ad exci-

tandum calorem musculorum, ut his foribus succum nutricium alliciant, atque ut id quod nutritioni supereſt in callum tranſeat.
Dubiũ. Sed objicies: Ulcera capitis nulla re ſunt madefacienda: quia caput, ſi frontem excipias, non eſt capax inflammationis, quia non eſt pars contenta, in quam alia pars ſua excrementa exonerat, ſed continet. & ulcus quod denudatum habet os, eſt ſine metu inflammationis. Atque ſolâ corruptione redduntur capitis fracturæ incurabiles, communicatâ corruptione duræ meningi. Duobus enim modis corruptio hæc incidit, inflammato oſſe, & ſuppurato; aut cum humor, qui diploe continetur, ſtillat in meningem, & cunctando ibi putreſcit. Solis igitur utendum medicamentis cephalicis. Sed dices, vinum deterget & deſiccat. Verum: ſed non ſatis eſt contrariis contraria oppugnari, verum contrario etiam exceſſu ea oppugnari debent. Iam vero vinum non habet eam vim ut æquali exceſſu caput exiccare poſſit. Præterea os ſiccum, non poteſt admittere ſiccum, ſi ſit conſiſtentiâ humidum. Forte dices, cur igitur Hippocrates adhibet fotum aquæ calidæ? Quia ſi os capitis, affuſione, bilis fiet eryſipelatodes, tunc erit utendum fotu hujuſmodi: qui quidem ſua qualitate & conſiſtentiâ oſſi eſt inimicus, exhauriendo tamen illam materiam, & ejus qualitatem infringendo, per accidens plus prodeſt, quam nocet. Demum hic ſolus reſtituet calorem capiti, frigidorum occurſu pene extinctum. Ad herpetes vero exedentes adhibetur hic fotus, non ratione ulceris, ſed ratione materiæ: ſicuti etiam rerum frigidarum & humidarum uſus prohibetur non ratione materiæ, ſed ratione ulceris: ſic contra, calidi fotus uſus, ratione materiæ acrioris & craſſioris, qualis eſſe ſolet bi-
lis

lis illa crassa quæ in herpetibus, propriæ substantiæ corruptione in vitio est. Fotus hic, dicit Hippocrates, fracturis capitis cum ulcere prodest: non ratione ulceris, quod osse conceptum est, nam os sicca petit, sed ratione conjuncti affectus, ut si erysipelate obsessum fuerit os ab acerrimæ bilis affluxu, tunc poterit aquâ calidâ lavari ulcus, ad domandam vim bilis. Quare calidâ fovemus, non quâ ulcus aut fracturam consociemus, sed ut inde mitescat dolor: nam acerrimæ bilis potior habenda ratio est quam ulceris: ubi, scilicet, os erysipelatosum est.

13. Extinctione caloris nativi, & spiritus vitalis interceptione. Et hyeme perniones, & digiti, inquit Galenus, cæteræque partes externæ.

14. Ad infringendam bilis acrimoniam: hoc est, non ratione ulceris, sed acerrimæ bilis, cujus major ratio habenda quam ulceris, & ulceri calidnm blanditur, nam frigidum ulceri mordax est. Herpes superficiem solam corporis invadit: Phagedænæ crassam materiam habent, propterea ad ossa usque pervadunt.

15. Quia nervosis partibus amicum est calidum: præterea, inquit hic Galenus, quod frigiditas & caliditas facile, per cõmunicationem ex sede in ventrem ascendat. Idem dictum sit de utero, pudendo, vesicâ. Galenus colligit hic hæc Axiomata: Nihil potest mali accidere ulceri pus generanti. Præterea, malignitatis aut bonitatis ulceris argumentum est fotus calidus: Nam in quo ulcere non convenit, ea à calido insuppurabilia permanent.

XXIII. Ἐν τουτέοισι δὲ δεῖ τῷ ψυχρῷ χρέεσθαι, ὁκόθεν ἢ αἱμορραγέει, ἢ μέλ-

ἢ μέλλει· μὴ 3 ἐπ' αὐτὰ ἀλλὰ περὶ αὐτὰ 4 ὁκόθεν ἐπιῤῥεῖ· καὶ ὁκόσαι φλεγμοναὶ, ἢ ἐπιφλογίσματα ἐς τὸ ἐρυθρὸν καὶ 6 ὕφαιμον ῥέποντα νεαρῷ αἵματι, ἐπὶ 7 ταῦτα· ἐπεὶ 8 τά γε, παλαιὰ μελαίνει. Καὶ 9 ἐρυσίπελας τὸ μὴ ἑλκούμενον 10 ὠφελέει· ἐπεὶ τό γε ἑλκούμενον 11 βλάπτει.

Fotus frigidi cõmoda. XXIII. Cæterum ad hæc rerum 1 frigidarum valet usus, undecumque sanguinis profluvium 2 est, aut unde futurum: nec tamen 3 super ea, sed circum, unde 4 scilicet sanguis affluit. & quæcumq; 5 inflammationes, partiumque ardores & incendia quæ ad rubrum & sanguineum colorem tendunt, 6 recenti efflorescente sanguine, 7 super his adhibeto. nam his quæ inveterârunt, 8 livorem adferunt. Et ipsum 9 erysipelas ulceris expers 10 curat, quandoquidem exulcerato 11 calamitosum est.

1. Ut frigidæ aquæ & succi frigidi.

2. Ruptâ, exesâ, vel apertâ, venâ, vel sauciatâ parte.

3. Quod frigidum ulceri sit mordax. Ita in haimorrhagia narium, hepati vel lieni admovemus frigida, si sint robusta nec obstructa hæc viscera; vel occipiti, mammis.

4. Ut meabili sanguini & viæ intercipiatur fluxio: nam frigida arctant vias, ac restagnare faciunt fluxiles succos.

5. Id

5. Id eſt, tumores cum rubore, calore, pulſu, renixu, & dolore conjuncti. Bis tantum in hac ſignificatione reperitur hæc vox apud Hippocratem. Sed non inducatur livor rerum refrigerantium uſu. *Phlegmone quid Hippocrati.*

6. Sanguinis recentis affluxu. Extinguatur tantum ardor: non inducatur parti livor.

7. E directo, & ſuper ipſis. Vel ad hæc, ſcilicet valet frigidi uſus, ſi ipſis inflammatis partibus admoveatur. Modo id ferat partis natura, materiæque morbificæ conditio.

8. Opprimendo calorem vitalem.

9. Hoc eſt, tumorem præter naturam obortum ab effluxu bilioſæ materiæ non corruptæ, ſed integræ.

10. Nam acerrimam vim materiæ temperat, & meatus viaſq; per quas affluit bilioſus ſanguis, intercipit. Hujuſmodi eryſipelas ſæpe degenerat in herpetem: bile illa acerrima cunctando putreſcente.

11. Nam ulceri acerbum eſt frigus ac mordax. Quare non ſuper, ſed circum, hoc eſt, partibus editioribus ea adhibent: ita enim orgaſmus impeditur conſtringendo, infringendoque ſanguinis acerrimam potentiam, corroborandoque partem. Docet Hippocrates haimorrhagiam ſiſti immutatâ à figurâ corporis. vinculo & emmoto. Scribit etiam Hippocrates, Quod expedit in omni ulcere, tam veteri quam recenti, ſanguinem effluere. A recenti quidem, gratiâ arcendæ inflammationis: à vetere vero, ut ſarcoſis promoveatur. Reſponſio eſt, eum locum intelligi de ulceribus unicuique parti propriis, cum ſanguis effluit ex venis illi parti propriis ac dicatis, ex qua effluit ſanguis. Non autem de apertione venæ communis quæ tali alicui parti eſt dicata. Dixit hic Hippocrates recenti effloreſcente ſanguine: quaſi dicat, Omnis tumor præ-

ter naturam, cujus causa efficiens est materiæ calidæ affluxus, (non autem coacervatio ob facultatis concoctricis & expultricis infirmitatem,) remedio est, ineunte & augescente morbo, usus rerum frigidarum: nam acrimoniam sanguinis frangit, & meatuum laxitatem constringit; nam materia calida fluxum movet. Nisi tamen pars ipsa, ut glandulæ, aut causa critica, aut materia venenata (ut in constitutione pestilenti, in lue venerea) vel materia impacta & contumaciter ad musculos adhærescens (ubi usu refrigerantium phlegmone in scirrhum incurabilem degenerat) prohibeat. Proinde recte adjecit Hippocrates, quæ ad rubrum. nam si partes livent, non adhibebis repercutientia.

Extremi frigidi incommoda.

XXIV. Τὰ 1 ψυχρὰ, οἷον χιὼν, 2 κρύσταλλος, τῷ στήθει 3 πολέμια, 4 5 βηχέων κινητικὰ, 6 αἱμοῤῥοϊκά.

XXIV. 1 Frigida, cujusmodi sunt nix, & 2 glacies, pectori sunt 3 inimica; tusses 4 movent, sanguinis profluvia 5 cient, catarrhos 6 excitant.

1. In quibus frigoris summa pene sunt omnia.

2. Quæ, ut ait Scholiographus Holerii, aqua elementari sunt frigidiora.

Historia

3. Quod vitam tueatur pectus, cujus tutela calore peragitur. Hodie obiit juvenis, cui jam 14. dies inflammatæ fuerant membranæ diaphrattontes ad pectus: quod choreis exsudans se aëri frigido exposuisset aperto thorace. secta fuit tamen ilico illi vena, purgatus fuit: prava expectorabat ac flava ilico; mox nihil, urina primum flammea, mox citrina;

trina: pulſus febrilis: lingua fuit nigra & arida.

4. Quia diſtillatione aſperitatem inducit viæ ſpiritus.

5. Venas indurando, & contumaciores reddendo: unde fit, ut diſtenta ſanguine vaſa, cum dilatari non poſſint, rumpantur.

6. Tuſſiferos, alvinos, arthricos. Antiquis in deliciis erat nix & glacies: tamen populi qui his utuntur gutturoſi ſunt, ac catarrhis affliguntur, & brevis ſunt vitæ.

Frigidi fotus commoda.

XXV. Τὰ γὰρ ἐν ἄρθροισιν 1 οἰδήματα καὶ ἀλγήματα ἄτερ 2 ἕλκεος, καὶ 3 ποδαγρικὰ, καὶ 4 σπάσματα, τουτέων τὰ πλεῖστα τὸ ψυχρὸν 5 πολλὸν καταχεόμενον ῥηΐζει τε καὶ 6 ἰσχναίνει, καὶ ὀδύνην 7 λύει. 8 νάρκη γὰρ μετρίη ὀδύνης 9 λυτική.

Narcoticorum uſus.

XXV. Verum articulorum 1 tumores & dolores 2 ulceris expertes, & 3 podagrica, & 4 convulſiones, horum ſane plurima frigida 5 copioſe affuſa mitigat, levat, & 6 adæquat, atque ita dolorem 7 ſedat: huc accedit quod 8 ſtupor modicus dolorem 9 ſedat.

1. Ex ſanguinis & bilis affluxu. Igitur, authore Hippocrate, Arthritis non ex ſola materia frigida fit, cum aquâ frigidâ ſanetur.

2. Cui frigus eſt acerbum.

3. Hoc eſt, dolores podagricos excitatos ex ichoris bilioſi affluxu.

4. Sci-

4. Scilicet revocando calorem in juvene quadrato.

5. Sæpe & multum.

6. Ad æqualitatem reducit partem tumore obsessam, ita ut amplius tumor nullus apparere possit, idque pepasmo & resolutione excrementorum: repressione vero per se.

7. Restituto habitu & temperamento partis.

8. Quem frigidi fotus inducunt. Talem narcosin hic admittit Hippocrates.

9. Vacuando & digerendo causam continentem, & reprimendo causam antecedentem. Stupor destruit dolorem: ergo stupor non est species doloris. Ego maximo successu utor in Arthritide calida fotu aquæ seminis ranarum.

Remedium elegans.

XXVI. Ὕδωρ 1 τὸ 2 ταχέως θερμαινόμενον καὶ ταχέως ψυχόμενον, 3 κουφότατον.

XXVI. Aqua 1 quæ 2 cito calefit & cito refrigescit, 3 levissima est.

1. Dulcis, omnis mixtionis expers.

2. Ob partium tenuitatem & raritatem facile induit contraria. Tam facilis itaque mutatio, eam tenuissimam esse arguit.

3. Et pondere & subtilitate partium. Eademque optima est. Non lance æstimanda est aqua, sed si non gravis sit hypochondrio, verum si ea subito pervadat, nec ibi cunctando putrescat. Talis propinanda per morbos acutos. Quâ aquâ res injectæ citius elixantur, hæc levissima est. Estque hæc saporis ac odoris expers, ac clara. Dura ac cruda est aqua putealis, utpote sole fraudata: fluviales cœnosæ sunt: hæ reponendæ ut limus sidat; illæ coquendæ. Pluviales meliores, si coquantur, quod

Aqua quæ optima.

quod maris ac solis soboles; at coctio dissipat diversas ab ea partes. Hyemalis pluvia cruditatis plena est; æstiva optima est, cùm incendio flagrat cœlum. Columella ex Hippocratis sententia duo genera aquæ arte mitigatæ proponit. Hippocrates in libro De aëribus, aquis & locis: & 6. Epid. 4. *De re rustica lib. 5.*

XXVII. Ὁκόσοισι δὲ πιεῖν 1 ὀρέξιες νύκτωρ, τοῖσι πάνυ διψῶσιν, ἢν 2 ἐπικοιμηθῶσιν, ἀγαθόν. *Sitis nocturna.*

XXVII. Qui noctu bibendi sunt 1 appetentes, hos admodum sitientes somnum 2 inire juvat.

1. Madoris inopiâ. Post somnum si perseverat sitis, plenâ potet manu.

2. Nam ita augescunt viscera, & assumptorum squalor acriorque vis castigabitur. Modo nulla valida præcesserit evacuatio: nam tunc nulla aderit materia à somno mitiganda. & per somnum intro fertur sanguis ac mador, unde vapor qui sitim excitabat vincitur, ac madescit internus squalor. Attamen, inquit Galenus, Valde sitientibus à maraco vino vel ab inopiâ potus, concedendus est potus.

XXVIII. Γυναικείων 1 ἀγωγὸν ἡ ἐν ἀρώμασι 2 πυρίη· πολλαχοῦ δὲ καὶ εἰς 3 ἄλλα χρησίμη ἂν ἦν, εἰ μὴ 4 καρηβαρείας ἐνεποίει.

XXVIII. Suffitus 1 aromatum muliebria 2 ciet: id mque ad alia 3 non raro valeret, nisi 4 capitis gravitatem adferret. *Mulierum affectus.*

Quia hoc libro, ut antea monui, Hippocrates de omni

de omni eventu omnium evacuationum agit, quacumque ratione illa oborta fuerit, vel naturæ aut morbi vi, vel artificiosa à molitione. igitur de iis evacuationibus jam agit quæ eveniunt ab utero. Est enim uterus, dum procreationi non studet, receptaculum omnis fœditatis mulieris corporis non puri.

Axiomata. 1. Hoc est rerum bene olentium, ut cyperi, calami aromatici, cassiæ, benjovini, & eorum quæ ex iis conficiuntur.

2. Menstrua atque lochia. Nam vim expultricem uteri excitat, atque venarum quæ uterum attingunt obstructiones aperit: & compactiorem uterum rarefacit, ac algiosum recreat, & materiam lentam incidit. Ita tamen ut nulla anteacti morbi, neque exactæ ætatis, neque lactationis, neque instituti vitæ, neque haimorrhoidum, aut perversi uteri, aut uteri phlegmone vel ardore occupati, vel ingravidationis excusatio adferri possit. vox γυναικεῖα varia significat: primo significat partes muliebres; secundo, omnes mulierum affectiones, quæ proprie in eas cadunt: tertio, mulierum purgationes. quæ etiam variæ sunt. quædam enim sunt purgationes menstruæ, quædam λοχεῖα: sub his est etiam secundina & fœtus mortuus: tertio, ῥοῦς γυναικεῖος, in quo scilicet desideratur ratio qualitatis, quantitatis, temporis, & modi excretionis: sed hic non debet promoveri, sed supprimi.

3. Ad peculiares uteri affectiones. Ut si cui mulieri caput, coxendix aut femur doleat; & à concepto fœtu hic dolor abeat, ac rursus edito fœtu repetat: hanc odorata bibere, & ad os uteri admovere oportet. Idem ad conceptionem sollicitandam, & sterilitatem avertendam. Suffocatas etiam evocat, ac dolores à partu removet. *Hip. lib. De superfoet.*

4. Ob leptomeriam. & cerebrum avide prolicit

proficit in se aromatum vapores. unde illud plethoram incurrit vaporum. Gravitatem capitis adfert his mulieribus quibus uterus est rarior: nam per venas invadit caput, quia in venis ille vapor suo ardore sanguinem turbat. Fiat pessarium ex penna obvoluta bombace & filo: illinatur oleo macis & caryophyllorum, cum benjovino & croco. Sit longitudo ejus sex digitornm: crassitudo medii digiti. Attamen suffitu aromatum non sine cautione vitendum. tenerrima enim acetabula à siccitate facile arescunt: hinc infœcunda redditur mulier. Sed tamen in lochiorum suppressione raro evadunt. Ubi mulier defraudata fuerit suo genio, non evocationi menstruorum erit illi studendum. Sed illa euchymis utatur cibis. At si ab obstructione laboraverit menstruorum, ea aperiatur. fit autem tribus modis obstructio; copiâ, materiæ crassitie, & facultatis infirmitate. Nam nî mulier vicesimo sexto die purgetur à sanguine, ægrotat.

Remedium.

Cautio practica.

XXIX. Τὰς κυούσας φαρμακεύειν, ἢν ὀργᾷ, τετράμηνα, καὶ ἄχρι ἑπτὰ μηνῶν, ἧσσον δὲ ταύτας. τὰ δὲ νήπια καὶ πρεσβύτερα εὐλαβέεσθαι.

XXIX. Prægnantes quidem purgandæ, si humor sit efferus, & quadrimestris gestatio, dum septimestris fuerit, quamvis hæ minus. nam in minore & grandiore fœtu cautius religiosiusque agendum.

Gravidarum purgatio.

Alius est scopus hujus Aphorismi in initio libri quarti Aphorismorum, alius hoc loco. Quia in quarto libro docet tecmarsin purgationis convenienter cuique exhibendæ, quæ consistit in perspi-

cientia humoris peccantis, affectus, & peculiaris naturæ ejus cui medicina adhibetur, idque adducto familiari exemplo quod perspicuitate vincit cætera. Hoc vero loco docet quam cautionem & provisionem debemus adhibere ad uterinas affectiones quæ sunt è natura, ut serventur & fœtus & fœta. Sequentibus enim Aphorismis agit de affectionibus è natura. cum autem uterus instrumentum sit conceptionis, certe conceptio est affectio. Cacochymæ mulieres, ni à fœditate illa vindicentur, abortiunt. Optime etiam defunguntur eo periculo, si à quarto mense ad septimum ea fœditas effundatur. Vidimus enim sæpe naturam illis mensibus validam evacuationem attulisse, summa cum allevatione fœtarum. quare tuto cacochymiæ plenitudo hoc tempore excluditur.

Observatio practica.

Ingravidatæ temere non abducendus sanguis.

XXX. Γυνὴ ἐν γαστρὶ ἔχουσα φλεβοτομηθεῖσα 1 ἐκτιτρώσκει· καὶ 2 μᾶλλον, εἰ μεῖζον εἴη τὸ ἔμβρυον.

XXX. Mulieri ingravidatæ si vena tundatur, 1 abortit: eoque 2 magis si fœtus grandior sit.

1. Defraudato fœtu suo genio, & oborta lipothymia. item laxatis vinculis, quibus utero fœtus alligatur, & ab exhaustis cotyledonibus. Ut plantarum fructus nutricatu fraudati tabescunt, siccantur, ac cadunt: ita fœtus cadit fraudatis vinculis suo pastu.

2. Si septimum mensem attigerit. Hippocrates libro De morbis mulierum, sanguinem emittendum suadet sectâ venâ ad poplitem, vel malleolos, ut liberentur à difficultate pariendi. Huic idoneæ sunt mulieres juvenes, robustæ, ac succi sanguinei plenæ. Quare de his venis pertundendis hic loquitur. Nam superiores venæ, ut manus & brachii, tundi possunt

Practica observatio.

possunt etiam ad sanitatis tutelam quarto & quinto mense, si abortioni non sit obnoxia mulier: Imo in quadrimestribus & septimestribus secare tuto poteris in pleuritidis curatione: maxime si mulieres sint voraces, quibusque ante gravitatem largius ac diu solebant fluere menses. Verum tempore Hippocratis, nihil aliud erat vivere, quam è natura vivere. Ubi necessaria est phlebotomia in morbo acuto, ut infarcta expediantur, phlegmone sedetur, metastasis revocetur, corpusque ἀδιαφόρητον reddatur, citra foetus & foetæ injuriam tunditur vena brachii, ultimis etiam ingravidationis mensibus, quod subsistens jam sanguis corpore adeo circumfluat, ut mammas etiam lacte impleat. Recreanda mox erit eupeptis. Si quis coëgerit nos fateri Hippocratem hic loqui, non de venarum infernarum, sed de superiorum sectione, respondebimus eum loqui de ea sanguinis emissione, quæ tempore Galeni non erat libra minor, quemadmodum purgationes, quæ ejus tempore erant ex elateriis remediis, quale elleborum, scammonium, colocynthis. Hodie vero benignis non veremur purgare, nec minorem sanguinis effusionem aversamur, modo vires admittant, morbusque validus id suadeat. Si plura velis, vide Fernelii De venæ sectione libri secundi caput duodecimum.

XXXI. Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, ὑπό τινος τῶν ὀξέων 1 νοσημάτων ληφθῆναι, 2 θανάσιμον. *Gravida cũ morbo acuto.*

XXXI. Mulierem gravidam ex ullo morbi 1 acuti genere laborare, 2 funestum.

1. Qui magnam agnoscit causam.

2. Dif-

2. Difficultate curandi, (nam fœtæ aut fœtus incommodo remedia adhibentur) symptomatum vehementia, & fœtus interitu: Præsertim si fœtus sit grandior. Eo quod mulier gravida duplo majore utatur respiratione quam non gravida. Si ergo calor maternus in æstum degenerat, summa spirandi difficultate laborabit: instrumenta enim & facultas non possunt satisfacere usui necessario. Difficultas autem respirandi in omni morbo acuto est lethalis. Secundo, ineunte morbo, quamdiu morbus est siccus, potius incumbendum est morbo, quam naturæ studendum, in muliere vero gravida potius naturæ est studendum, quam in morbum incumbendum. Igitur quantum hic naturæ studebis, tantum morbum augebis. Non itaque licebit hic uti tenui diæta, qualem maxime morbus requirit.

Objectio. Sed objicies, ex Hippocrate, mulierem gravidam, quæ vehementi morbo correpta fuit,

1. Epid. 3 Historia 13. servatam fuisse. Respondet Galenus, quod trimestri graviditate in hunc morbum inciderit. trimestres enim & quadrimestres aliis magis servantur: quod majorem habeant opportunitatem admittendorum remediorum, quam aliæ quæ sunt septimestres ac sextimestres. Illud meminisse convenit, trimestres ac quadrimestres omnibus injuriis præ aliis magis resistere. Quare θανάσιμον interpretandum, quod plerumque ita eveniat.

XXXII. Γυναικὶ 1 αἷμα ἐμεούσῃ, τῶν καταμηνίων 2 ῥαγέντων 3 λύσις γίνεται.

XXXII. Mulieri sanguinem 1 evomenti, menstruis 2 erumpentibus, vomendi 3 finis.

1. Aper-

1. Apertis venis plethoræ vi, à menstruorum suppressione. Ut nulla tamen vel rupti vel exesi vasis excusatio possit adferri: sed si sit à palindrome menstruorum ad superiores partes. Quod si ille sanguis non effundatur, solebat scirrhum inferre lieni vel hepati, hinc hydropem.

2. Confertim fluentibus. Quasi dicat, Si vero his confertim effluentibus, vomitus tamen non cessaverit, certo tibi constet, venam ruptam vel exesam esse. Quare his remediandum.

3. Aversione & evacuatione sanguinis, cujus copia sursum refluxu cruenta excitabatur. Intelligatur hic Aphorismus de ea sanguinis vomitione quæ fit apertis vasis, (non autem ruptis aut exesis,) ut nimirum ramuli illi qui à supremo ramulo splenico in stomachum mittuntur, collecta sanguinis à copia dehiscant, & in ventriculum, per anastomasin sanguinem effundant, citra vasculorum aut stomachi vitium. Nam si hæc vomitio fiat à ruptis vasis, talis non inhibebitur erumpentibus mensibus: sed peculiarem sui rationem requirit. Hunc Aphorismum explicat Galenus 5. Methodi 2. fol. 116. Nobilis puella Leydæ menstrualis cum esset, ruptum illi vas fuit in pulmone à catarrho acri. prodeuntibus mensibus nihil auxilii sensit. omnibus tentatis, obiit. Quinque aliis, inter quas una matrona, palindrome ad laryngem fuit, in eaque cancri lethales: duæ exesis carotidibus foras prodeunte sanguine abreptæ fuere. suffocatæ aliæ à connivente larynge.

Historia

XXXIII. *Γυναικὶ τῶν καταμηνίων ἐκλειπόντων, 1 αἷμα ἐκ τῶν ῥινῶν ῥυῆναι, 2 ἀγαθόν.*

Sãguinis è naribus eruptione extrusi menses,

XXXIII. Mulieri suppressis mensibus, 1 sanguinis è naribus profluvium bono 2 est.

Dixit prius de locis incommodis quibus sanguis effunditur, jam de commodis.

1. Talis haimorrhagia inter cæteras principatum obtinet, generisque nomen sibi adoptat. Suppressio menstruorum plethoricam adfert affectionem. Quatuor autem sunt viæ per quas hæc plethora aversione amovetur: aut enim haimorrhagia, aut vomitione, aut haimorrhoidibus, vel dysenteria cruenta. Aversio autem ea quæ fit vomitione, periculo non caret: nam quamvis sanguis non arguat calamitatẽ partium unde manat, si tamen cunctetur in ventriculo, lipothymiam & mortem etiam sæpe adfert. Ut sit calamitosa hæc aversio, non ratione refluxus, sed ratione partis per quam effluit. Similiter periculi plena est aversio per dysenteriam, quod hæc materia etiam in intestinis interdum gravissima excitet symptomata: sic etiam quæ fit per haimorrhoïdas. Fœlicissime autem evenit hæc aversio per haimorrhagiam. Profluvium verti: hoc est, si liberaliter sanguis fundatur.

2. Neque enim arguit calamitatem partis unde effluit: significat enim vias ejus jam esse apertas, quæ prius naturæ incommodo erant occlusæ. Neque ulla ratione calamitosa esse poterit parti per quam fluit: eo quod fluat continenter per vasa, neque in magnam capacitatem fluat, ubi corrumpi vel conglomerari possit. Sed dicet quis, Si scopus est, ut naturæ consilium medicus sequatur, cur igitur suppressis mensibus jubet Galenus potius tundi venam poplitis vel malleoli pedis, quam venam axillarem? imo ipse vult inhiberi fluxum menstruorum apertâ venâ brachii. Responsio

Dubiũ.

ſponſio eſt, Si id ſtudeas ut fluant menſtrua, poplitis vena neceſſario eſt ſecanda. ſi vero ſtudeas ut plethoram tollas, (imitando id quod hoc Aphoriſmo ſcribitur) axillaris è directo eſt pertundenda. Ut ſi à menſtruorum ſuppreſſione ardenter febricitat, quia febris maxime urget, non in menſtruorum evocationem, ſed in febris curationem erit incumbendum, ac vena brachii pertundenda: ut etiam in pleuritide & peripneumoniâ. In ſanguinis effuſione ultro obortâ, vide unde, quo, quâ, & quamobrem fluat; & num onere preſſa natura onus excutiat. Notandum, quod à me uſu obſervatum fuit, in hac haimorrhagiâ, menſium ſuppreſſione quæ excitatur, longe aliâ ideâ ſanguinem ferri, quam in vulgari haimorrhagia: Hic enim prodit intermixtus thrombis ac fruſtis. *Notandum.*

XXXIV. Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἢν ἡ κοιλίη πολλὰ ῥυῇ, κίνδυνος ἐκτρῶσαι.

XXXIV. Mulieri gravidæ ſi alvus profuſior ſit, abortionis periculum imminet.

Nam fœtus hinc fraudatur genio ſuo, infirma reddita matre, imo extinguitur fœtus tetro à vapore excrementorum quæ per inteſtina feruntur: nam inteſtinis incumbit uterus: unde vena tetri fœtoris offenſione agitatur: Sive illud alvi profluvium fuerit diarrhœticum, ſive lientericum, ſive dyſentericum. Nam in omni profluvio fit minor alimenti diſtributio, unde vires fœtæ debilitantur, & genio fraudatur ſuo fœtus: accedunt præterea inſomnia. cum & crebra adeſt ſurgendi de nocte neceſſitas in tali profuſa alvo, & plerumque nutritioni dicata una cum fœdis abjiciuntur. Obſocietatem

Historia & curatio. tem quæ utero est cum intestinis, facile horum affectio in uterum derivatur. Ita nuper cum mulierculæ quædam parere non poterant, in ipsa parturigine jussi plurimis mollē clysterem injici intestinis: ac, ilico peperere. Ita ut jam apud nos id agere incipiant mulieres nobilissimæ. Clyster fit ex decocto herbarum emollientium, ut malvæ, althææ, parietariæ, tapsi barbati, chamæmeli, artemisiæ: colaturæ adde saccharum, oleum amygdalinum dulce: & drachmam salis communis. Quod vero uterus graviter afficiatur ab intestinis, sæpe à me observatum; dum præfocationi obnoxiis propinatur purgans pharmacum, tunc sane gravissime affligi solebant.

Observatio practica.

Uterina suffocatio; & partus difficilis.

XXXV. Γυναικὶ 1 ὑπὸ ὑστερικῶν ἐνοχλουμένῃ ἢ 2 δυστοκούσῃ, πταρμὸς ἐπιγινόμενος 3 ἀγαθόν.

XXXV. 1 Uterinę mulieri, aut ægre 2 parienti, oborta sternutatio est 3 bono.

1. Quæ uteri symptomatis infestatur, hoc est, quæ provocatur ab utero: sublato scilicet respirationis usu à seminis venenata qualitate, & extincto calore, aut inde impeditis respirandi instrumentis.

2. Infirmitate fœtus aut uteri: non ab ossium mala conformatione, vel à male affecta cervice uteri, vel à fœtus in dorsum aut pedes prodeuntis malo situ: iis enim in casibus nihil juvat sternutatio.

Ubi non juvet sternutatio.

3. Nam inde significatio fit calorem fere extinctum redintegrare, quodque ea concussione expellatur materia seminis, quæ ejus mali erat causa, quodque fœdus vapor, qui (naturâ à menstruorum corruptione, vel à retento semine,) caput ac diaphragma feriens, respi-

respirandi vim intercipiebat, excludatur. In omnibus morbis acutis præclare facit ad salutem sternutatio: sed si evenerit à thoracis & pulmonum affectibus, mala est, ut signum, & ut causa. Ut signum, quia significat malam anathymiasim ad cerebrum adscendisse à partibus spirantibus. ut causa, quia hæc quassatio has partes magis disrumpit. Ubi vero parturigo non succedit ex sententia, salutaris est sternutatio. etenim ad inferna valide propellit diaphragma, compresso epigastrio; hinc ad inferna pellitur valido nisu uterus. Nos parum piperis & galangæ naribus ut sorbeat jubemus: miscemus interdum parum albi ellebori, maximeque quid euphorbii. Sed antea propinamus hoc remedium: Accipe cinnamomi electi drachmas duas cum semisse: myrrhæ optimæ scrupulos duos: succini candidi sesquidrachmam: rubiæ tinctorum, castorei, cujusque scrupulum: boracis, semiscrupulum: croci grana quinque, misce. fiat pulvis subtilissimus: capiat drachmam unam cum vino albo, & saccharo. Eliso fœtu, cum secundæ retinentur, hoc pulvere propinato, ilico redduntur: nam tunc, haimorrhagiæ metu, non fovemus. ἡ ὑστέρα, uterus: τὰ ὕστερα, secundinæ, hoc est, chorion.

Remedium optimũ ad difficilẽ partum, & ad retentas secundinas usu nobis cõpertum.

ὕστερα.

XXXVI. Γυναικὶ τὰ καταμήνια 1 ἄχροα, καὶ μὴ μετὰ τὰ 2 αὐτὰ αἰεὶ γινόμενα, 3 καθάρσιος δεῖσθαι σημαίνει.

Mulieri ut caute purgatio præscribi possit.

XXXVI. Mulieri si fluxerint menses 1 decolores, qui nec eodem modo bene 2 respondeant, purgatione 3 opus esse significat.

1. Si aut sanguis menstruus propriæ sub-

stantiæ ratione in vitio sit, aut alieni humoris permixtione infectus.

2. Ut periodi utriusque (hoc est ut singulis mensibus hoc est 29. diebus eveniat: & tunc septem diebus fluant) & excretionis moderatio desideretur: ut si non decenti fluxu ferantur, sed liberaliori, vel parciore. In mulieribus mulierosissimis tempus menstrualis profluvii est dierum septem: ita ut intermissionis dies sint viginti duo: In mediocribus vero mulieribus, quattuor vel quinque dierum profluvii tempus est, & viginti quinque dierum intermissionis tempus. In viragine vero viginti septem intermissionis, & duo profluvii. Desideratur igitur ratio periodi, si menstrua cunctantur vel antevertunt: vel si biduum fluunt, quæ olim triduum fluere solebant. Modi autem desideratur ratio, si guttatim vel ἀθρόως, celerius vel tardius, copiosius, vel minus copiose fluant.

3. Universali & singulari corporis totius atque uteri. Sanguis menstruus propriæ substantiæ corruptione est in vitio, si sit melancholicus, si colore sit meracus, ex resolutione partium. Alieni autem humoris permixtione infectus, si admixtam habet pituitam, bilem, vel melancholiam, aut serum. Purgatio universalis totius corporis fit, adhibito eo pharmaco, quod respondet ei humori quo sanguis est infectus. cujus quidem notæ percipiuntur in linteis mulieris menstruosæ. Particularis vero uteri purgatio adhibetur, si causa consistat in vitio & infirmitate excretricis uteri, vel in materiæ contumacia, vel in meatuum angustia. Universalis purgatio his instituatur ex idea ejus humoris qui in sanguine emanante in vitio esse videtur. Si pituita in vitio est, agarico: si bilis, rhabarbaro: si melancholia, sennæ foliis vacuetur: ita vel melle aut syrupo ro-

Remedium.

po rosato; nam is etiam menses evocat. Sed in particulari purgatione instituenda rimandæ sunt causæ tardantium mensium: hoc enim illis evenit conniventibus osculis venarum uteri, vel quod inflectitur ad dorsum vel ad latus uteri os, vel quod duritie id obsideatur, aut quod compactior sit substantia uteri: vel sanguis peccet parcitate vel crassitie. Ubi crassities in vitio est, diætam ineat attenuantem succos; suffitusque fiat aromatum, & pessi præscribantur. Potio instituatur, ex vino cui incoxit calaminthe, vel pulegium, aut abrotanum. Sed prius purgetur corpus: quod familiaribus his pilulis ego maximo cum successu facio. Accipe aloës unciam unam: myrrhæ, gentianæ, aristolochiæ, dictamni, croci, cujusque semidrachmam: rubiæ majoris, mithridati, cujusque drachmam: cum sirupo de artemisia, fiat massa, capiat pro dosi pilulas quattuor vel quinque cottidie, mane, decem aut duodecim matutinis continuis, ante solitum tempus purgationis menstruæ.

Causæ mẽstruorum tardantium.

Pilulæ menses elicientes

XXXVII. Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἢν οἱ μαστοὶ ἐξαίφνης 1 ἰσχνοὶ 2 γίνωνται, 3 ἐκτιτρώσκει.

Abortus nota.

XXXVII. Mulieri ingravidatæ si mammæ 1 repente 2 extenuentur, 3 abortit.

1 Ut nulla excusatio tabescentis corporis totius adferri possit à visceris alicujus injuria.

2. Quæ prius erant solidæ & succi plenæ. cum fœtus movetur, tunc inturgescunt mammæ. Hoc fit tertio quartove mense.

3. Quod fœtum suo genio defraudari significat, ut ei nutriendo sanguis necessarius satis esse non possit: eoque fœtus defraudatus

alio tendit: vel quod gravi morbo uterus tenetur, unde anadrome fit ſanguinis in uterum. Dicat quis, cibum ſumunt fœtæ: igitur nutricatus non deeſt, & diu poſt puerperium lacte nutrit fœtum. Igitur abortus non fit inopia lactis. Sed hoc fit à plenitudine in uterum ruente. De ſterilibus initio p. 387. Quæ dicit, corrumpent fœtus, his mammæ gracileſcunt, ſi vero iterum dureſcant, dolor erit in mammis, vel coxis, aut oculis, aut in genibus, & non corruptela fœtus. Quo modo dureſcent rurſum mammæ, niſi recurrat materia ab atero? Quod hæ partes dolent, fit ob recurſum ſanguinis ad uterum. 1. De morbis pag. 313. Quare utroque modo, & ab inopia alimenti, & à ſubito recurſu ad uterum id fieri nemo negarit. Admonet nos hoc Aphoriſmo, ut caute medicinam faciamus, ne in calumniam trahamur. Quaſi dicat, Ubi notæ hæ in gravida appârent, vide ne quid remedii præſcribat, unde quis exiſtimet te abortum promoviſſe: qui jam ſponte naturæ eveniet.

Cautio pragmatica.

XXXVIII. Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἢν ὁ ἕτερος μαζὸς 1 ἰσχνὸς γένηται, δίδυμα ἐχούσῃ, θάτερον ἐκτιτρώσκει. καὶ ἢν μὲν ὁ δεξιὸς ἰσχνὸς γένηται, τὸ 2 ἄρσεν· ἢν δὲ ὁ ἀριστερὸς, τὸ θῆλυ.

XXXVIII. Quia & mulieri gravidæ ſi altera mamma 1 extenuetur, ac gemellos gerat, alterum abortit. Ac ſi dextra quidem extenuetur, marem abortit, 2 ſi autem ſiniſtra, fœminam.

Intelliguntur duo hi Aphoriſmi, modò nulla excuſatio

cusatio adferri possit inediæ. Nam loquitur Hippocrates de inchoata extenuatione. Quum vero mammæ solæ inter omnes partes quæ sub sensum cadunt duplices habeant venas, proprias quidem, quibus sanguinem ad sui nutritionem attrahant, & communes, quibus sanguinem ad lactis generationem alliciant: ideo quoque in mammis duplex consideratur extenuatio: propria, quæ est ab alimenti inopia, vel à vitio nutricatus, quo ipsarum membranæ collabuntur, & communis est mammis extenuatio, cum scilicet venis, quæ officium habent, copia sanguinis denegatur, quod fœtus validior & alacrior plurimum nutrimenti capiat per venas epigastrii, quas veluti osculo excipiunt venæ mammillares. Fœtus enim tantum absumit ad sui nutricatum, ut non sufficiat materia generando lacti, aut sanguini quo fœtus nutritur. Quare non eadem ratio est extenuationis harum partium, quæ aliarum partium: mammæ enim non solum sibi, sed etiam fœtui alimentum conficiunt. Præterea hic loquitur de extenuatione non propria, sed de ea qua habitus ipse subsidet. Sed rogabis, An, ut contrariorum contrariæ sunt indicationes, mammarum extenuatio abortionem significat, ita earundem distentio, prosperam ingravidationem significet. Dico quod non. Æque enim distentio apparet ad abortionem atque extenuatio. Si enim fuerint mammæ sanguine distentæ plus æquo, arguunt summam fœtus imbecillitatem. Ex eventu fieri potest, ut utrumque fœtum abortiat. Vterus duos tantum habet sinus: quare ex lege naturæ duos tantum fœtus potest suscipere. Plures quidem aliquando suscipit, imo sex, non quod tot sint in utero sinus ut volunt Arabes, sed hoc fit per superfœtationem: ideoque illi posteriores fœtus non possunt esse vitales.

Mammæ solæ duplices habent venas.

Fœtus vitales.

1. Translato ad uterum sanguine ad fœtus nutricatum ex inopia laborantis.

2. Quia fœtus qui mares sunt, dextra; fœminæ

Causa masculi vel fœmi-

ninifœtus. 6. Ep. cum 2. Aph. 29 & comment. 3. Aph. 37 6. Ep. 4. 27.

minæ vero ſiniſtrâ uteri parte continentur. Vaſa ſpermatica dextrâ quidam parte ducuntur ex tunica venæ cavæ; ſiniſtrâ, ex vena renali: ideo ex dextra parte excernitur ſemen calidius, ſiccius & elaboratius, maribus procreandis aptiſſimum: è ſiniſtra ſemen frigidius, aquoſius, nec æque elaboratum, fœminis procreandis aptiſſimum. Aliquando tamen contra naturã vaſa hæc dextrâ parte ducuntur à vena renali: & ſiniſtrâ à trunco venæ cavæ: in talibus corporibus fœtus mares ſiniſtra corporis parte; fœminæ, dextra parte continentur. Imo aliquando utrimque hæc ducuntur à trunco cavæ venæ; aliquando utrinque à vena renali. Verum Hippocrates docet quid in natura rite conformata eveniat, & quid plerumque accidat.

Suppreſſorum menſium notæ.

XXXIX. Ἢν γυνὴ μὴ 1 κύουσα, μηδὲ τετοκυῖα γάλα ἔχῃ, ταύτῃ τὰ καταμήνια ἐκλέλοιπε.

XXXIX. Si mulier neque 1 prægnans neque puerpera lac habeat, huic ſuppreſſa ſunt menſtrua.

1. Sed à partu expedita. Ex eo lacte ſignificatio eſt boni ſanguinis & integræ mammarum partis quæ lac facit. Bonus is eſt ſanguis qui eſt dulcis, purpureus, mediocriter craſſus. Hinc adeo accidit ut ſi virgines hujuſmodi ſanguine abundent, & ab ea ſanguinis copia menſes ſupprimantur, niſi ejuſmodi plethora, aut ſanguinis emiſſione, vel vomitu, vel per haimorrhagiam, aut per haimorrhoïdes vel per dyſenteriam haimatoden excernatur: & ſi his mammæ calidiores fuerint & atterantur, eo aliquando is poterit decumbere, & in lac converti. Quin interdum attritu papilla-

Virgines lac fundunt aliquæ.

rum viris lac etiam naſcitur, ubi ea ſanguinis ſupellex. Nam lac ſolum eſt elegantior pars ſanguinis, quæ (ut natura hominem à crudelitate avocet) à glandulis mammarum in alborem abit. Sed non ita copioſum id lac manat quod mulieribus extra graviditatem ac lactationem evenit. Quod tamen rarum eſt in virginibus, nam providentia naturæ (quæ vis quædam eſt à Deo inſita) gignitur lac in mammis, fœtus cauſa. Unde ea providentia? ab animantium opifice, inquit hic Galenus. Octavo & nono, dicit idem Galenus, gravidationis menſe, turgent venæ utero & mammis communes.

Viris unde lac.
Lac quid

XL. Γυναιξὶν ὁκόσῃσιν ἐς τοὺς τιτθοὺς 1 αἷμα συστρέφεται, 2 μανίην σημαίνει.

XL. Quibuſcumque mulieribus 1 ſanguis in mammis * colligitur, 2 phanaticæ fiunt.

** Vel, conglomeratur.*

1. Si is ibi collectus cunctando putreſcit, vel exardeſcit: ſi putreſcit, inde inflammantur mammæ. ſi exardeſcit, ardore eo in atrorem uritur. Συστροφὴ eſt omnis tumor præter naturam.

2. Quia ibi permanet pepaſmi expers. Cum fluit à ſuppreſſis menſibus ſanguis in mammas, pro ipſius ſanguinis conditione, & partis in quam fluit temperie, aut phymatis, aut furoris conſecutionem adfert. Si enim ſanguis is fuerit bonus, & natura partis integra, natura lac ex ea generabit. Si vero ſanguis propriæ ſubſtantiæ corruptione vel alterius humoris admixtione in vitio fuerit, ejus partis in quam effluit, ſubſtantiam labefactabit: & omne genus phymatum pro varia corruptionis con-

conditione, vel humoris mixtura, generabit. In aliis quidem phlegmonem, in aliis cancrum, in aliis aliud, ut hic ardorem, unde ambuſtus ſanguis, fuligines nigras in cerebrum effundit, indeque melancholeſcunt: vel fit eò metaſtaſis ſanguinis incendio conflagrantis. Unde fit mania, hoc eſt furor febris expers. Nam ea mania quæ febris eſt particeps, phrenitidem ſequitur. De hac non loquitur in hoc Aphoriſmo. Niſi provocentur menſes, hinc cancri naſcuntur. Lac, inquit Galenus hic, tanto eſt ſanguine frigidus, quanto hepar eſt glandulis calidius. Si igitur in mammis ardore utatur ſanguis, in lac abire non poterit. Nobiliſſimam vidi puellam, annorum viginti, cui non ex ſententia reſpondebant menſes. huic glandula in mamma induruerat. author eram ut menſes excitarentur, ac mollia remedia imponerentur. Illa ad empiricum abiit, qui cauterium impoſuit, ac mammas cum thorace exedit, ut anima thorace prodiret. Frequentiq; impoſitione acrium remediorum, tum in tumorem à ſanguinis affluxu abiiſſet diu, in verum cancrum degeneravit.

Hiſtoria

Mulier curanda non ſit gravida.

XLI. Γυναῖκα ἢν θέλῃς εἰδέναι ἢ κύει, ἐπὴν 1 καθεύδειν μέλλῃ 2 μελίκρητον διδόναι πιεῖν. κἢν μὲν 3 στρόφον ἔχῃ περὶ τὴν γαστέρα, κύει, ἢν δὲ μὴ, οὐ κύει.

XLI. Si noſſe velis an mulier utero gerat vel conceperit, jam jam 1 dormituræ melicratum 2 bibendum exhibeto: quod ſi alvi 3 torminibus infe-

infestetur, concepit; sin minus, non concepit.

1. Nec incœnatæ. Eo enim tunc tempore crudum melicratum excitare potest tormina.

2. Crudum. fit ex una parte mellis, & decem aquæ.

3. Nam ventos intestinis ingerat crudum mel, qui retinentur turgido ab utero, pressis intestinis. Sed non sit familiaris mulieri colicus dolor, nec æstuet corpore; id enim disjicit ventos. nec assueta debet esse melicrato: nec sit durâ aut fluxâ alvo: nam ut in hac venti facile evanescunt, ita in illa facile retruduntur ac retinentur. Hæc sane raro contingunt, nec inter συγγράμματα Hippocratica agnoscitur hic Aphorismus. Graviditatis tria sunt τεκμήρια. Primum si rem habuerit cum viro: secundum, si septem dies semen continuerit, ejusque nihil excreverit. tertium, si nos uteri cum mollitudine ita sit coactum, ut ne acus quidem acutiem admittat. Præterea si venter & abdomen quodammodo collabitur & quodammodo deprimitur, colligente nimirum se utero, ut arctissime semen contineat. Communia signa ex urina & pulsu petuntur: pulsus enim non sunt majores, nisi fœtu jam absoluto. Galenus hæc tormina ad angustiam quæ fit ab utero in recto intestino refert. Sed dicas, in initio graviditatis (de quo solo tempore hic loquitur Hippocrates) uterus, qui recto intestino incubat, undique se colligit, minusque illud intestinum premit. Igitur illud intestinum non fit arctius, sed amplius. Hoc autem ampliore reddito, & reliqua intestina fiunt ampliora. Hinc igitur Aphorismus non caret suspicione mendi. Quid si legatur, Quod si non infestetur alvi torminibus concepit. Nam quod omnibus commune est.

Tria signa graviditatis propria.

Communia graviditatis signa.

ne eſt, non poteſt eſſe proprium gravidæ. Noſtræ mulieres dant baſtardicum, hoc eſt paſſum vinum cum ſaccharo, & lac dulce, quo moveat ſe fœtus: ſed id ineunte conceptu locum non habet. Nam etiam, grandiore jam fœtu, manum calidam umbilico imponunt: & movet ſe fœtus ad illum teporem.

XLII. Γυνὴ ἔγκυος, ἢν μὲν ἄῤῥεν κύει, 1 εὔχρους ἐστίν· ἢν δὲ θῆλυ, 2 δύσχρους.

Num marē vel fœminā geſtet.

XLII. Mulier gravida ſi quidem marem concepit, 1 colore eſt vivido: ſin autem fœminam, 2 fœdo.

Aphoriſmus hic non ſemper habet locum, niſi cætera ſint paria, ut victus ratio, & talia. Ratio autem Aphoriſmi eſt. Qualis ſanguis fuerit, talis eſt color: quia color ſimilis effloreſcit humoribus. Mas generatur à meliore ſanguine, & elaboratiore ſemine, ab his vero mulier vividior evadit.

1. Hoc eſt, eſt coloratior quam cum fœmellam geſtat eſſe ſolet. nam committit eandem mulierem ſibi ipſi.

Certa ſigna maris vel femellæ.

2. Non tam bono colore, ac cum matrem geſtat, & lentigine obſidetur facies. Mas tertio, fœmina quarto menſe movetur. In mare ajunt fœtæ oculi dextri pupillam majorem ac nitidiorem eſſe, & dextras arterias turgidiores & commotiores, venaſque ſub lingua dextras tumidiores, ut etiam mammam dextram, uterique dextras partes.

Vteri eryſipelas.

XLIII. Ἢν γυναικὶ κυούσῃ ἐρυσίπελας ἐν τῇ ὑστέρῃ γένηται, θανατῶδες.

XLIII. Si mulieri gravidæ in utero ſit eryſipelas, funeſtum.

Ob febris vehementiam, ſpirandi difficultatem, & ob

& ob summam curandi erysipelatis difficultatem. Eo quod, ob metum fœtus nullum medicamentum utero adhibere audeas, quo illa materia vel discutiatur, vel concoquatur. Propterea quod erysipelas ad sui curationem venæ sectione indigeat. hujusmodi vero auxilium & fœtui & fœtæ est periculosissimum. Utero magna cognatione principes partes junguntur. Funestum id maxime fœtui ob ardorem & interceptionem alimenti: connivent enim inde oræ venarum uteri, unde fœtus nutritur, in tali tumore. Iuvenculam uterum gestantem tractavi hic nuper, cui tale quid evenit: ardentissime febricitabat, secta fuit vena, clyster injectus. Die trigesimo quarto abortiit semiputridum fœtũ. Perpetuo febricitabat: interdum alvus liquidis ferebatur: suffocatio uterina sæpe augebat: parum dormiebat: fœtorem sentiebat ipsa. Iulapium ex cichorei aqua, cum sirupo de acredine citreorum assumebat. tandem evasit. Verum hoc non fuit erysipelas exactum. Seniori olim adfui mulieri gravidæ; hæc primis diebus vehementer æstuabat ab utero: vena fuit secta; lenita alvus. tertio die obiit una cum fœtu.

Historia

XLIV. Ὁκόσαι παρὰ 1 φύσιν λεπταὶ ἐοῦσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσιν, 2 ἐκτιτρώσκουσιν πρὶν ἢ 3 παχυνθῆναι.

Abortus causa.

XLIV. Quibuscumque gravidis extenuationis 1 summa sunt omnia, 2 abortiunt 3 priusquã habitiores fiant.

1. Hoc est, in quibus non inchoatæ, sed perfectæ extenuationis signa apparent: qualis extenuatio esse solet ab exhaustu partium solidarum, ubi nulla spes est redintegrationis. Ut si longo à morbo defraudatæ fuerint suo genio: quo tempore ad conceptionem sunt aptiores, utpote purgatiores.

2. Bi-

2. Bimeſtres: hoc eſt, ſimul atque fœtus nutricatu eſt opus, ut ſolet eſſe bimeſtribus, nec ante. Nam cum mulier ſit extenuata, ſibi ſolum cibum capit, indeque fœtus inopiâ redditur infirmus. nam quo modo fœtum alet, ſi ſe ipſam fœta non aluerit? Tres enim ſunt cauſæ abortus continentes, fœtus imbecillitas, nutricatus inopia, & vinculorum quibus fœtus utero alligatur laxitas.

3. Vel ante illud tempus, ſcilicet trimeſtris graviditatis.

Abortus aliæ cauſæ.

XLV. Ὁκόσαι μετρίως τὸ σῶμα ἔχουσαι ἐκτιτρώσκουσι δίμηνα καὶ 1 τρίμηνα 2 ἄτερ προφάσιος φανερῆς, ταύτῃσιν αἱ κοτυληδόνες 3 μύξης μεσταί εἰσι· καὶ οὐ δύνανται κρατεῖν ὑπὸ τοῦ βάρυς τὸ ἔμβρυον, ἀλλ' 4 ἀπορρήγνυνται.

XLV. Quæcumque vero corpore bene conſtituto bimeſtres, atque etiam 1 trimeſtres abortiunt, nullâ 2 incidente abortionis causâ, his ſane 3 cotyledones mucco abundant: eoque fit ut præ gravitate fœtus potentes eſſe non poſſint, ſed 4 diſrumpuntur.

Superiori Aphoriſmo abortionis cauſa conſiſtebat in alimenti inopia: hoc autem in ſecundinarum & vinculorum uteri laxitate. Fœtus enim alligatur ſecundinis, ſecundinæ vero utero. Secundinam conſtituunt illa venarum & arteriarum oſcula, quæ cotyledones appellamus. Quæ ſecundinæ divelluntur, ſi vaſa ac oſcula illa muccoris plena fuerint. Plena autem erunt ſi mulier cœli morbo, aut diætæ

Secundina quid.

vitio

vitio colligat in capite copiam pituitę vitreæ, crassę & gypseæ, à sanguinis concretione segregatæ, quæ neque per os, neque per nares, aut intestina, vel vesicam excluditur: sed perenni fluxu in uterum delabitur. Vt igitur fœtus conservetur, exhauriendum est cerebrum ea pituita: vel alvo est derivanda. Purgatio ergo instituatur ex agarico & rhabarbaro commodis mensibus, vel etiam ante ingravidationem. Matrona quædam sæpius abortierat, pituitosa naturâ: cum vero medicinarum usum iniit, fœliciter gestationem perfecit.

Hipp. 1. de Morb. mul. & lib. De superfœt.

Practica observatio.

1. Quia quibus mensibus fiunt labores, iisdem fiunt abortiones, si cotyledones mucco circumfluant. dicit, si fuerint corpore bene constituto, ut nulla excusatio adsit extenuationis, aut obesitatis.

2. Nulla valida suborta evacuatione, aut uteri affectione; non ictu, casu, aut animi perturbatione: denique nulla re quæ aut fœtum infirmiorem faciat, aut suo defraudet genio, aut uteri secundinarumque vincula laxet, vietaq; faciat. nec fœtorem gravem naribus conceperit: nec vociferatio valida præcesserit.

3. Hoc est, venarum & arteriarum in uteri fundo oscula.

4. Hoc est, à cotyledonibus secundinæ divelluntur.

XLVI. Ὁκόσαι παρὰ φύσιν παχεῖαι ἐοῦσαι μὴ ξυλλαμβάνουσιν ἐν τῇ γαστρὶ, ταύτῃσι τὸ 1 ἐπίπλοον τὸ στόμα τῶν ὑστερέων 2 ἀποπιέζει, καὶ πρὶν ἢ λεπτυνθῆναι, οὐ 3 κύουσιν.

Cõceptio ut felicitetur.

XLVI. Quæcumque [non natura, sed educatione] supra modum habitæ concipere nequeunt, iis 1 omentum

tum

tum os uteri 2 comprimit; nec 3 ante concipiunt, quam graciliores fiant.

Cur varia appetant ingravidatæ.

Vt concipiant hæ, author est Hippocrates ut phlegmagogis vacuentur; ac dein ut uterus purgetur: tandem ut illa dentur quæ flatus gignunt, hi enim expandunt contractum nimis uterum. Sagax natura id ſæpe poſtulat à muliere jam jam ingravidata, quæ miro deſiderio jam tunc fertur in poma, ceroſa, pruna, aliaque quæ in flatus fœcunda ſunt. Quare uteri os & collum non verti ad latus aut dorſum debent, nec præcludi debet callo aut omento, nec lente in ſe rapere debet uterus.

1. Hoc Philotheus refert ad pinguedinem utero adnatam. Galenus proprie ad dictum omentum: ita ſcilicet, ut collum uterinum omentum: ita ſcilicet, ut collum uterinum quod annexum eſt ori uteri, comprimat adeo, ut aditu ad uterum ſemen viri prohibeatur. ita nimirum ut pudendum muliebre primo ſit loco; ſecundo, collum uteri; tertio, os uteri; quarto, ipſe uterus. Hæc ſectio corporis humani aperte monſtrat.

Ariſt. 2 De part. animal. 5. Et 1. De generat. animal.

2. Eoque fit ut ſemen virile os uteri rectâ ſubire nequeat: ſed in via refrigeratum corrumpitur. Et his ſanguis in corporis molem abit.

Sterilitatis cauſa.

3. Sterilitatis multæ ſunt cauſæ, aliæ ex eventu, aliæ per ſe. Hæ craſſæ, ex eventu ſunt ſteriles: quia virile ſemen excipere nequeunt ob pinguem aqualiculum, qui os uteri comprimit. Quod ſcilicet hominibus maximum ſit omentum; ampliuſque quam bovi, pro ratione ſui corporis.

XLVII. Ἢν ὑστέρη ἐν τῷ 1 ἰσχίῳ ἐγκειμένη διαπυήσῃ, ἀνάγκη 2 ἔμμοτον γενέσθαι.

XLVII. Si uterus 1 coxendici incubans

cubans suppuret, 2 emmotum ulcus fieri necesse est.

1. Ab excitata phlegmone in utero, si pervertatur uterus ad coxam.

2. Sinuosum ulcus fit: ad cujus curationem conceptis linamentis opus est. Nam per emmotum ipsam affectionem denotat: alioqui significat remedium quod sinuosis ulceribus admovetur, ad absorbendam materiam humoremque illum qui ibi cunctatur. Hoc autem remedium varium est, pro varia ejus figurâ & materiâ. figura; nam interdum refert ellychnii formam, interdum glandis. materia; alia fiunt ex argento, auro, plumbo; alia ex materia solida; alia ex perforata. Ratio Aphorismi est, quod non solum ex ipsa parte quæ ulcus concepit materia illa educi debet, sed etiam ex utero, unde perpetuo nova materia suppeditatur. Quasi dicat, evacua ergo totum corpus, ne fœdi succi irruant in uterum afflictum, & quæ fœda in utero sunt, illa pessis prolice. hoc est, ut os uteri rectum fiat stude, ut effundere omnia contaminata possit, ne ad ulceris incrementa faciant. Suidas scribit μοτάριον esse, quod vulneri immissum prohibet coalitum; ut jam strepta sunt. Falluntur medici qui pro ischiadica affectione hunc affectum medicantur, venam malleoli incidendo. Nam & ipsæ mulieres falluntur sæpe, existimantes se ischiade laborare, cum claudicent interdum altero crure. vide Roussetum de partu Cæsareo in fine capitis noni. *Ratio Aphorismi.*

XLVIII. Ἔμβρυα τὰ μὲν ἄρσενα ἐν τοῖσι 1 δεξιοῖσι, τὰ δὲ θήλεα, ἐν τοῖσιν ἀριστεροῖσι 2 μᾶλλον.

XLVIII. Fœtus qui mares sunt

1 dex-

1 dextra, fœminæ ſiniſtra 2 magis ſunt.

1. Quia dextra parte calidior eſt uterus & ſolidior; & ea parte nutricatum fœlicius mitigatum ſuſcipit: nam ea pars eſt collocata κατ' ἴξιν ad hepar. Sic ait 2 Epidemiôn, circa naturam magnam vim habet oculus dex-
2. Epid. ultima ſect. ter. quaſi dicat: Dextrâ validior eſt homo, quàm ſiniſtrâ. Hinc quoque affectiones contra naturam potius eveniunt ſiniſtra parte, quam dextra. Si tamen in dextram inciderint, longe ſunt periculoſiores, quam ſi in ſiniſtram. Antiqua eſt hæc ſententia à Parmenide & Empedocle prodita. Attamen ea interdum vis eſt ſeminis, ut utroque ſinu maſculos proferat.

Ariſt. 4 De gener. animal. Hipp. 6. Epid. initio. 2. Quia hoc non eſt perpetuum: quibus enim dextrum vas ſpermaticum à renali, & ſiniſtrum à vena cava deſcendit, iis ſiniſtra mares, dextra vero uteri parte potius fœminæ geſtantur.

Ad ſecundinarũ excluſionẽ quid cõferat. XLIX. Ἐς ὑστέρων ἐκπτώσιας 1 πταρμικὸν ἐπιτιθεὶς, ἐπιλαμβάνειν τοὺς μυκτῆρας 2 καὶ τὸ στόμα.

XLIX. Ut excludantur ſecundinæ, adhibito 1 ſternutatorio, comprimere 2 oportet nares & os.

Cum natalis eſt puer, ut menſe 7. 9. & ad ſummum, inquit Holerius, 10, copulationes ſecundinarum cum acetabulis ſiccitantur & ſolvuntur, & & ſenſim cum fœtu natio jam prodeunt. Sed interdum rumpitur umbilicus, ut cum involvitur fœtus collo. Hinc phlegmone, febris, rigor, à putridis ſecundinis: quæ niſi excludantur, vel ilico vel ante octavam diem plerumque enecant.

1. Ex

1. Ex ellebori pulvere, cum caſtoreo, maximeque euphorbio. Holerius propinat ſuccum artemiſiæ cum vino expreſſum. Ego ſummi Dei beneficio plurimas liberavi hoc pulvere, Accipe cinnamomi electi drachmas duas cum ſemiſſe: myrrhæ optimæ ſcrupulos duos: ſuccini candidi ſeſquidrachmam, rubiæ tinctorum, caſtorei, cujuſque ſcrupulum: thoracis ſemiſcrupulum: croci grana quinque. miſce, fiat pulvis ſubtiliſſimus. capiat drachmam ex vino, adjecto ſaccharo. *Ad ſecundinas retentas præcellens remedium.*

2. Quo denegato ſpiritui exitu qui à cerebro excluditur, in partes inferiores irruat. Corrupta autem vena quæ in umbilicum inſeritur, editur fœtus ſine ſecundinis. Quæ, ſi in utero remanſerint, ſtatim corrumpuntur: & ſubitariam mortem inferunt. Agitato autem per ſternutationem utero, excutitur ſecundina. Admoneant Medici tunc obſtetrices ne unquam digitum ab interno ore uteri amoveant: dum enim à digito irritatur, rectum manet id, ac ſæpe hac irritatione excludit ſecundinas laceras. digituſque ab altera manu perpetuo madeſcat oleo lilino, cum croco & myrrha, & muccagine ſeminis pſyllii. Si abſtulerit obſtetrix digitum, vertet ſeſe ilico uteri os, ac ita connivebit, ut nulla poſtea arte aperiri poſſit. Cautio obſtetrici adſit hæc, ne unquam trahat valide umbilicalia vaſa: tenerrimis enim à ſecundinis facile avelluntur. Antiqui propterea fœtum, integro adhuc umbilico, utri aqua pleno imponebant, ac ſenſim effluente aqua ſidebat uter, modeſtoque lapſu ſecundinas una proliciebat. *Cautio practica.*

L. *Γυναικὶ τὰ 1 καταμήνια ἢν βούλῃ ἐπισχεῖν, σικύην ὡς μεγίστην πρὸς τοὺς 2 τιτθοὺς πρόσβαλλε.*

L. Si mulieri immoderatius 1 fluentia menstrua vis inhibere, quam maximam 2 cucurbitulam ad mammas defigito.

Haimorrhagia ut sistenda. *Aphorismus hic accommodari potest ad omne immoderatum sanguinis profluvium, cujus sistendi ratio captanda est ex ratione causarum efficientium & instrumentariarum, unde, quo, qua, & quamobrem sanguis fluat. Puerperis sæpe hoc evenit, ut confertim ab utero ruat sanguis.*

1. Immoderatius fluunt menstrua: cum nulla servatur ratio neque periodi universalis, aut particularis; neque quantitatis aut excernendi modi. *Sanguinis fluxus causa.* Fluit autem sanguis, quia ipse acrior vel subtilior, vel multo sero tum pituitoso, tum bilioso perfusus; nam venas aperit, aut erodit, vel copiâ rumpit. *Medela.* Qui quidem fluxus tribus modis sistitur, revulsione, repressione, obstructione. hic solius revulsionis meminit. *Venæ uterinæ duplices.* Uterus habet quasdam venas officiales, quasdam ministras. Officiales sunt quibus excipiunt sanguinem non sibi, sed fœtui. Ut etiam mammis evenit, quibus venæ mammariæ recta feruntur ad umbilicum, quo loco venas epigastrii veluti osculo quodam excipiunt (sæpius tamen animadvertimus per sectiones corporum humanorum, continuas unasque illas venas esse) ita à mammis in uterum fluit sanguis per mammarias. Quasi si mammis (inferno nimirum earum loco) cucurbitam affixeris, revocabis eum sanguinem qui ad uterum tunc fluit.

2. Nam venæ mammariæ non sunt foris sitæ, sed in profundo corporis collocatæ; propterea cucurbitulæ his adhibentur sine scarificatione. Nam ad revulsionis consilium, admovenda sunt remedia iis partibus unde sanguis fluit. Porro hæc revulsio fit duobus modis,

dis, aliquando aſpectabili, ut emiſſo ſanguine, aliquando inſpectabili, ut vinculis, cucurbitis. Poſt adhibitas cucurbitas danda ſunt aſtringentia, ut pars confirmetur, meatus claudantur, & ſanguinis impetus prohibeatur. Itaque mammis adhibebimus cucurbitam revulſionis ergo, cum largiore copia, vel longo tempore, ultraque dies ſeptem effluat ſanguis. Poteſt etiam ſanguis auferri ex brachio, ſi plenitudo ſanguinis adſit; & ſuccus plantaginis admoveri. Nos hunc pulverem maximo ſucceſſu propinamus: Accipe ſeminis hyoſcyami albi, ſeminis papaveris albi, cujuſque drachmam: hæmatitidis, coralli rubri, cujuſque ſemidrachmam: caphuræ ſcrupulum ſemis, ſumat mane & veſperi ſemidrachmam.

Pulvis ad omnẽ ſanguinis fluxum.

LI. Ὁκόσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσι, τουτέων τὸ στόμα τῶν ὑστερέων 1 συμμέμυκεν.

Ingravidationis ſignum.

LI. Quæcumque ſunt gravidæ, illis os uteri 1 connivet.

Continet hic Aphoriſmus inter tria τεκμήρια conceptionis, ſupra Aphoriſmo 41. explicata, unũ; nimirum uteri omnimodam occluſionem. Sed quæres, Cum conſtet ſuperfœtationes fieri, an igitur poſt conceptum uterus aliquando aperiatur? Maxime id evenit primis menſibus, cum uterus avidiſſime alterum ſemen excipit. Cæterum hoc ſignum intelligitur de illis mulieribus quæ operam dant liberis. nam in virginibus etiam connivet.

1. Ne aër ſubeat, & ſemen corrumpat, uterique ne calor evaneſcat, quo utitur potiſſimum ad fœtus conformationem. Si ſcilicet conniveat ſine dolore & renixu. modo quoque nulla excuſatio malæ conformationis adferri poſſit. Quibus enim ob malam confor-

matio-

mationem connivet os uteri à purgatione menstrua, his præscribit Aristoteles ut statim à menstruis, hoc est sub finem menstrualis profluvii rem cum viro habeant. Quæ non excipiunt, non concipiunt.

LII. Ἢν γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ γάλα πολὺ ἐκ τῶν μαζῶν ῥυῇ, 1 ἀσθενὲς τὸ ἔμβρυον σημαίνει· ἢν δὲ 2 στερεοὶ οἱ μαστοὶ ἔωσιν, ὑγιεινότερον τὸ ἔμβρυον 3 σημαίνει.

LII. Si cui mulieri gravidæ lactis copia è mammis profluat, 1 infirmum esse fœtum significat: sin autem 2 solidæ succique plenæ fuerint mammæ, saniorem esse fœtum 3 significat.

1. Id significat, fœtum propria infirmitate, qua cibum respuit vel cibum capere non potest, in vitio esse. Cum enim lac fluat, indicium est nutricatum sufficere, quod cum fœtus respuat, minimeque potentiam habeat fruendi alimenti, regurgitat in mammas, quæ distentæ copiâ, lac profundunt.

2, Non extenuatæ, nec flaccidæ, nec distentæ. ita nec inopiæ alimenti, nec imbecilli fætus notas edent. Sint turgidiores, quam erant cum non gestaret adhuc utero: nec sint flaccidiores, quam cum non gestaret utero.

3. Hoc est, Nec propria infirmitate, nec inopia succi alibilis abortioni eum obnoxium esse significatur. Nam alimenti copiâ fruitur abunde, & tamen mammis relinquit quod satis est ad earum soliditatem. Mammæ, ut partes officiales, trahuntur in sympathiam uteri vel bene vel male affecti, idque tribus modis, generis similitudine, operis societate, & vasorum

Mammæ triplici ratione affliguntur.

ſorum communione. Sequitur ut, ſi uterus bene affectus ſit, concepto jam fœtu valido & vivido, excitetur per ſympathiam calor mammarum nativus. Atque mammæ (aucto calore nativo) non ſolum nutricatus cauſæ ex vena thoracica trahunt ſanguinem, ſed etiam è venis mammariis. Alia enim eſt ratio materiæ quæ per venas mammatias in mammas deducitur, alia ejus quæ è vena thoracica. Nam per venam thoracicam propii nutricatus materiam trahunt; per venas autem mammarias, lactis materiam. Extremis menſibus geſtationis provenit lac. Si copioſe aquoſum lac marcidæ mammæ fundant, certum indicium eſt abortionis. Sanguinis palindrome ad mammas, aut ſtrumas excitat, aut carcinomata, aut furorem, aut lacteſcit.

Gal. 14. De uſibus partium.

LIII. Ὁκόσαι 1 διαφθείρειν μέλλουσι τὰ ἔμβρυα, ταύτῃσιν οἱ 2 τιτθοὶ ἰσχνοὶ γίνονται· ἢν δὲ πάλιν 3 σκληροὶ γίνωνται, 4 ὀδύνη ἔσται ἢ ἐν τοῖσι τιτθοῖσιν, ἢ ἐν τοῖσιν 5 ἰσχίοισιν, ἢ ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν, ἢ ἐν τοῖσι γόνασι, καὶ οὐ 6 διαφθείρουσιν.

Abortionis ſigna à mammis.

LIII. Quæcumque ſunt 1 abortionem facturæ, iis 2 mammæ extenuantur: 3 contra ſi duræ fiant, dolor 4 erit vel in mammis, vel in 5 iſchiis, vel in genibus, nec 6 abortiunt.

Signa ſumpta ex charactere, mole, colore, operationibus & excrementis, quibus de abortione judicare licet, hæc fere ſunt apud Hippocratem: fœtu mortuo vel moribundo, venter & mammæ concidunt: frigeſcit pubes ſinuſque pudoris; ore ac pu-

Abortus fœtuſque mortui ſigna.

dendo redditur gravis halitus, cavantur oculi, arteriarum motus languescit: facies, crura totumque corpus intumescunt, pueri nullus motus, sed pondus sentitur: devolvitur cum se mulier convertit: livent labra: summæ nares & auriculæ albicant. gravitas lumborum & femorum adest: sanies cruenta ex utero manat.

1. Nam διαφθορὴ & ἀποφθορὰ Hippocrati idem est quod ἐκτρωσμὸς, hoc est abortus & corruptela fœtus.

2. Concidunt alimenti inopiâ, vel sanguinis & spiritus ad uterum translatione, cum uterus gravi affectu, ut inflammatione vel dolore, ut ab ictu, lapsu laborat. Subito extenuantur mammæ: nam lente interdum sine metu abortionis mammæ extenuantur: ut in grandiore fœtu: vel à crassiore sanguine, quod non ita fiat impetus & excursus in mammas: ut etiam ab infractu vel à tenui venarum capacitate, vel à præcedente morbo attrita si sit sanguinis quædam copia: tunc ilico iterum turgidulæ sororiant.

3. Si mammæ tendantur à sanguinis benigni copia eo translata, talis tensio est signum abortionis: quia uterus & fœtus fraudatur suo nutricatu. Si vero tendantur à parvo sanguine eo translato ab utero male affecto, talis distentio fœlicem futurum partum indicat. Quare succi alibilis ad mammas translationem indicat lac multum è mammis effluens. At vitiosum sanguinem indicat dolor, durities, phlegmone, si non fiat recursio pravi illius sanguinis in uterũ. Non caret hic locus suspicione mendi: videturque legendum, Sin contra mammæ sint duræ, atque dolor absit, hoc est inflammatio; sed sine lactis effluxu.

4. Eo translatâ materiâ, quæ in uterum alioqui & mammas se effunderet.

5. Diadosi factâ vitiosæ materiæ ab utero in alias

in alias partes. Atque ita fœtus & uterus morbo defunguntur. Iſchiis uterus eſt alligatus. Sed rogabis, Si igitur ab ictu, lapſu, caſu, & fœtore extinctæ candelæ fiat abortio, an iis quoque mammæ extenuabuntur? Reſpondeo: cum doloris vi alio trahitur à mammis ſanguis & ſpiritus, tunc ſine dubio gracileſcunt mammæ; & à talibus rebus vehementer affligitur uterus: quare etiam mammæ gracileſcent: nam ea eſt cognatio iis cum utero, ut trahantur ilico in ſympathiam ab eo.

6. Quaſi dicat, multo minus illæ abortient. Quaſi dicat, Igitur evacuate eas mulieres à talibus ſuccis. *Vſus Aphoriſmi*

LIV. Ὁκόσῃσι τὸ στόμα τῶν ὑστερέων 1 σκληρόν ἐστι, ταύτῃσιν ἀνάγκη τὸ στόμα τῶν ὑστερέων 2 ξυμμύειν. *Præceptio ad ſigna ingravidationis.*

LIV. Quibuſcumque os uteri 1 durum eſt, id 2 cõnivere iis neceſſe eſt.

1. Diſtentione: ab inflammatione, vel ſcirrho.

2. Quia colligitur & contrahitur. Sed tamen talis contractio, quia dura & dolorifica, non poteſt eſſe conceptionis nota. Vide Aphoriſmum præcedentem. In conceptione dolor & durities abſunt. In duritie præter naturam, immitte hapſum ex oleo lilino, amygdalino & violaceo; remiſce adipem caponis, anſeris, vel anatis, cum muccagine ſeminis pſyllii, lini, cydoniorum. Si calor abſit, junge quid croci. Utilitatem maximam ad curandum hic Aphoriſmus habet; nam plurima mala eveniunt mulieribus à palindrome menſium ad viſcera. Hoc cum fit, interdum exiſtimant ſe ingravidatas; quare nec medicinam tempeſtivam admittunt, nec ut revellatur ille incur- *Remedia* *Vſus Aphoriſmi*

ſus à viſceribus ferunt. Quare obſtetrix digito exploret num molliter conniveat os uteri. Si cum duritie & dolore connivet, non concepit: ergo Medicus tuto remedia ſolemnia ac magna admovere poterit.

Ingravidatis calamitoſus eſt morbus acutus.

LV. Ὁκόσαι ἐν 1 γαστρὶ ἔχουσαι ὑπὸ 2 πυρετῶν λαμβάνονται, καὶ 3 ἰσχυρῶς ἰσχναίνονται, ἄνευ 4 προφάσιος φανερῆς, τίκτουσι 5 χαλεπῶς καὶ ἐπικινδύνως, ἢ 6 ἐκτιτρώσκουσαι κινδυνεύουσιν.

LV. Quæcumque mulieres 1 gravidæ 2 in febres [acutas] incidunt, ſi vehementer 3 extenuantur, nullâ incidente aliâ (quam febris vi) extenuationis 4 cauſa, 5 gravior eſt illis, & periculoſior partus; aut 6 certe calamitoſa eſt illis abortio.

1. Inſtante jam partus tempore.

2. A motu, putredine, & coacervatione humorum in majoribus venis & arteriis, aut in viſceribus. Loquitur enim de febribus eſſentialibus, & non ſymptomaticis. Si lenta ſit febricula, difficilem partum & periculoſum experitur mulier, ſed non abortiet. Si acuta ſit febris, abortiet, non ſine periculo.

4. Ita ut non ſolum inchoatæ, ſed etiam perfectæ extenuationis notæ appareant. Hoc eſt, cutis diſtentio cum pallore conjuncta.

4. Ut ſanguinis effuſio, purgatio, inedia, &c. quæ reſarciri poſſunt.

5. Uteri, fœtus, & reſpirationis infirmitate, & muſculorum abdominis extenuatione, & aquæ conſumptione quæ in ſecundinis eſt.

Partus

Partus fœlix fit à robuſta matre, fœtu ac utero.

6. Quaſi dicat, Quoties ad calamitoſam vim morbi ſeu ſummam virium infirmitatem accedit nova infirmitas, hic ſpes in anguſto eſt. Grandis enim extenuatis accidit abortio. Omnis morbus acutus in gravidas incidens eſt funeſtus; quia ſi in curationem morbi incumbas, ipſum fœtum peſſumdabis. Huc accedit, quod cum duplo major ſit pulſus in gravidis quam in non gravidis, propterea aucto jam uſu reſpirationis & tranſpirationis, ſi inſuper acceſſerit calor febrilis, uſui nec motui arteriæ nequeunt ſatisfacere: hinc fœtus & fœta ſtrangulantur. Propterea quia cum diætæ & evacuationis utriuſque (nimirum pharmaciæ & phlebotomiæ) ratio deſideratur, fit, ut morbus vires acquirat eundo, & ut mulier vi febris extenuetur. Itaque fœtus unà cum matre ſuo defraudatur genio: atque hinc abortio. Vidi robuſtam mediæque ætatis mulierem, quæ extremis menſibus febri ardenti correpta, ab abortu ilico interiit.

Axiomata.

Hiſtoria

LVI. Ἐπὶ ῥῷ γυναικείῳ σπασμὸς καὶ λειποθυμίη ἢν ἐπιγένηται, κακόν.

ῥοῦς γυναικεῖος.

LVI. Si ad muliebre profluvium, convulſionis vel defectionis animi acceſſio adjungatur, calamitoſum.

Imo funeſtum: quia uterus exhauritur, & in ſympathiam omnes nobiles partes trahit. Omnis autem convulſio ab exhauſtu eſt calamitoſa, ut ſignum & ut cauſa. Vt ſignum quidem exhauſti humidi primigenii: ut cauſa, quia intercipit actionem

nem partium, officio quarum natura ad punctum temporis carere nequit.

1. Ab exhaustu: sublato usu respirationis.

Mulieribus triplex genus excrementi evenit. Lochia. Mēstrua. Profluviū muliebre.

Tria autem sunt genera excrementorum muliebrium: duo naturalia, tertium vero contra naturam. Naturalia sunt menstrua, & lochia. Lochia pari temporis intervallo fluunt à partu, quo menstrua ante partum. Tertium est contra naturam, & dicitur Profluvium muliebre καθ' ἐξοχὴν: quod nihil est aliud quam sanguinis serosi atque sero aliorum humorum, pituitæ salsæ, bilisque utriusque imbuti perennis vel repentina excretio. Non autem est una eademque in his profluviis conditio. facit enim hoc cœli status, ut pluviosus austrinus à ventis placidis: quo cœli statu sanguis vix suis vasis contineri potest. Refert sanguis autem ideam ac colorem ejus humoris cujus sero diluitur. Est etiam ob admixtam pituitam salsam acrior. Desideratur etiam ratio quantitatis, cum menstruatis solæ fluant duæ heminæ ex lege naturæ. Præterea ratio temporis desideratur, nam sine ulla temporis distractione excernitur: Postremo desideratur modus excretionis, quia menstrua paulatim fluunt, hic vero confertim. Quædam seminis est etiam effluxio acris ac salsi, à resolutis vasis spermaticis: hæ raro curantur, nam totum corpus exhauritur, summoque cum fœtore tandem extinguuntur. Vidi nobilem matronam quæ hoc profluvio extabuit, & tanto fœtore effundebatur, ut nullus non existimaret alvo venire. Sed hic fœtor longe alvum superabat. Existimo totum ejus uterum in teterrimum tabum eliquatum unà effusum fuisse. Languebat hæc mirum in modum, ac quasi lethargo oppressa stupebat mente. Lente obiit intolerabilibus fœtoribus. Ego sane nil fœdius unquam olfeci. Quin his nonnunquam

Gonorrhœa muliebris. Historia. Profluviū muliebre pituitiosū.

quam evenit pituitoſum profluvium, cum pituitæ per alias partes denegatur exitus, hæc per dorſum ad uterum defluit. Siccabimus in his caput, & ſiccabimus illam pituitam decocto guaiaci & ſirupo Montagnanæ: nam fotu & ſuffumigiis curationem recipiunt, inquit Hippocrates De morbis mulierum. *Curatio.*

LVII. Καταμηνίων γινομένων 1 πλειόνων, 2 νοῦσοι ξυμβαίνουσι· καὶ μὴ 3 γινομένων, ἀπὸ τῆς 4 ὑστέρης ξυμβαίνουσι νοῦσοι. *Mulie-brium morborū cauſæ.*

LVII. Si menſtrua 1 plura fiant, eveniunt 2 morbi. & ſi 3 non fiant vel ſiſtantur, ex 4 utero morbi eveniunt.

1. Si copiâ eâ excernantur quâ ſuperant duas heminas Atticas vini aut aquæ, & utriuſque periodi ratio deſideretur. Fit hoc uteri acetabulis, ac tenui calidoque à ſanguine, eoque abundante.

2. Cachexia, hydrops, paralyſis: ab exhauſto calore nativo.

3. Nec ulla ætatis, lactatus, morbi anteacti, aut graviditatis excuſatio adferri poſſit: ſed ſi ſupprimantur ſcirrho, aut eryſipelate, aut materiæ copiâ vel contumaciâ, aut venarum anguſtiâ, vel facultatis infirmitate. *Cauſæ obſtructionis menſtrū.*

4. Quorum eſſentia in variatione humoris & partis male affectæ conſiſtit. Inde enim pleuritides, peripneumoniæ, anginæ, furores, apoplexiæ. Si neque haimorrhoïdibus neque ſanguinis vomitione, nec dyſenteriâ cruentâ, nec narium profluvio hujuſmodi calamitates arceantur. Menſtruorum debite fluentium quanta ſit utilitas, alibi prodidit Hippocrates, ubi ait, Menſtruis fluentibus omne malum *3. Epid. 5. Menſtruorum commoda & incōmoda.*

evasisse fœminas. Cum vero eadem sisterentur, plethoricis symptomatis reddebantur obnoxiæ totius corporis, & singularum partium. Quemadmodum autem viro mutilato fluit sanguis per alvum, ita mulieri infructiferæ

Menses suppressi quando nocere incipiãt, & quos morbos adferãt.

necesse est ut fluat sanguis superfluus per uterum; qui alioqui fructiferæ cederet in nutricatum fœtus. Dicit ἀπὸ τ ὑστέρης: ut significetur translatio materiæ, vel sympathia uteri male affecti. Trimestre per spacium explendescit vis suppressorum mensium: tunc enim morbi eveniunt ab eis: interdum tandem sexto mense in morbos quædam trahuntur. Cum enim restagnat is sanguis, putrescit; unde febres, uterique phlegmone, aut carcinoma. Quibusdam turgent crura ac pedes: quin aliæ coxariæ redduntur. Interdum recurrit sanguis in faciem ac caput, unde mania: si ad partes spirabiles se effuderit, pleuritis, peripneumonia, phthisis: si in totum corpus abierit, anasarca, nascitur.

Causæ mensium suppressorũ Gal. in Com.

Sistuntur autem menses, paucique fluunt, ob angustiam venarum quæ ad uterum sanguinem vehunt, vel ob osculorum venarum ad uterum pertingentium obstructionem, vel ob sanguinis crassitiem & frigus, vel ob robur vasorum uteri sanguinem affluentem non admittentium. Quicquid horum fuerit, tandem uterum trahi in hujusmodi affectum, ut in phlegmonem, erysipelas, scirrhum, vel cancrum, est necesse; tandemq; totum corpus in contagionem abduci.

Stranguriæ causæ.

LVIII. Ἐπὶ 1 ἀρχῷ 2 φλεγμαίνοντι, καὶ ἐπὶ 3 ὑστέρῃ φλεγμαινούσῃ, καὶ ἐπὶ νεφροῖσιν ἐμπύοισι, 4 στραγγουρίη ἐπιγίνεται· ἐπὶ τῷ ἥπατι 5 φλεγμαίνοντι λὺγξ ἐπιγίνεται.

LVIII. Recto 1 intestino vel 2 utero 3 inflammatione obsessis, & suppurato renum, urinæ 4 stillicidium supervenit. Sin autem hepar sit 5 inflammamatum, singultus succedit.

1. Vocat rectum intestinum ἀρχὸν, quod videatur omnium intestinorum esse principium.

2. Per inflammationem intelligitur ardor & tumor contra naturam, à pituita putri, quæ abradendo, intestinis, sensu exquisitissimo præditis, est molesta. Vocamus tenesmum illam inflammationem, nam unà sphincteres affligit.

3. Uterus inferiore parte alligatur intestino, & vesicæ collo.

4. Recto intestino in viris inflammato supervenit stillicidium, non quidem per diadosin, sed per sympathiam, generis similitudine & vasorum communione, eo quod vesica incumbit intestino recto, & utroque pars sit membranosa. fit itaque hæc stranguria, resoluta facultate retentrice vesicæ, & urinæ acrimoniâ. Sic quoque utero inflammato in mulieribus fit stranguria: quia vesica his non incumbit intestino, sed cervici uteri; non quidem utero: nam si utero incumberet, in graviditate ne ad punctum quidem temporis urina contineri possit; uterus enim dilatatur, cervix ejus nequaquam. Quasi dicat Hippocrates: Tribus de causis nascitur stranguria, vitio partium unde fluit, qua fluit, & unde excipitur. Recto autem intestino laborante, accidit stranguria, vitio partium ubi excipitur urina. Quare dabis operam ut recti illa intestini inflammatio curetur. At renibus purulentis stranguria accidit vitio partium unde manat. Nec tamen ulla stranguria fit, nisi af- *Stranguria triplex.*

fectâ vesicâ: hæc autem hic afficitur per δευτεροπάθειαν, per diadosin & translationem materiæ purulentæ. Vitio enim puris vellicantis urgetur vesica ad excretionem. Porro purulentarum urinarum tria sunt genera ipsis partibus unde pus fluit distincta. Aut enim fluit pus ex vesica exulcerata, aut renibus, aut partibus diaphragmate superioribus. Quod à vesica manat pus, nullo modo est cum urina permistum: si vero permisceatur inæqualiter, à renibus est: si æqualiter, à partibus diaphragmate superioribus.

Vrinæ purulentæ tres.

Singultus variæ causæ.

5. Ad inflammationem hepatis sequitur singultus, vel affecto ventriculo per δευτεροπάθειαν, idque per sympathiam, vel per diadosin. Per diadosin quidem, quia influit biliosus humor, qui ab inflammato hepate excidit in os & finem ventriculi, qui vellicando consecutionem adfert singultus. Per sympathiam vero, quod hepar inflammatione obsessum tumidius fiat, & ita opprimat diaphragma & ventriculum: à qua oppressione singultus. item vasorum communione, nam rami nervi sextæ conjugationis inseruntur stomacho & hepati. Sequitur etiam singultus ab exhaustu, quia calor febrilis hepatis exhaurit ventriculum. Quare hepati ita affecto succedit singultus, oppresso ventriculo ab exhausto, vel à reflexu biliosi humoris ab hepate ad ventriculum, & ob sympathiam hepatis & ventriculi per nervos hepati & stomacho communes. 2. Epid. 4. τόνους appellat hos Hippocrates.

Sterilis mulier unde noscatur.

LIX. Γυνὴ ἢν μὴ 1 λαμβάνει ἐν γαστεὶ, βούλῃ δὲ εἰδέναι εἰ 2 λήψεται, περικαλύψας ἱματίοισι 3 θυμία κάτω· καὶ ἢν μὲν πορεύεσθαί σοι δοκέῃ ἡ ὀδμὴ 4 διὰ

τοῦ

τοῦ σώματος ἐς τὰς ῥῖνας καὶ ἐς τὸ στόμα, γίνωσκε ὅτι αὐτὴ οὐ δι᾽ ἑωυτὴν 5 ἄγονός ἐστιν.

LXIX. Si mulier non 1 concipit, ſcire autem velis num 2 conceptura ſit, circumtectam veſtibus inferne 3 ſuffito: ſi odor 4 per corpus, ad nares, & os viam affectat, ſcias velim & perſuaſum certo habeas, ipſam ſuo vitio 5 infœcundam non eſſe.

1. Ita ut ſterilis & infœcunda videatur, cum tamen det operam liberis: nec ante concepit.

2. Vel num poſſit concipere.

3 Ut ſtyrace, caſiâ, beniovino. metrenchyta utero inhalet.

4. Hoc eſt, ſi odor naribus & ore percipiatur: nec ulla coacti uteri à menſtruis accuſatio poſſit adferri.

5. Quod nimirum ex eo ſuffitu naribus & ore percepto ſignificatio fiat uteri ad concipiendum convenienter affecti in habitu & temperamento, nec ullam materiæ ſpermaticæ & ſanguinis menſtrui rationem deſiderari. Quæro igitur, An cui anathymiaſis aromatum ab imis partibus ad os & nares tranſmittitur, ſit ſignum τεκμήριον fœcunditatis? Maxime. quia ſi uterus in vitio ſit aut mala collocatione, aut figuræ perverſione, aut diſtortione, non tranſmittitur odor ille ad nares. itē quibus frigidior fuerit atque denſior. Addo, modo nulla excuſatio adferri poſſit uteri poſt menſtruam purgationem conniventis. Sunt enim quædam mulieres quibus à menſtrua purgatione ita connivet uterus ac ſi concepiſ- *Quæſtio.*

Ar. 1 De hist. animal. sunt. Alia quoque sunt signa. Nam si fuerit fœcunda, allium detracto cortice immissum in sinum pudoris, odorem suum postridie imprimet in pileum mulieris, atque adeo is fœtor naribus percipietur. Hæc, inquit Galenus, ut asserit Plato in Theæteto, ars erat doctarum pronubarum.

LX. Ἢν γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ αἱ καθάρσιες 1 πορεύωνται, ἀδύνατον τὸ ἔμβρυον 2 ὑγιαίνειν.

LX. Si mulier gravida sit 1 menstrualis, non potest fœtus esse 2 sanus.

1. Ut menstrua bene illi respondeant in qualitate, quantitate, excernendi modo, & utraque periodo. πορεύεσθαι, dicit Galenus, est sæpe & multum fundi sanguinem.

Dubia duo. 2. Quia suo defraudatur genio. Circa hunc Aphorismum duo sunt inquirenda. Unum est, An mulier gravida possit esse menstrualis. Alterum, An menstrua fluentia gravidæ, sint τεκμήρια fœtus non sani. Quod ad priorem quæstionem attinet, videtur quod non. Quia concepto fœtu ita os uteri connivet, ut ne acus quidem ipsum subire possit. Etsi menstrualis illa materia feratur per venas & arterias in sinum uteri, sanguis is non foras prodibit, sed in fœtus nutricatum abibit. Nam venæ spermaticæ illæ & arteriæ, constituunt cotyledones, ex cotyledonibus fiunt secundinæ, ex his venæ & arteriæ coëunt per umbilicum in fœtum. *Responsio.* Respondeo quod sanguis non feretur per illos ductus, sed per crurales, quæ feruntur in cervicem uteri, per quas etiam virgines sunt menstruales. *Hip. De natura infantũ & De morbis mul.* Ad alterum dico esse τεκμήρια non sani fœtus, si toto graviditatis tempore fluant & post perfectam typosin; quia ad perfectam typosin, hoc est usque

ad

ad 35. vel ad 45. graviditatis diem potest mulier esse menstrualis, salvis rebus fœtus. Nam cum ante secundum mensem graviditatis (35. enim dieseſt initium secundi mensis, & 43. ejusdem medium) fœtus non capescat nutricatum ante perfectam typosin (quæ maribus est 35. die, & fœminis 45,) si mulier sit bene morata beneque constituta, ipsa debet esse menstrualis. Quare primo aut secundo conceptionis mense bene fluunt menses, id est ante 35. aut 45. diem. Quare post hos dies nec large, nec stata periodo fluere debent, nam id genio fraudaret fœtum. Semel si fluxerit etiam copiose, innocue fit: nam natura onus deponit ita interdum. Scribit enim Hippocrates sanguinem illum qui allabitur utero toto gestationis tempore, in fæmella affluere ad libras fere triginta: in masculo, ad viginti duas. Si igitur copia vel qualitate peccârit hæc quantitas, bene semel excluditur: ut si plena manu mulier menses fundere solet, & si fœtus fuerit imbecillior. His secetur vena 3. vel 4. mense gestationis. Non necesse est ut in gravidis per crurales venas effluant menstrua, ut virginibus singulis evenit mensibus: sed etiam funduntur per uteri capacitatem. non enim omnes uteri venæ annectuntur fœtus membranis: nam fit superfœtatio: & copia tanta quæ gravidis interdum effluit, sine dubio ex capacitate uteri fluit. Hippocrates etiam ait, Menses supprimi concluso ore uteri: ergo inde fluunt. Si menses sistantur sine rigore & febre; & si adsit malacia, id est pica, fastidium & frequentia sputi, cavantur oculi, mammæ deinde sensim turgent, & venter initio concidit: signum est conceptionis. Hippocrates dicit si adsit oris uteri mollis occlusio, tormina ab hydromelite, & suppressio mensium sine horrore, & à suppressis mensibus

Lib. De natura pueri.

Ar. 5. Et hist. anim.

Contra Galenum in hoc Aph.

Nota gravidatæ.

bus

bus cibi fastidium. Ut ait in sequenti Aphorismo.

LXI. Ἢν γυναικὶ καθάρσιες 1 μὴ πορεύωνται, μήτε φρίκης, μήτε πυρετοῦ ἐπιγινομένου, 2 ἄσαι δ' αὐτῇ προσπίπτωσιν, λογίζου ταύτην ἐν γαστρὶ ἔχειν.

Conceptionis nota.

LXI. Si mulier non sit 1 menstrualis, nec rigor ullus, nec febris illi superveniat, ipsa vero in cibi fastidium 2 incidat, certo scito hanc uterum ferre, ac gravidam esse.

1. Cum tamen illi ante responderent menstrua, & si jam nulla repentinæ suppressionis causa possit adferri vel à vitio uteri, vel sanguinis à copia accisa, vel imbecillitatis facultatis excretricis, vel obstrictorum vasorum, aut mœroris, quod Phaëthusæ evenit.

Pica ut curanda.

2 Prorrhet. 44.

2. Ex sanguinis menstrualis corruptione: nec enim ineunte graviditate eo adhuc fruitur fœtus. Si non sit gravida, purgatione hoc fastidium curabitur. Si gravida, non antequam trimestris fœtus fuerit, erit purganda, vel dum fuerit quadrimestris, potissimum humido cœli statu, quo omnes ad abortum pronæ sunt: eo quod cotyledones sunt pleni muco & pituitâ à tali aura. Ob mœrorem aliquando supprimi menstrua docet eleganter Hippocrates in Epidemiorum libro 6, historia ultima. Non poterat Phaëthusa γυναικωθῆναι, id est mulierescere, & muliebritatem rursus nancisci. Omnis enim animi perturbatio spiritus & sanguinem ad pulmonem trahit. Rigorem tempore Hippocratis sequebatur febris, quia tunc temporis non erat aliud vivere ex more, quam naturæ convenienter vivere,

Perturbationis effectus. Rigor.

vere. Agimus autem de illo rigore qui agnoſcit cauſam internam ſui effectricem: non de eo qui ab externo fit frigore. Quaſi dicat, caute medendum mulieri non menſtruali, ac perpendendum antequam eo venias, num gravida ſit. *Vſus Aphoriſmi*

LXII. Ὁκόσαι 1 ψυχρὰς καὶ πυκνὰς τὰς μήτρας ἔχουσι, οὐ κυΐσκουσι· καὶ ὁκόσαι 2 καθύγρους ἔχουσι τὰς μήτρας, οὐ κυΐσκουσιν· ἀποσβέννυται γὰρ αὐταῖς ὁ γόνος· καὶ ὁκόσαι ξηρὰς 3 μᾶλλον καὶ περικαέας· ἐνδείῃ γὰρ τῆς τροφῆς 4 φθείρεται τὸ σπέρμα. Ὁκόσαι δὲ ἐξ ἀμφοτέρων τὴν κρᾶσιν ἔχουσι 5 σύμμετρον, αἱ τοιαῦται ἐπίτεκνοι γίνονται. *Sterilitatis cauſæ.*

LXII. Quæcunque 1 frigido & denſo vel compacto ſunt utero, non concipiunt: 2 item quæ præhumido ſunt utero, non concipiunt; nam iis ſemen genitale extinguitur: tum etiam quæcumque 3 ardenti ſunt utero & ſicco; nam alimenti inopiâ ſemen 4 corrumpitur. At vero quæcumque ex utriuſque oppoſitionibus modico & 5 temperato ſunt utero, hujuſmodi ſane ſunt fœcundæ.

1. Quamvis excipiant, non tamen concipiunt; quod refrigeretur ſemen virile, propterea que vis prolifica deleatur. Deinde quod tales mulieres ſemen non excernant, quia frigidæ; præterea quod ſecundinæ, ob angu-

ſtiam,

stiam, cotyledonibus adnasci non possunt: deinde quod succus alibilis fœtui non suppeditatur: nam hæ menstruis fraudantur.

2. Nam iis semen genitale obruitur humoris copiâ: ut semina in locis palustribus & cœnosis. Horis paucis retinetur semen, mox lubricos ob locos elabitur.

3. Qualis uterus viraginum, quæ paucos menses fundunt. Retinetur paucis diebus semen, mox effluit. Sabulosis ac arenosis locis nihil sobolescit.

4. Nam fœtus conformatio à semine animato, non per corruptionem, sed motu & nutricatu perficitur. Sed ab hac intemperie omni motu & nutricatu fraudatur, & secundinæ gigni nequeunt, coactis uteri vasis.

5. Temperate humidi uteri, concipiunt semen paulo siccius virile. Præterea sterilescunt, si uteri os obliquetur, ulceretur, vel obduretur, his prodit ilico injectum semen. Quibusdam connivet semper uterus, præterquam in periodo menstrua; hæ non nisi ultimo die illius periodi concipiunt. Eleganter & docte hunc Aphorismum interpretatur Galenus, & hæc magna arte etiam ad viros traducit. ipse consulatur.

LXIII. Παραπλησίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρρένων· ἢ γὰρ δι' ἀραιότητα τοῦ σώματος τὸ πνεῦμα ἔξω φέρεται, πρὸς τὸ μὴ παραπέμπειν τὸ σπέρμα· ἢ διὰ τὴν πυκνότητα τὸ ὑγρὸν οὐ διαχωρέει ἔξω· ἢ διὰ τὴν ψυχρότητα οὐκ ἐκπυειᾶται, ὥστε ἀθροίζεσθαι πρὸς τὸν τόπον τοῦτον· ἢ διὰ τὴν θερμασίην τὸ αὐτὸ τοῦτο γίνεται.

LXIII. Par est de maribus ratio: aut enim ob corporis raritatem spiritus 1 foras fertur, ita ut genituram effundere nequeat; aut propter densitatem humor foras non exilit: aut præ frigiditate non incenditur, ut eo loci coacervari possit: aut propter caliditatem id ipsum illi evenit.

Hippocratica majestate indignus Aphorismus; & Galeno etiam spurius est.

Sterilescunt viri ob fractam corporis œconomiam, adeo ut prolifica inde vis stupescat: vel quod intemperiem deflectat semen primæ vel secundæ qualitatis; nam etiam usus rerum frigidarum id facit, ut caphuræ. mandragoræ, &c. vel quod mala conformatio occupat partes generationi dicatas: vel paralysi harum si langueat vis, vel si testes induruerint, aut morbo alio teneantur. arteriæ temporales, inquit Hippocrates, incisæ, fœcunditatem adimunt.

Steriles unde viri.

1. Id amatores juvenes interdum experiuntur, cum multum amatæ puellæ copia datur, unde toti cum fervore æstuant ac sudore manant, nec pote est ut arrigant.

De aëribus, aquis & locis.

LXIV. Γάλα διδόναι 1 κεφαλαλγέουσι κακόν· κακὸν δὲ καὶ 2 πυρεταίνουσι, καὶ οἷσιν ὑποχόνδρια μετέωρα 3 διαβορβορίζοντα, καὶ τοῖσι διψώδεσι· κακὸν δὲ καὶ οἷσι 4 χολώδεες αἱ διαχωρήσιες. καὶ ἐν τοῖσιν ὀξέσι πυρετοῖσιν ἐοῦσι, καὶ οἷσιν 5 αἵματος πολλοῦ διαχώρησις γέγονεν. Ἁρμόζει δὲ τοῖσι 6 φθινώδεσι μὴ λίην πολλῷ πυρέσσουσι διδόναι γάλα, καὶ ἐν

Lactis cōmoda & incōmoda.

πυρε-

πυρετοῖσι μακροῖσι, καὶ βληχροῖσι, μηδενὸς τῶν προειρημένων σημείων παρεόντος, παρὰ λόγον δὲ 7 ἐκτετηκόσι.

LXIV. Lac 1 cephalicis exhibere malum : malum eſt etiam 2 febricitantibus, & quibus ſuſpenſa quaſique pendula 3 hypochondria murmurant; & etiam ſiticuloſis : malum eſt etiam quibus 4 bilioſa ſecedunt cum febre acuta, & his qui ſanguinis 5 copiam profuderunt. Sed conſentaneum eſt 6 tabidis, modo non admodum febricitent : ſed convenienter etiam ad diuturnas febres & lentas præſcribitur ſi nihil eorum quæ dicta ſunt adſint; & ſupra modum 7 extenuatis.

Tecmarſis in quibus conſiſtat.

Agit Hippocrates de tecmarſi convenienter ineunda cuique medendi, propoſito familiari exemplo de lactis uſu. Hæc autem tecmarſis conſiſtit in duobus, in proſpicientia opportunitatum quas habent ſingula remedia ſingulis morbis dicata : deinde in diſtinctione vel delectu eorum remediorum, ſecundum qualitatem, quantitatem, utendi modum, & occaſionem.

Lac quid

Lac itaque excrementum eſt benigni excrementi tertiæ coctionis, ex bina ſanguinis concoctione confectum in mammis mulierum.

Lactis varietas unde.

Cujus quidem multæ ſunt vires, ut ſunt animalia ex quibus ſumitur, ut eſt ſanguis, ut ſunt pabula, ut eſt anni conſtitutio, ſic lactis quoque ſunt diſcrimina. Atque hæ lactis ſunt opportunitates tum ad nutricatum, tum ad morborum curationes. Ad delectum, quæ altera erat τεκμάρσεως pars, jam veniamus. Hæc autem in eo conſiſtit, ut nunquam exhi-

exhibeamus lac ei, cui ventriculus vel frigidior fuerit, vel calidior. Nam ut prosit lac, hæc adsint oportet: Ut coquatur ex facili, distribuatur ex facili, non vertatur in nidorem, non acescat.

1. Sive is dolor à flatulenta materia, sive ab acri vapore per sympathiam accidere videatur. Quia in omni cephalalgia laborat quoque ventriculus, propterea his lac non convenit. Crassior pars lactis in flatus; butyrosa in nidorem vertitur: propterea auget capitis plethorica symptomata.

2. Quod butyrosa pars in nidorem vertatur, sanguine incendio conflagrante, & impuro ventriculo: nam multa refluunt in fundum ejus per febres.

3. Flatu distenta, cum tumore hepatis recenti, sine phlegmone. quasi dicat; Ut qui ventre sunt calidiore, iis nidorosum est lac: sic etiam qui frigidiore sunt ventriculo acescit. Si is Meteorismus fuerit recens cum borborygmo, significat flatus qui fiunt ab intemperie frigida: Hujusmodi autem corporibus lac acescit. Si vero fuerit meteorismus recens sine borborygmo, nec tunc convenit: quia is meteorismus evenit à phlegmone: atqui tumorem auget lac crassâ suâ substantiâ. Si vero fuerit meteorismus vetus cum borborygmo, hic forte exhiberi lac possit, quia fit à scirrho: potissimum si bene affectus sit ventriculus.

4. Quia butyrosa pars illis in bilem vertitur. Id est, non convenit picrocholis ἄνω, nec κάτω.

5. Coquendi & distribuendi difficultate: coquendi, refrigerato ventre; distribuendi vero, venarum collapso habitu.

6. Exulceratis pulmonibus: tum ad substantiam triplicem resarciendam, & quod coquitur & distribuitur ex facili, acres humores

res temperat, naturæ nostræ est consentaneum, ideoque facile coquitur, bonum succum gignit, quod succi boni sit: adeoque naturæ studet, ac pugnat cum morbo. Nam ulcus sero suo detergat & siccat: butyrosâ suâ substantiâ partes conglutinat (præsertim caprillum) & cicatricem inducit. Intellige semper, nisi phthisicus impuro sit ventriculo, aut capite doleat: qua tunc nec facile lac coquitur nec distribuitur. Nec, dicit, admodum febricitent: nam butyrosa pars verteretur in vapores, unde fluxio major in pulmones.

7. Diuturno morbo confectis, modo ventriculus possit coquere. ut puellis quibus suppressi sunt menses. Puro detur lac ventriculo: non valide quatiatur post corpus. Sit corpus meabile. alioqui cunctando putrescit: non biliosis, non frigidis ventriculo (nam alioqui exhaustis dari potest, si frigus non tetigerit ventriculum, nam in ventriculo valide refrigerato acescit,) sed siccis detur. Diocles convalescentes omnes lacte recreabat. Caprillum anceps est inter bubulum & asininum. Sit lac tenue, splendidum, & dulcissimum. Sit asina mediæ ætatis, bene habita, utatur fœno & hordeo. Asina lactat pullum annis binis: Secundo anno die tantum lactat pullum. Arthriticis confert, dicit Plinius. Venerea à lue extenuatis, ac doloribus artuum afflictis confert: nam etiam, authore Dioscoride, argento vivo reluctatur lac. Senium tollit usus lactis, ac rugas. Hinc Poppæa Neronis uxor 100. asinas nutriebat in cottidiani balnei usum, ad candorem & mollitiem cutis. Sacchaz*Gal.* ro condiatur lac. Lac à plurimo calore in nidorem, id est, in adustionem abit; à pauco, in acorem.

LXV. 1 Ὁκόσοισιν οἰδήματα ἐφ' 2 ἕλκεσι φαίνεται, οὐ μάλα 3 σπῶνται, οὐδὲ μαίνονται, τουτέων δὲ 4 ἀφανισθέντων ἐξαίφνης, τοῖσι μὲν 5 ὄπισθεν σπασμοὶ, ἢ τέτανοι· τοῖσιν δὲ 6 ἔμπροσθεν μανίαι, ἢ ὀδύναι πλευροῦ ὀξεῖαι, ἢ ἐμπύησις, ἢ 7 δυσεντερίη, ἢν 8 ἐρυθρὰ ᾖ τὰ οἰδήματα. *Vulnerũ ac ulcerum eventus.*

LXV. Quibuſcumque 1 tumores in 2 plagis appârent, ii non facile 3 convulſione tentantur, nec facile his inſania ſubnaſcitur: ſin autem repente 4 evaneſcant, iis parte 5 poſtica, convulſiones vel tetani, antica 6 vero, inſania, aut lateris dolores acuti, aut ſuppuratum, aut 7 dyſenteria; præſertim ſi fuerint illi tumores 8 rubro ſuffuſi.

1. Oedemata proprie dicta, id eſt tumores molles & laxi.

2. Id eſt, in vulneribus atque ulceribus: quia ἕλκος Hippocrati utrumque ſignificat.

3. Nec parte obſeſsâ ulcere, nec toto corpore: quod tum materia feratur extra nervoſum genus, & quod nulla fiat materiæ in cerebrum metaſtaſis.

4. Nimirum illi tumores: nec alvus feratur, aut urina profluat. Nam vulnerariæ potiones argumento ſunt, ob eam quæ fit per urinas revulſionem & evacuationem, abduci tenuem illum ichorem à ſanguine: quo is *Potio vulneraria.*

viam

viam tanquam vehiculo quodam, ad partem vulneratam affectare ſolet.

5. Exulceratis, aut inde tumoribus evaneſcentibus, ac ad nervos refuſis excrementis. Sunt enim poſtica nervoſa.

6. Tumoribus evaneſcentibus, ac ad cerebrum tranſlatis excrementis. Vidi Domicellam quæ in humeri & ſcapulæ articulo vulnus acceperat: nullus tumor apparebat. leniter inſaniebat, ac claudi januas ac feneſtras volebat, ne alicubi mors ingrederetur. obiit. Virum vidi qui lapſu humeri carnem læſerat: nullus tumor, leniter inſaniebat, edere nolebat, verebatur enim ne cochlearia ac patinæ irreperent in ventriculum. obiit. Antica ſunt venoſa, unde repit ſanguis in caput, vel in latus, aut in inferna, unde cruenta dejectio.

Hiſtoria

7. Cruenta dejectio cum difficultate inteſtini conjuncta. cum per venas aut arterias in inferna fertur materia.

8. Si fuerint phlegmonæ vel eryſipelata, quibus evaneſcentibus fit cruenta dyſenteria. Omne ἕλκος magnum, neceſſario adjunctum habet tumorem: ex quo ſignificatio fit naturæ victricis, quæ procul, intus, foras, materiam propellit excrementitiam: vel quod alio tranſlatio materiæ tumorificæ fieri non poſſit. Quodſi igitur non adfuerit is tumor, ſignum erit vel alio tranſlatæ materiæ, vel infirmæ naturæ. Quæritur an in omnibus partibus corporis locum habeat id, ut à parte poſtica fiat convulſio; & ab antica, inſania; ut nimirum ſauciata parte poſtica cruris. Dico locum habere in corpore definito ab oſſe ſacro uſque ad cervices: quia in cruce non antica, ſed poſtica eſt calidior.

Vulnera & ulcera

XLVI. Ἢν τρωυμάτων ἰσχυρῶν ἐόντων

ἐόντων καὶ 2 πονηρῶν, οἰδήματα μὴ φαίνηται, μέγα 3 κακόν.

LXVI. Si in vulneribus 1 magnis & 2 malis tumor non appareat, ingens 3 calamitas.

1. Vel κακοηθείᾳ, id eſt malignitate, vel dignitate partis, vel eſſentiâ : id eſt, ubi eſt magna violatio continui.

2. In capitibus & caudis muſculorum, hoc eſt, ad articulos. Maligna ſunt hæc vulnera, quia caput muſculi excipit integrum nervum & ligamentum. Hippocrates lib. 2. De ulceribus in initio. Finis muſculi vero, tendo eſt.

3. Nam parte poſticâ convulſionem; anticâ inſaniam indicat. οἰδήματα dicit, hoc eſt laxi molleſque tumores. In parte nervoſa vulnerata utendum eſt lenibus ac dolorem placantibus, ne à dolore fluxio incumbat parti. Quare pax ſit à valide refrigerantibus & ſtringentibus. potius calidis ſiccantibus curentur. Sæpe non ſine ſucceſſu author fui chirurgis, ut in his uterentur oleo extuſo ex ſemine hyperici, cui immacerati fuerant flores hyperici. *Remedium præcellens.*

LXVII. Τὰ 1 χαῦνα 2 χρηστὰ, τὰ δὲ 3 ἔνωμα κακά.

LXVII. Molles 1 & rari [quod ad tumores attinet] 2 boni : 3 crudi vero, mali. *Tumores qui boni aut mali in vulneribus & ulceribus.*

1. Χαῦνα nimirum œdemata, id eſt, doloris & inflammationis expertes, ut œdematoſi : qui cedunt preſſioni. Fungoſi ſunt tumores hi, ſine pulſu. Quales quædam parotides erant 1. Epid. 84. quæ juvenibus ſine noxa evanuere. ut bubones venerei molles, boni ſunt.

2. Ut ſignum, & ut cauſſa. nam pepaſmi capa-

capaces erunt, ac naturæ vim indicant: nec metastasin alio faciunt.

3. Tactui non cedentes: sed dolorifici, cum phlegmone conjuncti, & sine pepasmo. ut parotides rubræ tensæ & cancri in mammis. Bubones venerei duri, luem fœdam denunciant: nam materiæ contumaciam indicant. Molles enim vel mitificantur, vel resolvuntur.

LXVIII. Τὰ ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς ὀδυνωμένῳ, ἡ ἐν μετώπῳ ὀρθὴ φλὲψ τμηθεῖσα, ὠφελέει.

Dolor capitis ut sedandus.

LXVIII. Cui postica pars capitis dolet, secta in fronte recta vena est adjumento.

Vacuatione & revulsione materiæ morbificæ. Omnis revulsio fit revocando humorem unde fluere cœpit: quod non fluat quo fluere debet. vel è superis partibus ad inferas, vel contra; vel è dextris ad sinistras, vel contra; vel ab anterioribus ad posteriores, vel contra. Præscribitur igitur hæc revulsio ad loca contraria, & ad exhauriendam causam antecedentem & conjunctam, quæ per se immutat habitum & temperamentum partis, unde dolor. Agitur autem hoc Aphorismo de dolore capitis qui evenit non per sympathiam, sed per idiopathiam à materia; quæ si fuerit crassioris consistentiæ, in parte postica capitis erit, si tenuior ac acrior, erit in partibus anticis, ibique distendendo membranas, dolorem excitabit. Hunc vero dolorem curat secta vena in fronte recta. Hanc secat ut proximam, ad eductionem materiæ conjunctæ. Porro vinculum injiciendum est collo, ut ita intumescat hæc vena, & oblique erit secanda, cavendo diligenter ne lædatur tunica pericranii. Non sine causa dixit Hippocrates, Si calet pars capitis, &

non

non pars cerebri. Producit jugularis vena duos ramos: unus occiput petit, alter frontem: hinc illa cognatio anticarum ac posticarum capitis. Sed si plethora adest, primum tundatur brachii vena: si ab utero est, pedis vena etiam antea aperiatur. Oculis dolentibus ita emittimus sanguinem ex occipite.

LXIX. Ῥίγεα 1 ἄρχεται, 2 γυναιξὶ μὲν ἐξ 3 ὀσφύος μᾶλλον, καὶ διὰ νώτου ἐς κεφαλήν· ἀνδράσι δὲ μᾶλλον 4 ὄπισθεν τοῦ σώματος, οἷον ἀπό τε 5 πηχέων καὶ μηρῶν, ἀτὰρ καὶ τὸ δέρμα 6 ἀραιόν· δηλοῖ δὲ τοῦτο ἡ 7 θρίξ.

LXIX. Rigores 1 incipiunt 2 mulieribus maxime 3 ex lumbis & per dorsum ad caput, viris autem parte 4 postica potius [quam antica] corporis, ut cubitis 5 & femoribus: argumento est cutis 6 raritas; quam pilus 7 ostendit.

1. Hoc est, ducuntur: id est principium ducunt: non tamen caussas inde ducunt.

2. Naturâ frigidioribus: proptereaque rigoribus opportunis. Quod intemperata natura similem intemperiem facilius suscipiat, quam temperata contrariam.

3. Id est, parte posticâ nervosâ, proptereaque frigidiore. Maxime ibi sentitur vis rigoris, & per nervos spinæ caput afficit. Lumbis vehementer mulieres affligûntur.

4. Quod antica pars sit calidior, ob venas & arterias. Sed aliis etiam partibus foris quam intus magis rigent.

5. Quæ partes intus, interna parte, & do-

mestica, quam foris, hoc est, externa parte, sunt calidiores.

6. Ea raritas caloris soboles est.

7. Qui ex raritate cutis, caloris vi, & motu materiæ spermaticæ primordia ducit & generatur. Quasi dicat, qua parte pars aliqua pilosa est, ea quoque est calidior: antica est pilosior: quia in rara parte nascitur pilus. Raritas à calore est. Restituendus est hic Aphorismus ex 6. Epid. 3. 29. ubi ita, Ῥίγεα ἄρχεται, γυναιξὶ μὲν, μᾶλλον ἀπ' ὀσφύος, καὶ διὰ νώτου, καὶ τότε ἐς κεφαλήν. Ἀτὰρ καὶ ἀνδράσιν ὄπισθεν μᾶλλον ἢ ἔμπροσθεν. * φρίσσομεν γὰρ μᾶλλον
*φρίσσου-σι. τὰ ἔξωθεν, ἢ τὰ ἔνδοθεν τοῦ σώματος· οἷον πηχέων, μηρῶν. ἀτὰρ καὶ τὸ δέρμα ἀραιότερον. δηλοῖ δὲ ἡ θρίξ, &c. Hoc Aphorismo perstringit primo naturam communem, dein peculiarem cujusque. Non agit autem de rigore critico, neque symptomatico, neque periodico: sed de externa illa refrigeratione & frigoris tensione, quam barbari horripilationem dicunt. Sensus est: frigidiora afficit facilius rigor, ut mulieres, & partes posticas (nervosas & membranosas) & inter illas quæ minus tectæ sunt, ut femora, cubitus; ubi minus tectæ sunt, afficiuntur à rigore prius, id est in externis; id est posticis, ubi non ita sunt pilosa.

Epileptica convulsio cũ quartana.

LXX. Οἱ ὑπὸ τεταρταίων ἁλισκόμενοι, ὑπὸ 1 σπασμοῦ οὐ πάνυ τι ἁλίσκονται· ἢν δὲ ἁλίσκωνται πρότερον, εἶτα ἐπιγένηται τεταρταῖος, 2 παύονται.

LXX. Qui febris quartanæ dominatu tenentur, haud facile 1 convulsione infestantur: quod si ante labora-

boraverint, superveniente quartana, morbo illo 2 defunguntur.

Videtur proprie accommodandus hic Aphorismus ad Epilepsiam. *6. Epid. 6. 7.*

1. Quia periodica materiæ exclusio, occasionem & causam convulsioni præripit. nam tanta melancholiæ copia nunquam congeritur, quin ita excludi possit. Verbo ἁλίσκοντα & diuturnitatem temporis, & morbi vehementiam significat: ut sit sensus, Qui non leviter eo morbo laborant, vix tentantur convulsione, nec à repletione, nec ab exhaustu. Quartana enim, quia periodum habet 72. horarum, cumque ejus fere 12. vel 16. sint paroxysmi, & intermissiones 56 vel 60, non potest adferre exhaustum, neque convulsionem per se, nec ex eventu.

2. Ad pepasmum provehit lentum succum, ac excludit. Quare hoc dicere videtur Hippocrates, moderate calidis remediis epilepsiam fugari, quæque corpus modeste vacuant hic utilia esse: ut purgationes mediocres, & sudorifica, quale est decoctum ligni guajaci, & radicum chinæ. *Usus.*

LXXI. 1 Ὁκόσοισι δέρματα περιτείνεται 2 καρφαλέα καὶ σκληρά, ἄνευ 3 ἱδρώτων τελευτῶσιν· ὁκόσοισι δὲ χαλαρὰ καὶ ἀραιά, σὺν 4 ἱδρῶτι τελευτῶσιν·

LXXI. 1 Quibus distenta est cutis, 2 rigida & sicca, sine sudore 3 vitâ defunguntur: quibus autem laxa & rara, cum 4 sudore intereunt. *Cutis tensa & aspera in febribus.*

1. Nimirum febre correptis.
2. Id est scabra & aspera: quæ antea erat mollis,

mollis. Scilicet ex partium ſolidarum exhauſtu ac ſpirituum.

3. Quia eſt perfecta extenuatio, humoris inopia, & corporis denſitas. Hi tremunt cum convulſione. ut Dealcis uxor in Thaſo: & adoleſcens in Meliboea.

4. Reſoluta œconomia facultatis retentricis. Si cætera ut in morituris ſigna appareant. Die in critico non fit. Quare Medici hypochondria tentant etiam, ut cutis tenſionem notent. Crebro hoc vidi ſudoribus ſymptomaticis illis obortis homines vita fungi. In aliis, qui non ita madent, contractionem tendinum ac nervorum manus, dum pulſum tentarem pollice, frequentiſſime notavi.

Obſervatio practica.

Icterici.

LXXII. Οἱ ἰκτερώδεες οὐ πάνυ πνευματώδεές εἰσιν.

LXXII. Icterici non admodum ſunt flatulenti.

Hoc eſt, non infeſtantur ructibus, torminibus, vel flatibus. Intelligendus eſt Aphoriſmus de ictericis natura: hoc eſt, de hominibus bilioſis, vel picrocholis τὰ ἔξω, hoc eſt, quibus non ſymptomaticῶs, ſed naturali habitu bilis diffuſa eſt per totum corpus. Hujuſmodi enim homines ſunt calidi. Atque etiam de ictericis criticis hoc dicendum: maxime ſi nullæ morbi reliquiæ ſuperſint. Sed nequaquam de ictericis ſymptomaticis. Nam ſive acciderit icterus ſymptomaticῶs à venenata qualitate, ſive à motu morbi, ut Hermocrati, ſive à vitio partis, hi poſſunt eſſe flatulenti: ut evenit Apollonio, qui erat ictericus & flatulentus.

1. Epid. 2. 13.

HIP-

HIPPOCRATIS COI APHORISMORUM LIBER VI.

I. HEURNII

Paraphrastica versione, & brevibus ad obscuriora loca Notis sive Commentariolis illustratus.

I.

Ἐν τῇσι χρονίῃσι 1 λειεντερίῃσιν 2 ὀξυρεγμίη ἐπιγινομένη, μὴ γινομένη πρότερον, σημεῖον 3 ἀγαθόν.

I. In diuturnis 1 lienteriis 2 ructus si superveniat acidus, qui antea non extiterat, 3 bonum.

Lienteria ab intemperie.

Hic liber περὶ τῶν ἐπιγινομένων, hoc est, de supervenientibus morbis & symptomatibus, quæ in corpus incidere possunt. Aut enim superveniunt morbi morbis, aut symptomata symptomatis, aut morbis symptomata, aut symptomatis morbi: ex quibus perspicimus, an ad salutem ægri, vel num ad mortem res sit abitura. Desumpta autem est omnis materia ex libro de internis affectionibus. Neque possunt hujus libri Aphorismi ad certa capita deduci. Continet hic Aphorismus symptoma epigenomenon partium ventris inferioris, partiumque omnium quæ nutritioni dicatæ sunt. Aut co-

Argumentum libri.

ctionis aut distributionis, aut excretionis vitium ostenditur. Agitur de lienteria quæ primum & per se venit à simplici intemperie ventriculi frigida, in cujus initio est impoßibile ut ructus acidus eveniat. Est autem triplex, pro causarum varietate, lienteriæ differentia: una intemperies frigida & humida ventriculi, & hectica intestinorum fluxio è cerebro: & cum ventriculus & intestina aphthodea evadunt. In prima specie commendatur ructus acidus.

1. In excretione cibi nullo modo mutati neque alterati in consistentia, colore, odore: à fracta retentrice ventriculi; unde elapsus causa est cruditatis, non ex adverso.

2. Ut lienteriæ causa retentricis facultatis infirmitati, sine ulla pituitæ acidæ accessione sit tribuenda.

3. Est enim signum incipientis restitui ventriculi, & cum cibo quodammodo in gratiam redeuntis, ac cibum jam avidius diutiusque amplectentis. Nam ex eo complexu concoctio quædam sequitur, quæ antea nulla erat, sed aderat absoluta concoctionis privatio. inchoatam enim concoctionem sequitur ructus acidus. In lienteria excrementa excernentur sine ullo dolore, nec ulla ratione à cibo & potu mutata sunt, sed eadem referunt in consistentia, qualitate, quantitate, colore, odore. nec cholera aut cruore sunt tincta: verum subalbida. Sed in cœliaco malo semicocta ac semichylosa dejiciuntur. eleganter hic in Commentario lienteriæ diversas causas aperit Galenus; ac veterum sententias de nomine lienteriæ recenset.

Sanitatis securę aut nõ securæ indicia ab excrementis.

II. Οἷσι ῥῖνες 1 ὑγρότεραι φύσει καὶ ἡ γονὴ 2 ὑγροτέρη, ὑγιαίνουσι 3 νοσηρότερον· οἷσι τἀναντία, 4 ὑγιαινότερον.

II. Qui-

II. Quibus nares natura sunt 1 humidiores & semen 2 humidius, sanitate sunt morbosiore, 3 vivuntque valetudinarii: At qui contra 4 sunt affecti, salubrius degunt.

Naturarum distinctio potissimum sumitur ex partibus principibus; ideo per has partes descripsit hoc Aphorismo vitium temperamenti humidioris & frigidioris totius corporis. Quasi dicat, qui non solum cerebro, sed toto corpore excrementis abundant humidis & frigidis, his principes partes eadem ab intemperie laborant. Nares sunt dicatæ expurgationi cerebri; his itaque humidioribus existentibus, humidius atque infirmius erit cerebrum, humorum excrementitiorum coacervatione, vel aliunde irruente succorum copiâ. Seminis autem humiditas duobus modis evenit, aut vitio materiæ spermaticæ, aut vitio testium. Vitium materiæ spermaticæ consistit in apepsia, primum ventriculi, deinde hepatis, postremo totius habitus. Humiditate igitur seminis significatur vitium naturalis œconomiæ in coquendo, distribuendo, retinendo, & excernendo. Vitium vero testium est, quia hi sunt & frigidiores & humidiores, ut semen, cujus materia est excrementum benignum tertiæ concoctionis, ob frigiditatem & humiditatem ad debitam crassitiem & soliditatem pervenire non possit. Recte igitur significatur inde totius corporis vitium, quia declaratur habitus δυσδιαφόρητος adeo, ut semen à suo sero sufficienter expurgari nequeat. Valetudinarii hi vivunt, qui pituita excrementicia abundant, quæ lassitudines, tumores, pustulas, œdemata, nodos, flatus, aquam, ac plurima tubercula profert, ut sunt herpetes salsi, chœrades, strumæ, testudines, pro diversæ pituitæ ratione. Nam ut est cœli tempestas, ita varie pituita ipsa mutatur atque alteratur. Atque hæc si in asperam arteriam

Principum partium têperies.

Seminis vitium unde.

Testes.

Vnde hi langueât.

decubuerit, anginam; si in pulmones, asthma & ulcera; si in ventriculum, ulcera aphthodea unde lienteria; si vero altius abraserit, dysenterias parit.

1. Hoc est, humore abundant excrementitio, ab humore cerebri. Hic narium humor in sanis est calamitosus, quia accidit symptomaticôs. In ægris est salutaris, quia accidit criticôs, ut sternutatio: nam sunt malarum causarum bona signa: in sanis vero, malarum causarum mala signa. Dicit, φύσῃ, ne adferatur vitio diætæ, ut si quis sub Iove dormiat frigido, & usum si ineat intempestive rerum frigidarum.

2. Ex materiæ spermaticæ vitio, ob cruditatem & serosum humorem, unde corporis totius, & naturalis œconomiæ vitium, sanguinisque mador significatur: unde putridi morbi, & apoplexiæ, si retineatur excrementum in cerebro; aut lethargi; nam totum horum corpus est excrementosum.

3. Hoc est, levi de causa in morbos incidunt à distillatione à cerebro, quæ non solum partis (id est, cerebri) unde dimanat, calamitatem arguit; sed ipsis etiam partibus in quas illabitur, calamitosa est.

4. In morbos non sunt tam opportuni. Hoc est, quibus totus habitus solidus est & *Dubium.* succiplenus. Aristoteles & cuncti philosophi naturæ vitæque hyparxin constituunt in humido, adeo ut quo quis plus humidi obtineat, ita fœlicius degat. Idem docet Hippocrates lib. De locis in homine, ubi docet siccioribus naturis morbos esse pertinaciores, quia curatu difficiliores: nam deterior est sicciorum hominum conditio quam humidorum. Ad prius respondeo, Hyparxin vitæ naturæque consistere in humido primigenio, non autem in humido excrementitio: de quo hic

hic Aphorismus loquitur. Ad posterius, hic non agi de morbis nec morborum curatione, sed de diathesi, id est, dispositione vel pronitate ad morbos. Aliud enim est, difficilius curari; aliud, morbis magis esse obnoxium. Fœlicius vivunt sicca temperie præditi: his siccæ sunt nares, nec sudores fundunt, sed sensui incomperta vaporatione defunguntur excrementis tenuioribus.

III. Ἐν τῇσι 1 μακρῇσι δυσεντε- *Dysen-*
ρίῃσιν 2 αἱ ἀποσιτίαι 3 κακόν· καὶ σὺν *teriæ diutur-*
πυρετῷ 4 κάκιον. *næ.*

III. Si 1 diuturnæ dysenteriæ appetentiæ dejectæ 2 accessio adjungatur, 3 malum: eoque magis 4 malum, si febris conjuncta sit.

1 Dicit, diuturnæ dysenteriæ: nam fieri potest, ut ineunte dysenteria dejiciatur appetentia, ut cum pituita putris est dysenteriæ causa. Describit hic dysenteriam magnam. Porro tribus de causis dicitur dysenteria magna, aut ex essentia morbi, quod scilicet ul- *Dysente-*
cus ipsum secundum trinam dimensionem *ria quæ*
magnum sit; vel difficultate curandi, quod *magna.*
medicamenta parti ægræ admoveri nequeant, aut vitio materiæ antecedentis & perennis fluxus, quo non solum affluxus excitetur, sed etiam excitatum ulcus foveatur. Nam cum pars illa & situ & officio excipiat omnia corporis excrementa, ulcus illud duobus modis fit excrementitium; primo excremento ordinario; secundo, extraordinario. Ordinario, videlicet sordibus & ichoribus: hæc enim sunt

duo ordinaria excrementa nutritiæ cujusque partis, crassum videlicet & tenue. Quæ pars, si valet, longe à se depellit; si vero infirmior fuerit, depellere nequit. Extraordinario vero, quod doloris vi huc ex toto corpore materia excrementitia attrahatur.

2. Ut nimirum superveniat diuturnæ dysenteriæ ab ulcere intestini. Ob colluviem fœdorum succorum non sentit famem. Vel quia resoluta jam est facultas appetitrix ciborum: hinc suctionis sensus non percipitur.

3. Quod malum ad ventriculum serpere videatur; diuturnitate morbi tracto in sympathiam ventriculo ab intestinis: quodque ad excretionis depravationem, concoctionis infirmitas & succi alibilis inopia adjungatur. Unde fit, ut ad calamitosam vim morbi, accedat summa infirmitas virium. Optimum remedium est infusum rhabarbarum, in decocto rosarum siccatum, radicum plantaginis, & myrobalanorum ex aqua endiviæ, cum pauco cinnamomo: expressio fiat valida: præbetur cum sirupo de ribes vel de rosis siccis. Sumitur bis in septimana. Intermediis diebus lac à vacca calens datur, ter die, cum saccharo rosato simplici. Dolor si urget, lac clysmo infunditur cum butyro recenti, & vitello: coquitur in lacte tapsus barbatus & rosæ. Tandem, ut stringas, lactis dimidium excoque. bibat ter die.

4. Quæ cum ipsa per se calamitosa est & vires frangit, tum vero magni morbi symptoma est. Aut enim hæc febris est essentialis, vel significat vitium materiæ quæ excitat dysenteriam: quod videlicet materia antecedens, quæ parit dysenteriam, non solum sit parti in quam decumbit calamitosa, sed etiam illi unde manat: Aut erit febris symptomatica, & significabit ulcus cum phlegmone, unde franguntur

guntur vires: vel ingentem putredinem denunciabit.

IV. Τὰ 1 περιμάδαρα ἕλκεα, 2 κακοήθεα. *Vlcera.*

IV. Ulcera 1 circumglabra, 2 maligna.

Propoſito [illegible]plo ulceris quod ſub conſpectum cadit, docet difficultatem curandi ulceris maligni. Atque hic eſt hujus Aphoriſmi ſyllogiſmus. Morbus is dicitur malignus qui ſuccum alibilem depravat, & partem reddit effœtam. Hujuſmodi autem ſunt ulcera circumglabra: Igitur maligna. Major probatur: Nam ulcus non curatur niſi ſarcoſi. Sarcoſis vero non medici, ſed naturæ opus eſt: quæ ad hoc duobus utitur inſtrumentis, nimirum partis ſolidæ integritate, & ſucci alibilis bonitate. Cum igitur curandi difficultas in duobus his, vel altero tantum, hoc eſt partis intemperie, vel ſucci depravatione conſiſtat, ægre ſuperantur ea mala quibus hæc eveniunt. Minori fides ita quæritur; Pili generantur ex vi caloris, motu humoris ſpermatici, & cutis raritate. Si igitur pili fuerint bene colorati, ſolidi, & denſi, indicabunt partium temperiem & ſucci alibilis bonitatem. Pilus ergo declarat partis intemperiem, & ſucci nutritii depravationem, vel alterum tantum. *Pili.*

1. Id eſt, pilis carentia: cadunt enim.

2. A partis inſigni intemperie, & ab affluentis materiæ vitio. unde redintegrari nequeunt facile. Nam ſucci pravi illi, corrumpunt nutricatum pilorum. Talia ſunt venerea ulcera. Ut ulcus vel vulnus curetur, opus eſt benigno ſanguine, ac partibus illi vicinis moderatis. abſint quoque ſalſi humores, nam inde etiam mali moris evadunt. Inde quoque, dico ex glabritie, ſciemus virulentam qualitatem invaſiſſe partem, unde ferinum ulcus

Observatio practica. sobolescit. Propterea chirurgis illud studium semper adsit, ut partem firment, & totius cacochymiam castigent: utantur sæpe à purgatione decocto sarzæ & chinæ, & ligni Indici: & ulceribus talia topica adferant, quæ una partis calidum nativum recreent ac intemperiem flectant.

Dolorum ideæ notandæ: quodque multiplex sit dolor.

V. Τῶν ὀδυνέων καὶ ἐν πλευρῇσι, καὶ ἐν στήθεσι, καὶ ἐν τοῖσιν ἄλλοισιν, ἢν μέγα διαφέρωσι, I καταμαθητέον.

V. Inter costarum pectorisque dolores, aliarumque partium quantum intersit, accurate 1 discendum.

6. Epid. 1.9. & 2. Aph. 6. & 6. Aph. 31

2. De loris affectis 2.

Dolor aliquando significat ipsum morbum. Hic vero sumitur pro ipso symptomate, hoc est, pro ipsa perceptione rei naturam lædentis. Doloris autem duæ sunt causæ, nimirum mutatio habitus, hoc est conformationis, & temperamenti alteratio. Doloris autem ratio multiplex est. nam ut est materia dolorifica, ut pars quæ dolet, ut est immutatio habitus & temperamenti, sic alia doloris proprietas. Perdiscendum itaque quantum differant dolores: nam ex doloris specie locum affectum & humoris speciem, cujus vitio dolor excitatur, invenimus. Item perdiscendum quantum durent dolores: hoc est, considerandum, utrum dolor sit perpetuus, vel num sit remißionis particeps, typicus, an typi expers; magnus, an parvus; vehemens, an mitis; remediis cedat, an non; vincat magnitudinem causæ, an vincatur; de die sit gravior, an de nocte; sit in parte similari vel organica; (nam alia sunt symptomata phlegmones, ut est in parte similari; alia, ut est in organica) postremo an sit in ventriculo, an in hepate, an in pulmonibus, & sic de cæteris partibus organicis. Tertio perdiscendum quantum dolores

dolores differant. hoc eſt, quantum alter alteri præſtet, & utrius ſit major vis. Quia duobus propoſitis malis, malum declinandum majus: atque permultis indicationibus permixtis, exordiendum eſt ab ea, quæ cætera vincit, vel ſine qua nihil effici poteſt, vel à qua omnia ſymptomata pendent, authore Galeno, tertio libro methodi. *Axioma therapeuticũ in mixtis indicationibus.*

1. Pars morbo obſeſſa, cauſa morbifica; morbi ſpecies, magnitudo, motus, & mos, ex doloris idea eluceſcunt. Quare ad cognoſcendum, prædicendum, & curandum, doloris natura ſcrutanda eſt. Dolor pungens membranæ eſt; pulſans, arteriæ; gravis, carnis; tendens, membranæ repletæ. Cauſſam quoque denunciat: nam tenſivus eſt à repletione ſuccorum, vel flatuum; calidus, calidam materiam ſignificat. Morbi ſpeciem oſtendit; ut ſi latus pungat, pleuritidem. Morbi magnitudinem exprimit; nam ingens dolor punctilis, magnam pleuritidem loquitur. Videndum etiam, num ſit dolor continuus vel intermittens. Repeto: examina qualitatem doloris; hoc eſt, num ſit pungens, vel gravis; quales præterea à Galeno deſcribuntur. Deinde vehementiam doloris nota & diuturnitatem. Ita renum ſubſtantia patitur dolorem gravantem: ſed cavitas ejus, ubi ureter, punctilem præbet dolorem. ita hepatis ſubſtantia gravativum dolorem patitur, ejus vero membrana pungentem dolorem experitur. Vehemens dolor naſcitur à partis valde ſenſilis natura, vel à materiæ vitio in qualitate vel copia. Diu etiam quod durant dolores, id etiam à materiæ copia & qualitate eſt; ut ſi frigida illa fuerit & craſſa: quin partis proſtrata vis nonnunquam diuturni doloris cauſa fuit, vel quod exitu prohibetur materia. Dolor ſi brevi deſierit ac intermittat, à tenui eſt flatu, vel ab ichore. Præterea videndum, quaſ- *2. loc. aff. 2.*

nam

nam partes ille dolor in contagionem abripiat. ut ſi colico à dolore vomat quis, ac lumbi doleant & crura, ſæpe à calculo id evenit renum: ut in cæteris etiam id evenire, docte hic demonſtrat Galenus.

Renum & veſicæ morbi.

VI. Τὰ 1 νεφριτικὰ καὶ ὁκόσα κατὰ τὴν κύστιν ἀλγήματα, ἐργωδῶς 2 ὑγιάζεται τοῖσι 3 πρεσβύτῃσι.

VI. 1 Renum & veſicæ dolores 2 vix ſanantur 3 ſenioribus.

1. Nephritici omnes morbi, ut inflammationes, ulcera, infarctus, calculi. Per renum & veſicæ dolores intelligantur hic morbi omnes earum partium quæ urinæ aut ſecernendæ, aut tranſmittendæ, aut excipiendæ dicatæ ſunt.

2. Libro ſexto Epidemiôn dicit, nunquam ſe vidiſſe curatum ulcus renum & veſicæ, poſt quinquageſimum annum. Nam cum veſica membranea ſit, non coaleſcit, tum ob eſſentiam morbi, tum ob excretionem ordinariam, tum ob rationem partis, quæ ſemel exulcerata, non facile curationem recipit: & ſenes abundant pituita ſalſa, quæ impedit ulceris curationem. Omne enim excrementum in ſenibus, abradendo eſt moleſtum, eo quod corpora ſenum non difflantur. Vix, dicit, curantur: hoc eſt, cum ſumma difficultate, in ætate provectiore: quod vis remediorum eò tranſmitti vix poſſit.

3. Annis quinquaginta majoribus. Nam remediorum vis eò vix pervadit: quod expultrix vis infirmior ſit, & quod meatus ſint anguſtiores, quodque materia morbi contumax ſit tum propria, tum adventitia. Et hæ

partes

partes in senibus ægre curantur, quia naturâ sunt frigidiores, & excrementis abundant: at ulceri siccatione opus est & ocio. Succo chalybis quosdam S. Dei beneficio curavi. Lotus vino chalybs tenuatus limâ, vino dulci potentiq; immaceratus liquescit. Cochlearium sumunt mane, remixta aqua capillorum Veneris. Lac asininum etiam confert. *Remedium insigne.*

VII. Τὰ ἀλγήματα τὰ κατὰ τὴν κοιλίην γινόμενα, τὰ μὲν 1 μετέωρα, κουφότερα· τὰ δὲ μὴ μετέωρα, ἰσχυρότερα. *Ventris dolores.*

VII. Dolores & tumores in ventre 1 sublimes quidem minores leviores que: non sublimes vero graviores.

Caput & scopus hujus Aphorismi est, ut nos doceat non solum in specie, sed in individuo considerandos esse morbos: eo quod iidem secundum essentiam morbi in diversis corporibus, vel etiam in diversis partibus ejusdem corporis, multum variantur, & ægre vel facile curantur. Sic enim ardentis febris eadem est essentia in sene & in juvene: facilius tamen curatur in juvene quam in sene. sic quoque eadem est essentia inflammationis hepatis & manus; longe tamen periculosius hepatis malum, ob officium quo vita carere nequit, quod in hepate habitat.

1. Per μετέωρα non intelligit eos morbos qui consistunt in ea abdominis parte quæ supra umbilicum est: nam, ut ait Hippocrates in Prognosticis, Qui propius adsunt à costis & visceribus, eo ipsos esse periculosiores. Sed intelligit affectiones musculorum abdominis

nis. Sæpe enim docti Medici falluntur, ut putent hepatis inflammationem esse eam, quæ est musculorum abdominis. Verum distinguit Galenus, quod inflammatio illorum musculorum retineat figuram musculi; hepatis vero minime, & gravia symptomata hepar affectum profert. Nuper vidi muliercu-lam cujus abdomen saxo durius erat, sub musculorum tamen idea ac charactere. Emplastrum jussi admoveri de muccaginibus: rubicundior cum evasisset locus, ac cum cedere videretur aliquantulum, jussi pertundi, satisque altum infligi vulnus: Erupit maxima puris copia: evasit. Musculi illi abdominis crassissimam membranam habent: quæ nisi pertundatur, non unquam fere sponte erumpere poterit pus. Vidi propterea, non sectos illos tumores in saxa abiisse, totumque mesenterium in saxum fere inde commigrasse.

De locis affect.

Historia curationi accommoda.

VIII. Τοῖσιν 1 ὑδρωπικοῖσι τὰ γινόμενα ἕλκεα ἐν τῷ σώματι, ῥηϊδίως 2 οὐχ ὑγιάζεται.

VIII. Ulcera 1 hydropicorum vix, imo ne 2 vix curantur.

1. Qua ratione hydropis nascuntur.
2. Nam ulceri siccitate opus est, & humido primigenio: at utroque fraudatur corpus hydropi implicitum. Nam ichor fœdus à tali corpore ad ulcus effluit: nec suo fruuntur genio partes corporis; tabescit enim in hydropicis calidum humidumque primigenium partium similarium. Hepar enim, in quo genius nutritius habitat, suo genio exuitur, nam nimium refrigeratur; hinc cunctæ par-

tes

tes ſiccantur ſimilares, cum nullo benigno rigentur madore nutritio. Unde ergo ſpes redintegrandæ partis ulceratæ? nec enim illi affluit benignus ſanguis (cum hepar eum ſolummodo aquulentum proferat,) nec, ſi etiam afflueret, in ſui naturam, fracta jam pars, à corporis totius depravata œconomia, eum mitigare poſſit. Quare in omni ſpecie hydropis inſanabilia fere ſunt ulcera. Cave ergo tu, ne cauteria inuras hydropicorum fa- *Cautio*
cile corporibus. Novi hoc eveniſſe in Doctore *cum hi-*
celeberrimoq; Medico Ultrajectino: qui cum *ſtoria.*
ab aqua fatigaretur, inuri ſuis cruribus ulcera juſſit: at illa mox in gangrænam abibant, ac hominem abripiebant.

IX. Τὰ 1 πλατέα ἐξανθήματα οὐ 2 πάνυ τι 3 κνησμώδεα.

IX. Puſtulæ 1 latæ 2 minus 3 pruriunt.

1. Quæ fiunt à pituita. in diaphoretico *Puſtula.*
corporis habitu, ſi dyſdiaphoretos fuerit habitus, pituita putreſcit ac pruritum præbet, ut etiam melancholia interdum, ubi corpora cacochyma.

2. Quam faſtigiatæ & acuminatæ: nam fiunt à bile, & ab intercepta tranſpiratione: alioqui tenuiſſima vis facile perfluit.

3. Pruritus eſt πάθος γλυκύπικρον, dolori- *Pruritus*
fica voluptas in cute excitata ab acri ichore. *quid.*
Vidi ictericos parvis puſtulis ſæpe obſitos, *Hiſtoria.*
immenſa quadam ſcalpendi libidine proritari ab acri bile quæ ſubtercus urebat. Purgata bile, ac diſſipato ab habitu corporis materia, quieſcebant. Quare à proviſione totius, ut ex- *Reme-*
pirare poſſit, quæ habitu corporis concepta *dium.*

con-

contaminatio est, recte decoctum salsæ ac ligni indici præscribitur. Ut etiam aquæ suavis balnea.

Doloru capitis solutio unde.

X. Κεφαλὴν 1 πονέοντι καὶ περιωδυνέοντι, 2 πῦον, ἢ 3 ὕδωρ, ἢ 4 αἷμα, ῥυὲν κατὰ τὰς ῥῖνας, ἢ κατὰ τὸ στόμα, ἢ κατὰ τὰ ὦτα λύει τὸ νόσημα.

X. Ex capite 1 dolenti, & vehementer, effusione 2 puris, vel 3 aquæ, vel 4 sanguinis, è naribus aut ore, vel auribus, solet morbus solvi.

1. A succorum copia vel qualitate: nam fit à vapore: discussione solâ curatur.

2. Ab inflammatione conceptum si sit pus, ut sæpe evenit in longis malis capitis.

3. Id est, ichor pepasmi participis succi biliosi, pituitosi, vel melancholici.

4. Sanguis si copiâ vel qualitate vitium fecit. Quasi dicat, & Medicus tot modis ac rationibus dolorem capitis solvet: habita tamen prius provisione totius. In magnis doloribus capitis Turcæ solent auriculas validissime fricare, mox novacula scarificare; ac sanguinem elicere. Nostrates cantharidibus vesiculas pone aures excitant: & venam frontis secant. errhinis hoc etiam molimur; capitis lotione ex decocto agarici & florum chamæmeli.

Nova ratio medendi.

Melancholicorum & nephriticorũ remedium.

XI. Τοῖσι μελαγχολικοῖσι καὶ τοῖσι νεφριτικοῖσι αἱμοῤῥοΐδες ἐπιγενόμεναι, 1 ἀγαθόν.

XI. Melancholicis & nephriticis

eis haimorrhoides supervenientes, bono 1 sunt.

Geminæ sunt haimorrhoides, externæ & internæ. Externæ veniunt à venæ cavæ ramo crurali: duas enim fundit ilias venas, & ramulum venæ sacræ. hæ etiam excurrunt in vesicam, pudendum, & uterum. internæ à splene oriuntur. Externæ fundunt fæculentum, crassum sanguinem: internæ tenuem & splendidum sanguinem fere elidunt: nam splenicus ramus talem à splene (qui arteriam recipit) sanguinem promit, lienemque exonerat. Externæ, hepar, renes, & uterum, vindicant ab injuria. Unde cum totum genus venosum exonerent, liberant à metu pleuritidis, peripneumoniæ, maniæ, melancholiæ, & à tumoribus. Adustus sanguis ab internis prodire fere solet, & purpureus. Vidi qui cum haimorrhoidibus tentari solebant, cum urina sanguinem effundebant certis spaciis, sine noxa. Ita mulieres novi, quæ mensium vice haimorrhoïdes fundebant.

Haimorrhoides duplices.

6. Epid. 5. & De tumoribus.

Historia

1. Nam tum revellunt, tum evacuant sanguinem qui in vitio erat: quare diadosis illa præclare ad salutem facit & appâret. Quare hoc naturæ consilium imitari medici in his morbis debent: & etiam pedum venas aperire.

Observatio practica.

XII. *Αἱμοῤῥοΐδας 1 ἰηθέντι 2 χρονίας, ἢν μὴ μία φυλαχθῇ, κίνδυνος 3 ὕδρωπα ἐπιγενέσθαι ἢ 4 φθίσιν.*

XII. Si quis hæmorrhoidas 1 diuturna 2 sistere velit, nisi una fluere sinatur, 3 hydropis vel tabis 4 metum adfert.

1. Quæ alicui consuetæ sunt fluere modesto & tempestivo cursu. Recentes ergo supprimi

primi possunt, si caveris ut materia illa crassior sanguinis phlebotomiâ, vel pharmaciâ, vel diætâ auferatur ac in meliorem temperiem flectatur.

2. Cum metus adest nimiæ exhaustionis.

3. Palindrome in hepar, unde scirrhus & oppressio caloris nativi hepatis à multo fœculento sanguine: unde id loco sanguinis aquam reddit.

4. Si in pectus fiat metastasis indeque vas istic rumpatur. vel si alia pars infirma est, eo fluet. ut hepar rejicit in pulmones, ita vel in latus, vel in caput, aut in habitum corporis protrudere poterit: unde phagedæna, maniæ &c. Itaque vena aperta teneatur, vel vena in ea periodo secetur. vel fecis plenus sanguis purgetur, vel diæta remedium adferat. Cui- *Historia* dam mediæ ætatis nimia præcipitatione fundebantur hæmorrhoïdes: cum medici & chemici cuncta tentassent, nec successissent, jussi ut unâ intactâ, reliquæ tangerentur colcothare; ita appellant crassamentum illud ab vitrioli olei distillatione relictum. Ilico constitit. Vivit. Præstitisset tamen sensim aliquaque die id actum fuisse.

Singultus. XIII. Ὑπὸ 1 λυγμοῦ ἐχομένῳ 2 πταρμοὶ ἐπιγενόμενοι, λύουσι τὸν λυγμόν.

XIII. Singultui 1 implicito 2 sternutatio superveniens, singultu liberat.

1. A materiæ influxu quæ se insinuavit ventriculi tunicis, unde irritatur expultrix vis.

2. Quæ est motus cerebri per nares confertim acto spiritu: quem motum sentiunt etiam

etiam musculi epigastrii, qui ventrem unâ comprimunt: ita excutitur materia influxa. In Convivio Platonis ita sedatur Aristophani singultus. Fit singultus à repletione, vel inanitione, aut ab acerrima materia, vel quod contagione à nervosis partibus in sympathiam ventriculus trahatur, vel à vicinis, ut ab hepate. Singultuosæ febres sæpe fiunt ab acri flatu ventriculo concepto. Remedio est si puppa ex anethi semine ac papaveris potui immittatur. *Remedium.*

XIV. Ὑπὸ ὑδρωπος ἐχομένῳ τοῦ κατὰ τὰς φλέβας ἐς τὴν κοιλίην ὕδατος ῥυέντος 1 λύσις. *Hydrops cum alvi fluxu.*

XIV. Hydropicis si aqua è venis in ventrem influxerit, solvit 1 morbum.

Cum id fit confertim & copiosè, excussa aqua in intestina quæ insedit cavæ hepatis parti: vel in vesicam, quæ insedit gibbis: vel quæ in ea quæ est ad lienem cavitate fluctuat, si per venas mesarrhaicas ab omento in intestina incidat. Vel si ea, quæ inter peritonæum & intestina natat, per occultos ductus in intestina vel vesicam feratur. Per occultos dico ductus; nam ita videmus eam interdum in pectus vel in pedes ferri. Anasarca nascitur, cum malum excluditur per exiguas venas in habitum corporis. Si tamen viscus vitiosum fuerit, non juvat aquæ abductio; ilico enim recrudescit. Si itaque duos menses laboratum fuerit hoc malò, actum est: viscus enim germen morbosum concipit. non propina hydragoga, nisi integris ægri viribus.

1. Diadosi. Curandi itaque viam hic aperit medendi præceptor, ab imitatione naturæ ductam. Sed notandum est, fieri non posse ut in-

Cautio practica. valida medicina trahatur in intestina humor ille, qui natat infra peritonæum & intestina. Qui enim succo ireos, vel diaturbith aut bryoniâ, vel soldanellâ existimant se id efficere posse, falluntur. Hæc enim venis conceptam aquam facili nisu effundunt, non abdomine natantem. Quare elaterio opus est: hujus grana aliquot remiscere cum pilulis alephanginis: vel euphorbium remixtum in parva copia cum cassia recenter extracta præbeo.

Diarrhœæ superveniens vomitus.

XV. Ὑπὸ διαῤῥοίης ἐχομένῳ 1 μακρῆς, ἀπὸ ταυτομάτου ἔμετος ἐπιγενόμενος 2 λύει τὴν διαῤῥοίην.

XV. In longa 1 diarrhœa, vomitus ultro obortus diarrhœam 2 sistit.

1. Cum jam materia prava vacuata est: non autem ineunte morbo. Hydropi si superveniat diuturna diarrhœa, bono est: si tandem vomitus superveniat à naturæ potentia, vel etiam artificiosa à molitione, solvit morbum.

2. Revulsione, & motu intestinorum contrario priori, alioque raptâ materiâ. Imitandum igitur est hoc remedium.

Diarrhœa superveniens morbis.

XVI. Ὑπὸ πλευρίτιδος 1 ἢ περιπνευμονίης 2 ἐχομένῳ, διαῤῥοίη ἐπιγενομένη, 3 κακόν.

XVI. A pleuritide 1 peripneumonia vehementer 2 afflicto si diarrhœa supervenerit, 3 malum.

1. Qua-

1. Quarum vi jam languet vis naturæ.

2. Ob morbi magnitudinem; & partium, inflammatione obsessarum, necessarium usum.

3. Nam vires fractas jam ab his morbis, exhaurit symptomaticus hic fluxus, cum nihil ex foco morbi adimat, crebrisque laboribus desidendi ac perennibus vigiliis spiritus dissipet. Præterea inde significatio fit, vim tractricem ac coctricem ventriculi ac hepatis, in contagionem trahi à thoracis morbis; ac retentricem intestinorum vim solvi. Non ita noxia est diarrhœa ineuntibus his morbis, vel ubi pepasmi notæ explendescunt, si tunc evenerit. Lenibus itaque remediis ex Hippocratis sententia tentandus est alvus in peripneumonia & pleuritide, ut manna, sirupo violato & rosato laxativo, cassia, diacatholico, cum pauco rhabarbaro, electario lenitivo, & de psyllio. Nam Hippocrates hic non dicit diarrhœam cunctis pleuriticis & peripneumonicis malam esse, sed ἰσχυρῶς, hoc est vehementer ab his afflicto: ita ut ratione contagii, hepar, ventriculus ac intestina diarrhœam proferant symptomaticam. Itaque à vexatione harum inferiorum partium evenit diarrhœa. nam vexatum injuria hepar non amplius trahit in se alimentum, nec sanguinem proferre potest; verum etiam ventriculum affligit. At diarrhœa illa quæ moderatæ pleuritidi vel peripneumoniæ supervenit, hæc quia non nascitur ex κακοπραγία viscerum, bonis ægrorum rebus evenire potest: ut antea dixi. Observabile etiam, num ab ingestis nata fuerit diarrhœa, & non à vi morbi. Vidi nobilem pleuriticam: huic ad statum fere immanis fluxus alvi supervenit. Præscripsi illi usum sirupi myrtyllorum, ac Summi Dei beneficio servata fuit.

Cautio practica.

Historia

Ὀφθαλ-

Ophthalmiæ remedium.

XVII. Ὀφθαλμιῶντα 1 ὑπὸ 2 διαῤῥοίης ληφθῆναι, 3 ἀγαθόν.

XVII. Oculis ex 1 inflammatione laborantem 2 diarrhœa corripi, 3 bonum.

1. Ab acri materia, & ſanguine cui mixta ſit pituita ſalſa.

2. Sive arte, ſive ultro erumpat.

Obſervatio practica.

3. Nam revellit, & una evacuat ab oculo. Quare ſi natura id ultro non fecerit, pharmacia hoc agemus. Si valida phlegmone occupaverit oculum, venam ſeca, cucurbitas cervici admove: purga. dolorem mitiga. digere. In magnis doloribus fove oculum decocto malvarum, chamæmeli, & ſeminis fœnugræci. tandem collyrio, quod alibi deſcripſimus, illine.

Lib. 1. Methodi noſtræ, ubi de collyriis.

Vulnera interna.

XVIII. 1 Κύστιν διακοπέντι, ἢ 2 ἐγκέφαλον, ἢ 3 καρδίην, ἢ 4 φρένας, ἢ τῶν ἐντέρων τι τῶν 5 λεπτῶν, ἢ 6 κοιλίην, ἢ 7 ἧπαρ, θανατῶδες.

XVIII. Veſica 1 pertuſa, aut 2 cerebro, corde, 4 diaphragmate, tenui 5 inteſtino, 6 ventriculo 7 hepate, mortiferum.

1. Valido vulnere ſi ſecetur, ita ut cavitatem feriat. Id ſane eſt calamitoſum: nam, quia exanguis, non poteſt coaleſcere. & inflammatio ſuperveniens illi funeſta eſt. Diacopas vocant graviſſima vulnera.

2. Nam pars princeps & ſpermatica. Galenus

lenus hic dicit se vidisse curatum cerebrum vulneratum.

3. Usque ad ventriculum si pervaserit læsio, ilico moriuntur: alioqui si caro sola læsa fuerit, nec pervaserit vulnus in sinum cordis, superveniente phlegmone primo aut secundo die abripiuntur.

4. In ejus parte tendinosa & membranea, ubi ejus initium.

5. Ægre curantur ob tenuitatem, quodque perpetua bile rigentur. Si ea parte vulneratur qua mesenterium attingit, ob venarum eo venientium magnitudinem quæ plurimum sanguinis fundunt, plerumque calamitosum: in aliis partibus curata vidi, cum nec phlegmone nec dolor ullus supervenirent.

6. Quia nervosæ partes dehiscunt vulnere laceræ. In crassis etiam intestinis parva & rectà inflicta, non transversim, vulnera, non ità lethalia sunt. Ventriculi superior pars maximo percutitur periculo.

7. Si parenchyma & venæ feriantur, ex copioso effluxu sanguinis moriuntur. Galenus hic negat curari posse. Vulnera quattuor ex causis calamitosa sunt; vi symptomatum supervenientium, ut si luxationi, cum vulnere delirium supervenerit. secundo, quod pars cujus officio vita carere nequit valide afflicta sit. tertio, quod malum malo se nectat, ut si loco sit tali vulnus quo remediis non patet aditus: vel si spiritus & sanguis confertim se effundant: ut si cava vena laceretur. quarto, ex eventu cum insanabile fit vulnus, quod alioqui redintegrabile erat: ut si toxico arma fuerint tincta, vel si cacochymia corporis sit ingens, ægerve si susque deque vixerit.

Vulnera quot ex causis calamitosa.

Partes rescissæ quæ non redintegrantur.

XIX. Ἐπὴν 1 διακοπῇ ὀστέον ἢ 2 χόνδρος, ἢ 3 νεῦρον, ἢ 4 γνάθου τὸ λεπτὸν, ἢ ἀκροποσθίη, οὔτε αὔξεται, οὔτε ξυμφύεται.

XIX. Ubi præcisum est 1 os, aut 2 cartilago, vel 3 nervus, aut genæ 4 pars tenuis, vel præputium, neque augescit iterum, neque coalescit.

Partes seminales non possunt iterum redintegrari: verum aliquid renascitur loco ablatæ partis, forma & materia dispari à primæva parte. nam tanta spermaticæ materiæ copia non circumfluit corpus, ut terna dimensione in novam sobolem illa fœcunda sit. Quare ferruminantur ac coagmentantur laceræ hæ partes materia dispari. Dicat quis, Cur spermaticæ partes non redintegrantur à semine, cum totum tamen corpus crescat vi seminis in omnem dimensionem? Resp. seminales jam partes ætate sunt factæ siccæ durioresque, & vegeta vis in utero formatrix erat; ægre enim forma talis jam editur partium; naturæ fracta potentia: adde quod pars læsa, viribus non ita valeat ut olim in utero, nec eâdem copia ac bonitate gignitur ea materia spermatica.

1. Magno vulnere. nam os durum est, nec potest molli substantiæ jungi.

2. Ut narium, aurium: nam ad ossis naturam accedit.

3. Nam est pars spermatica.

4. Ut ad palpebras, & labrum.

XX. Ἢν ἐς τὴν 1 κοιλίην αἷμα χυθῇ παρὰ φύσιν, ἀνάγκη 2 ἐκπυηθῆναι.

XX. Si sanguis in 1 ventrem effusus fuerit præter naturam, necesse est ut 2 suppuretur. *Sanguinis grumi.*

1. Ut in thoracem, ventriculum, & intestina, vesicam, uterum, & cerebrum, ita in interstitia musculorum.

2. Et ut putrescat, modò moram ibi trahat, ut si menses in utero sex vel quinque retineatur. Suppuratur, inquit, hoc est in pus abibit, vel livescet, & grumescet. nam hic impropriè utitur ea ratione Hippocrates. Familiaritas venis ingenita est cum sanguine, quæ facit ut in his naturalis locus sit sanguinis. quæ causa est quod istic nunquam congelescat sanguis. Sed cum substantia, naturæ maxime consocialis putrescit, eo deteriore putredine afficitur, quo naturæ erat familiarior: quod ex seminis putredine elucet; nam horrenda symptomata id proferre solet.

XXI. Τοῖσι 1 μαινομένοισι 2 κιρσῶν ἢ 3 αἱμοῤῥοΐδων ἐπιγινομένων, τῆς μανίης 4 λύσις. *Melancholicorum varices & hæmorrhoides.*

XXI. 1 Insanientibus si 2 varices superveniant aut 3 hæmorrhoides, insaniam 4 solvunt.

1. Ut melancholicis & qui sine febre insaniunt.

2. Id est, in cruribus venarum tumor & in femore, cum cutis nigrore, à crasso & flatulento sanguine. fiunt etiam in hypogastrio, scroto, & inguinibus, genis, mammis.

3. A crasso & adusto sanguine.

4. Metastasi à capite ad crura & ad haimorrha-

morrhoïdes. His ſecanda eſt vena ad malleolum, & multum ſanguinis detrahendum: caſtigandaque ſanguinis conſiſtentia diætâ.

*ῥεύματα vel ἀλγήματα. Dorſi dolores.

XXII. Ὁκόσα * 1 ῥήγματα ἐκ τοῦ 2 νώτου ἐς τοὺς ἀγκῶνας καταβαίνει, 3 φλεβοτομίη 4 λύει.

XXII. 1 Ruptiones quæ à 2 dorſo ad cubitum feruntur, venæ 3 ſectio 4 ſolvit.

1. Vel dolores, vel fluxiones. In rhegmate, muſculis intextæ fibræ divelluntur. In rheumate labitur materia à capite in dorſum & ſpinalem fiſtulam. ἀλγήματα fiunt à plethora & flatu, vel acri à ſanguine.

2. Ut etiam ex cervice & humeris.

3. Ex brachio oppoſito, vel ex crure ejuſdem lateris, dum adhuc ruit humor.

4. Revellendo & vacuando. Ad derivandum vero propior dolori vena erit pertundenda; cum, nimirum, jam conſtitit fluxio.

Triſtitia & metus.

XXIII. Ἢν φόβος 3 καὶ δυσθυμίη πολλῷ 1 χρόνον διατελέῃ, 2 μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτον.

XXIII. Si metus 3 cum triſtitia perſeverent longo 1 tempore, 2 melancholicum hoc eſt.

1. Sine cauſa manifeſta & cum nulla ratione: & propterea dicit, longo tempore.

2. Nam animæ noſtræ ſubſtantia conſtat ex ſplendido æthere: odio propterea habet obſcuros ſpiritus & tenebras, eaſque abhor-

rct

ret & pavet. Tales autem fiunt à vapore ſucci melancholici.

3. Nam animi actiones ſequuntur temperiem corporis & humorum: eorumque ſplendorem vel obſcuritatem ſentit anima per ſpiritus. Nam ſplendidi ſpiritus animo afferunt ſpecies ſub amœna idea: at atri, horrendas triſteſque imagines animo exhibent. Si ſanguine ab uſto melancholeſcat homo, interdum ob ſplendorem, ridet. Timor, mœror, & melancholia, ſibi invicem operam dant: nam melancholia timorem & mœrorem, hi iterum melancholiam pariunt. Præcautionis ergo ratione purgetur melancholia, venaque ſecetur, ſi ſanguine circumfluit. victum qui evincere poteſt craſſitiem ſuccorum, inſtituat. Cum autem in corruptelam rapitur melancholia, quod evacuata non fuit, enthuſiaſmum profert, & ſpectra miranda ab indicibili qualitate. Cum δυσθυμίαν diuturnam animadverteris, quæ zelotypiam facit, cave ne armorum illi copia fiat. Admonui aliquando amicos fruſtra; nam id ridebant, de quodam qui poſtea ſe & uxorem interfecit cultello.

Remedium.

Cautio & historia.

XXIV. Ἐντέρων ἢν διακοπῇ τῶν λεπτῶν τι, οὐ ξυμφύεται.

XXIV. Si quod gracile inteſtinum perſectum ſit, non coaleſcit.

Delendus eſt hic Aphoriſmus, nam antea ſcriptus.

XXV. Ἐρυσίπελας ἔξωθεν μὲν εἴσω τρέπεσθαι, οὐκ ἀγαθόν· εἴσωθεν δὲ ἔξω, ἀγαθόν.

XXV. Eryſipelas foris intro verti, malum: ab intus verò foras bonum.

Quaſi dicat, in eryſipelate non valide eſt refrigerandum: nam bonis ægrorum rebus ſit mutatio ab intus foras. Laudatur enim ſemper excluſio in partes infirmas ac ignobiles & externas partes. Quare non repelle ubi morbus eſt malignus, natura debilis, & materia copioſa & acris, cum phlegmone viſcerum. ita in pleuritide & peripneumonia non repercutimus materiam, nam repreſſus intro ſanguis augeret horum viſcerum phlegmonem. Quicquid igitur ex viſceribus ad cutem abit, non debet retrudi. Excludenda tamen eſt cauſa antecedens interdum phlebotomiâ & pharmaciâ; ſeroque lactis propinato ac julabiis temperandus fervor: quin topica frigida & humida admovemus, non tam repreſſionis quam temperationis gratia. Si cauſa antecedens non magna ſubſit, lintea ſmegmate aquæ ſalsto madentia admovemus optimo ſucceſſu, maxime ſi acerrima vel maligna fuerit materia, & ſi viſcus germen morboſum habet, vel ſi ſenex fuerit, aliave de cauſa vires titubarint. Præclarum remedium eſt ſtercus recens bubulum, ſi in ſartagine coquatur cum aceto, adjectis floribus chamæmeli & ſambuci, ut fiat cataplaſma: quod tepidum admovetur. Ex aceto roſato & ex aqua ranarum coquitur myrrha, & ea aqua admovetur.

Repercuſsioni ubi nullus locus.

Practica admonitio.

Remedium.

XXVI. Ὁκόσοισιν ἂν ἐν τοῖσι καύσοισι τρόμοι γίνονται, παρακοπὴ λύει.

Tremor in cauſo.

XXVI. Quibuſcumque ex cauſo laborantibus tremores gignuntur, delirium hos ſolvit.

Hoc

Hoc est à delirio in mortem abeunt quasi resoluti ante: nam nervosum genus affligitur valde, ubi à causa tremor supervenit. Itaque illud λύει, *pro resolutione totius corporis interpretor. Nam ille tremor metastaseos indicium est ad partes nobiliores: nam à venoso genere excutitur malum in nervos, meningas, & inde in cerebrum ejusque in substantiam, & tunc cedit tremor in delirio, quod tandem resolvit totum corpus. Hunc sensum Aphorismi esse, me experientia docuit. Undique ita illud perniciosum est. Sed si illud* λύει *proprie dictum ab Hippocrate velis, certe ironia dictioni suberit: minime enim delirium solvit tremorem ad salutem, sed ad mortem: quare non* τῆς νόσου λύσιν, ἀλλὰ μετάστασιν σημαίνει. *Sæpe, cum venam tentas manu, pollice in adversa manus ægroti parte, senties subsultantes nervos, varieque exilientes sub pollice, & etiam ipsis digitis quibus pulsum examinas hoc senties, id calamitosum in causis, ubi jam principium superavit morbus.* *Observatio practica.*

XXVII. Ὁκόσοι ἢ ὑδρωπικοὶ 1 καίονται ἢ τέμνονται, ἐκρυέντος τοῦ πύου ἢ τοῦ ὕδατος 2 ἀθρόου, πάντως 3 ἀπόλλυνται.

XXVII. Quicumque empyi vel hydropici 1 uruntur aut secantur, si pus aut aqua 2 universim effluxerit, certo 3 moriuntur. *Evacuatio subitanea, ubi magna sunt vasa, periculosa.*

Veteres empyema vocabant puris collectionem rupto vel non rupto tumore, & in quavis corporis parte. Alii pus contentum in thorace solum appellant empyema. Fit ex peripneumonia, vel angina, vel quod serosa materia irruat ex capite in pectus, vel à corde, aut à toto corpore, vel ex abdomine aqulento, vel ex pulmonum vase aperto.

 In in-

In inflammata autem parte colligitur pus cum intra 14. aut 20. diem non expectoratur. Ab his diebus tum si supputes ad vigesimum vel 27. au 34. aut 40. vel 60. rumpitur, ut nimirum acrir vel crassior fuerit humor, & pars ut fuerit. Hoc ita effusum nisi intra 40. dies excludatur, à lie suppurationis, in tabem trahit, vel suffocat. tabem corruptis pulmonibus: suffocat, si copia obruat.

1. Cum scilicet aliorum remediorum vis victa jacet. Maxime cum summa respirandi difficultate tenentur, quæ nascitur ob angustiam regionis thoracis interceptæ. Si reviviscat aqua à decimotertio, sensim eliciatur.

2. Hoc est, per libras; cum unciauna, ad quattuor, usque secundum vires, erit exhaurienda tantum. Semel id fiat die, dum duodecimum ad diem ventum sit, tunc libere effluat si quid superest.

3. Syncope, à dissipatis spiritibus, ob oscula arteriarum quæ aperiuntur liberata à mole prementis aquæ: cum jam etiam ante à cacochymia fatiscerent vires. Erasistratus dicebat se id usu compertum habere, universim emissam materiam, febres ac mortem invehere. Immutatur enim subito omnium viscerum habitus, quæ mole primum turgebant, & puris acrimoniâ tenerrima vasa reddita facile dehiscunt, cum non amplius aquæ mole premuntur: quo tegmine subito abducto, ruunt spiritus foras. Hoc etiam in aliis abscessibus locum habet, ubi magna vasa adsunt, quæ à pure reparata, eo præsente adhuc connivent. In hac medela valeant vires, absit febris valida. nondum ventum sit ad cachexiam: viscera ac pus nondum corruptelam habeant. Sed ante sectionem lacte vel enchymis nutriatur bene æger. Primo utentur vesi-

Erasistrati sententia.

Cautiones ad recte curandum.

vesicatoriis, deinde cauteriis potentiâ: si hæc non satisfecerint, veniemus ad actu cauteria: tandem his irritis, seca empyum. Quæ autem cauteria sub mento, sub mammis & sub scapulis imponuntur, faciunt ad aversionem causæ antecedentis, quæ ex capite in thoracem fluit.

XXVIII. 1 Εὐνοῦχοι οὐ 2 ποδαγριῶσιν, οὐδὲ φαλακροὶ 3 γίνονται. *Podagra & calvities.*

XXVIII. 1 Eunuchi ex 2 podagra non laborant, nec fiunt 3 calvi.

1. Frigidiores redditi toto corpore.

2. Fit podagra, cum in imbecilles artus effunditur humorum copia. Illa est à desidiâ, luxuriâ, helluatione, & generosi vini potione ante cibum. Propterea etiam hac ætate, extra veneris usum eunuchi podagrâ affliguntur. Olim ex temperantia, pura erant corpora, & fortia, nec immoderata Venus subducebat nervis suum genium; sed succi nativi plena erant, nec excrementis replebantur. Arthritici primum fiunt podagrici.

3. Nam pilorum focus non resiccatur, & à genuino madore densam gesunt cutem.

XXIX. Γυνὴ οὐ 1 ποδαγριᾷ, ἢν μὴ τὰ καταμήνια αὐτέῃ 2 ἐκλίπῃ. *Podagra mulierũ.*

XXIX. Mulier ex podagra 1 non laborat, nisi menstrua illi 2 deficiant.

1. Vera ævo Hippocratis sententia, cum à luxu & libidine essent alienæ.

2. Aut parcâ fluant manu. Nam ut pedes artusque hoc malo affligantur, necesse est ut sit sententia ac scaturigo succorum; nec

enim artuum imbecillitas solitaria hoc malum evocat. Sentinam vero hanc exhaurit menstrua purgatio. Quare cum mulier laborat ex tali morbo qui à cacochymia venit, excita huic menses.

Podagra puerorũ.

XXX. Παῖς οὐ 1 ποδαγριᾷ πρὸ τοῦ 2 ἀφροδισιασμοῦ.

XXX. Puer ex podagra 1 non laborat ante quam 2 Venerem exercuerit.

1. Nisi à parentum semine illa podagra nata fuerit, & maxime cum parentes lue venerea contaminati fuerunt: quod malum ignotum fuit Hippocratis ævo. Hippocrates tamen maxime Veneri adscripsit hoc malum articulorum.

2. Tunc gravem vocem edunt, magnaque fit commutatio seminis & succorum, qui tunc in imbecilles artus se effundunt.

Causa docet morbifica quid sit agendũ.

XXXI. Ὀδύνας ὀφθαλμῶν 1 ἀκρητοποσίη, ἢ 2 λουτρὸν, ἢ 2 πυρίη, ἢ 4 φλεβοτομίη, ἢ 5 φαρμακείη λύει.

XXXI. Dolores oculorum, 1 vini potus, vel 2 balneum, aut 3 fotus, vel 4 phlebotomia, vel 5 pharmacia solvit.

Hoc est, ut fuerit varia causa morbi, ita etiam varius ejus esse debet modus auferendi; ab amotione scilicet causæ antecedentis.

1. A causæ antecedentis evacuatione, cum crassus oculos occupavit succus: hunc enim vinum validum ac tenue discutit.

2. Cum à fumo vel vapore concepta molestia est.

3. Cum

3. Cum oculos incurrit acerrimus succus. Tunc fiat fotus, qualis est fœnugræci decoctio cum spongia. Nam si reliquum corpus purum fuerit, ilico curabitur, exhaustis succis qui influxerant. Quod si corpus irriguum humoribus fuerit, fotus hoc indicabit, nam ilico à fotu mitescit aliquantulum dolor, ob exhaustos humores qui oculo insederant: sed mox recrudescet, quod fotus, æque novum fluxum accersat, ac insidentem dissipet succum.

4. Si sit ex sanguine.

5. Si à succo pravo fuerit. Præclaras hujus eventus enarrat historias Galenus ad hunc Aphorismum. Alii habent, φαρμακοποσίη.

XXXII. 1 Τραυλοὶ ὑπὸ διαῤῥοίης 2 μάλιστα ἁλίσκονται μακρῆς. *Balbuties.*

XXXII. Linguâ 1 titubantes diarrhœis 2 diuturnis plerumque implicantur. *Alvi profluvium.*

1. Triplici vitio afficitur in sanis hominibus lingua, unde quidam trauli dicti, qui scilicet aliquam litteram pronunciare perfecte nequeunt. Pselli qui prætermittunt literam vel syllabam. Ischnophoni, qui balbutiunt ita ut continua serie non nectant syllabas. Cuncta hæc vitia intelligere videtur hic Hippocrates. *τραυλότης, ψελλότης, ἰσχνοφωνία, μογιλαλία.*

2. Nam his imbecillis est lingua ob intemperiem humidam totius corporis, vel cerebri. Et quibus lingua humescit, eisdem plerumque & alvus: nam est eadem membrana quæ vestit ventriculum & linguam. Hanc igitur ob causam cum titubat lingua, diarrhœæ metum adferet. Quasi dicat, talia cor-

pora caute purganda sunt, ne præcipitentur in fluxum. Sed sunt plurimæ aliæ causæ quæ offensam linguæ præbere possunt: ut linguæ brevitas, palati aliena formatio, dentium inopia; vinculum linguæ duplicationem adferens, unde ἀγκύγλωσσοι: vel quod paralysi feriatur lingua.

Acidus ructus frigoris nota.

XXXIII. Οἱ ὀξυρεγμιώδεες οὐ πάνυ τι πλευριτικοὶ γίνονται.

XXXIII. Acidum qui eructant, non sunt pleuritidi obnoxii.

Nam hi sunt pituitosi, & pituita densior est quam ut facile subeat tunicam costis intextam. Quin ejusmodi homines toto corpore algiosi sunt. Nam acidi ructus sunt à ventriculo frigido. Quin si salsa etiam fuerit pituita, alvum movebit: at tales, pleuritidis vitant facile invasionem. Quare vera pleuritis hos non fatigabit. Sæpe evenit tamen ab aquosa tenuique pituita pleuritis in his regionibus, sed illa non vera est ac exquisita. Summa prudentia hic Aphorismus scriptus fuit. Nam in his corporibus frigidis ac pituitosis, sæpe gravissimi dolores laterum à flatibus oriuntur, fotibus mitigandi.

Cautio practica, & historia.

Si venam pertuderis, necabis. Vidi formosissimam mulierem, quæ cum flatibus obnoxia esset, ac cum cœnasset liberalius, noctu in acerbum lateris dolorem conjecta fuit. Ilico à secta vena periit.

Varices & calvities.

XXXIV. Οἱ φαλακροὶ, τουτέοισι κιρσοὶ μεγάλοι οὐ γίνονται· ὁκόσοισι δὲ ἂν φαλακροῖσιν ἐοῦσι κιρσοὶ ἐπιγένωνται, πάλιν οὗτοι γίνονται δασέες.

XXXIV. Qui calvi fiunt, his varices magni non eveniunt: quibus vero

vero calvis varices superveniunt, ii rursus comantur.

Cum id sit ab humoris vitio qui deponitur ad varices vel ad hæmorrhoides. Ita enim vel diadosi avertitur, vel evacuatur, unaque revellitur. Nam à pravis succis exuitur interdum caput capillis, qui si in crura deponantur, reviviscunt pili, cum non amplius eorum radices inquinentur à fœdo succo. Eadem tradit Aristoteles de historia animalium. Quasi dicat Hippocrates, si decidui capilli fuerint, purga corpus, quo materia fœda quæ in caput fluit abducatur. Quare evacuari debebit materia etiam à medico, quæ in caput viam affectat. *Usus.*

XXXV. Τοῖσιν ὑδρωπικοῖσι 1 βὴξ ἐπιγινομένη, 2 κακόν. *Hydropi tussis superveniens.*

XXXV. 1 Tussis si hydropicis superveniat, 2 malum.

1. Quæ primum non aderat; translatâ materiâ ab imo ventre in pectus, (non autem à catarrho illabente in pectus) nam id calamitosum. Nasci vel etiam potest à tumido hepate; quo deorsum pendulo, diaphragma unà deorsum rapit, unde sicca tussis: vel diaphragma mole materiæ opprimitur.

2. Nam bronchia plurimum implentur aqua, unde suffocantur, & spirandi difficultas præcessit.

XXXVI. 1 Δυσουρίην φλεβοτομίη λύει. τάμνειν δὲ τὰς 2 εἴσω. *Dysuriæ*

XXXVI. Urinæ 1 difficultatem dolorificam solvit phlebotomia: secare autem oportet 2 internas venas.

1. Ab

1. Ab inflammatione vesicæ. Tunc febris potens adest.

2. Cubiti, quæ basilica dicitur, & malleoli, quæ saphæa vocatur, interna est: nam externa ischiadica appellatur: hanc ad derivationem, illam ad revulsionem secamus. Acrimonia urinæ, & vesicæ imbecillitas, hujus etiam difficultatis causa est: quæ tamen aliquando à plethora nascitur. Ubi acrimonia frangat, utatur emulsione seminum frigidorum, & papaveris albi ex sero lactis, vel decocti jujubarum & glycyrrhizæ, Si sit ab imbecillitate, vino tenui utatur cum nuce myristica, vel folia ribes nigri illi immacerentur. Sumat pulveris myrrhæ semiscrupulum cum sirupo violato; id sæpe agat: vel bibat lixivium factum ex cineribus rorismarini ex vino albo factum.

Remedium.

Translatio materiæ morbificæ fœliciter fit foras.

XXXVII. Ὑπὸ 1 κυνάγχης ἐχομένῳ οἴδημα γενέσθαι ἐν τῷ τραχήλῳ, 2 ἀγαθόν. ἔξω γὰρ τρέπεται τὸ νόσημα.

XXXVII. 1 Anginâ detento si tumor appareat in collo, 2 bonum: nam foras vertitur morbus.

1. Ab inflammatione laryngis.

2. Diadosi ab internis ad exteriores. Quare ex Hippocratis consilio, omnia admovebimus ut foras prodeat in collum materia. Tale est emplastrum quod coquitur ex nido hirundinis, ex decocto malvarum, meliloti, ficuum, sambuci florum; additur theriaca & crocum. Ita litus ex adipibus, & oleo amygdalino cum croco.

Remedium nobile ad anginã.

XXXVIII.

XXXVIII. Ὁκόσοισι κρυπτοὶ 1 καρκῖνοι γίνονται, μὴ 2 θεραπεύειν βέλτιον. θεραπευόμενοι γὰρ ἀπόλλυνται ταχέως· μὴ θεραπευόμενοι δὲ, * πλωὺ χρόνον διατελοῦσι. *πλείω

XXXVIII. Quibus 1 cancri occulti naſcuntur, non 2 curari præſtat: curati enim ſubito intereunt; non curati verò diutius vivunt.

1. Id eſt, tumor inæqualis, dolorificus, durus, lividus, à bile atra, quæ ex bile flava nata fuit.

2. Quia eſt pepaſmi expers. Licet tamen ſedare dolorem, detergere ſordes, movere haimorrhoïdes, ſecare venam, & purgare. Id ſane obſervatum eſt, duplex in cancro venenum eſſe, unum putrefactivum, alterum corroſivum. Si itaque ei admoveas calida ac humida remedia, quæ pus promovere ſolent in apoſtematibus ac ulceribus pepaſmi capacibus, inde in altam putredinem degenerabunt, cunctaque vicina putrilagine contaminabunt. Quodſi illam fœditatem cauſticis caſtigare volueris, ſurget alterum quod in cancris venenum eſt corroſivum, ac vicina cuncta exuret. Quare non irritandus cancer. Optime ad ſolatium hic facit ſuccus geranii illius quod herbam Roberti appellant, ſi miſceatur cum aqua ſeminis ranarum: ac mox emplaſtrum * ex plumbo mercuriato applicetur. Vidi illuſtrem puellam ab empiricis in calamitatem tractam: dum ſcirrhoſæ illius mammæ alius cauterium

Obſervatio practica.

** Tale deſcripſimus lib. primo Methodi noſtræ ad praxin, capit. De unguentis, in ultima editione.*

Hiſtoria

rium, alius calidum ac humidum cataplasma admovisset. Si in superficie corporis constitit, bene exscinditur, si radicitus avelli una cum venis nigricantibus possit. Initio itaque curabiles sunt; cum solum propagant fibras suas: sed tamen non omnes, sed in quibus nulla reliqua in avulsione remanet fibra. quin tales interdum pharmacia & phlebotomia eluuntur. Cum insedit insigni venæ, arteriæ, aut nervo, curari sectione aut ustione nequis. Lacte etiam tepido fœliciter placatur cancer.

Spasmus & singultus unde.

XXXIX. Σπασμὸς γίνεται, ἢ ὑπὸ 1 πληρώσιος, ἢ 2 κενώσιος· οὕτω δὲ καὶ 3 λυγμός.

XXXIX. Convulsio nascitur vel à 1 plenitudine vel ab 2 inanitione: eodem etiam modo 3 singultus.

1. Cum nervi implentur humore crasso & viscido: quod fit dum coacervant, imbecillitate tacti, hos succus: vel quod hi aliunde affluant: vel quod punctione violentur, à qua sordes vellicant nervos.

2. Ut in febribus ardentibus: & ab elleboro.

3. Qui est motus quidam convulsivus, & provenit ab eisdem causis à quibus convulsio, nimirum à plenitudine, & ab inanitione, & repente se revellit ventriculus ad suum initium, hoc est ad tonos illos suo orificio insertos. Differt à convulsione tractionis ideâ, loci laborantis naturâ, & symptomatis specie Symptomatis specie, nam singultus fit à naturalis facultatis vi, quæ excernit quod, immis-

Singultus quid differat, & quid commune habeat cũ spasmo.

immissum tunicis ventriculi, vellicat. Nervos enim illos maximos habent non motus, sed sensus causâ. Tractionis ideâ differunt; spasmus enim sola tractione absolvitur: at singultus evenit contractione & dilatatione: nam primum se pandit in majorem nisum ventriculus, quo fortius se stringat. Loci laborantis naturâ etiam differunt. nam spasmus musculo proprius est, singultus ad ventriculum pertinet. Spasmus symptoma est causæ morbificæ; singultus est opus naturæ, id est, causæ expultricis. Ubi à plethora est nata convulsio, venæ sectio, solatio est: ubi ab exhaustu, balneum tepidi olei convenit. *Remedium.*

XL. Ὁκόσοισι περὶ τὸ ὑποχόνδριον 1 πόνοι γίνονται 2 ἄτερ φλεγμονῆς, τούτοισι 3 πυρετὸς ἐπιγενόμενος λύει τὸν πόνον.

XL. Quibuscumque 1 dolor 2 sine hypochondriorum inflammatione excitatur, his 3 febris superveniens dolorem solvit. *Hypochōdriorum dolor diuturnus.*

1. In parte non principe.
2. A crassa & frigida pituita, & à flatu.
3. Nam calor febrilis discutit, & materia per urinas & intestina excluditur. Igitur nos, imitando utemur fotibus tenuantibus, discutientibus, coquentibus: sacculis, spongiis. Modo, ut admonet hic Hippocrates, ne febris, nec inflammationis, nec mordentis materiæ, unde dolor, excusatio adferri possit. *Remedium.*

Absces-sus latẽ-tes in corpore.

XLI. Ὁκόσοισι διαπύον τι ἐὸν ἐν τῷ 1 σώματι μὴ διασημαίνει, τουτέοισι διὰ 2 παχύτητα τοῦ πύου, ἢ τοῦ 3 τόπου, οὐκ ἀποσημαίνει.

XLI. Quibus pus in corpore nullam de se notam præbet, ob sui 2 crassitudinem, 3 aut loci, non se prodit.

1. Ut in pulmone & hepate, cum dolores præcesserunt.

2. Ut in tumoribus frigidis.

3. Ut ubi cutis solida, scalpello incidi debet, vel pyrotico: aut pus & cutem rarefaciat. Ita abscessus latitant nonnunquam in imis corporis partibus, ob partis crassitiem incomperti, vel ob puris crassitiem. Vidi plurimos à fato sectos, qui perennibus querelis misere vixerant, quibus ingens apostema saxeæ fere duritiei pancreas occupaverat. Vidi cui hepatis parenchyma, illæsâ solâ superficie in pus versum fuerat, sub languidâ febri ac frequenti lipothymiâ solum. Ita sæpe notavi in abdominis musculis pus delituisse diu, quod tandem in saxosam duritiem abiens, subjectas partes eâdem calamitate afflabat.

Historia

Icterus.

XLII. Ἐν τοῖσιν ἰκτεριῶσι τὸ ἧπαρ 1 σκληρὸν γίνεσθαι 2 πονηρόν.

XLII. Ex ictero laborantibus, jecur 1 durum fieri, 2 malum.

1. Nam ea durities est à phlegmone vel à scirrho: si cum febre, erit à phlegmone: si illa durities sit febris expers, à scirrho erit.

2. Nam scirrhus in hydropem abit; inflam-

flammatio in scirrhum. Sine hypochondrii duritie interdum κριτικῶς natura bilem ad cutem pellit, unde icterus salutaris. Fit etiam non bene à viscerum interdum intemperie, aut à venenata succorum qualitate, ut à morsu viperæ. Vidi quendam statæ ætatis robustum virum, qui sæpe genio indulgebat. hic in pleuritidem tractus fuit. A vena secta expuebat flava admodum, & crassa. quarto die in icterum abiit, excrementis biliosis, nimirum urina, & alvi: septimo sudavit vehementer. Purgabatur interdum manna cum rhabarbaro. Et quia virulenti aliquid adesse videbatur, conquerebatur valide ad xiphoïdem cartilaginem de dolore. jussimus decocto pectorali & cichoraceo incoqui scordium & aliquid marrubii, utque interdum scrupulum vel semidrachmam theriacæ sumeret. evasit. *Historia*

XLIII. Ὁκόσοι 1 σπληνώδεες, ὑπὸ δυσεντερίης ἁλίσκονται, τουτέοισιν ἐπιγενομένης 2 μακρῆς τῆς δυσεντερίης, ὕδρωψ ἐπιγίνεται, ἢ λειεντερίη, καὶ 3 ἀπόλλυνται. *Dysenteria spleneticorum.*

XLIII. Qui 1 splenetici à dysenteria corripiuntur, eaque si longa 2 fuerit, his hydrops vel lienteria supervenit, & 3 moriuntur.

1. Quibus induruit splen à melancholia. Id est, quibus imbecillior lien colligit plurima inquinamenta; eaque si non effundat per vas splenicum, vel per vas breve in ventriculum.

2. Si modum non servat. Id fit, quod materia computruit, quæ, sine dubio, longa die solvit

ſolvit inteſtinorum robur, unde lienteria. Vel inde refrigeratur ac frangitur vis hepatis, unde hydrops. Dicit μακρῆς: nam alioqui ſi brevi peragat ſuam hiſtoriam ac criticôs, dyſenteria(à ſanguine melancholico) bono eventu ſupervenit. Poſt quadrageſimum diem ſolet exulcerare inteſtina effluens ſanguis melancholicus: cum æſtuare cœpit, aut cum cunctando putreſcit, vel ſi acriore ſucco remiſceatur.

Remedium. 3. Fraudato ſuo corpore genio, vigiliis, ac deſidendi aſſiduo conatu. Et lienteria à dyſenteria eſt calamitoſa. Si itaque lien immemor reddatur ſui officii, purgetur; alvuſque humeſcat enemate: & topica attenuantia admoveantur, & emittentia: ut emplaſtrum ex ammoniaco & hordeo. dentur myrobalanorum cortices cum rhabarbaro: vel dilutum rhabarbari, in quo craſſamentum rhabarbari expreſſione eliſum ſit.

XLIV. Ὁκόσοισιν ἐκ στραγγουρίης 1 εἰλεὸς*, ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν 2 ἀπόλλυνται, ἢν μὴ 3 πυρετοῦ ἐπιγενομένου ἅλις τὸ 4 οὖρον ῥυῇ.

** ἐπιγίνεται.*

Ileos XLIV. Quibus à 1 ſtranguria fit ileos, ſeptem diebus 2 pereunt, niſi, ſuperveniente 3 febre, copioſa 4 urina fluxerit.

1. A materia craſſa flatulenta; quæ veſicæ collum obſtruit: hinc enim turget veſica ab urina, & inteſtinum opprimit.
2. Dolorum acerbitate, & excrementorum palindrome ad partes principes, nam urina etiam refluit ad nobiles partes.

3. Quæ

3. Quæ exhaurit flatus, & tenuat materiam quæ obstruebat.

4. Quia si febris sine urinæ promotione accesserit, erit symptomaticæ inflammationis. Ut vidi in quadam matrona, quæ septimo die ab hoc malo obiit. *Casus.*

XLV. Ἕλκεα ὁκόσα ἐνιαύσια γίνεται, 1 ἢ μακρότερον χρόνον ἴσχουσιν, ἀνάγκη ὀστέον 2 ἀφίστασθαι, καὶ τὰς οὐλὰς 3 κοίλας γίνεσθαι. *Ulcera difficilia*

XLV. Ulcera quæcumque annua vel 1 inveterata si fuerint, os 2 abscedere necessarium est, & cicatrices 3 cavas fieri.

1. Ab incursu acerrimæ saniei, quæ membranas & os exedit.

2. Nam os restitui nequit. Quasi dicat, si sæpius à cicatrice erumpit ulcus, os erit abradendum ubi vitium habet: nam expuit ichorem os, unde ulcus recrudescit. Ut si livet os: & si ulcus copiosius & tenuius pus emittat, quam moles ejus postulat. Labra ægre coalescentia, rubor subnascens, hæc ossis corruptelam denunciant. Si hæc absint, aliunde hæc sobolescit calamitas, ut à prava intemperie partis & periostii, vel à cacochymia totius corporis.

3. Quasi dicat: Igitur Chirurgi studeant ut plus carnis ibi gignant. De ulcerum difficilium curatione consule chirurgiam Arcei, qui de vulneribus capitis docte scripsit. In contumacibus ulceribus mirum in modum solatio esse solent remedia revellentia succos à parte ulcerata. Hinc est, quod ita juvent vulne- *Observatio practica*

rariæ

rariæ potiones; nam urinas movent, unaque ichorosam materiam, quæ cottidie in partem ulceratam ferri solebat, excludunt. Inde etiam decoctiones radicum chinæ & sarzæ juvant: nam talem materiam sudoribus & vaporibus evacuant ac revellunt. Hoc itaque dicere velle videtur hic Hippocrates: quia à talibus ulceribus periculum est ut ossa affligantur; vos cavete ne in longum tempus trahatur eorum sanatio, & ne inveterascant.

Gibbosi. **XLVI. Ὁκόσοι 1 ὑβοὶ ἐξ 2 ἄσθματος ἢ 3 βηχὸς γίνονται, πρὸ τῆς 4 ἥβης 5 ἀπόλλυνται.**

XLVI. Qui 1 gibbosi fiunt ex 2 asthmate vel 3 tussi, ante 4 pubertatem 5 moriuntur.

1. In dorso vel cervice luxatis vertebris ab ictu, vel ab humoris aut tumoris incursu in ligamenta. ὑβοὶ, κυρτοί.

2. Compressis pulmonibus angustiâ thoracis, qui tuberculum jam concepit vel humorem crassum in ligamentis. cui asthmati si supervenerit gibbus à luxatis vertebris: magis anxie respirant pulmones.

3. Considentibus pulmonum bronchiis, cum sese explicare non possunt, tunc ex tuberculis vel humoribus liquidioribus illis qui in spinæ ligamenta influunt aliquid exsudat in laryngem & asperas arterias: vel cum moles tumorum, qui in ligamentis vertebrarum sunt, opprimunt pulmones.

4. Priusquam suam amplitudinem occupavit pectus & cor.

Observatio practica. 5. Nam thorax nutriri nequit; neque costæ increscunt: igitur moriuntur, cum spacia sua

ſua non habeat pulmo, ſed tabeſcat. Unde ineunte adoleſcentiâ moriuntur. Qui autem fiunt gibbi, non ex tumoribus frigidis ligamentorum vertebrarum, non ita in aſthma aut tuſſim trahuntur; nec ita facile moriuntur. Si itaque ita affecti homines in febres magnas trahantur, ob difficultatem ſpirandi facile intereunt. Quare magnis remediis hæ naturæ non temere debent tentari.

XLVII. Ὁκόσοισι 1 φλεβοτομίη ἢ 2 φαρμακείη ξυμφέρει, τουτέους προσήκει τοῦ 3 ἦρος φλεβοτομεῖν, ἢ φαρμακεύειν.

Sanis quæ proviſio vacuatoria adhibenda ſit.

XLVII. Quibus 1 phlebotomia aut 2 pharmacia profutura eſt, his 3 Vere pertundenda vena eſt, aut corpus purgandum.

1. Si ex plethora laborat homo alioqui adhuc ſanus. Ut ne paroxyſmo ſuo faciat morbos, cum liqueſcit ſanguis.

2. Si cacochymiâ obſitus videatur homo ſanus.

3. Nam ver eſt temperatum, unde tunc corpora circumfluunt ſanguine cum calore nativo uberrimo. Ita calamitas arthritica ab articulis arcetur, ac incurſus epilepſiæ; melancholicæ, & apoplexiæ intercipitur. nam craſſi viſcidique humores quos morbis dare ſolebant, hac arte averruncamus. Ita imminentes impetus reprimimus luis venereæ antiquatæ, evacuatione ac alexipharmacis vere ac autumno præſcriptis, longaque die ac annis ſenſim eam ferociam frangimus. Nam ſuo impetu ultro moventur humores verno tempore: & quia autumni intemperie intro viam affectant

Practica notatio.

affectant pravi succi, authores morborum evadunt, ni succurreris. Quibus spaciis annuis morbi recurrere soleant, observandum est: ac illud remediis anteveniendum.

Dysenteria à splene.

XLVIII. Τοῖσιν σπληνώδεσι 2 δυσεντερίη ἐπιγενομένη, ἀγαθόν.

XLVIII. 1 Splenicis 2 dysenteria superveniens, salutaris est.

1. Quibus totum corpus circumfluit melancholia.

2. Non ea ab atra bile, nec diuturna, nec illa, quæ est cum ulcere intestinorum, sed cruenta, quæ ilico placatur: nam splenem evacuat. Principem vidi quæ querula fuerat ante de splene: in febre dejecit alvo cruentam atram materiam copiose bis aut ter. trepidabat illa ad conspectum excrementi. Verum in bonam spem eam erigebam. evasit.

Historia

XLIX. Ὁκόσα 1 ποδαγρικὰ νοσήματα γένεται, ταῦτα 2 ἀποφλεγμήναντα ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν 3 ἀποκαθίσαται.

XLIX. Qui 1 podagrici morbi eveniunt, sedata 2 phlegmone intra quadraginta dies, 3 quiescunt.

1. Id est, arthritici omnes.

2. Tensis vinculis cingentibus articulos, ac distentis tendinibus & nervis ab incursu materiæ. Est in illis διάθεσις φλεγμονώδης, nam vera phlegmone occupat partes sanguine irriguas, ac calore circumfluas.

3. Nam

3. Nam materia contumax non ita facile mitigari & diſcuti poteſt, ob partium denſitatem ac debilitatem, & ob frigus materiæ, & quia corpus altum petiit in articulorum receſſibus. Ut materia fuerit craſſior vel tenuior, ita citius aut ſerius diſcutietur: attamen non durabit illa inflammatio ultra dies quadraginta, ſi medicus & æger ſuum fecerint officium: & niſi tophi fuerint jam congelati. Carnoſæ partes facilius ſuppurare ſolent: at tendinoſæ *Obſer-*
ſerius, nam ſunt denſæ partes. Quaſi dicat Hip- *vatio*
pocrates, non facili remedio cedit hoc ma- *practica.*
lum. Quare decoctum ſarzæ parillæ præſcribimus, ſi homo humidus fuerit; vel ſi ſiccus, chinæ radicum; ſi frigidus, guaiaci aut ſaſſaphras ad quadraginta dies. Si phlegmone ſit valida, foris fovebimus aquâ ſpermatis ranarum.

L. Ὁκόσοισιν ἂν ὁ ἐγκέφαλος 1 δια- *Cerebri*
κοπῇ, τουτέοισιν ἀνάγκη 2 πυρετὸν καὶ *vulnera-*
χολῆς 3 ἔμετον ἐπιγίνεσθαι. *ti ſignū.*

L. Quibus 1 præciditur cerebrum, his 2 febrem & bilioſum 3 vomitum ſupervenire eſt neceſſe.

1. Id eſt, infligitur altum vulnus.

2. Quia effuſus ibi ſanguis cunctando putreſcit, inde inflammatur cerebrum. Et à pure vapor ferit cor: quod pus ortum fuit à corrupto ſanguine.

3. Sympathiâ, ob nervum ſextæ conjugationis. Hi ab illato vulnere ilico concidunt: ſanguinem nares fundunt, ac bilem vomunt. *Notæ*
Et diebus criticis quidnam eveniat perpen- *utiles*
dendum, uſque ad viceſimum diem: Ut ſi *praxi.*

quarto die hæc prava signa evenerint, morietur septimo. Si undecimo, vitam ponet 17. vel 20. Quin pravæ hæ notæ interdum delitescunt, tandemque explendescunt; ac ægrum abripiunt 40. die.

LI. Ὁκόσοισιν 1 ὑγιαίνουσιν ὀδύναι γίνονται ἐξαίφνης ἐν τῇ 2 κεφαλῇ, καὶ παραχρῆμα 3 ἄφωνοι γίνονται, καὶ 4 ῥέγχουσιν, 5 ἀπόλλυνται ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν, ἢν μὴ 6 πυρετὸς ἐπιλάβῃ.

Soporosi affectus cum stertore.

LI. Quibus 1 sanis dolores subito fiunt in 2 capite, si subito 3 obmutescunt, & 4 stertunt, intra 5 septem dies moriuntur, nisi febris 6 supervenerit.

1. Repente si fiat ille dolor: ut si liberalius biberit.

2. Translato eo crasso vapore & sanguine pituitoso; qui infarsit jam jugulares venas arterias carotidas.

Aphonia quæ.

3. Intercepta voce, quod spiritus vitalis aditu arceatur à cerebro: & propterea animalis non gignatur. unde apoplexia hæc notha. Aphonia est vocis interceptio, una cum sensus vel motus privatione.

4. Exclusis spiritibus animalibus à musculis. hæc est fortis apoplexiæ nota: nam ab imbecilla musculorum thoracicorum ac laryngis actione nascitur stertor. Hippocrates tertio libro De morbis scribit ab his notis hominem tertio die fieri apoplecticum, sanguine perfrigerato.

5. Universali paralysi vel convulsione correptus:

reptus: Et pars princeps laborat, impar diuturno validoque modo: hinc est quod 4. vel 3. die moriantur: nec excurrit malum ultra septimum diem.

6. Quæ apoplexiæ sit analoga: quia dissipetur hæc materia vapida, vel pituitosa, quæ aditus intercludit spiritibus. Non valida esse debet febris: nam talis exuit corpus nativo calore, viresque solvit: Nec tenuissima, nam contumax est materia. Talis febris vires non pessundabit. Dolor capitis hic denunciat mali principium; aphonia vero, augmentum; stertor, statum. Hæc senioribus ebriis eveniunt, nam his sanguis est crassior. Vidi juvenem robustissimum poculis deditum, qui subito obmutuit ac stertebat; movebat aliquando se, iterumque quasi resolutus jacebat. acta omnia, obiit ante septimum. *Historia*

LII. Σκοπεῖν δὲ χρὴ καὶ τὰς ὑποφάσιας τῶν 1 ὀφθαλμῶν ἐν τοῖσιν ὕπνοισιν. ἢν γάρ τι 2 ὑποφαίνηται ξυμβαλλομένων τῶν βλεφάρων τοῦ λευκοῦ, μὴ ἐκ διαῤῥοίης *ἐόντι, ἢ ἐκ φαρμακοποσίης 3, φλαῦρον τὸ σημεῖον, καὶ θανατῶδες 4 σφόδρα. *Oculi dormientium inspiciendi*

*ἐόν τε

LII. Quin etiam in 1 somnis animadvertere oportere nũ quid de oculis appareat: nam si quid 2 apparet albi, non exacte clausis palpebris, (si non id evenerit ex præcedente diarrhœâ aut pharmaci potu 3) malum & 4 lethale.

1. Hoc eſt, videndum ut æger in ſomno oculos componat. Id eſt, an palpebris conniventibus vel apertis ſomnum ineat: an dormiendo nictet: an more leporum vel limis oculis ſomnum carpat. Hoc per τὴν ὑπόφασιν intelligit, ab ὑποφαίνεσθαι, id eſt, leviter pandere.

2. Siccatis, vi febris, palpebris, quæ naturâ ſunt ſiccæ: & motricis facultatis imbecillitate, vel convulſis oculorum muſculis, & à cute circa frontem intenta & rigida: vel reſoluto lato muſculo, qui præter cætera officia palpebras demittit. Hoc dicit, Si conniventibus oculis, hoc eſt, non exacte clauſis palpebris, dormiat.

3. Vel aliâ magnâ evacuatione, unde imbecillis redditur. Celſus hunc locum ita reddidit, Neque id alvi reſolutio, aut medicina expreſſerit, id eſt, magna alvi evacuatio. Ita etiam mœror, inedia, vigiliæ, profuſior hæmorrhagia, omniſque valida evacuatio id poteſt.

4. Reſoluta facultate animali, exhauſtoque cerebro, indeque convulſis duobus muſculis palpebram moventibus. Quare ſi venerit à critica perturbatione, calamitoſum non erit: ut ei evenit qui in Dealcis horto jacebat. Sed ſi à collapſis naturæ præſidiis, & à vivacitatis vaſtatione à febre colliquante, id peſtiferum. De his vide noſtra Commentaria quæ edidi ad tres libros Prognoſticorum Hippocratis: ſunt enim illa cuncta elaboratiſſima, & in incude attrita.

Delirii idea quid quæque prænunciet.

LIII. Αἱ παραφροσύναι, αἱ μὲν μετὰ γέλωτος γινόμεναι, ἀσφαλέστεραι.

ραι· αἱ δὲ μετὰ 2 σπουδῆς, ἐπισφαλέστεραι.

LIII. Delirium cum 1 riſu obortum, minus periculoſum: quod vero cum 2 ſtudio jungitur, minus tutum.

1. Mitioribus vaporibus & ichoribus ſanguineis in caput pervadentibus. Nam eſt à ſanguine, qui author eſt non ferocium deliriorum.

2. Ab aduſta & fervida bile, cum agreſti ſero & vapore. Hoc, cum ſtudio delirium, medium eſt inter ridiculum & id quod audax & temerarium dicitur. quæ ab atra uredineque ſubacta bile ortum ducit. hoc eſt, cum flava, æſtu immoderato in atrocem vertitur, unde phanatici evadunt. Si itaque cerebrum occupatur ſanguine nulla prava contaminatione infecto, ſed æſtuante, naſcentur inde ludicra deliria ac ridicula: Sin degenerare inceperit à nimio æſtu in bilem, ſtudium quoddam accedet: quodſi in atram bilem torreatur, phanatici fiunt ac turbulenti. Vidi paſtorem Eccleſiæ, qui maximo ſtudio nabliis incumbebat & canebat, inſcius muſicæ: tandem obiit. *Hiſtoria*

LIV. Ἐν τοῖσιν ὀξέσι πάθεσι τοῖσι μετὰ πυρετοῦ αἱ 1 κλαυθμώδεες ἀναπνοαὶ 2 κακαί. *Suſpiria luctuoſa.*

LIV. Luctuoſa 1 ſuſpiria, cum febre conjuncta, in morbis acutis, 2 mala.

1. Hoc eſt, duplex intro ſpiritus revocatio, à fractis viribus & à ſiccitate aſperæ arteriæ, & muſculorum thoracis convulſione. Ita ejulantibus pueris nonnunquam interrumpitur ſpiritus, cunctante pectore inter reſpirandum iterumque quod deerat adjiciente. Ita imbelle pectus medio reſpirationis curſu ſe ſiſtit, mox redit ad officium.

2. Nam convulſio à ſiccitate eſt lethalis.

LV. Τὰ ποδαγρικὰ τοῦ 1 ἦρος καὶ τοῦ 2 φθινοπώρου κινέεται ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.

Veris & Autumni morbi.

LV. Podagrici morbi 1 verno & 2 autumnali tempore maxime excitantur.

1. Paroxyſmo: nam pandit recrementa inducta corpori ab hyeme, atque ea excutit in partes imbelles; tales ſunt articuli.

2. Ab oporæ fœditate, & denſato jam frigore corporis habitu. & autumnalis inæqualitas etiam potenter ſuccos movet corporis, ac turbat. His ergo anni partibus evacuationibus avertatur malum. dentur purgantia pharmaca, vena ſecetur, artus roborentur, decoctum ſuborificum præſcribatur per 40. dies.

Vt ſuccurrendum.

LVI. Τοῖσι μελαγχολικοῖσι νουσήμασιν ἐς τάδε 1 ἐπικίνδυνοι αἱ ἀποσκήψιες ἢ ἀποπληξίην τοῦ σώματος, ἢ 2 σπασμὸν ἢ 3 μανίην, ἢ 4 τύφλωσιν σημαίνουσι.

LVI.

LVI. Morbis ex melancholia ortis 1 male & periculoſe ad hæc membra fit metaſtaſis, unde fit apoplexia corporis, vel 2 ſpaſmus, vel 3 mania, aut 4 cœcitas.

1. Nam graviſſima mala adferunt, & ægre curabilia.

2. Cum repit materia melancholica in nervos.

3. Id eſt, melancholia morbus: effuſo per cerebri ſubſtantiam ſucco melancholico uredine vel putredine maligna.

Obſervatio practica.

4. Incubitu materiæ in oculos. Quare his morbis obnoxii ſe evacuare debent vere & autumno: alterare viſcera decocto fumariæ, cichorei, acetoſæ: & theriaca pauca, & plurima conſerva violacea vel roſacea aut bugloſſæ redintegrare ſuccos fœdatos corporis: & decocto radicum chinæ ſudores per plurimos dies evocare.

Apoplexia.

LVII. Ἀπόπληκτοι δὲ μάλιστα γίνονται, ἡλικίῃ τῇ ἀπὸ τεσσαράκοντα ἐτέων ἄχρις ἑξήκοντα.

LVII. Apoplexiæ maxime fiunt à quadrageſimo ætatis anno ad ſexageſimum.

Proviſio.

A materia melancholica craſſa, quæ cerebri poros obſtruit. nam hac ætate is humor luxuriat. Præterea carotidas ac reticularem plexum craſſus is humor infarcire poteſt. Haimorrhoides hic egregie ad ſalutem faciunt. excitantur uſu aloes, ut haben-& hirudinum admotione. In paroxyſmo vero in da & cxhis optime pertunditur vena brachii, ſi maxima ratio.

 ſangui-

ſanguinis ſit abundantia, dein jugulares, vel frontis vena.

LVIII. Ἢν ἐπίπλοον 1 ἐκπέσῃ, ἀνάγκη 2 ἀποσαπῆναι.

LVIII. Cum omentum 1 exciderit, neceſſario 2 putreſcit.

1. Ut in vulneribus ventris.

Cura. Gal. 6. lib. Methodi.

2. Quaſi dicat, ilico igitur reponatur, ne liveſcat & putreſcat. Si igitur livet, exſcindatur, ne trahantur à repoſito omento vicina, filo excipe, ne fiat haimorrhagia; & foras propendulum ſit filum, dum ſponte excidat.

LIX. Ὁκόσοισιν ὑπὸ 1 ἰσχιάδος ἐνοχλευμένοισι χρονίης 2 ἐξίσταται τὸ ἰσχίον, καὶ πάλιν ἐμπίπτει, τουτέοισι 3 μύξαι ἐπιγίνονται.

LIX. Quibus diuturnis coxendicis 1 doloribus implicitis caput femoris excidit coxâ 2, rurſumque recidit, iis 3 muccus ibi congeritur.

1. A ligamentis & tendinibus, & ubi nervi illi lorarii, ab oſſe ſacro nati, ad ſummas nates repunt in femora. Iſchium eſt articulatio capitis femoris cum coxa. Iſchias, eſt morbus iſchii cum acerbo dolore.

2. Laxatis vinculis articuli coxæ à congeſtione ſuccorum in interna parte. unde illud crus fit longius, cum in intimam partem luxatur: ſi foras, decurtatur crus.

3. Qui coacervatur à parte imbecilli; vel à capite illabitur aut ab utero. Quaſi dicat, ſicca igitur totum corpus & partes firma. Hoc optime fit à proviſione habita totius corporis decocto ſarzæ parillæ, & ejus electario, quod alibi

alibi descripsimus. Sarza enim una dolores potenter placat.

LX. Ὁκόσοισιν ὑπὸ ἰσχιάδος ἐνοχλουμένοισι 1 χρονίης, τὸ ἰσχίον 2 ἐξίσταται, τουτέοισι 3 τήκεται τὸ σκέλος, καὶ 4 χωλοῦνται, ἢν μὴ 5 καυθῶσιν.

LX. Si dolor coxarius fuerit 1 diuturnus, ac tum his si femoris caput coxâ 2 excidit, his crus 3 extenuatur, & 4 claudicant, nisi 5 urantur.

1. Ab incursu succi muccosi.
2. Quod circumfluat pituita muccosa.
3. Fracto calore partis quæ muccos genuit. & quia distorquetur vena saphæna, & arteriæ intercipiuntur.
4. Quia crus fit longius vel brevius.
5. Congestio ubi muccos intulit. Urantur priusquam fiat tabes cruris, vel claudicatio: provisione tamen habita totius corporis. Uredo madorem exhaurit, & laxitatem contrahit. foras trahit materiam etiam phœnigmus. Cauteria diu aperta fluant: tribus locis admove. cave à tendinibus & nervis. Si aliunde influit, purga, sicca totum & partem. Ita in puerorum vacillantibus genubus siccantia emplastra admove.

HIPPOCRATIS COI APHORISMORUM LIBER VII.

I. HEURNII

Paraphrastica versione, & brevibus ad obscuriora loca Notis sive Commentariolis illustratus.

I.

Frigus extremarum artiū.

Ἐν τοῖσι 1 ὀξέσι νουσήμασι ψύξις 2 ἀκρωτηρίων, κακόν.

I. In 1 acutis morbis partium 2 extremarum frigus, malum.

Hic liber epigenomena signa enarrat.

1. In quibus viscera interna æstu flagrantia calidum nativum in se evocant: vel ubi nimio incendio aut pravitate calidum nativum extinguitur. Non sit fugax illud frigus. Cum incendii vi frigescunt, tunc sitis adest; si pravitas venenosa adfuerit, sunt sitis expertes, nam calor nativus tunc extinguitur.

Observatio practica.

2. Pedes, manus, nares, aures. Propterea in pravis ac magnis febribus continuis notare debemus cum ita externe frigent, num adsit sitis: quodsi illa vehementer vexet, à rebus calidis pax sit. verum si sitis absit, indicium erit prostrati caloris nativi: tunc antidotis etiam calidis erigendus erit æger.

II. Ἐπὶ

II. Ἐπὶ 1 ὀστέῳ νοσέοντι σὰρξ 2 πελιδνὴ, κακόν.

II. Caro 1 livida ſi circum 2 os fuerit, malum.

1. Extincto calido nativo ab irruente ſucco unde putreſcit: vel à phlegmones conceptæ vehementiâ; ſi nulla excuſatio contuſionis adferri poteſt.

2. Oſſis intemperiem oſtendit caro: ejus enim cariem ſenſit. Uratur igitur caro, uſque ad os: deinde abrade oſſis cariem, In lue venerea ſæpe talia eveniunt. Vidi cui erat totum caput tuberoſum: cauterio id ad os uſque aperuimus: quod exeſum erat fere uſque ad diploen. abraſimus ſenſim: iterumque aliam partem aperiebamus ad os: ita ſenſim totum fere caput ejus abraſimus. evaſit. *Hiſtoria.*

III. 1 Ἐπὶ ἐμέτῳ λύγξ καὶ ὀφθαλμοὶ 2 ἐρυθροὶ, κακόν.

III. 1 Singultus & oculorum 2 rubor ſi vomitui ſuperveniant, malum. *Singultus & oculi rubri in acutis.*

1. Si per morbos acutos id evenerit, eorumque vi: ita ut nulla excuſatio conatus vomiturientis adferri poſſit. Ita enim ab exhauſtu erit ille ſingultus, quod vomitu nimis multa evacuata ſint, vel quod ventriculus phlegmonem concepit. Vel à prava quadam qualitate quæ fatigat ventriculum. Sopitur, puppa potui indita ex ſemine papaveris & aneti. *Quid agendum.*

2. Nam indicat cerebri inflammationem, eo tranſlato ſanguine, unde & oculorum venulæ implentur. Sive igitur cerebrum ſive ventriculus inflammatione tentetur, hæ duo

ſe conſociabunt, oculorum rubor, & ſingultus: ob communionem quæ illis eſt à nervis ſextæ conjugationis. Oculorum tamen rubor major eſt, ubi cerebrum inflammatur.

Horror à ſudore.

IV. Ἐπὶ 1 ἱδρῶτι φρίκη, οὐ 2 χρηστόν.

IV. Horror 1 ſudori ſuperveniens, non 2 bonum.

1. Epid. & 3.

1. Si infida ſit criſis: ut in Epicratis uxore, & in Cherione. Crebra horreſcendi & ſudandi viciſſitudo etiam mala eſt.

2. Nullam ſpem erigit: Iudicatoria enim non judicantia pernicioſa ſunt, vel ad diuturnitatem morbi apparent. Nam proſtratæ naturæ indicium hoc eſt, ac materiæ luxuriantis copiæ. Ita ut ſubſtillum ſanguinis evenerit, in magna febre.

Maniæ criſis ut eveniat.

V. Ἐπὶ μανίῃ, 1 δυσεντερίη, ἢ 2 ὕδρωψ, ἢ 3 ἔκστασις, ἀγαθόν.

V. Maniæ ſi 1 dyſenteria vel 2 hydrops, aut 3 extaſis ſuperveniant, bonum.

1. Tranſlata nigra bile ad inteſtina: quæ tamen abradendo non ita moleſta eſt ut ea quæ ab uredine naſcitur. Vel haimorrhoïdes ſi ſanguinem fuderint aduſtum.

2. Effuſo ichore melancholico in abdomen, nondum alienato hepate, propteteaque curabilis hydrops ille.

3. Vehementer mota mente: quod irritetur cerebrum, adeo ut mox criſin editurum ſit.

VI. Ἐπὶ νούσῳ 1 πολυχρονίῃ 2 ἀποσιτίη καὶ 3 ἄκρητοι ὑποχωρήσιες, 4 κακόν. *Morbi diuturni eventus.*

VI. Morbo 1 diuturno 2 inappetentia & alvi 3 meraca dejectio si supervenerit, 4 malum.

1. Qui à frigida materia natus fuit: unde ventriculus in cibi desiderium se erigere deberet.

2. Fracta œconomia naturali stomachi & jecoris, à nimio algore, vel quod prave putrescat frigida illa materia, cum tamen primo cibum caperet.

3. Ut exhausto à sero nativo per morbos acutos meraca editur dejectio, ita in dinturnis meraca subeunt ob vim fractam calidi nativi, quod nequeat domare succum chylosum, nec rite permiscere.

4. Nam vires per morbos longos fractæ, non alia re quam fœlici nutricatu redintegrari possunt.

VII. 1 Ἐκ πολυποσίης ῥῖγος καὶ 2 παραφροσύνη, 3 κακόν. *A vinolentia quæ mala.*

VII. Ex largiore 1 potu rigor & 2 delirium, 3 malum.

1. Obruitur enim nimia copia calor nativus, qui cum excludere eam nitatur, rigor fit & suffocat copia immoderata. Vinum, inquit Plato, calefacit corpus & animam, hoc est, humores & spiritus. attamen si liberalior usus ejus ineatur, refrigerat ex eventu. Apollonius apud Philostratem ait, Vinum purum potum esse; sed ipsum bono mentis statui adversari, quod ejus divinam partem perverteret. *In Tim. 1. lib. 5. in fin.*

2. Ca-

2. Capite repleto ferventi ſanguine ac vapore.

3. Nam ſignificat calidum nativum exhauriri, aut ſuffocari. Vidi virum fortiſſimum ex largiore potu intra quartum diem abreptum fuiſſe. Non ſine delirio is obmuteſcebat, nec unquam verbum proloqui potuit.

Hiſtoria

Abſceſſus intus rupti notæ.

VIII. Ἐπὶ 1 φύματος εἴσω ῥήξει, 2 ἔκλυσις, 3 ἔμετος, καὶ 4 λειποψυχίη γίνεται.

VIII. A 1 tumoris intus ruptione, 2 exolutio, 3 vomitus & animi 4 defectus gignitur.

Remedia.

Notas docet quibus noſcamus intus conceptos ac erumpentes tumores, quo remedia opportune adferamus. Talia ſunt potiones vulnerariæ, & quæ grumos ſolvunt, ut fluxile pus fiat: rubia tinctorum, ſpermaceti, nux muſcata, ſemen naſturtii & melanthii.

1. Id eſt à vomica.

2. Maxime ſi nobilem partem obſidet abſceſſus, diſſipatis ſpiritibus.

3 A pure irritato ventriculo.

4. Ex puris pravitate. Et ita plerumque moriuntur: quod vidi in piſtore quodam, cui hepar in pus abierat. Quo igitur modo in peripneumonia pateretur cor ut pus viam per ſe faceret?

Hæmorrhagiam quę mala ſequantur.

IX. Ἐπὶ 1 αἵματος ῥύσει 2 παραφροσύνη, ἢ καὶ 3 σπασμὸς, 4 κακόν.

IX. 1 Hæmorrhagiæ ſi 2 delirium aut unà ſi 3 convulſio ſupervenerit, 4 malum.

Quaſi

Quasi dicat Hippocrates, Nimia sanguinis profusio cavenda etiam in crisibus, ne vitæ prædia exhauriantur, unde ab inanitione convulsio sequi posset.

1. Exhaustis spiritibus una cum sanguine.

2. Cuncta enim sua officia facit anima proxime satellitio spirituum: quibus exhaustis, stupent ejus munera, ac levis quædam subnascitur deliratio.

3. Ab inanitione si fuerit, maxime si jungantur hæc, scilicet delirium & convulsio. nam illa per se deliratio ab exhausto, cibo sedatur redintegrante, idque facile.

4. Quod ad virium afflictionem accedat invictum fere malum.

X. Ἐπὶ 1 εἰλεῷ 2 ἔμετος ἢ 3 λύγξ, ἢ 4 σπασμὸς, ἢ παραφροσύνη, κακόν. *Ileos.*

X. Ab 1 ileo 2 vomitus, vel 3 singultus, vel 4 spasmus, aut delirium, malum.

1. A cruditate fœda, ab infarctu intestinorum intercepta vel à veneno: vel elapsis ab intestinis in scrotum: at maxime à phlegmone tentatis intestinis: vel cum intestinum tenue intestino illabitur.

2. Bilis, pituitæ, fæcum.

3 Fæcibus in ventriculum raptis: vel ab exhaustu.

4. In contagionem tracto cerebro à ventriculi afflictione, & ob putredine conspurcatas fuligines, delirant. Intestinum si elapsum sit in scrotum, ilico reponatur: antequam febris & singultus supervenerit: si enim illa supervenerint, ac si vi reponatur, ante septem fere horas moriuntur. Si in hoc morbo fluant sudores fœtidi, anhelitusque & ru- *Cautio curandi.*

ctus

ctus oleant male, lethale. Si superum intestinum inferiori illapsum sit, clysmis ac glandibus acribus deorsum fiat motio. Sin infernum se superno intruserit, globulo plumbi devorato, abactio fit.

Pleuritis funesta.

XI. Ἐπὶ πλευρίτιδι 1 περιπνευμονίη, 2 κακόν.

XI. Pleuritidi superveniens 1 peripneumonia, 2 malum.

1. Nam est translatio illa symptomatica ab oppressa natura. Vel enim pravior reddita materia affligit partem nobiliorem, in quam recipit: vel minime mutato foco aliam partem unà contaminat.

2. Periculosior enim est peripneumonia ob principatum partis. sive sit ἐπιγίνημα, sive μετάστασις, malum.

XII. Ἐπὶ 1 περιπνευμονίῃ φρενῖτις 2 κακόν.

Peripneumonia calamitosa.

XII. 1 Peripneumoniæ si supervenerit phrenitis, 2 malum.

1. Hæc si nascitur à succis incendio æstuantibus, fuliginibus imbuit caput, idque in ardorem abripit; tunc biliosus sanguis si fuerit, eo prolectatur.

2. Quòd ad prostratas vires à primo morbo, accedat summa morbi ferocia: & pepasmi expertis materiæ nota hæc est, quod ruat in partem principem.

**τραύμασιν.*

XIII. Ἐπὶ * 1 καύμασιν ἰσχυροῖσι 2 σπασμὸς ἢ τέτανος, 3 κακόν.

Causi lethales.

XIII. Ingentibus 1 ardoribus superveniens 2 spasmus, vel tetanus, 3 malum.

1. Id eſt, febribus ardentibus magnis.

2. Ab exhauſtu nervoſi generis & cerebri.

3. Nam convulſio ab inanitione lethalis. Et tetanus ſuo rigore intercipit actionem muſculorum thoracis, ac præpotente dolore enecat.

XIV. Ἐπὶ 1 πληγῇ ἐς τὴν κεφαλὴν 2 ἔκπληξις, ἢ 3 παραφροσύνη, 4 κακόν.

XIV. 1 Plagæ in capite acceptæ, 2 ſtupor aut 3 delirium ſi ſupervenerit, 4 malum. *Caput quaſſatum.*

1. A caſu, ictu ab obtuſo telo, unde in vacuo illo cranii ſpacio cerebrum valide illiditur, unde ſpiritibus aditus intercluditur ad nervos.

2. In quo ſenſus & motus percellitur. apertis oculis ſtupent, quaſi metu terrefacti; & muti ſunt. nam cerebri pori ac ventriculi turbantur, ac ſitu vitium facit: unde in nervorum originem ſpiritus influere nequeunt.

3. In quo morum & verborum abſurditas.

4. Nam indicant cerebrum graviter affligi ab eo ictu. obſtructionem enim ventriculorum, vel vehementem cerebri refrigerationem hæc indicant.

XV. Ἐπὶ 1 αἵματος πτύσει, 2 πύου πτύσις κακόν. *Sanguinis ſputum.*

XV. 1 Sanguinis ſputo ſi ſupervenerit 2 puris expectoratio, malum.

Sanguinis sputo, ilico remedia admove, quæ sanguinem retineant, venam astringant, phlegmonem arceant: vasa aperta astringantur, rupta glutinentur, exesa regenerentur; nempe conserva antiqua rosarum cum caphura, semine hyoscyami albi, corallo, hæmatitide & semine papaveris.

Remediũ sanguinis fluxus.

1. Lacera à vena pulmonum ab erosione à succo acri. Nam si à pulmone effundatur per orarum apertionem, aut ruptionem venæ, puris consequutionem non ita adfert, nisi longa die supervenerit ἀνάβρωσις, id est, erosio, putredo, & febris. Criticôs si effundatur, interdum juvat.

2. Ab ulcere sinuoso pulmonum. Imponit sanguinis cum tussi valida spuitio sæpe bonis medicis: vel à cunctis notis falsi existimant eum à pulmone proficisci, cum ex capite illabatur vel jecore, circumfluo sanguine, quando ob solemnem aliquam vacuationem intercerptam, effundit cava vena suam copiam in venam azygos, ac expectoratur.

Cautio practica.

Phthisis.

XVI. Ἐπὶ πύου 1 πτύσει 2 φθίσις καὶ 3 ῥύσις· ἐπὴν δὲ τὸ πτύελον 4 ἴσχηται, 5 ἀποθνήσκουσιν.

XVI. A 1 puris expectorato 2 phthisis & 3 fluxio; postquam vero expectoratum 4 retentum fuerit, 5 moriuntur.

1. Cum primum sanguinem extussiunt.

2. Id est, phthoë, hoc est non redintegrabile pulmonum ulcus cum febricula, unde tota corporis atteritur œconomia.

Pulmonũ ulcus cum febricula.

3. A tabe defluis capillis ab madoris genuini exhaustu: vel alvus etiam ruit, impotentia

tentia

tentia retentr icis facultatis : unde imbecillitati nova imbecillitas additur. Quaſi dicat, religioſe igitur debetis purgare.

4. Impotentiâ expectorandi, unde obducuntur meatus pulmonis à purulenta materia. Hac ſerie : ſputum ſanguinis, pus, phthiſis, fluor, niſi redintegretur æger à purulentia illa intra dies quadraginta. *Ductus ut fiat ad phthiſin.*

5. Cor in ardorem ac ſqualorem abripitur. Hippocrates triplex genus phthiſis agnoſcit. *Phthiſis triplex.* Unum, ab incurſu madidi ſucci à cerebro in pulmones, & à dulci pituita putrida, unde corripitur pulmo : vel ab acribus tenuibuſque ſuccis, unde exeditur pulmo. Alterum ex metaſtaſi, ut cum pleuritis, angina vel pulmonia in vomicam abeunt. Tertium à lacero vaſe pulmonum. hic à ſanguinis ſputo, puris evenit ſputum : in aliis, ex adverſo.

XVII. Ἐπὶ φλεγμονῇ τοῦ ἥπατος λὺγξ, κακόν *Singultus ubi, malum.*

XVII. Inflammationi hepatis ſi ſupervenerit ſingultus, malum.

Si ab hepate, phlegmones mole occupato, opprimatur ventriculus, ac communione nervorum in ſympathiam trahatur, vel bilis acerrimæ proventu, ab æſtuante hepate genito, ventriculus incurratur ac vellicetur, & aliquando inflammetur : vel nimio ab æſtu hepatis exſiccetur.

XVIII. Ἐπὶ 1 ἀγρυπνίῃ 2 σπασμὸς, ἢ παραφροσύνη, κακόν. *Convulſio & delirium ubi mala.*

XVIII. 1 Vigiliis ſi 2 convulſio aut delirium ſupervenerit, malum.

1. A vi morbi ortis, non autem à foris ſi data occaſio; nam ſiccant vigiliæ, ac ſolvunt ſpiritus animales, unde languor & tremor totius corporis.

2. A magna cauſa hæc ſymptomata naſcuntur interna: vel enim exhauſti cerebri indicium eſt, vel ſanguinem in acrem bilem jam abiiſſe. Si quis ob perennes vigilias languet ac tremit toto corpore, quia à disjectis ſpiritibus cerebri id vitium eſt, ſtudendum erit ut corpus inſuccetur bono nutricatu; madente & refrigerante cibo, & potu ſomnus accerſatur; & modeſte id agant.

Eryſipelas.

XIX. Ἐπὶ ὀστέῳ 1 ψιλώσει 2 ἐρυσίπελας, 3 κακόν.

XIX. Oſſi 1 nudato ſi ſupervenerit eryſipelas, 3 malum.

1. Si ſuis tegumentis nudatum fuerit, à quacumque cauſa.

2. Si circumjecta oſſi caro eryſipelas conceperit, quod fit dum ab acerrimis incurritur ſuccis.

Tecmarſis. 3. Nam à tam acri ſanguine gigni caro nequit. Purgetur ergo in primis pravus ille ſuccus: ſecundo eryſipelati remedia dentur: tertio oſſi caro accedat.

Eryſipelas.

XX. Ἐπὶ 1 ἐρυσιπέλατι 2 σηπεδὼν, ἢ ἐκπύησις, 3 κακόν.

XX. 1 Eryſipelati ſi ſupervenerit 2 putredo, aut ſuppuratio, 3 malum.

1. Indi-

1. Indicium pravi eryſipelatis, quod foris intro fertur, ac rodit.

2. Nam ſolvi deberet per ἄδηλον διαπνοὴν ille tenuiſſimus ſuccus unde eryſipelas.

3. Suadet in hac calamitate Celſus uſum cauteriorum.

XXI. Ἐπὶ ἰσχυρῷ 1 σφυγμῷ ἐν τοῖσιν ἕλκεσιν 2 αἱμοῤῥαγίη, 3 κακόν.

Vlcerum haimorrhagia.

XXI. Forti in ulceribus 1 pulſui ſi 2 haimorrhagia ſupervenerit, 3 malum.

1. A phlegmone preſſis arteriis; ac repletis arteriis ſpirituoſo ſanguine.

2. A valido arteriarum motu, quo ſtudet natura ſibi moleſta excludere.

3. Calamitoſam enim haimorrhagiam dabit, quæ nulla arte compeſci poterit, ob recluſam arteriam. Bona quidem ulceri eſſet haimorrhagia niſi immoderata foret. Admove farinam tenuiſſimam molendinarum, cum bolo ſanguineque draconis; maxima hæc copia aſpergantur.

Remedium.

XXII. Ἐπὶ ὀδύνῃ 1 πολυχρονίῃ τῶν περὶ κοιλίην 2 ἐκπύησις, *

Dolor diuturnus alvinus.

* κακόν.

XII. 1 Diuturno partium 2 alvinarum dolori ſuppuratio supervenit.

1. Phlegmone excitata ſi ſit à materia viſcida. Si non ſit dolor interruptus, non à flatu, nec vagus. febricula adeſt, vel adfuit.

2. Ut partium quæ ſunt ad ventriculum, omen-

omentum, inteſtina, hypochondria, lumbos. Dextro hypochondrio tegitur hepar, ſiniſtro lien, & ventriculi maxima pars: Lumbis hærent renes: Ilibus dextris inteſtinum cæcum: ſiniſtris, colon & jejunum: ad umbilicum, coli & jejunii portio: Imo ventri, longano, veſica, uterus.

3. Circa ſexageſimum diem. Cum jam jam in expuratum abiturum eſt ſuppuratum, ſanies exudat; hinc morſus inteſtinorum & fluxus non ſine dolore, horrore, ſudore frigido, lipothymia, frigore pedum ac manuum.

Remedia

Igitur tunc, quaſi dicat, ſtudendum erit ſuppurato: in expurato autem danda quæ pus attenuant; qualia ſunt illa quæ præſcribuntur in grumoſo ſanguine.

Dyſenteria.

XXIII. Ἐπὶ 1 ἀκρήτῳ ὑποχωρήσει 2 δυσεντερίη, κακόν.

XXIII. Sinceræ 1 dejectioni 2 dyſenteria ſi ſupervenerit, malum.

1. Ichore ſuo ſi fuerint ſpoliatæ dejectiones cholericæ vel melancholicæ: quo ichore eorum acrimonia temperari ſolet, ac meracus color dilui.

Remedium.

2. Acrimonia illabentis ſucci afflictis inteſtinis. Ilico præſcribe julapia ex aqua cichorei, cum emulſione ſeminis cichorei & endiviæ: miſce ſirupum de ribes. Et alternis diebus propina rhabarbari & myrobalanorum ſemidrachmam, cum ſirupo de ribes.

XXIV. Ἐπὶ ὀστέου 1 διακοπῇ παραφροσύνη, ἢν 2 κενεὸν λάβῃ, * 3.

** κακόν.*

XXIV. Oſſis 1 vulneri, ſi in vacuum

cuum uſque 2 ſpacium pervaſerit, 3 delirium ſupervenit.

1. Διακοπὴ eſt alta calvariæ fractura. Fracturarum cranii variæ ſunt ideæ, inciſio, fiſſura, colliſio, ſedes, fiſſura in parte non colliſa. *Hip. lib. de vulneribus capitis.*

2. Diſſipato ſpiritu animali.

3. Hoc eſt, ſi pertuſa utraque tabula fuerit: ut facile evaneſcat tanto in vulnere ſpiritus animalis; aut refrigeretur cerebrum illabente aurâ frigidiore.

XXV. Ἐκ φαρμακοποσίης σπασμὸς, θανατῶδες. *Spaſmus à pharmaco.*

XXV. Ex pharmaci potione ſpaſmus, mortiferum.

Qualecunque fuerit id pharmacum, inaniendo; vel mala qualitate, qua tota ſubſtantia naturam opprimit, affligendo: vel quantitate perniciosam vim importando. Vnde cerebrum nervoſæque partes in hanc calamitatem convulſificam abripiuntur.

XXVI. Ἐπὶ 1 ὀδυνῃ ἰσχυρῇ τῶν περὶ τὴν 2 κοιλίην, 3 ἀκρωτηρίων 4 ψύξις, κακόν. *Frigus extremarum.*

XXVI. 1 Si acerbiſſimo partium ad 2 ventrem pertinentium dolori ſupervenerit 3 frigus 4 extremarum, 5 malum.

1. A phlegmone vel eryſipelate, aut alio aliquo tumore.

2. Ut ventriculi, hepatis, lienis, inteſtinorum, veſicæ, uteri, renum.

3. Manuum, naſi, pedum, aurium, cutis.

4. Nam extremorum frigus naſcitur ex partibus internis phlegmone obſeſſis, unde intro pellicitur ſanguis & calor : vel calorem extinctum denunciat id frigus : vel craſſior materia exitu prohibet calorem.

5. Nam copiâ ſuccorum irruentium opprimitur pars : & doloris acerrima vi trahuntur huc ſpiritus & ſanguis.

Teneſmus in gravida.

XXVII. Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ 1 τεινεσμὸς ἐπιγενόμενος, ἐκτρῶσαι 2 ποιέει.

XXVII. Si ingravidatæ mulieri 1 teneſmus ſupervenerit, 2 abortire eam facit.

1. Perpetua deſidendi cupiditas, qua pauca muccoſa exprimuntur ab inteſtino longanone; irritato inteſtino ab acri ſucco, & ſalſo.

Remedium.

2. Trahitur enim in contagium uterus à recto inteſtino, cui nectitur cervice : ac fœta fatiſcit crebra deſidendi neceſſitate. Mollibus enematis eluatur malum, ut ex aqua hordei, cum ſaccharo, & vitello ovi.

XXVIII. Ὅτι ἂν ὀστέον ἢ χόνδρος, ἢ νεῦρον ἀποκοπῇ ἐν τῷ σώματι, οὔτε αὔξεται, οὔτε συμφύεται.

XXVIII. Si os vel cartilago, ſive nervus

nervus sectus fuerit in corpore, neque augetur, neque coalescit.

In sexto libro, Aphorismo sexto, expositus est hic Aphorismus.

XXIX. Ἢν ὑπὸ 1 λευκοῦ φλέγματος ἐχομένῳ 2 διάρροια ἐπιγένηται ἰσχυρὴ, λύει τὴν νοῦσον.

XXIX. Si 1 leucophlegmatiæ implicito valida diarrhœa 2 supervenerit, morbum solvit.

1. Id est, in anasarca. vocat λευκὸν φλέγμα, quia fit à pituita alba, quæ proficiscitur à frigido hepate, vel ibi succrevit in habitu corporis refrigerato. *Hydropi diarrhœa.*

2. Ineunte morbo, ubi vires & viscerum robur adhuc vigent: nam in prostratis viribus calamitose fluit alvus. Ut hydropi fœliciter medicina fiat, adsit viscerum integritas: non adsit hectica intemperies, nam significat longa die viscera postrata esse. deinde, ineunte morbo aqua copiose expellatur, libereque efferatur, amota omni cruditate. Dentur sex vel septem grana optimi elaterii cum pilulis alephanginis. ruente nimium alvo propinentur duo vel tria grana opii cum theriaca & sirupo citreorum; nam motis sudoribus sedatur immanius profluvium. *Cautio medendi.* *Remedium.*

XXX. Ὁκόσοισιν 1 ἀφρώδεα τὰ διαχωρήματα ἐν τῇσι διαῤῥοίῃσι, τουτέοισιν ἀπὸ 2 τῆς κεφαλῆς ταῦτα καταῤῥεῖ. *Diarrhœa cephalica.*

XXX. Quibuſcumque per diarrhœas 1 ſpumoſa feruntur alvi excrementa, his ex 2 capite effluunt talia.

1. Motu cum agitatur materia pituitoſa flatulenta, ut in minimas partes atteratur: vel madentes partes in flatus comminuit.

2. Si caput in vitio ſit: ſique pituita contumax dejiciatur, bullis maximis obſita. Fluit facile in ventriculum per choanam. Quare pilulis cocciis, vel de hiera cum agarico excludatur, ſi laborante capite citra febrem, à pituita, alvus ſubſtiterit.

Remedium.

XXXI. Ὁκόσοισι 1 πυρέσσουσιν ἐν τοῖσιν οὔροισι 2 κριμνώδεες αἱ ὑποστάσιες γίνονται, 3 μακρὴν τὴν ἀῤῥωστίην σημαίνουσι.

Hypoſtaſis craſſæ farinæ.

XXXI. Quibus 1 febricantibus in urinis hypoſtaſes 2 craſſiorem farinam referunt, 3 diuturnam invaletudinem denunciant.

1. Nam urinæ ſunt fidæ nunciæ affectionum venarum.

2. Ab ardore à retorrido facto ſanguine: vel à carnibus & pinguedine liqueſcente; ſed tunc urina præceſſit pinguis. Illæ rubræ ſunt; hæ, albæ. Vide hiſtoriam Sileni, & ejus qui in Dealcis horto jacebat. Si lenta & viſcida ſit hypoſtaſis, pituitæ nota eſt. κρίμνον eſt farina quæ molam ſubterfugit: hoc eſt quæ craſſius molita fuit.

3. Si

3. Si virium robur adfuerit : alioqui citam mortem significant : nam pepasmi difficultatem denunciant. propterea in gravi ac calamitoso morbo indicant perniciem promptam : in mitioribus, diuturnitatem.

XXXII. Ὁκόσοισι δὲ 1 χολώδεες αἱ ὑποστάσιες, ἄνωθεν δὲ 2 λεπταὶ, ὀξείην 3 ἀῤῥωστίην σημαίνει. *Hypostasi biliosa.*

XXXII. Quibus 1 biliosæ sunt hypostases, sed 2 supra quidem tenues, acutum morbum denunciant.

1. Nam morbi acuti fere à bile sunt.

2. Cum enim media regione natent, coctionis absentiam denunciant. coctio enim incrassat.

3. Nam circumfluere corpus, tenui bile significat : unde morbus brevis. Opponitur farinaceæ hypostasi hæc.

XXXIII. Ὁκόσοισι δὲ 1 διεστηκότα τὰ οὖρα γίνεται, τουτέοισι ταραχὴ ἰσχυρὴ ἐν τῷ σώματί ἐστιν. *Vrinæ variæ.*

XXXIII. Qui varia 1 ac divulsa profundunt lotia, his valida perturbatio fit in corpore.

1. Si jam candidæ ac tenues, jam crassæ ac tinctæ fundantur, multiplicem arguunt materiam in vitio esse morbosam. Inde premitur natura, cum nec materia sit uniusmodi, nec naturæ ductus eodem filo trahatur : ubi enim natura triumphat, uniusmodi pro-

deunt excrementa. Nam ubi eadem ſemper urinæ idea apparet, materiæ benignitatem arguit, ſalutaremque ac brevem futurum morbi curſum. Quaſi dicat, ubi talis diverſitas conſpicitur urinarum, ut ſi pars quædam cocta, pars cruda appareat; vel ſi hoc die pepaſmi particeps videatur, at mox ſequenti die cruditatis notas adferat: talia tunc remedia in uſum duci debent quibus materia ad pepaſmum provehi poſſit, craſſa attenuentur, &c.

Notatio Practica

Vrinæ bulla.

XXXIV. Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσιν οὔροισιν ἐφίστανται 1 πομφόλυγες, 2 νεφριτικὰ σημαίνουσι, καὶ μακρὴν 3 τὴν ἀῤῥωστίην ἔσεσθαι.

XXXIV. Quibus 1 bullæ in urinis natant, 2 nephritica mala, 3 diuturnamque invaletudinem significat.

Vſus Aphoriſmi hujus.

1. Ut ſpumantes urinæ à craſſa materia flatulenta, caloriſque inopia. Quaſi dicat, igitur averte mala attenuando, purgando, flectendo intemperiem, ne calculus gignatur in renibus. Primum habeatur proviſio totius corporis, dein renum.

2. Quia craſſis ſuccis obſiti ſunt renes, qui vel ibi congeruntur, vel à capite aut hepate aliave parte eo abducuntur per arterias, venas & nervos.

3. Ægre quod lentus ille ſuccus ad pepaſmum provehatur. Spuma quæ motu gignitur externo, facillime diſſolvitur, nec ita perſeverat ut illa quæ intus nata fuit. Vide Fernelium. Sunt, inquit hic Galenus, qui ab urinæ

urinæ acrimonia, reclusa arteriarum ad renes pertinentium ora spiritus aliquid emittere dicant, qui cum urinis illapsus bullas efficiat. *3. lib. 16 Pathologiæ.*

XXXV. Ὁκόσοισι λιπαρὴ ἡ ἐπίστασις 1 ἀθρόη, τουτέοισι 2 νεφριτικὰ, καὶ ὀξέα σημαίνει. *Vrinæ supernatans pinguedo.*

XXXV. Quibus in urina pinguis superficies est, 1 & plurima confertim micta, his 2 nephritica & vehementia mala adesse denunciat.

1. Nam à renibus profluit. Nam à toto corpore sensim fluit, non sine febre.
2. Phlegmone tactis renibus, unde & febris ardens. Quin omnis febris ardens incendio suo renum pinguedinem fundere potest: sed hoc non ita lethale per se.

XXXVI. Ὁκόσοισι δὲ νεφριτικοῖσιν ἐοῦσι τὰ προειρημένα συμβαίνει σημεῖα, πόνοι δὲ περὶ τοὺς μύας τοὺς ῥαχιαίους γίνονται, ἢν μὲν περὶ 1 τοὺς ἔξω τόπους γίνωνται, ἀπόστημα προσδέχου ἐσόμενον ἔξω. Ἢν δὲ μᾶλλον οἱ πόνοι πρὸς τοὺς εἴσω τόπους γίνωνται, καὶ τὸ ἀπόστημα προσδέχου ἐσόμενον μᾶλλον 2 εἴσω. *Qui longo tempore fuere nephritici.*

XXXVI. Si autem ex renibus laborantibus adfuerint prædicta jam signa, & dolores excitentur circa spi-

næ muſculos, ſi ad partes quæ 1 foris ſunt percipiantur, apoſtema foras expecta. Quodſi dolores intro magis vergant, intus 2 potius expectandum apoſtema.

Si dolor diu nimirum & multum fatigarit fixus.

Vſus hujus Aphoriſmi 1. Effuſo ſucco dolorifico in muſculos externos dorſales. Quaſi dicat, tunc non repellendum; ſed potius erit prolectandum cataplaſmatis molliter calentibus.

2. Effuſo humore in muſculos internos dorſales; vel in renes. & tunc repellendum. Plerumque tamen ille humor qui renes occupavit emingi ſolet: vel evaporat interdum. Utrum, inquit Galenus, renibus ipſis ſuppurantibus id fiat, an ſolis muſculis, an utriſque, non explicat Hippocrates. Cæterum cuncta hæc fieri poſſe oſtendit uſus.

XXXVII. Ὁκόσοι αἷμα ἐμέουσιν, ἢν μὲν ἄνευ πυρετοῦ, 1 σωτήριον· εἰ δὲ ξὺν πυρετῷ, 2 κακόν. θεραπεύειν δὲ τοῖσι 3 ψυκτικοῖσι, καὶ τοῖσι στυπτικοῖσι.

XXXVII. Qui ſanguinem evomunt, febris expertes, 1 ſalutare eſt: verum ſi cum febre, 2 malum. Remediari oportet 3 frigidis & adſtringentibus.

1. Mi-

1. Minus malum eſt, quam ſi cum febre excludatur. Ut in plethora, ubi ſuppreſſa ſolemnis vacuatio. & quidam periodis certis fundunt ſanguinem, bonis illorum rebus; ſine febre.

2. Afflictum enim hepar vel lienem denotat à longa febre. Ubi itaque ſanguinis inopia adeſt, non bene effunditur is. Effunditur tamen in afflictis his partibus per venæ portæ ramos, qui in ventriculum inferuntur. Vidi *Hiſtoria* nuper cum hæc ſcriberem, quendam virum, qui copioſe ſanguinem evomuit: tandem obiit: aperto in corpore deprehendimus exſuccos pulmones, ita aridos ac ſi corium ſiccatum videres. Talem autem qualem hic præſcribit, curationem reſpuit ulcus cum phlegmone & febre conſociatum: & incrementa ducunt die hæc ulcera; ob inflammationem.

3. Frenetur ut fluens ſanguis, & ut cicatrice obducatur vulnus, ſi rupta fuerit vena; vel ſi exeſa illa ſit, glutinantibus. Id optime facit pulvis ex ſemine hyoſcyami albi, papavere albo, corallis rubris, terra Lemnia, cum caphura: ex conſerva roſata præbetur. *Remediũ præclarum.*

XXXVIII. Κατάῤῥοι ἐς τὴν 1 ἄνω κοιλίην 2 ἐκπυοῦνται ἐν ἡμέρῃσιν εἴκοσιν. *Pleuritis in empyema.*

XXXVIII. Catarrhi defluentes in 1 ſuperiorem ventrem ad 2 ſuppurationem veniunt intra dies viginti.

1. In pectus.
2. Phlegmone excitatur ab illis catarrhis,

 id

id eſt ſuccis ſanguineis qui à capite, venis magnis vicinis, vel à toto corpore influunt. Cum expectorato non excluduntur, ob imbecillitatem partium, aut materiæ contumaciam, vel viarum anguſtiam. His madentibus in regionibus ſæpe in tabum abit pulmo, ex pituita illapſa eo, quæ cunctando ibi putreſcit. Quare præclare hic admonet Hippocrates, ut antequam putrilaginem inferat, illa excludatur ac dometur. Propterea purga, ac decocto ſaſſaphras attere ejus vim. Da etiam linctus cum pauco oleo fœniculi.

Tecmarſis.

Veſicæ laborantis ſigna, & renū.

XXXIX. Ἢν οὐρέῃ 1 αἷμα καὶ θρόμβους, καὶ στραγγουρίην ἔχῃ, καὶ ὀδύνη ἐμπίπτῃ ἐς τὸ 2 περίναιον, καὶ τὸ 3 ὑπογάστριον, καὶ τὸν κτένα, τὰ 4 περὶ τὴν κύστιν νοσέειν σημαίνει.

XXXIX. Si quis ſanguinem 1 & grumos mingat, non abſque ſtranguria: dolorque ſi incidat in 2 perinæum & 3 hypogaſtrium, & pectinem, ſignificatio inde fit partes quæ ad 4 veſicam pertinent ægrotare.

Remedium.

1. Id eſt, ſanguinem, liquidum & conglobatum. Quaſi dicat, da itaque talia remedia quæ grumos ac arenulas ſolvunt. Tale eſt vitrum vicies uſtum, ac in terebinthina extinctum, potui datum.

2. Interfœmineum.

3. Aqualiculum.

4. Inſtrumenta urinæ dicata: ut meatus urinarius, veſica ipſa, uretræ, renes.

XL. Ἢν

XL. Ἢν ἡ γλῶσσα ἐξαίφνης 1 ἀκρατὴς γένηται, ἢ 2 ἀπόπληκτόν τι τοῦ σώματος, 3 μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτον γίνεται. Stupor linguæ vel partis.

XL. Si ſubito lingua 1 impotens reddatur, vel aliqua corporis pars perplexa 2 ſtupeat, plane id 3 melancholicum eſt.

Vel ſi mens allò ſe vertat ab incurſu ſucci pravi in cerebro: ita nec lingua nec partes corporis officium facient.

1. Impotens ita redditur lingua à ſpaſmo tentata: vel à reſolutione facultatis animalis, articulare nequit vocem: balbutiunt.

2. Paralyſi affectâ aliqua parte repentina, à pituitæ incubitu.

3 Cum à melancholico ſucco hoc evenit, à capite vel corpore toto in linguam illapſo. Hæc evenire videntur è ſucco craſſo, hoc eſt partim melancholico, partim pituitoſo. Quaſi dicat, ergo revelle, & evacua ilico ſuccum illum ruentem clyſmis, & pilulis. *Vſus.*

XLI. Ἢν ὑπερκαθαιρομένων τῶν πρεσβυτέρων λύγξ ἐπιγένηται, οὐκ ἀγαθόν.

XLI. Si ſenibus ſuperpurgatione exhauſtis ſingultus ſupervenerit, minime bonum. *Singultus.*

Res per ſe cunctis funeſta, ſi incidat in corpus in quo jam languet calidum nativum, & ubi euchymia

mia abest: & in quibus connivent jam venæ, arefacto corpore à decursu ætatis omnino erit calamitosum. Etenim si in tali corpore nativum calidum ob potentem aliquam causam atteritur, nulla arte revocari poterit. Admonet ergo prudentissimus medendi artifex cavendum esse in senili corpore à vectiaria medicina & à medicamentis vibrantibus, quæ elateria olim dicta fuerint.

Admonitio practica.

XLII. Ἢν πυρετὸς μὴ ἀπὸ 1 χολῆς ἔχῃ, 2 ὕδατος πολλοῦ καὶ θερμοῦ καταχεομένου κατὰ τῆς κεφαλῆς, λύσις τοῦ πυρετοῦ γίνεται.

Balneum utile non putridis febribus.

XLII. Si febris non ex bile 1 nata fuit, plurima 2 aqua calida capiti superfusa, febris solutionem adfert.

Lib. 2. & 4. de morbis & 2. de natura humana.

1. Cujus hyparxis non pendet ab humore, quales sunt hecticæ, & ephemeræ ab uredine natæ. Nam Hippocrátis sententia fuit, omnes putridas febres à bile nasci.

2. Quæ vim madefaciendi & refrigerandi habet, unde recreat hecticos. Et in ephemera succurrit, quia reserat, refrigerat, madefacit cum tepore: Prodest autem stipatis poris à calore, vel à frigore. Dicat quis; Hippocrates sexto Epidemiôn, sectione quinta, lotionem suadet ante usum ellebori, ubi crassi sunt humores. Igitur ubi corpus humoribus occupatum est, utile erit balneum. Respondemus; Bellum indixit balneum plethoricis & cacochymicis corporibus: nam concitat succos, eosque putrefacit, ac alio excludit. Sed Hippocrates hoc suadet, ubi succi crassi sunt, quo fundantur attenuati, ac naturæ expellenti, & medica-

Quæstio.

medicamento facilius cedant quod jam jam exhibebitur.

XLIII. Γυνὴ ἀμφιδέξιος οὐ γίνεται. *A sexu indicatio*

XLIII. Mulier ambidextra non fit.

Quod non ita spiritu ac calore circumfluant ut utrumque latus æquè his abundet. Nam mollis est ac frigida mulier. quasi dicat, Non ita calent fœminæ ut viri. ita sexus imbecillitatem significat: quasi dicat, igitur magnis remediis non percellantur mulieres, maxime mulierosæ, quæ præcipue non sunt ambidextræ, hoc est, fortes. *Usus Aphoris.*

XLIV. Ὁκόσοι ἔμπυοι καίονται ἢ τέμνονται, ἢν μὲν τὸ πῦον 1 καθαρὸν ῥυῇ καὶ λευκὸν, περιγίνονται· ἢν δὲ 3 ὕφαιμον καὶ βορβορῶδες καὶ 4 δυσῶδες, 5 ἀπόλλυνται.

XLIV. Si empyis cum uruntur aut secantur, 1 purum & album 2 pus effluat, sani evadunt. Sin 3 subcruentum & cœnosum & 4 fœtidum, 5 moriuntur.

Vide Aphorismum 27. libri sexti.

1. Uniusmodi, uniforme in substantiæ modo: idcirco quod nativum calidum se insinuavit in cunctas ejus partes.

2. Quo significatur partium solidarum integritas: propterea fœtor etiam abest. Hoc

 est,

est, secentur, si opus est, ante 40. diem. nam fieri potest ut ante eum diem partes nondum alienatæ sint à sua indole.

3. Non album, sed pepasmi expers. Vel cœnosum, quasi lutulentum & subviresscens si fuerit.

4. Ex corruptela pulmonum & sanguinis. unde pravitate quadam imbuitur pus.

Vsus Aphorismi

5. Nam illa contaminatio extinguit cordis vivacitatem. Quasi dicat, post quadragesimum diem nolite aperire pectus: nam fieri nequit, ut tam diu in loco calido & humido fluctuet materia purulenta, quin necessario suam naturam vertat in calamitatem: unde pulmonis alienatio ac tabes.

XLV. Ὁκόσοι τὸ ἧπαρ 1 διάπυον καίονται, ἢν μὲν τὸ πύον καθαρὸν ῥυῇ καὶ λευκὸν, περιγίνονται. ἐν χιτῶνι γὰρ τὸ πύον τουτέοισίν ἐστι. ἢν δὲ 2 οἷον ἀμόργη ῥυῇ, ἀπόλλυνται.

Hepar purulentum.

XLV. Quibus 1 purulentum jecur aduritur, si pus purum ac album effluxerit, superstites evadunt; his enim membranâ pus continetur: sin vero qualis 2 amurca profluat, moriuntur.

1. Purulentum evadit, cum inflammatione intra diem vicesimum finitur. Si maxima copia puris hepate concepta fuerit, effunditur interdum in ventriculum, ac tetro suo vapore suffocat. At exigua ejus copia bene evomitur, aut urina vel alvo dejicitur; vel interdum

dum erumpit in abdomen. Sin rumpi membrana nequit, pertundenda, dicit Hippocrates. Holerius mavult potentiali cauterio id agere. Quod si tunc effluxerit pus album ac sincerum, salva res erit: nam hepatis integritatem significabit, nec parenchyma contaminatum esse, at solam membranam.

2. Si cœnosum est ac viscidum, id perniciosum: nam id argumento est parenchyma in putrilaginem tractum esse: hic nulla sperabilis redintegratio. Vidi pistorem quendam, qui cum in itinere se fatigasset, ac in gramine dormuisset, querebatur de aliquo at non valido dolore hepatis: febricitabat non ardenter: interdum lipothymia tentabatur. Cum obiisset, hepatis parenchyma, intactâ ac integrâ membranâ, in pus merum degeneraverat. *Historia*

XLVI. Ὀδύνας ὀφθαλμῶν, ἄκρητον ποτίσας, καὶ λούσας πολλῷ θερμῷ, φλεβοτόμει.

XLVI. Dolores oculorum post meraci vini potum, & aquæ calentis balneum, venæ sectione curato.

Indignus Hippocrate Aphorismus. Alludit ad illum Aphorismum quem explicavimus libro sexto. *Aphor.* 318.

XLVII. Ὑδρωπιῶντα ἢν βὴξ ἔχῃ, ἀνέλπιστός ἐστιν. *Hydropicorum tussis.*

XLVII. Si tussis hydropicum involverit, extra spem est.

Refuso in thoracem humore; vel quod hepar lienve

lienve ita propendeant ut diaphragma se amplius pandere nequeat. Indicium alienatorum viscerum: quare id calamitosum. Tunc itaque validis remediis non tententur ægri.

Vrinæ difficultas. XLVIII. Στραγγουρίην καὶ 2 δυσουρίην 3 θώρηξις καὶ 4 φλεβοτομίη λύει. τέμνειν δὲ τὰς 5 εἴσω φλέβας.

XLVIII. 1 Stranguriam & 2 dysuriam 3 thorexis & 4 venæ sectio solvit: incidendæ autem sunt 5 internæ.

1. Qua stillat urina.

2. Qua acerbo cruciatu prodit urina. In ischuria est ablata mictio, cum vesica lotio repletur; ob angustiam cervicis suæ.

Vsus. 3. Cum hæ affectiones proveniunt à vesicæ algore, vel à viscida vel flatulenta materia, da quasi diuretica, nucem moschatam, decoctum ribes nigri.

4. Cum à phlegmone natæ sunt, vel ejus metus si ab urinæ acrimonia adsit.

5. Basilica, ad aversionem, pedis, ad derivationem. Cum calculus vel grumus aut viscidus humor infarcit meatus, cathetere opus erit.

XLIX. Ὑπὸ 1 κυνάγχης ἐχομένῳ οἴδημα 2 καὶ ἐρύθημα ἐν τῷ στήθει ἐπιγινόμενον, 3 ἀγαθόν. ἔξω 4 γὰρ τρέπεται τὸ νόσημα.

Angia. XLIX. 1 Anginæ implicito si tumor 2 & rubor in thorace supervenerit,

rit, 3 bonum: 4 foras enim ſe convertit morbus.

1. Ubi nullus initio tumor aut rubor appâret, cum magno deglutiendi ac reſpirandi labore.

2. Ut non ſolum ruborem, ſed etiam tumorem adferat, eo depoſitâ à materia, quæ à priore exiliit foco, ita ut nullus reſtibilis maneat intus.

3. Nam naturæ rubor indicat: quæ foras agit morbificam materiam. Maximè ſi notæ critici adſint motus: hoc eſt, ut illud eveniat non ineunte morbo, nam à copia ac materiæ pravitate id evenire poteſt. Sed ſi à tali diadoſi dolor placatur, febris cadit, anima melius trahitur, cibi facilius admittuntur.

4. Hoc eſt, ſigna talia ſupervenire debent, quæ teſtantur hanc materiam non rapi intro, ſed eam exhauriri vaporatione, vel expectorato aut ſuppurato. Quaſi dicat Hippocrates, ergo omni ſtudio foras prolectetur materia. *Remedia* admove igitur cataplaſma hirundinum nidi, ex decocto malvarum, chamæmeli, ſeminis fœnugræci: cum oleo amygdalino dulci, theriaca, croco. Vel ex ficubus fiat cataplaſma, cum croco, & oleo. Hæc poſt proviſionem habitam totius corporis.

L. Ὁκόσοισιν ἂν 1 σφακελισθῇ ὁ ἐγκέφαλος, ἐν 2 τρισὶν ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται. ἢν δὲ ταύτας διαφύγωσιν, ὑγιέες 3 γίνονται. *Cerebrū læſum.*

L. Quibus cerebrum 1 ſphacelo afflictum eſt, intra 2 triduum pereunt, ſi vero hos ſupervenerint, 3 ſani fiunt.

1. Cum

1. Cum ab inflammatione concipi incipit gangræna & corruptio. Causa est, quod phlegmone non digeritur, ob ejus magnitudinem, calidique nativi imbecillitatem. Cum in sphacelum abire incipit cerebrum, dicit, nondum vero corruptum si sit. Maxime ab ictu, vel casu laceratis venis, unde grumus & sanies. inde phlegmone. Ita à sanguinis influxu.

2. Quia pars laborat cujus officio vita carere nequit. & natura algiosum cerebrum non potest phlegmonem facile exhaurire.

Quid sphacelus, gangræna, & caries.

3 Major spes ad salutem apparet: ita ut aliquando evadant. alioqui in stuporem abeunt, ac sudatiunculas fundunt. Σφάκελος proprie ad os pertinet, ut gangræna ad carnem: cariem jam vocant. Gangrænæ dicitur supervenire sphacelus, hoc est, mortificatio perfecta integræ partis, ita ut ossa etiam trahat. Gangræna itaque est ἐν γίνεσθαι, sphacelus ἐν γεγονέναι. In hoc malo trepano opus est, ne fiat cerebri ac meningum corruptela. Si aperto cranio cerebrum videris livescere, motuque privari, calamitosum, nam jam factus est perfecte sphacelus. Puto Hippocratem etiam loqui de cerebri inflammatione ultro oborta: cujus interdum est tanta sævities, ut intra quaternionem primum plerumque enecet. Hoc malum ilico incumbit sæva cum cephalalgia, cujus dolor spinam ac occiput etiam occupat: Ilicoque dejicit sensus cunctos. Ægri tamen exiliunt ac se jactant pedibus, manibus, totoque corpore. Maxime cuncta involant manibus, ita ut quædam mulieres ne propriis quidem capillis parcant: imo unguibus propriam faciem defœdant. Mox productiore morbo, movendi vis in languorem abit. In silentio perenni perseverant hi, vixque puncti respondent. Febris acerrima comitatur;

mitatur: nec cibum nec potus admittunt. Ortum dicit à retorrido ſanguine in cerebrum tranſlato. Unde ineunte morbo, facies cum tumore rubet, oculi cum rubore fixi videntur. Nam in hoc malo ipſa cerebri ſubſtantia inflammatur. unde tandem gangræna. quæ dum abſoluta conſtitit, redintegrare cerebrum nequit. Verum illa quæ eſt ἐν γίνεσθαι, quæque in procinctu eſt, ob vim phlegmones, præcipiti calamitate hi trahuntur, ob morbi potentiam & partis occupatæ principatum: quodſi ad quartum pervenerit diem, ſpes eſt morbum poſſe domari: nam virium id robur denunciat. Libro tertio De Morbis, hujus affectionis meminit etiam Hippocrates, nomine ſphaceli vel ſiderationis cerebri: ubi ſcribit, his dolere cervicem, caput, & ſpinam: ſcilicet ineunte morbo; nam eo aliquantulum progreſſo, omni ſenſu ſpoliantur. Quod ſignificavit etiam Hippocrates, dum ait, illos non audire, & ilico obmuteſcere. Hic ſi λαβρῶς haimorrhagia oboriatur, ſalutaris eſt. At livor ſucci in his malus, nam eſt à ſphacelo abſoluto. Morbus hic originem habere videtur ex cerebri calida intemperie, cum bilioſo ſanguine; & tumor inde naſcitur in ipſo cerebro. Curatio itaque erit, materiæ ex cerebro evacuatio, utque algioſum evadat cerebrum. Habita proviſione totius corporis, materia à capite repellatur; dein diſcute eam: dein flectatur ad algorem cerebrum. Verum tanta mali hujus eſt calamitas, ut vix hæc perficias antequam in gangrænam cerebrum trahatur. accedit quod vix intro remedia ac alimenta admittant. Quare viribus admittentibus ſeca internam in brachio venam à leni clyſtere: abſtine ab acri glande in tam feroci febre. Capiti actu frigida deinde admove, ut oleum roſarum completum, cum pauco aceto. Vel

potius

potius rigetur caput decocto actu frigido endiviæ, lactucæ, violarum, portulacæ, parietariæ: vel ex his fiat cataplasma, cum oleo nymphææ, cum pauco aceto rosato: frigida admove: æstuantia remove. Ita agatur ineunte morbo, si æstivum fuerit tempus. Fiant etiam revulsiones per cucurbitulas: ac fotus fiat ex decocto salicis, violarum, nymphææ, lactucarum, malvarum, parietariæ, & florum meliloti. Cervici & humeris admove cantharides, & hirudines pone ad aures. seca venam in fronte, narium venæ recludantur, ut copiose sanguis effluat. Tunc junge oxyrrhodino oleum chamæmelinum: & fove decocto malvæ, florum chamæmeli, meliloti, seminis fœnigræci, & lini, radicum althææ. Inclinato malo admove sternutatoria. Alvus mollescat enemate. Si urina detenta fuerit, illine oleo scorpionum pubem, & admove parietariam coctam. Post quartum diem redeant ad paucam cibi copiam. jus pulli laudatum cum semine melonum. absit vinum. Tandem validius purgentur, jam recreatis viribus.

LI. Πταρμὸς γίνεται ἐκ 1 τῆς κεφαλῆς, 2 διαθερμαινομένου τοῦ ἐγκεφάλου, ἢ διυγραινομένου τοῦ ἐν τῇ 3 κεφαλῇ κενοῦ. 4 ὑπερχεῖται γὰρ ὁ ἀὴρ ὁ ἐνεὼν ἔξω· 5 ψοφεῖ δὲ, ὅτι διὰ στενοῦ ἡ διέξοδος αὐτῷ ἐστιν.

Sternutatio quid. LI. Sternutamentum fit 1 ex capite, 2 calefacto cerebro, aut humectato spacio 3 in capite inani. aër enim intus contentus 4 foras effunditur: 5 strepit

ſtrepit autem, quia per anguſtum ipſi eſt exitus.

1. Quia caput ſe exonerat, eæque materiæ vapidæ excluduntur, quæ conceptæ ſunt ad os ethmoïdes.

2. Unde materia in flatus mutatur.

3. Ubi vaporoſa materia replet partes inter cerebrum & meningas, & ſinus cerebri.

4. Excluditur ab expultrice vi irritata.

5. Quia flatus erumpit è cerebro & è pulmonibus per nares, unico impetu: ad hoc utitur nervis in thoracem demiſſis, contrahitur enim thorax. Tunc vel ſolus vapor erumpit, vel una effertur ichor acrior.

LII. Ὁκόσοισιν ἧπαρ 1 περιοδυνᾶται, τουτέοισι πυρετὸς ἐπιγενόμενος 2 λύει τὴν ὀδύνην. *Hepatis dolor.*

LII. Quibus hepar admodum 1 dolet, iis febris ſuperveniens ſolvit 2 dolorem.

1. Sine febre, à flatulento vapore. Admodum, dicit. quod indicium eſt id non laborare ab infarctu. nam mediocres tunc dolores adeſſe ſolent. At flatus dum tendit hepatis membranam, ingentes dolores adfert. Vidi quendam, qui cum exiguo de dolore quereretur hepatis, ejus tamen totum parenchyma in pus commigrarat: hic febricitabat, ſed non valide. *Hiſtoria*

2. Nam diſcutit flatus. Quaſi dicat, febris tandem ſi ſupervenerit, quæ primum non aderat: Nam ſi primum adfuiſſet, inflammationis ſuſpicionem attuliſſet. Solvit itaq;, inquit, febris hunc dolorem. quaſi dicat, nos *Vſus.*

imi-

imitabimur naturam hac in re, & propinabimus medicamenta quæ vim habent calfaciendi; attenuandi, & discutiendi. Talia sunt decocta intus & foris admota, ex chamæmelo, anetho, aniso, fœniculo; oleo anisi; theriaca, mithridatio.

Vere sanguis auferendus.

LIII. Ὁκόσοισι 1 συμφέρει αἷμα ἀφαιρέεσθαι ἀπὸ τῶν φλεβῶν, τουτέους χρὴ 2 ἦρος φλεβοτομέεσθαι.

LIII. Quibus 1 sanguis è venis est auferendus, his 2 Vere pertundenda est vena.

1. Qui eo circumfluunt, ne crassescens melancholescat, vel ne ruat in nobilem partem, eamque in phlegmonem abripiat. Ut si metus inde sit inflammationis, obstructionis, validi doloris, vel translationis.

2. Tunc enim vigent vires, ac ferunt abactionem hanc, facileque jacturam hanc resarciunt. Quasi dicat, cum ad sanitatis provisionem magnis remediis utemur, à quibus flaccessunt initio vires; cumque periculum imminet ne fundant se humores pravi vel copiosi, ideo tempore agendum, quo vires florent, ac cum tale periculum imminet. Tale vero est vernum tempus.

Usus Aphorismi

Hydrops

LIV. Ὁκόσοισι μεταξὺ τῶν 1 φρενῶν καὶ τῆς γαστρὸς φλέγμα ἀποκλείεται, καὶ ὀδύνην 2 παρέχει, οὐκ ἔχον διέξοδον εἰς 3 οὐδετέρην τῶν κοιλιῶν, τουτέοισι

κατὰ

κατὰ τὰς 4 φλέβας εἰς τὴν κύστιν τραπέντος τοῦ φλέγματος, λύσις γίνεται τῆς νούσου.

LIV. Quibus inter 1 diaphragma & ventriculum pituita intercluditur, & 2 dolorem adfert, in 3 alterutrum ventrem viam non habens, iis per 4 venas in vesicam versâ pituitâ, morbi fit solutio. *Dolor circa diaphragma diuturnus.*

1. Id est, inter peritonæum & omentum, post diaphragma. Pituita, dicit, intercluditur: nam eo loci magna plerumque fœditas deprehenditur, etiam à bile resudante à folliculo; unde ille dolor, exiguo qui se figit loco, ad diaphragma fere, vel ubi ensiformis cartilago.

2. Dum in flatus abit.

3. Ad pectus vel intestina.

4. Extenuatâ pituitâ. Etenim ut materia ex venis quæcumque effundi potest, ita in easdem remeare potest, ubi fusa erit: per cæcos ac latentes ductus. Da itaque talia remedia quæ eo abducere materiam illam possunt quo illa viam affectat. ut si ad intestina, dabis mel rosatum: si ad urinas, decoctum radicum chinæ cum diureticis: si ad pectus, juscula in quibus immaduit ungula caballina. *Usus Aphorismi*

LV. Ὁκόσοισιν ἂν τὸ 1 ἧπαρ ὕδατος πλησθὲν εἰς τὸ 2 ἐπίπλουν ῥαγῇ, τουτέοισιν ἡ 3 κοιλίη ὕδατος ἐμπίμπλαται, καὶ 4 ἀποθνήσκουσιν. *Hydrops*

LV. Quibus hepar 1 refertum aquâ

cru-

erupit in 2 omentum, his 3 venter aquâ impletur, atque 4 moriuntur.

1. Alienati viſceris indicium: proptereaque tunc in anguſto ſpes eſt.

2. In ſpacium illud quod eſt inter omentum & peritonæum.

3. Aquosâ materiâ, natâ à fractâ ſanguificatrice. Cum præ copia amplius retineri nequit in venis hepatis, erumpit. Ita in pedes & in ſcrotum internum labitur, in uterum, in pectus.

4. Fatiſcente naturâ vi morbi preſsâ.

Vini vis

LVI. 1 Ἀλύκη, 2 χάσμη, 3 φρίκη, οἶνος ἴσος 4 ἴσῳ πινόμενος, λύει τὴν νοῦσον.

LVI. 1 Iactatio, 2 oſcitatio, 3 horror, vinum potum pari 4 aquæ remixtum, ſolvit morbum.

1. Id eſt alyſmus: cum æger loco ſtare neſcit, ab acerrimo ſucco hypochondriis ac venis primis concepto, ut in cauſis. Sed hoc loco tranſtulit Hippocrates hanc vocem ad homines ſanos: ut qui ſe jactant ob cibi potuſq; ingeſti copiam præter morem: vel hoc fit ob ſuccum irritantem ſtomachum ſua qualitate, vel quod muſculorum genus excrementa quam plurima contraxerit. Eſt enim, dicit Galenus, ἀλύκη ſui diſplicentia, ſuique tædium: & qui præſentium tædiæ incerta mente errant, ac ad alias res ſubinde tranſeunt.

2. Ob flatus maxillaribus muſculis conceptos.

3. Cum movetur materia flatulenta in muſculis collecta.

4. Diſ-

4. Dissolvit flatus, sudores ac urinas provocat. hinc humidis & frigidis affectibus medetur. Examina vim, ægri naturam propriam & ascititiam, & morbi genus ac magnitudinem, & cœli temperiem. Hesiodus tres aquæ partes quartæ parti vini in festis adhiberi jubet ad hilaritatem. Athenæus dicit Græcos duos vini cyathos ad quinque aquæ, vel unum ad tres consuevisse miscere.

Vini usus ut sit jucundus.

LVII. Ὁκόσοισιν ἐν τῇ οὐρήθρῃ φῦμα γίνεται, τουτέοισι διαπυήσαντος καὶ ἐκραγέντος, λύεται ὁ πόνος.

LVII. Quibus in urinario meatu nascitur tuberculum. his cum suppuratur ac eruperit, dolor solvitur.

Libri quarti Aphorismo octogesimo secundo idem scriptum fuit.

LVIII. Ὁκόσοισιν δ' αὖ ὁ ἐγκέφαλος σεισθῇ ὑπό 1 τινος προφάσιος, ἀνάγκη 2 ἀφώνους γίνεσθαι παραχρῆμα.

LVIII. Quibus ab externa 1 aliqua causa valide concussum fuerit cerebrum, hos protinus 2 mutos fieri necesse est.

Mutus à concussione.

1. Ut à casu, ictu obtuso à telo, unde in vacuo illo cranii spacio cerebrum valide vibratur, unde spiritibus aditus intercluditur ad nervos. Si id lacero à cerebro fiat, non redeunt ad se ægri.

2. Sensus omnes læduntur ac motus. nam ventri-

ventriculi cerebri ejuſque pori turbantur, ac in ſitu vitium facit: unde à cerebro in nervorum originem, quæ eſt in principio ſpinalis medullæ, ſpiritus influere nequeunt. Nam, ut anatomica lectio aperte demonſtrat omnium nervorum, ii qui in cerebro ſunt, hoc eſt ſeptem illa paria, non in capite naſcuntur, ſed in initio cervicis, ubi ſpinalis medulla naſcitur. Σεῖσις eſt valida concuſſio. ea voce utitur Theocritus Idyll. 29. folio 224. verſu 19.

Nervi non naſcuntur in capite.

Novi quoſdam in occiput cum lapſi fuiſſent, tota vita ſua poſtea non rediiſſe ad guſtandi & odorandi vim.

Obſervatio.

LIX. Τοῖσι σώμασι τοῖσιν 1 ὑγρὰς τὰς σάρκας ἔχουσι, δεῖ 2 λιμὸν ἐμποιέειν· λιμὸς γὰρ 3 ξηραίνει τὰ σώματα.

Paralyſeos & Hydropis remedium.

LIX. Corporibus 1 præhumida carne præditis 2 fames imperanda eſt: fames enim 3 exiccat corpora.

1. Ubi luxuriat pituitæ copia: quæ cum ſanguini mixta eſt, diu pro nutricatu corpori eſſe poteſt.

2. Dum enim exhauritur corpus, primum id quod humidum eſt in vaporem abit. Exhaurit corpus tum calidum innatum, tum ambiens aër: Ita tenuatur corpus ac in ſudorem & vaporem abit: hinc terrâ deliteſcentia animalia non exhauriuntur facile.

3. Per famem enim non reſarcitur id quod exhauſtum eſt: ita per aliud ſiccat fames. Fames ſenſim ac æqualiter totum corpus ſiccat: ita Galenus ait, in fame enecto animali, cor & jecur non tabeſcere. Itaq; mador hac arte facile conſumitur. Ita in hydrope imperare ſolebamus famem & potus accifionem: ex ipſo Epi-

Lib. De Tabe.

Epidauro vix præstantius remedium petas. Italum medicum hydropicus accessit agricola: imperat medicus ut toto anno temperet à potu: fecit, convaluit. post annum rediit ad medicum, qui hominis agilitatem ac robur admirabatur. Quare quicquid hujusmodi est ut famem procreet, id præclare in humidis intemperiebus præscribitur, tale est decoctum ligni guajaci, sassaphras, & sarzæ parillæ. *Historia.*

LX. Ὅκου αἱ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαὶ, καὶ τὸ σῶμα καταψύχηται, καὶ πάλιν θερμαίνηται, ἢ χρῶμα ἕτερον ἐξ ἑτέρου μεταβάλλῃ, μῆκος νούσου σημαίνει.

LX. Ubi toto corpore frequens mutatio incidit, ita ut corpus modo refrigeretur, modoque incalescat, aut colorem alium ex alio mutet, diuturnitatem morbi arguit.

Hic Aphorismus ante expositus fuit.

XI. 1 Ἱδρὼς πολὺς θερμὸς ἢ ψυχρὸς, ῥέων αἰεὶ, σημαίνει ἔχειν πλησμονὴν ὑγροῦ. ἀπάγειν οὖν χρὴ τῷ μὲν 2 ἰσχυρῷ ἄνωθεν, τῷ δὲ ἀσθενεῖ κάτωθεν.

LXI. 1 Sudor multus calidus frigidusve, perpetuo fluens, humiditatem in robusto quidem 2 superne, imbecillo vero inferne vacuandam esse demonstrat.

4. Ap. 37. 38. 42. 1. A succorum copia, non à ciborum ubertate.

2 Si eo repit, ægerque si vomit ex facili, & molestior semper est vomitus quam secessus.

Cibus febricitantium.

LXII. Ἢν τις τῷ πυρέσσοντι τροφὴν διδῷ, τῷ μὲν ὑγιαίνοντι, ἰσχύς· τῷ δὲ κάμνοντι, νοῦσος.

LXII. Si quis febricitanti cibum dederit quem sano exhibet, valenti robur, ægrotanti morbus fit.

Nam in sanis robori studemus, tantumque vel plus etiam adjicimus, quam exhaustum fuit inedia & labore. Febricitantibus vero satis est ut vires stent, ac ut quinque vel sex horis pepsis peragatur, in his necesse est, ne interveniens febris cibum in ventriculo deprehendat. Ita enim verteret se natura à pepasmo ad pepsin, quod fieri non debet in paroxysmis febrium. Nam in his corporis interna, à refluis eo succis, sunt impura: sed corpora impura quo magis nutrias, eo magis lædes: quare cibus hic morbum augebit etiam. Maxima damna sibi adferre solent febricitantes, dum potant ineunte paroxysmo. Usu mihi compertum est inde plerumque ex febribus intermittentibus periculique expertibus, nasci continuas ac lethales febres.

Cautio medendi

LXIII. Τὰ διὰ τῆς κύστιος διαχωρέοντα ὁρᾶν δεῖ, εἰ οἷα τοῖς ὑγιαίνουσιν ὑποχωρέεται· τὰ ἥκιστα οὖν ὅμοια τουτέοισι, ταῦτα νοσωδέστερα· τὰ δὲ ὅμοια τοῖσιν ὑγιαίνουσιν, ἥκιστα νοσερά.

LXIII.

LXIII. Quæ per veſicam meant ſpectare oportet, an talia ſint, qualia ſecunda valetudine ſubeunt. Nam quæ his minime ſunt ſimilia, inſalubriora: quæ vero ſanis ſimiliora, minime inſalubria. *Excrementa ut ſint examinanda*

Quo quid prolixius à naturali ſtatu abit, eo eſt deterius, quæ vero ſanis ſimilia, ea optima. Ita cuncta ſymptomata examinari debent, nimirum in excrementorum ſubſtantia, qualitate, quantitate, excernendi tempore & modo: & qualitate immutata, ut ex colore, corporis mole, & charactere: præterea in actionibus animalibus, vitalibus, & naturalibus.

LXIV. Καὶ οἷσι τὰ ὑποχωρήματα ἢν 1 ἐάσῃς στῆναι, καὶ μὴ κινήσῃς, ὑφίσταται οἱονεὶ ξύσματα, καὶ ἢν ὀλίγα ᾖ, ὀλίγη ἡ νοῦσος γίνεται· ἢν δὲ πολλὰ, πολλή· τουτέοισι ξυμφέρει 2 ὑποκαθῆραι τὴν κοιλίην· ἢν δὲ μὴ καθαρὴν ποιήσας διδῷς τὰ ῥοφήματα, ὁκόσα ἂν πλείω διδῷς, μᾶλλον βλάψεις. *Alvina excrementi.*

LXIV. Et quibus * hypochoremata, ſi 1 reſidere permiſeris, nec moveris, ſubſident velut ſtrigmenta, quæ ſi pauca ſint, parvus morbus eſt; ſi vero multa, magnus: his 2 alvum inferne purgare conducit. Alioqui ſi non repurgatâ alvo ſorbitiones exhibueris, ** Dejectiones.*

bueris, quanto plures dederis, tanto magis offenderis.

1. Cum alvus duris ac liquidis ſimul fertur: etiam remixtis ramentis ac pituita: argumento cacochymiam adeſſe, corpuſq; pituitâ crudâ circumfluere, non ſine inæquali quadam corporis intemperie. Hic pharmacia utilis; dein intemperies partium debellanda.

2. Craſſæ copioſæque tales dejectiones morbi contumaciam denunciant: die coqui debent, ſenſimque purgari, & præterea in his ſobris tenuiterque victitandum.

LXV. Αἱ ἀποχρέμψιες αἱ ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τοῖσι μὴ διαλείπουσιν αἱ πελιδναὶ καὶ αἱματώδεες, καὶ χολώδεες, καὶ δυσώδεες, πᾶσαι κακαί. ἀποχωρέουσαι δὲ καλῶς ἀγαθαί· καὶ κατὰ τὴν κοιλίην, καὶ κύστιν. καὶ ὅκε I αὖ το ἀποχωρέον στῇ μὴ κεκαθαρμένον, κακόν.

LXV. Exſcreationes in febribus non intermittentibus, lividæ, cruentæ, billioſæ, fœtidæ, omnes malæ: commode tamen ſi prodeunt, bonæ. Per alvum etiam & veſicam, & 1 quacumque corporis parte ſi prodeat aliquid, ſi non purgatum reſtiterit, malum.

4. lib. Aphoriſ. 47 hic expoſitus fuit.

1. Id eſt, ubi excludi debet, ſi non excluditur, malo eſt: nā recidivam adferre ſolebat.

LXVI.

LXVI. Τὰ σώματα χρὴ ὅκου τις βούλεται καθαίρεσθαι, εὔροα ποιέειν· καὶ ἢν 1 μὲν ἄνω βούληται εὔροα ποιέειν, στῆσαι τὴν κοιλίην· ἢν δὲ κάτω, ὑγρῆναι.

LXVI. Corpora cum quis purgare voluerit, meabilia illa reddat oportet: & si 1 quidem supra velit, alvus sistenda; si vero infra, humectanda.

Secundo libro, Aphorismo 9. hic explicatus fuit.

1. Si existimaverimus ad morbi curationem maxime necessariam fore vomitionem.

LXVII. Ὕπνος, ἀγρυπνίη, ἀμφότερα μᾶλλον τοῦ μετρίου γινόμενα, νοῦσος.

LXVII. Somnus & vigilia, utraque si præter modum fuerint, morbus.

Hunc enarravimus libro secundo, Aphorismo tertio. Sequentes etiam duos Aphorismos (nempe LXIIX. & LXIX.) interpretati sumus libri quarti Aphorismo 30. & 40.

LXVIII. Ἐπὶ 1 λευκῷ φλέγματι ὕδρωψ ἐπιγίνεται. *Hydrops*

LXVIII. 1 Leucophlegmatiæ hydrops supervenit.

1. Ubi totum corpus in tumorem mollem attollitur; venis habituque corporis pituita refertis: quale est corpus cacochymiâ obsessum. Cum enim hepar alget, solidæque partes frigent, gignitur pituitæ copia, unde in alborem trahitur corpus. Quasi dicat, purga eam

Usus Aphorismi pituitam, ac firma viſcera, ne aſcites naſcatur. Exhibe ſæpe rhabarbarum, hoc modo: Accipe Rhabarbari ſemunciam: cinnamomi ſemidrachmam: redige in pulverem, quem remiſce cum duabus vel tribus unciis conſervæ florum cichorei vel abſinthii, aut tanaceti: adde ſirupum cichorei. Sumat cottidie drachmas duas: & ſuper bibat cochlearium vini chalybis.

Dyſenteriæ ubi metus.

LXIX. Ε'πὶ διαῤῥοίῃ, δυσεντερίη.

LXIX. A diarrhœâ dyſenteria.

Senſim enim abraduntur inteſtina. Quaſi dicat, igitur remediis exclude, ac tempera ſuccum illum acriorem inteſtinis immiſſum. Da rhabarbarum, myrobalanos, vel dilutum agarici, ſi pituita in vitio ſit, dein tempera decoctis ac ſirupis.

Proviſio ut habenda.

Lienteriæ metus.

LXX. Ε'πὶ δυσεντερίῃ λειεντερίη ἐπιγίνεται.

LXX. Lienteria ſupervenit dyſenteriæ.

Fractis inteſtinis à materia contumaci, quam injuriam etiam ſentit tandem ventriculus, unde lienteria. Quare ſummum ſtudium adſit ut placetur dyſenteria, ne eo prorepat malum.

Cautio.

LXIX. Ε'πὶ 1 σφακελισμῷ, 2 ἀπόστασις ὀστέου.

LXXI. A 1 ſphaceliſmo, oſſis 2 abſceſſus.

1. Cum phlegmone in gangrænam, hæcque iterum in corruptelam abit, ut cum os liveſcens in cariem abit.

2. Os eximitur. Id patitur os, vel quia nudatum, unde refrigeratur, & nutricatu ſuo ſpolia-

ſpoliatur; vel quod tabe manans vicina caro os inquinat. Quare tunc abradendum eſt os, ſi ſuperficietenus à natura ſua degeneravit: ac ireos pulvis oſſi imponendus, nihil enim æque ac ſolitarius hic pulvis ſolet os ob omni putredine tueri. *Remediũ elegans ad oßis tutelam.*

LXXII. Ἐπὶ αἵματος 1 ἐμέτῳ 2 φθόη, καὶ τοῦ πύου κάθαρσις ἄνω. καὶ ἐπὶ τῇ φθόῃ 3 ῥεῦμα ἐκ τῆς κεφαλῆς, ἐπὶ τῷ ῥεύματι 4 διάῤῥοια, ἐπὶ τῇ διαῤῥοίᾳ 5 σχέσις τῆς ἄνω καθάρσιος, ἐπὶ τῇ σχέσει θάνατος. *Phthiſis.*

LXXII. A ſanguinis 1 vomitione 2 tabes & puris ſuperne purgatio, à tabe fluxio de 3 capite; à defluxu diarrhœa, à 4 diarrhœa interceptio expectorati; ab 5 interceptione mors.

1. A largo ſanguinis expectorato ex partibus ſpirabilibus.

2. Niſi ilico vena obturetur, phlegmone ac febris arceatur: ſiſtatur fluxio, ſuccus temperetur, antequam pus fundant.

3. Trahunt enim ac admittunt pulmones labefactati fluentes ſuccos. Caput tunc plethoricis cauſis à pulmonibus repletum eos demittit abunde: incaleſcens enim caput à fuliginibus pulmonum, trahit à toto corpore, illicque retenta materia acrimoniam induit: hanc iterum in ſe trahunt pulmones. ita conſpirant in ſui perniciem.

4. Hoc bene fit ineunte morbo, viribus adhuc firmis: nam ita caput ſe exonerat in alvum. Non autem bonis ægrotum rebus evenit labefactatis viribus.

Vsus Aphorismi

5. Pus enim interceptum ſtrangulat. Quare in tabidis non temere movenda eſt alvus: nam ita id atterit vires, ut expectoratum amplius excutere nequeat pectus.

LXXIII. Ὁκοῖα καὶ ἐν τοῖσι κατὰ τὴν κύστιν, καὶ ἐν τοῖσι κατὰ τὴν κοιλίην ὑποχωρήμασι, καὶ ἐν τοῖσι κατὰ 1 τὰς σάρκας, καὶ ἢν 2 πῃ ἄλλῃ τῆς φύσιος ἐκβαίνῃ τὸ σῶμα, ἢν ὀλίγον, ὀλίγη ἡ νοῦσος γίνεται· ἢν δὲ πολὺ, πολλὴ, ἢν πάνυ πολλὴ, θανάσιμον τὸ τοιοῦτον.

Excrementa ut ſint examinanda

LXXIII. Qualia ſint quæ per urinas, ac alvum ſubeunt, 1 & quæ per carnes abeunt, & ſi quâ aliâ 2 corpus à natura recedat, ſpectare oporret. Nam ſi parum, parvus morbus eſt: ſi multum, magnus, ſi valde multum, jam fuerit pernicioſum.

Morbi unde deprehendantur.

Vt Medicus in cognitionem veniat morbi, cauſæ, ac partis, ſymptomatum opus eſt illi examine. Inter ſymptomata ſunt excretiones, quæ examinari debent in ſubſtantia, qualitate, quantitate, eorum copia, excernendi modo, & tempore. Nam excrementa referunt ideam illarum partium unde dimanant.

1. Ut ſudores, & abſceſſus.

2. Alia etiam ſymptomata in examen vocanda; ut actiones læſæ, qualitas mutata corporis, in colore, charactere, & mole.

APHORISMORUM HIPPOCRATIS FINIS.

INDEX.

INDEX.

A.

Abdominis partes, & nomina earum, 138
Abdominis præstantia in significando. 140 quod à Medicis tangi debet. ibid.
Abortus causæ. 375. & seq.
Abortus futuri signa. 385.
Abortus notæ. 367
Abortus periculum ubi? 363
Abscessuū genera 107
Abscessu qui judicentur? 73.259
abscessus duplices, 260
Abscessus criticus per urinā avertitur, 295
Abscessus latens in corpore. 450
Abscessus per febres. 268
Acuti morbi etiā fallunt. 114. ut judicentur? 106. 118. ἐκ μεταπτώσεως. 34
Adiposi ut purgādi 221
Adolescentum & puerorum morbi. 206
Aër maxime parit morbos 26, 27
Ægris aliquid concedendum, 66, 68, 157
Alieni æstatis morbi. 195
Alimenta. 112
Alphi. 194
Alvinum incendium cum cardiogmo, 283
Alvus profusior. 443
Alvus quibus ab haimorrhagia feratur? 242
Angina. 446
Angina à luxata vertebra, 205
Anginæ cur varii succedāt morbi; & quid significent? 328
Angina in peripneumoniam. 328
Angina latens. 247
Angina luxata vertebra, 205, 249
Angina pituitosa num sit periculosior biliosa, 136
Anima sicca est prudentissima, 338
Anisi vis in pueris, 202
Anni divisio antiquorum Græcorum. 264
Anni salubris constitutionis descriptio. 178
Antiquorum mos in scribendis libris. 13
Aphthæ. 201
Aphorismus quid. 14

Apoplexia cur lethalis? & quid sit parva & magna apoplexia? 148.
Apoplexia qua ætate. 463.
Apostema quid? 107
Aqua est capitis ulceribus perniciosa. 347
Aqua quæ optima? 354
Aquilonaris constitutionis vis. 169. 187
Aromata. 356
ars Hippocrati quid? 17
Æstas frigida & sicca quos morbos proferat? 182
Æstate num vino generoso utendum? 63
Ætates aliæ aliis temporibus gaudēt. 189
Ætatum singularum morbi. 201
Aphonia & convulsio in ebrietatem cadens. 319
Athletæ ridiculi. 31
eorum corpora, 30
Athletica plenitudo cur periculosa? 29
Auctio humani corporis, est naturæ opus. 60
Autumnales morbi. 197
Autumni morbi. 462
Autumnus aquilonaris quibus prosit, vel noceat? 183
Autumnus tabidis noxius. 175
Austrorum vis. 169. 179. 187
Axiomata sunt à judicio & usu. 28

B.

BAlbuties, 443
Bilis atræ excretio quid significet? 237
Bilis cur influat in ventriculum per febres, 284
Bubonum febres, 272

C.

CAcochymia ut sit curanda? 141
Cacochymiæ variæ regiones, & notæ earum. 101
Calculus quid? foci, & signa ejus. 306
Calculi ut periculum vitetur? 300
Calidi fotus. 344
Calidi vis. 337
Calidum nativum, 60
Calor & frigus partium quid indicent? 254.
Calor perit triplici de causa, 31
Calvities. 441. 444
Canis rabidi morsus, 127
Capillorum fluxus. 329
Capitis dolor ut medendus, 408

Capi-

Capitis vulnera cur æstate periculosa magis? 408
Cardiogmus 283
Causa morbi, docet quid sit agendum. 442.
Causæ omnium fere morborum. 92
Causo incidens rigor. 275.
Causos. 275
Cephalalgiæ solutio unde? 426
Cibi cur plus hyeme dandum? 69
Cibi dandi occasio unde captanda sit? ubi is dandus? 56
Cibi qua parte anni bene aut male ferantur? 68
Ciborum qualitas, & quis cibus imbecillis? Cibus sitis expers. 64
Cibum necessario capere, quid sit, & jure, & loco? 133
Cibus optimus, quis? 143.
Cibus. 112
Cibus, quo modo in acutis sit exhibendus? 66
Coctio est duplex. 77
Coëffusio, quid? 73
Commentatoris officium. 14.15
Conceptionis signa. 395.398
Conceptio ut fœlicitetur? 377
Consuetudini aliquid dandum. 68
Consuetudinis vis. ea non temere mutanda, & quid ea sit? 157
Contrariorum curatio nũ perpetua sit? 341
Convalescentes ut sint habendi? 110
Convulsio à purgatione. 318
Convulsio & præcordiorum dolor. 284
Convulsio in ebrietatem cadens. 319
Convulsio in febrem incidens. 124
Corporum variæ conditiones. 115
Corpus ut fiat εὔροον. 100.
Crises per sudores in febribus. 250
Crisi etiam opus est quartanæ. 122
Crisis dum fit, sit medicus spectator. 74
Crisis omnis fit in paroxysmo. 104. gravia symptomata eã antecedunt. 104. & seq. Quæ fit per abscessum. 106
crisis Hippocrati sumitur duobus modis. 21
Crisis per exclusionem quæ-

quænam bona vel mala. 262
Crisis acutorum morborum. 118
Crisis quid? 71. imperfecta & perfecta. 72 unde notetur? 104. 105. 132
Crisis signa antecedentia, & consequentia. 103
Crisis tardioris causæ, 118
Critica signa duplicia, 103
Criticũ theorema. 173
Cruditates quot? 77
Cutis tensa & aspera in febribus. 410

D.

DElirii idea quid? & quænam prænunciet. 460. & seq.
Delirium quale à somno mitescat. 88
Dentitionis tempore quinam eveniant morbi? 202
Dens num sit os? 159
Derivationis vis. 312
Derivatio quid differat à revulsione? 73
Diarrhœæ supervenientes vomitus. 430
Diarrhœa supervenientes morbis. 430
Diæta ex quorum cognitione per morbos recte instituatur. 56
Accurata. 36. antiquis multiplex. 34. Plenior. 43. Tenuis triplex. 34. utilissima. 37
Diætam tenuissimam postulat acumen morbi. 42. Quid singulæ diætæ? 40
Dierum criticorum recursus. 119. 120
Doloris idea notanda, quodque sit multiplex dolor. 420
Dolor ut fiat. 93
Dorsi dolor. 436
Dysenteria diuturna, & quæ magna. 417
Dysenteriæ spleneticorum. 451
Dysenteria varia. 210 239. 242.
Dysuria. 445

E.

EBrietas varia. 319
Elleborum quibus morbis prosit. 227
Empyema quid significet. 326
Empyi. 336
Empyreumatis nota 73
Epilepsiæ eventus, causæ, & species, & quid sit? 323
Epilepsiam quid curet? 153
Epileptica convulsio cum quartana. 410

Epicrasis quid? 99
Erysipelas. 438
Evacuatio institui debet collineando ad varias circumstantias. 26
Evacuatio molienda eo quo natura viam affectat. 75
Evacuationi quando studendum? 129
Evacuationis duo justa signa. 80
Evacuationis rationem indicant morbi & symptomata. 27
Evacuatio extrema num conveniat? 81. & ubi ad lipothymiam usque ducenda? 82
Evacuatio subitanea, ubi magna sunt vasa, periculosa. 439
ἐυδία quid? 179
Evexia quid? 30
Exanthemata. 425
Excrementa meraca, mala. 105
Excrementa nigra, quid significent? 237
Excretiones non sunt multitudine æstimandæ. 79
Expectorata varia. 262
Experientia, quotuplex? & quid? 19
ejus laus. 22
Extenuatio varia. 94

F.

Famem vinum solvit. 116
Fames non admittit laborem, 109
Famis falsæ causa. 133
Febres erraticæ unde? 198
Febres diuturnæ per abscessum judicantur. 259
Febres intermittentes periculi sunt expertes. 158
Febricantibus qualis victus præscribendus. 64
Febris continuæ remedium. 196
Febris cum lassitudine 245
Febris diuturnæ notæ. 244
Febris diuturna terminatur in phyma. 259
Febrium motus diebus paribus, imparibusve. 278, 279
Fœtoria causa. 263
Fœtus masculi vel fœminei causa, 369, 370
Fœtus mortui signa. 385
Fœtus quadrimestris. 214
Fœtus quot vitales edi possint? 369
Fœtus sani vel morbosi signum. 384

Fotus calidi commoda. 344
Fotus frigidi vis. 338. commoda. 343. 350 353. incommoda. 342. 352. quas partes lædat? 340
Fracturæ ut curandæ? 347.
Frigus partium externarum. 264

G.

Gonorrhœa muliebris. 390
Graciles, & obesi. 151.
Graciles varii. 220
Graciles ut purgandi? 220.
Gravidæ cur varia appetant? 278
Gravidæ quando purgandæ, 214, 215, 357
Gravida cum morbo acuto. 359
Gravida menstrualis. 396.
Gravidis calamitosus est morbus acutus. 388.
Gravidis temere non abducendus sanguis. 358.
Graviditatis notæ. 397
Graviditatis signa propria. 373. 383. 387
Grumi sanguinis mictus. 308

H.

Haimorrhagiæ remedium. 318
Haimorrhagia quid significet Hippocrati. 193. 206
Haimorrhagia uterina ut sistenda 382
Haimorrhoïdes. 211
Haimorrhoïdes duplices. 427
Hippocratis scribendi mos. 30
ὕστερα. 365
Hydropici ut purgandi? 142
Hydropicorum ulcera. 424.
Hydropi tussis superveniens. 429
Hydrops cum alvi fluxu, 429
Hyemis morbi. 199
Hypochondriorum dolor diuturnus. 449
Hypochondriorũ tensio cũ urina copiosa. 293. ejus tensio varia, & cum borborygmo. 294

I.

Icterici ac flatulenti. 412.
Ictericos quos pharmacia lædat. 109
Icterus ante septimum diem. 279
Icterus cum hepate duro. 450

Icterus per febres continuas. 281. & seqq.
Icterus triplex. 280
Indicatio à peculiari affectione. 222
Indicatio à viribus. 57
Indicationes mixtæ. 421.
Indicationes ut sumendæ. 226
Indicationibus inimplicitis ut agendum. 341. & seq.
Inediæ ubi locus. 41
Infantia triplex. 201
Ischias & Ischium quid sit. 464
Iudicium cur difficile 21. & seq. 26
Iudicium & usus axiomata pariunt. 28
Iuvenibus alvus humida salutaris. 161. & seq.
Iuvenum alvi humidæ in senectute siccescunt. 115
Iuvenum morbi. 208
K.
KAτὰ μέρος, quid apud Hippocratem? 68
Κοίλια, quid? 62
L.
LAchrymæ quid portendant. 269
Lac quid. 371. 402
Lac in virginibus aliquando. 370
Lac in viris aliquando 371.
Lactis coagulati in mammis noxa. 371
Lactis commoda & incõmoda. 410. & seq.
Lactis varietas unde 402.
Lassitudines quæ convalescentibus accidunt. 346
Lassitudines quæ præcedunt morbos. 247
Lassitudines variæ. 91
Lassitudinis & laboris remediũ. 156. & seq.
Lepra. 193
Lethalia signa in debili ægro. 266
Λιμὸς. 107
Lienis tumor duplex. 598.
Lienteria ab intemperie. 413
Lienteriæ causa quid differat à diarrhœæ causa. 226
Lienterici quando purgandi. 226
Lochia. 390
Lues venerea ut curanda. 100
Lumbrici. 205
M.
MAgorum præstigia, 126
Malum mortuũ quid. 194

Mam-

Mammæ solæ duplices habent venas. 369
Mammæ triplici ratione affliguntur. 384
Mania. 192
Materiæ crudæ & crassæ symptomata. 234
Materiæ morbificæ superstitis nota. 73
Medicina quid? 17. cur ea sit longa & difficilis? ibid.
Mediocritas ubique optima. 90
Medicus naturæ motum sequatur. 75
Melancholia triplex, 192
Melancholici. 184
Melancholici morbi. 463
Melancholici succi excretio quid significet. 235
Melancholici ut purgandi? 222. & seq.
Melancholicorum remedium. 426
Menses cientes pilulæ, 367.
Mensium commoda & incommoda. 391
Mensium obstructorū causæ. 391. & quando nocere incipiāt. ibid.
Mensium suppressorum notæ. 370
Menstruorum tardantium causa. 367
Morbi acuti intra XIV dies judicantur. 118
Morbi adolescentum & puerorum. 206. & seq.
Morbi æstatis proprii & alieni. 195
Morbi autumnales 197
Morbi autumnales quando expectandi. 168
Morbi autumni. 168 174. 175
Morbi ex quibus nascantur. 26. & seq.
Morbi hyemis. 199
Morbi indicant vacuationes. 27
Morbi juvenum. 208
Morbi lethales quotuplices sint. 149
Morbilli phlebotomiā admittunt. 109
Morbi longitudo ut notetur. 254. & seq.
Morbi omni tempore eveniunt. 190
Morbi qui eveniant tempore dentitionis. 202. & seq.
Morbi qui fiant in æstate frigida & sicca. 181. & seq.
Morbi qui per assiduos imbres eveniunt. 185
Morbi qui periculosi, & qui non. 185
Morbi qui syntrophi & incres-

increſcentes, 145. & qui incurabiles. ibid
Morbi puerorũ & pubeſcentium. 204
Morbi ſenum & declinantis ætatis. 209 212
Morbi ſiccæ tempeſtatis. 172
Morbi ſingularum defectionum. 176
Morbi ſtatus qui. 44. & ſeq.
Morbi ſtatus, ut noſcatur. 155
Morbi temporum ſuã naturã ſervantium. 191
Morbis in acutis quo modo ali debeat æger. 43
Morbi variis temporibus varie ſe habent. 167
Morbi verni. 191
Morbi verni & æſtivi quid differant. 195
Morbi verni & autumnales. 174. & ſeq.
Morbo & naturæ par quid. 107
Morborum diagnoſis eſt tripartita. 111
Morborum diuturnorum cauſæ. 144
Morborum diuturnorum differentiæ, 145
Morborum in ſtatu non nutriendum, 44
Morborum maximorum cauſæ, 42. & ſeq.
Morbo venienti ut occurrendum. 231
Morbos interdum beneficio non ordinario ſolvi. 124
Morbus magnus quis. 257. & ſeq.
Morbus num in longum tempus ſit excurſurus, 128
Mortis repentinæ ubi metus. 146
Muliebris fluxus pituitoſus. 390
Muliebrium morborum cauſæ. 391
Mulieribus triplex genus excrementi evenit. 390. & ſeq.
Mulieri ut caute purgatio præſcribi poſſit. 365
Mulier num marem, an fœminam geſtet? 368, 374
Mulier num ſit ingravidata. 372
Mulier ſanguinem vomens. 360. è naribus eum emittens à ſuppreſſis menſibus. 362.
Mulierũ affectus. 355
Muſculi varii. 266
Mutationem ſubitam natura ægre fert. 158
Mu-

Mutatio remediorum non temere facienda. 160
Muti à cõcussione. 563

N.

NArcoticorum usus 353
Natura ægri in quibus. 46.
Naturæ & morbo par quid? 107. & seq.
Natura hominum ad varia tempora varie afficitur. 166
Naturæ res volvuntur varie. 31
Natura ut conservet corpora. 31
Nephriticorum remedium. 426
Nubecula in urina quid significet. 290. 291.
Nutritio est damnosa impuris. 98

O.

OCcasio quid? & ejus necessitas. 17. & seq.
Oculi dolentis medelæ. 442
Ophthalmiæ remedium. 432

P.

PArotis. 108
Paroxysmo præsente, à cibo abstinendum. 69 & seq.
Paroxysmorum intermittentium tempora. 51
Paroxysmus quid. 51
Partes sectæ quæ non redintegrentur. 434
Partium principum temperies. 417
Partus difficilis. 154
πάθος num in fieri? 208.
Pepasmi difficultas in quibus. 260
Periodus duplex, 71
Periodus quid? 51
Perturbationis effectus. 398
Pharmaco epoto quid agendum. 228
Pharmacum ut segnescat. 230
Phlebotomiæ tecmarsis. 28
Phlegmone quid Hippocrati. 351
Phreniticis cur varia symptomata. 78
Phthisis aut sicca aut humida. 326. & seq.
Phyma quid. 260
Phymata. 108
Pica ut curanda. 198
Pili. 419
Plenitudo athletarum periculosa. 29
Pleuritides male degenerant in peripneumoniam. 107
Pleuritidis causæ, & qui

quibus viis fiat? 325 curatio. ibid.
Podagra. 441
Podagra puerorũ. 441
Potio vulneraria. 405
Prægnantes quando purgari debeãt. 213 & seq.
Principiũ morbi quid? 78. & quid significet? ibid.
προσάρησις quid. 270
Profluvium muliebre 390. pituitosum. ibid. & seq.
Prognosis ab animalis facultatis robore. 134.
Prognosis est difficilis. 113. ut recte instituatur, regula. 114
Pruritus quid? 425
Ptisanæ laus. 65. & num hydropicis cõveniat? ibid.
Pubertatis tempus 324
Pueri non ferunt inediam. 58
Pueris vomitus duplex. 202
Puerorũ & pubescentium morbi. 204
Puerorũ morbi quando judicentur. 207
Pulvis ad sanguinis fluxum, 384
Purgandi occasio. 223
Purgandi quo modo tabidi. 222
Purgandi ut melancholici. 222
Purgandi ut sint adiposi. 221
Purgandi ut sint graciles. 220
Purgandum non ubique. 224
Purgandum quãdo? 76
Purgandum quid æstate, & quid hyeme? 217. & seq.
Purgandum ubi! 131
Purgandum ubi initio? 129. & quem? & quãdo purgare oporteat? 124. & seq. quod initio purgandũ, & cur in declinatione? ibid.
Purgatio ab habitu corporis captanda. 220. & seq.
Purgatio difficilis est sub cane. 219
Purgatio est instituẽda ex situ humoris. 99
Purgatio fœlix fit ubi ducitur humor eò, quo viam affectat. 75.
Purgatio molesta sanis 140. 142.
purgatione superna vel inferna quæ egeant? 232. & seq.
Purgationi bonæ tribus opus est. 76
Purgationi parandum cor-

corpus. 227
Purgationis legitimæ regula. 216
Purgationis tecmarsis. 23, 99. quid significet nomē purgationis? 24. & quotuplex? quodque sit critica & symptomatica: sitque universalis & particularis. ibid.
Purgatio quæ commoda. 217
Purgatio quando repeti debeat. 233
Purgatio quid? 75
Purgatio sanis periculosa. 230
Purgatio superna qua egeat. 232
Purgatio ut mulieri caute præscribi possit. 365
Purgatoria occasio, & quibus opus sit ad purgandum? 76. cocta purganda. 77
Purgatoria remedia cur lædant. 76
Puris fœtor. 330 & seq.
Pus cur interdum non fœteat? 309
Pus in urina ut noscatur. 310
Pustulæ. 425
Pustula quid? 107

Q.

Quartana à convulsione est aliena. 410. & seq.
Quartanæ. 122

R.

Recidivæ metus. 278
Refectionem quæ faciant facile? 102 & cautio in renutritione. ibid. & seq.
Repercussioni ubi nullus locus? 438
Remedium non omnibus est idem. 345
Renum morbi. 422
Renum ulcerum notæ. 310
Renutritionis cautio. 98, 99
Renutritionis modus. 95
Repellentium remediorum usus quando necessarius? 339
Respirandi difficultas cum delirio quid notet? 267
Revulsionis & Derivationis discrimen. 73
Rigor. 398
Rigores febriles. 281
Rigor frequens. 261 quid, & quotuplex? 261. & seq. 275.
Rigor incidens causo. 275
Rigor in febribus continuis.

tinuis. 243
Rigor viris & mulierib. unde incipiat? 408
ῥοῦς γυναικεῖος. 389 & seq.
Ructus acidus frigoris nota. 444

S.

Sanguinei fluxus causa & medela. 382 & seq.
Sanguinis exclusio 239
Sanguinis excretio ex ore, 332. & remedium. 333
Sanguinis grumi mictus. 308
Sanguinis mictus, 302 & seq.
Sanguinis mictus ob varias causas. 298
Sanguinis mittendi scopi. 32
Sanguis spumosus 332
Sanitatis securæ vel non securæ indicia ab excrementis. 414 & seq.
Satyriasis. 205
Secundina quid. 376
earum exclusioni quid conferat. 380
Secūdinis retētis quomodo medendū? 381
Seminis vitium unde. 415
Senes cur inediam non ferant, & qui? 58
Senes minus ægrotant 144
Senes quarum partium inflammationes ægre ferre possint? 61
Senum mala. 145
Senū morbi. 209. 212
Septimanæ quæ per quaternarios digestæ sunt. 119
Siccitas est salubrior imbribus. 184
Signa jam jam morituri ægri. 266
Signa in morbis quomodo salutariter appareant. 55. & seq.
Simonis exanthemata. 74
Simon. 108
Singultus. 428
Singultus causa. 317
Singultus cum spasmo collatio. 449
Singultus variæ causæ 324
Singultus unde? 449
Sitis nocturna. 355
Somni ac vigiliarum necessitas unde? 90
Somni cur longi? 62
Somuns: & ut fiat somnus? 87. à somno quale delirium mitescat? 88
Somnus, 89. mediocris somnus quis dicatur? ibid.
Somnus finiens in pavorem

vorem vel convulsionem. 285
Somnus qui bonus vel malus? 85. & seqq. Somni causa, & quidnam somnus, & qui ejus effectus? 86 tribus opus. 87
Spasmo febris si incidat? 276
Spasmus ad haimorrhagiam. 317
Spasmus duplex. 313 & seq. & quis funestus? 314. à plaga. 315.
Spasmus unde. 449
Spumæ generatio. 150
Succorum atrorum excretio. 239
Sudor copiosior. 256
Sudores critici. 250
Sudores frigidi. 252
Sudores frigidi vel calidi. 257
Sudor indicat partem affectam. 253
Sudor perennis. 275
Sudorum prognosis ex aëre. 172
Suffocatio uterina. 354
Suppurati signa. 336
Surditas 245
Surditas per morbos acutos. 277. & seq.
Suspiria luctuosa. 461.
Statura corporis. 162 & seq.
Sterilitatis causa. 378. 399.
Sterilitas mulieris quo modo noscatur? 194 & seq.
Sterilitas unde viris? 401.
Strangulati. 149
Stranguriæ causæ. 392. & seq.
Stranguria triplex. 393
Symptomata in morbis varia unde? 78
Symptomata quæ indicant curationem. 80
Syncope. 81. 146
Syntrophi morbi. 147

T.

Tabes cur juveni familiares? 327
Tabes quid? ibid.
Tabidi ut purgandi? 222.
Tabi obnoxiæ ætates. 326.
θανάσιμον quid significet? 317
Tecmarsis quid? 46
Tecmarsis in quibus consistat? 402
Temporum mutationes morbos pariunt. 163. & seq.
Temporum vulnera. 336
Tertiana exquisita. 167.
Testes, & unde hi langueant? 414

Tetanus. 321
Θηρίωμα quid? 327
Thorexis, quid? 116
Translatio causæ morbi bene fit foras. 446
Τραχύλωσις. 443
Tremoris causa. 438
Tristitia & metus. 436.
Τριχίασις quid? 300
Tumores qui boni vel mali vulneribus & ulceribus? 407
Turgens materia est purganda. 223. & seq.
Tusses siccæ per febres 272.
Tussis hydropis. 445

V.

VAarices. 444
Venæ uterinæ duplices. 382
Ventris dolores. 423
Veris morbi. 461
Vesicæ affectuum diagnosis. 307. & seq.
Vesicæ morbi. 422
Vesicæ ulceratæ signum. 309
Vigore morbi à cibo abstinendum. 44
Vigor morbi quid? 45
Vini generosi vis. 116
Virgines quædam lac fundunt. 370
Vires ut indicent? 39 45.
Virium dignotio. 128
Vita cur brevis. 15
Vita quid significet Hippocrati? 15
Ulcera difficilia. 453
Ulcera. 406. 419. hydropicorum. 424
Umbilici regio crassior quid indicet. 138
Vomica quid? 107
Vomitus pueris duplex. 202
Vomitus universalis, 220.
Urgenti est maxime succurrendum. 154
Urinæ colores. 292. & seq.
Urinæ suppressæ causæ variæ. 310
Urinæ vitia. 292
Urina alba pellucida quid significet in phreniticis? 291
Urina critica avertit abscessum. 295
Urina cruenta & purulenta. 297
Urina cum carunculis vel capillis. 299
Urina pauca, & crassa. 287.
Urina quid? 228
Urina purulenta triplex. 394
Urina perturbata. 289.
Urina sabulosa. 305
Urina furfuracea. 301

ὑστερα. 365
Uteri erysipelas. 374 & seq.
Uterina haimorrhagia ut sistenda. 382
Uterina suffocatio. 364.
Uteri os. 378
Vulnera & ulcera, 406
Vulnera interna quænam lethalia? 432
Vulnera quot ex causis calamitosa. 433
Vulneraria potio. 405
Vulnerum ac ulcerum eventus. 404. & seq.

FINIS.